

מים עמוקים עצה בלב איש נחל נובע מקור חכמה

קובץ

עיינות והזמנות

מאמרים, ביאורים, מכתבים והדרכות
בדברי רביז"ל ובקיום עצותיו



לק"מ ח"ב
מאמר 'כי מרחמם ינהגם'
ה'תורה הזמנית'

קובץ ז'

כי ד' אלוהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עיינות והנהומות יצאים בבקעה נחור

מים עמוקים עצה בלב איש נחל נובע מקור חכמה

קובץ

עיינות והזמנות

מאמרים, ביאורים, מכתבים והדרכות
בדברי רביז"ל ובקיום עצותיו



לק"מ ח"ב
מאמר 'כי מרחמם ינהגם'
ה'תורה הזמנית'

קובץ ז'
שכט תשפ"ו

כי ד' אלוהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עיינות והזמנות יוצאים בבקעה וכו'

חלק מהוצאות ההדפסה נתנדב ע"י ארגון תמימי דרך
לזכות הפטרון ר' נתן בנימין יעקב בן איטא וזוגתו תח'
לברכה ולהצלחה ברו"ג
בכל אשר יפנו יצליחו אמן

חלק מההוצאות נתנדב ע"י הרה"ח ר' נתן מיימון שליט"א
לע"נ הרה"ח ר' צבי ארי' בנציון ב"ר ישראל אבא רוזנפלד ז"ל
י"א כסלו תשל"ח
והרה"ח יחיאל מיכל ב"ר יהושע דוד הלוי דורפמאן ז"ל
ח"י אב תשס"ה

©
כל הזכויות שמורות

להערות והארות ניתן
לפנות לאימייל
oir19448@gmail.com
או בפאקס 02-5823828
או להשאיר הודעה
במספר 0733516697

עימוד: צהר
+972-2-628-6660

תוכן הענינים

דברים אחדים.....ג

תמצית התורה.....ה

הר"ר יהודה צבי ברוין הי"ו - שיר נעים.....ו

הגה"ק רבי אפרימ'ל קארקובסקי ז"ל - ארץ ישראל וחוף לארץ.....ט

רבי יצחק'ל אוטוואצקער - עניני פורים בדרך דרוש מופלא.....יא

הרה"ח רבי לוי יצחק בנדר ז"ל - טעם וקנים.....יח

הרה"ח רבי גדליה קעניג ז"ל - חסידות ברסלב מדהי?.....כג

הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א - וואס מיינט א איד??!!.....לג

הרה"ח רבי משה קרמר שליט"א - ניצוצי עיון בדבריו הקדושים לעובדא ולמעשה.....מ

הרה"ח ר' אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א - י"ג רמזי ידים.....מז

הרה"ח ר' שלום מייקוף שליט"א - איך אנחנו אוכלים??!! מה אנחנו אוכלים?.....נג

הר"ר יואל משי זהב שליט"א - משי"ה.....סה

הר"ר נחמן דוב היילפרין שליט"א - השחיטה, ההכנעה, והתיקון!.....עג

הר"ר מאיר משמרת שליט"א - סודו של מנהיג.....פב

הר"ר בנימין זאב חשין שליט"א - הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות.....פז

הר"ר אלעזר אנגל שליט"א - שאלות יסודיות בהבנת המאמר לתועלת לומדי והוגי התורה וחופרי בארותיה.....ק

הר"ר מרדכי יעקב רוטנבערג הי"ו - התכללות!!.....קח

מנשה ואפרים מדברים ביראת שמים - שיח התלמידים.....קיה

מהנעשה והנשמע.....קכא

דברים אהדים

ברוך השם אשר לא השבית לנו גואל ושלח אלינו ממרומיו את נשמת אפינו אדמו"ר ז"ל המפיח בנו רוח חיים להוציאנו מאפילה לאורה, כאשר אנשי הצדיק הנלוים אליו ועמלי תורתו בטהרה שוחרים לזיו אורו המפציע עלינו שוב ושוב עם לימוד התורה הזמנית בצוותא בדיבוק חברים להתעמק בדרכיו ובעצותיו המלאים מתיקות מזן אל זן לעורר כל לב ולב, להקימו ולהחייתו מרפש אשר מונח בו, למען ידע האדם כין אין הוא ועוונותיו קשורים ואחודים חס ושלום, והרי אם יביט אל מעלה אל רמזי הידים המשוגרים אליו מלמעלה, יבין וירגיש את טוהר נשמתו המצוחצחת.

מאמר יסודי זה 'תורה ז' תנינא' אשר נלמד במהלך החורף העל"ט ע"י רבבות אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר, הינו מאמר המבסס את מנהיגותו הרחמנית של מאור הדורות הנמ"ח זיע"א, כאשר במאמר זה רבינו הקדוש מבאר את דרכו הקדושה בעמדת תלמידים, מן שורש ההשגה במקיפים העליונים של חכם הדור, המושרש בחיי הנצח וסדרי הזמנים שלעתיד, עד ההשתלשלות למטה למטה להאיר בכל נפש ונפש, לרחם על כלל נפשות ישראל, כל אשר בשם ישראל יכונה, אף אם נפלו ניצוצי נשמתו למלכודת ומכמורת, יבוא המנהיג וישוטט בים החכמה, לגלות לו רמזיו השייכים לו לפי שורש נשמתו, להחיותו מחדש ולהעמידו בקרן אורה.

מערכת 'עיינות ותהומות' זוכה ללוות את לומדי התורה בשנים האחרונות מתוך מטרה נכספת לדבק לבבנו באהבה אל תורותיו מאמריו ועצותיו וכעת אנו זוכים להוציא לאור קובץ נכבד זה ובו מאמרים נפלאים הכוללים דיבורי קודש ביאורי יסודות העמקה עיונית והנהגה מעשית עפ"י המאמר הקדוש 'כי מרחמם ינהגם' – תורה ז' תנינא' הנלמד כעת אצל אנשי שלומינו אשר נערכו ע"י טובי המשפיעים שליט"א מעתיקי השמועה ומגידי השיעורים ברחבי תבל, כמו"כ צירפנו ליקוט נאה מדברי משפיעי וגדולי עדתינו זצ"ל אשר נוגה זיו אורם עומד ומזריח כימי קדם.

חודש זה, חודש אשר השרף עולה באילנות, הוא החודש הזה, אשר בו נבוא ונרד מחדש לגינתו הקדושה, לשמוע בקול ה'גנני', לשבת תחת צלו, ולפתוח פה מתוך התבטלות וצימאון, לאכול מפירות מאכלו, אשר הוא ברחמיו מאכילנו לכאו"א לפי מאכלו הצריך לו לנשמתו, נקבל מחדש הנהגתו כי מתוך רחמנותו ינהגנו ועל מבועי מים ינהלנו עולמית, כי ממימיו נשתה ובצילו נחסה אנו וזרעינו וזרע זרעינו עד עולם,

תודתינו נתונה לכלל הכותבים שליט"א אשר ניאותו לבקשתנו ופינו מזמנם היקר למען הרוות בני ישראל את צמאונם להשקות צמאי חסדך ממי הננמ"ח, הברכה אחת היא לכלל אנשי שלומנו כי נזכה לראות עין בעין בשוב ד' ציון כאשר יתגלו כל המקיפים העליונים, ויתגלה אורו של בית המקדש, אשר משם יאיר דעתו הקדושה בכלליות הנכספת, בעגלא ובזמן קריב, אמן.

מערכת 'עיינות ותהומות'

תמצית התורה

עיקר ההנהגה היא הרחמנות * המנהיג צריך לדעת איך להתנהג עם הרחמנות * מרע"ה היה ויהיה המנהיג הרחמן אשר פתח וגילה את הדעת * עיקר הרחמנות היא הארת הדעת אשר היא מצילה מן העוונות הגורמים כל הייסורים כולם * הצדיק עוסק בזה גם לאחר הסתלקותו * כאו"א מצווה לעסוק בזה ע"י שידבר עם חבריו ביראת שמים * כדי שישמעו ויתקיימו דבריו אצל חבריו צריך שיהיה בו יראת שמים * כאשר מדבר עם חבריו זוכה בכל פעם להכניס אל מוחו שכל מקיף נוסף * הצדיק הגדול משיג מקיפים עליונים בבחינת תכלית הידיעה / 'מה' / שפע הכתר * הצדיק המשיג מקיפים אלו צריך שיוכל להאיר הן לדרי מעלה בבחינת מה / איה והן לדרי מטה בבחינת מלוא * יש מקיפים שאין הצדיק צריך להשיגם * לכן צריך ליזהר מה לגלות ומה לכסות

יש מעלה בהארת בחינת בן יותר מהארת בחינת תלמיד * כדי שתהיה יראת הבן והתלמיד כראוי, צריך לכלול השגת תלמיד בהשגת הבן וכן להיפך * ע"י הארת כלליות בן ותלמיד מאיר הארת רצון מופלג בעת האכילה ע"י איש חיל המעלה את הבטחונות ומקבל שפע מן הידים שיש בים החכמה * בימי החנוכה מתגלה הארת כללית בן ותלמיד * כשמעניין ומדבר בחידושים שחידש חכם הדור אשר דבריו כלולים מבחינת בן ותלמיד, נופלת עליו יראה

ביאור מעשה דרבי אליעזר ורבי יהושע ע"פ סדר הבחינות המבוארים במאמר זה * ביאור פסוק 'ויהי מקץ' * ענין קברו של משה * ענין העונה * ענין היראה * ענין ' ספירות

רמזי הידים

נְשֵׂא לִבְנֵנו וּכְפִינוּ אֶל אֲבִינוּ אֵב הַדְּחָמון, חֲמוּל עָלֵינוּ וְקִדְבֵנו
לְדוּעָה הַנְּאָמוֹן, מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל אֲמִתֵּי דַחְמוֹן וְנַחְמוֹן, נָבִיא הוּא
וּמִתְפַּלֵּל בְּעַדָם בְּכֹל עֵת וְזָמוֹן.

מִשְׁפִּיל אֶל דָּל, יוֹדֵעַ רוּחַנִיּוֹת וְדַקּוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּי מִכֹּל נִבְדָּל,
וּמְשִׁיג דַּחְמֵי ה' בִּי יִגְדֵל, בְּמַדְרָגָה גְבוּהָה עַד לְמַעְלָה מִדְּאֵשׁ הַמְּגֵדֵל,
אֲשֶׁר כָּל חֲכָם לֵב לְהִבִּין מִבֵּין יָדָל, עַל כֵּן מִהַתְּפַלֵּל עַל עַמּוֹ לֹא
יִחְדָּל, לְחַלּוֹת פְּנֵי עֲלִיּוֹן יִשְׁתַּדֵּל, סֵלַח נָא לַעֲזוֹן הָעַם הַזֶּה בְּחִסְדֶּךָ
גּוֹדֵל, בִּי הוּא מְעוֹז לְדָל, וְהוּא אֶרֶךְ אַפְיִים וְגֵדֵל, מִקִּים מַעֲפָר דָּל,
לְדָרֵי מַעְלָה מִדְּאָה בְּאַצְבַּע אֲגוּדָל, בִּי עֲדִין לֹא הִשִּׁיגוּ בְּגִרְדֵּךְ חֲדָדֵל,
וּלְדָרֵי מִטָּה אֲשֶׁר מִתַּחַת לְסַנְדָּל, אֲמַדֵּי פִיו בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם
יִגְדֵל, בִּי לֹא נִפְרַד אֲצִלּוֹ שׁוֹעַ לְפָנֵי דָל, וְאַתָּה גַם אַתָּה כָּל אֲשֶׁר
בְּכַחֲךָ עֲשֵׂה וְהִשְׁתַּדֵּל, וּבְכֹן וְעַתָּה כַּח ה' יִגְדֵל, בִּי אָבָה תַּחֲלָה מִכֹּל
נְבוּזָה וְחֲדָל, וּבְזָה דִיקָא שְׁמוֹ יִתְקַדֵּשׁ וְיִתְגַּדֵּל.

שְׁמַעוּ הוֹלָהּ וּמִתְקַבֵּל עַל יְדֵי הַיְדָאָה, וּמִמֶּנּוּ תִצֵּא הַרְיוֹן וְהוֹדָאָה,
לְהַעֲמִיד בָּנִים בְּבַחֲנֵינַת נְבוּאָה, בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה כְּמוֹ מִדְּאָה,
וְתַלְמִידִים הַגּוֹנִים בְּדַרְגָּא נְפִלְאָה, נְהִירִין בְּנִהּיָרוּ עֵילָאָה, בְּמִדְּאָה
אֲשֶׁר אֶל יִשְׁעֶיהָ הַנְּבִיא הַדָּאָה, וְהֵם שׁוֹמְעִים לְקוֹל הַקְּרִיאָה, אֲשֶׁר
מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ יֵצֵא, לְבַלְתֵּי הַיּוֹתָם עֵץ יִבֵּשׁ בְּרוּחַ נְבָאָה, וְיִלְכוּ וְיַעֲשׂוּ
פְרֵי תְבוּאָה, לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל תְּבַל וּמְלוּאָה, מִיִּשְׁבֵּת עִם בְּנֵי אָדָם
וּמְלוּאָה, לְהַשְׁקוֹת כָּל נֶפֶשׁ צְמָאָה, לְהַקֵּל מַעְלִיָּה בְּכָד מְשֻׂאָה, לְנִקְוֹתָהּ
מִכֹּל זְהֵמָא וְחִלְאָה, וּלְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם מִכֹּל טְמָאָה, בִּי לֹא תִהִי

בְּרָאָה, לְהִיזוּת בְּדַמוֹת בְּהֵמָה יוֹצֵאָה, לְאִכּוֹל וּלְשִׁתּוֹחַ וּלְשִׁמוּחַ
 בַּהֲנָאָה, אֲשֶׁר כָּל זֶה לְנִשְׁמָה כְּשׂוֹאָה, כִּי אִם לְשִׁבְתַּי יִצְרָה וְעִשְׂוֹאָה,
 לִידַע וּלְהוֹדִיעַ לְהִתְחַזֵּק הַלְאָה, בְּכָל עֲצוּתָיו וְדַרְכּוֹ הַנִּפְלְאָה, וּבְכָל
 זֶה מְמַשִּׁיךְ רַפּוּאָה, לְרוּחַ הַחַיִּים יָפָה וְנָאָה, וּמְאִידַת עֵינַיִם שְׂבִמּוֹז
 הַדָּאָה, מִי שְׂמַע בְּזֹאת מְצִיאָה, וּמִי זָכָה וּבְאֵלָה דָּאָה, אִישׁ פְּלֵא
 וְנִשְׁמָתוֹ פְּלִיאָה.

הַקִּיצוֹ וְדַגְנוֹ שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם וְשִׁמְעֵי לִישָׁנִים, כִּי הוּא זָכָה לְאוֹר הַפְּנִים,
 וּלְמִקִּיפִים סְפוּגִים, אֲשֶׁר מַעֲיִן כָּל טְמוּנִים, לְמַעְלָה מִכָּל סֵדֵר הַזְּמוּנִים,
 תְּקוּפוֹת הַיָּמִים וְתִקְוֹת הַשָּׁנִים, הֵיוֹת בְּדִין מִתּוּנִים, לְכֵן דְּבָרָיו בְּנִים,
 לְמִטָּה יְדֻמָּה לְעִלְיוֹנִים, לְהִיזוּתם יוֹדְעִים וּבְכָל עֵת יְהִיוּ מְשֻׁנְגִים, כִּי
 עֲדִין אֵינָם מְשִׁיגִים וּמְבִינִים, אִיָּה מְקוֹם אֲשֶׁר כְּבוֹדוֹ שׁוֹכְנִים, וּלְמַעְלָה
 יְדֻמָּה לְתַחְתּוּנִים, עַל כֵּן יוֹדִיעַ לְהֵם בְּרִנָּה, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ
 נְתוּנִים, וְאֵף אֲצֵל גְּמוּזִים וְקִטְנִים, יוֹתֵר מִכָּל חֵיוֹת וְאוֹפְנִים, וּבְלֵם
 בְּאֶחָד עוֹנִים, בּוֹאוֹ חֲדָשִׁים גַּם יִשָּׁנִים, חֲלָשִׁים וְגַם אִיתְנִים, רְאִשׁוֹנִים
 וְגַם אַחֲרוֹנִים, עִלְיוֹנִים וְגַם תַּחְתּוּנִים, תְּלִמִּידִים וְגַם בְּנִים, לְוִיִּים וְגַם
 כַּהֲנִים, נְעָרִים וְגַם זְקֵנִים, יְהִיוּ דִשְׁנִים וְדַעְנִים, וְגַם הַיּוֹשֵׁבֵת בְּגִנִּים,
 שְׂחָדִים וְגַם לְבָנִים, בְּלֵם נְחֻמִּים וְנֶאֱמָנִים, נְאִים וּמְתַקְנִים, יְקָרִים
 מְפֹזִים וּמְפַגְנִים, מִשְׁתַּוְּקָקִים בְּהֶאֱרַת רְצוּנִים, וְשׂוֹאֵגִים כְּכַפִּידִים וְכַתְנִים,
 עַד בְּדֵי לְגֹעַ יְהִיוּ מוֹכְנִים, וּמְחִיצָתָן יְהִיָּה לְפָנֵי וּלְפָנֵים, כִּי עַל יָדָם
 יִתְגַּדֵּל מַלְכוּת שׁוֹכֵן מְעוֹנִים, לְקַבֵּץ כָּל הַבְּטָחוֹנִים, לְהַדִּיחַ פְּתָמִים
 וּלְנַקוֹת עוֹנִים, עַדֵי יֵאִירוּ וַיִּטְהָרוּ כָּל הַשְּׂמִנִים, וְאֵת חֲנֻכַּת הַבַּיִת
 יְהִיוּ בּוֹנִים, בְּשַׁעְרֵי צִיּוֹן לְעוֹף בַּיּוֹנִים, לְהִיזוּת שָׁם בְּצֶדֶק לְנִים, דְּרֵי
 מַעְלָה בְּצֵל שְׂדֵי מִתְלוֹנְנִים, וְדְרֵי מַטָּה שְׂמוֹ מְפָאֲרִים וְדוֹנְנִים, אֱלוֹ
 לְהַזְדַּעֵז עַל פּוֹנִים, וְאֱלוֹ לְהִתְעוֹדֵד לְאֱלוֹ עוֹנִים, וּבְשִׁלוּשׁ קִדְשָׁה
 קוֹדָאִים וּמְכַנִּים:

אני כותב לך ידידי היקר, שלא תיפול מכל מה שעובר עליך, כי הכל הוא רמזים לעבודת השם יתברך. כי אדמו"ר הקדוש גילה בתורה 'כי מרחמם ינהגם' כי 'אין יסורים בלא עון', שכשאין בהם עון אינם יסורים כלל, כי עיקר היסורים הם רק כשנופלים בעוונות חס ושלום. ועיקר הוא הרחבת הדעת, וממילא כשנשלם ברוחניות ממילא נשלם בגשמיות. ועיקר הוא מה דהוה הוה, ולהתחזק עצמך בנקודה טובה שלך, יהיה איך שיהיה. תהלה לאל יש לנו תקוה גדולה, יש ויש בעזרת השם יתברך, 'חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם', מכל שכן וכל שכן שיש בך גם כן הרבה נקודות טובות בלי שיעור, וכל זה כלול בפסוק: "שחורה אני ונאווה", שחורה אני במעשי - ונאווה אני במעשי אבותי שהם הצדיקים. וזה הפסוק נאמר אחר חטא העגל, שהיה שם עבודה זרה גילוי עריות וכו', מכל שכן שאתה לא עשית את העגל חס ושלום, ואין לך חלק בו, רק אתה ואני מהנאחזים בכל כוחם בצדיק האמת שהוא בחינת משה, שעוסק בכל עת להעלות אפילו מבחינות שמד - לרצון, מכל שכן וכו'. חזק, חזק בכל כוחך, וזכור היטב מה שאמר שאין יודעין כלל וכו', כי גדול ה' וכו' ולגדולתו אין חקר.

כי רבינו הקדוש, זקן שבקדושה, אשר ממנו אנו חיים, שהגמרא הקדושה אמרה: 'כל המלמד את בן חבירו תורה - כאילו ילדו', ורבינו הקדוש הביא המאמר חז"ל זה, ואמר, כי מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, כי האדם שאין בו דעת הוא בחינת חיה בדמות האדם, כי האדם הוא הדעת. [וזה] מה שכתוב "ומלאה הארץ דעה". נמצא, שרבינו הקדוש שהכניס בנו דעת, ממנו אנו חיים, והוא עוסק תמיד בעד תיקון נפשנו. ועיקר הוא התחדשות, ותרגיל עצמך בכל יום לומר: 'היום אני אתחיל לשפוך לבי כמים נוכח פני ה'', כי הוא סגולה גדולה מהצדיק ר' נתן ז"ל זי"ע:

(רבי הערש לייב ליפל ע"ה)

הנה"ק רבי אפרימ'ל קארקובסקי ז"ל
בעל מחבר ספר עונג שבת*

ארץ ישראל וחזן לארץ

ביאור מופלא בענין עבודת השם בא"י ובחו"ל עפ"י עניני המאמר

יש לפרש מאמר חז"ל² שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלקי וכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו וכו'. ותמהו המפרשים על לשון "דומה", דמשמע לכאורה שהוא רק דומה ולא באמת חס ושלום. אך יש לומר על פי המבואר בליקוטי מוהר"ן ז"ל

א. הגה"צ ר' אפרים צבי קראקאווסקי זצ"ל, המכונה בפשטות ר' אפרימ'ל, נולד לאביו הגאון ר' אלתר בן ציון קראקאווסקי זצ"ל בשנת תר"מ בפשעודבארז שבפולין. עוד בצעירותו נתפרסם ר' אפרימ'ל כשקדן עצום, כלמדן מופלג ועובד ה' נפלא, גזע קודש מחצבתו, מגזע אדמור"י לעלוב, דור חמישי להרה"ק ר' דוד מלעלוב ז"ע, נתקרב לרבינו הק' ע"י ר' נחום שוסטער ע"ה שהיה יהודי פשוט ועבד את בוראו בתמימות עצומה, וכמה מגדולי פולין נתקברו על ידו לרביה"ק שנתפעלו מתמימותו וצדקותו הגדולה. ר' אפרימ'ל עלה לארה"ק בשנת תרצ"ה בערך, והגה"ח רבי דוד שכטער זצ"ל, אביו של מו"ר הגרי"מ שליט"א נתדבק אליו, כי הכיר מיד בגדלותו ובעיקר בגודל ענוותנותו, שהיה חד בדרא בזה, רבי דוד שכטער סייע בידו בשנותיו הראשונות בארץ, שהיו כאן זמנים קשים. סיפורים מדהימים מתהלכים סביב גאונותו וקדושתו של ר' אפרימ'ל ובעיקר בענוותנותו שהסתיר את גדולתו מהבריות. מו"ר הגרי"מ שליט"א מרבה לספר בשבחו כאחד מגדולי הצדיקים שבדור הקודם, אשר נדפסו בספריו 'לקט אמרים' ו'ונכתב בספר' וכן בכרכי 'אוסף אמרים' ועוד. כדאי להביא קטע מדברי מו"ר הגרי"מ שליט"א בהסכמתו על הספר "שערי אפרים" מכתבי ר' אפרימ'ל שנערך ע"י המנוח הרה"ח ר' אברהם ווייצהענדלער ע"ה ובנו שיבלח"ט הרה"ח ר' שלמה יהודה שליט"א, וכן כתב שם הגרי"מ שליט"א: "מי שזכה להמצא בקרבתו של האי גאון ועובד ה' נפלא, או לשמוע ממנו דבר תורה וחכמה, שאמרם בנחת ובטוב לב, שהתיישבו היטב על הלב - נחרט במוחו לימים רבים, וגם מי שלא היה בעל השגה, התרשם מאד מפניו המאירים, מטוב עינו, מאהבת ה' ומאהבת ישראל שיקדה בו ומחכמתו האלקית, והכל בפשטות גמורה כצדיקי קמאי. ואני בעניי זכיתי להתחמם מעט לאורו, ולהמצא בקרבתו, כי אבי מורי ע"ה שהיה 'מבין' בצדיקים ובאנשי מעלה, הכניסו לביתו מיד בבואו ירושלימה, וכבדו באכסניא לתקופה מסויימת. ומי יוכל להעלות על הכתב מה שזכינו אנו כל בני הבית לטעום מן האור הגנוז והנסתר הזה; מחכמתו, מעניונו, מקדושתו ודבקותו יכלה הניר והם לא יכלו" ע"כ. ופעם אמר לרבי דוד שכטער "ניצלתי מלהיות רבי בזכות רבינו הק'". תלמידו רבי הלל מיכאלין חיבר ספר נפלא מלא גאונות ולומדות עה"ת בשם 'עונג שבת', ממכתבים ששלח אליו (ראה עליו גם ב"סיפורים ירושלמיים" כרך ד' ובהקדמה לספר "שער אפרים", תשע"ה). באחד מהזמנים רצו להכתירו כאדמור"ר, אבל הוא ראה את הזכיה הגדולה ביותר עבורו להיות בלהיות חסיד ברסלב פשוט נסתלק ט"ז טבת תש"ו ומנוחתו כבוד בהר הזיתים עד כי יבא שילה במהרה אכ"ר. (מדברי העורך ב'אוסף מכתבים').

ב. כתובות קי:

תנינא סימן ז' "כי יש דרי מעלה ויש דרי מטה, וצריך הצדיק להראות לדרי מעלה שאינם יודעים כלל בידיעתו יתברך וכו', מה חמית בחינת איה מקום כבודו, ולהיפך צריך להראות לדרי מטה שאדרבא מלא כל הארץ כבודו, כי יש שוכני עפר שהם בני אדם המונחים במדרגה התחתונה ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו יתברך, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם" וכו' יעיי"ש. ומבואר בליקוטי קמא סימן ל"ג "שבכל דברים גשמיים ובכל לשונות העכו"ם יכול למצוא בהם אלקות" וכו' יעיי"ש.

ועתה יש לומר דכך הפירוש בגמרא "שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו" וכו'. הרצון, כי שם הוא בבחינת דרי מעלה כי אורא דארץ ישראל מחכים, רק הצדיק צריך להראותו כי הוא רק דומה מה חמית, בחינת איה מקום כבודו. אבל בחוץ לארץ שעפרה ואוירה טמא דומה כמי שאין לו, כי שם הוא בבחינת דרי מטה, אך צריך הצדיק להראות להם שהוא רק דומה, ובאמת גם שם יוכל למצוא אלקותו בסוד ואתה מחיה את כולם, וזאת מובן ממילא לכל, אשר יותר טוב להיות מדרי מעלה מלהיות מדרי מטה. ואפשר שעל ידי הנ"ל מרגלא בפומי דאינשי הרבה "טוען אראפ קיין ארץ ישראל"¹ הלא הארץ ישראל גבוה מכל הארצות, אולם יען ששם הוא בחינת דרי מעלה, וצריכין להראות לו מה חמית בחינת איה מקום וכו'.

להראות לדרי מעלה שאינם יודעים כלל בידיעתו יתברך

הנה רבים אומרים ושואלים כי בהיותם בחוצה לארץ היו מרגישים חיות והארה בתורה ובעבודה יותר וכו'. אך באמת היא הנותנת, כי מחמת שארץ ישראל היא גדולה במעלה מאד מאד, לזאת אין מרגישים בה וכו', על פי דברי רבינו ז"ל בליקוטי תנינא סימן ז' "כי יש דרי מעלה ויש דרי מטה וכו', וצריך הצדיק להראות לדרי מעלה שאינם יודעים כלל בידיעתו יתברך שזה בחינת השגת של מה בחינת מה חמית וכו'. ולהיפך צריך להראות לדרי מטה שאדרבא מלא כל הארץ כבודו, כי יש שוכני עפר שהם בני אדם המונחים במדרגה התחתונה ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו יתברך, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם בבחינת הקיצו ורננו שוכני עפר, ולגלות להם שה' עמם והם סמוכים אליו יתברך" וכו', יעיי"ש.

ולפי זה מובן הנ"ל, מחמת שארץ ישראל היא גדולה במעלה מאד מאד, והיושבים בה הם בבחינת דרי מעלה, על כן ארץ ישראל הקדושה מראה להם בחינת מה חמית, וכו', אבל בני חוצה לארץ שאוירה טמא והיושבים בה הם בבחינת דרי מטה, והשם יתברך רוצה בעמו, וקרוב אתה לרחוקים, ונותן להם התחזקות כי מלא כל הארץ כבודו, ונותן להם חיות והארות שיתחזקו בזה, כי שכינתא בגלותא. אבל באמת מובן לכל כי יותר טוב לדרי מעלה, וברוך ה' שאנחנו זכינו להיות בכלל דרי מעלה. ויש לומר שזה רמז משה רבינו עליו השלום להמרגלים שאמר להם וראיתם את הארץ מה היא? היינו שהיא בחינת מה כנ"ל.

ג. יורדין לארץ ישראל

ד. במדבר יג, יח

עניני פורים בדרך דרוש מופלא

ע"פ קשרי המאמר

בן ותלמיד הם בחינת החלל והמילוי

ענין המובא בליקוטי תנינא סימן ז' בהתורה כי מרחמם ינהגם, מענין ר' אליעזר ישן ור' יהושע ניעור, שמבאר רבינו ז"ל שם שר' אליעזר הוא בחינת בן, ואליעזר הוא ר"ת ע"ן לא ר'אתה א'להים ז'ולתך יעשה וכו', שהוא בחינת ההשגה של כי לא יראני, ויהושע הוא בחינת תלמיד - השגה של ואראה, יהוש"ע ר"ת י'חיו מתיך נבלתי י'קומון ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר. ועל כן משה רבינו היה לו בן אליעזר ותלמיד יהושע, כי ר' אליעזר הגדול הוא אליעזר בן משה כמובא במדרש וכו', עיי"ש באות י"ג בהתורה הנ"ל.

ועיין בליקוטי תנינא בהתורה פ"ז הנ"ל שזהו בחינת תיקון הברית תיקון הכללי לכלול השני בקיאות הנ"ל על ידי אמונה שלית אתר פנוי מיניה, אף בחלל הפנוי בכל מיני הסתרות גם שם נמצא השי"ת, ואף על פי כן צריך להיות חלל, כי בלא זה לא היה מקום להבריאה, ואף על פי כן צריך למלאות החלל ולכלול בחינת מילוי ופנוי, בן - ותלמיד, אליעזר ישן ויהושע ניעור, כי לא יראני - ואראה, איה - ומלא וכו'. ועל כן נולד האדם בלתי מהול, להורות שהקליפה קדמה לפרי, חלל הפנוי להבריאה, והאדם צריך להשלים זה התיקון, וכן כל דבר מחוסר תיקון כדאיתא במדרש, כי הכל נברא מחוסר בחינת חלל, בשביל הבחירה, וכל עיקר עבודת האדם הוא למלא החלל, ולהאמין שמלכותו בכל משלה, בחינת 'בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה, כי זהו שורש כל המצוות עשה, בחינת "כל מצויתך אמונה", ותיקון הברית הוא שורש המצוות ל"ת, והשני השרשים תלויים זה בזה, כי תיקון הברית תלוי בהנותן בים דרך שהוא ב' פעמים בקי, בקי ברצוא, בקי בשוב, אם אסק וכו', ואציעה שאול הנך.

ה. ר' יצחק קראקובסקי אוטוואצקער הי"ד

שם אמו בינה. נולד תרנ"ח, מאנ"ש בפולין בעיר לודז ואח"כ בעיר אוטוואצק שנקרא על שמה ר' יצחק'ל אוטוואצקער, היה שגור בפיו בבלי וירושלמי זהר וכתבי האריז"ל ועסק הרבה בהתבודדות, רוב אנ"ש דעיר לודז' נתקברו על ידו. נהרג על קדה"ש בימי השואה (תיקה"כ ב"ב) חידושים ממנו מ'אור זורח' (מבה"נ ה' מט) בעת התקרבותו היה כבן 15 - 16, בחורף תרע"ד היה באומן ולקיץ חזר לפולין לשיבת מאקעווע וקירב את רוב תלמידי הישיבה (שש"ק ד' קפ"ז, ז קע"ח).

ו. תחילת דרוש זה ראה במלואו בספר מכלל יפי היו"ל ע"י אגודת משך הנחל, ותש"ח להן על מסירת דרוש מופלא זה.

ועל כן אחר המילה - פריעה, לשון 'פרעה' - ביטול חלל הפנוי המובא בהתורה ס"ד הנ"ל, וגם ביום המילה אומרים קריעת ים סוף בקול רם, כי המילה הוא בחינת התגלות העטרה - התגלות המלכות בתוך חלל הפנוי, שזהו ענין קריעת ים סוף, ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים' וכנ"ל.

זיווג דקדושה הוא בחינת בריאה בהחלל הפנוי

ועיקר הבריאה הוא על ידי זיווג דקדושה, שהוא בחינת בריאה בהחלל הפנוי, ועל כן מתחלה נקראת פנויה לשון חלל הפנוי, ובעלה עושה אותה כלי, ועל כן עיקרא יצרא בישא לגליא עריין, כי עיקר היצרין והדינין נמשכין מהחלל הפנוי שצריך האדם למלאות אותו בבריאה דקדושה ולא להנאת עצמו ח"ו, ועל כן על ידי קדושת הזיווג של יוסף נוסר הברית, נולדו אפרים ומנשה, היחוד והכלליות של מי ואלה, איה ומלא, חלל ומילוי, בן ותלמיד, הנותן ב"ים' - דרך.

ועיין בליקוטי הלכות שמחלוקת יוסף עם אחיו היה: שאחיו היו גדולים מאד בחינת השגת 'כי לא יראני' - 'איה' וכו', ולא רצו להוריד עצמן למקומות נמוכין להראות שגם החלל ממולא מאלוקות, ועל כן אמרו עליו על יוסף שהוא נער בבני השפחות, בחינת "והוא נער את בני בלהה ואת בני" וכו' - במקומות נמוכין, כי יוסף היה כלול מבחינת בן ותלמיד, כי כתיב אצלו "כי בן זקונים הוא לו", ותרגם אונקלוס "ארי בר חכים הוא ליה" - שקיבל חכמתו מאביו, הרי שהיה כלול מבן ותלמיד, וראובן נקרא מלשון ראובן-בן בן לבד, השגת דרי מעלה, בחינת בן, בחינת אליעזר ישן, בחינת מה חמית וכו' (עיין בל"ת בסימן ז' הנ"ל), ועל כן ניטלה ממנו הבכורה וניתנה ליוסף שהיה כלול בן ותלמיד - מי ואלה, אפרים ומנשה, וניטלה מראובן כי חלל יצועי אביו, כי זה דקות בפגם הברית כשאין כוללין בן ותלמיד, דרי מעלה בדרי מטה.

ועיין עוד בליקוטי הלכות על בן עזאי ובן זומא שהיו גדולים במעלה כי נכנסו לפרדס, ולא נשאו נשים, היינו שלא היה להם הבקיאות של מקומות הנמוכין; ותבין שמחמת זה נקראו בן עזאי, בן זומא, בחינת "בן" לבד, שלא כללו בן בתלמיד, ועל כן לא נשאו אש"ה, שהוא ר"ת א'ציעה ש'אול ה'נך, וזהו גם כן פגם נדב ואביהוא בגין דלא אינסבו כדרשו חז"ל.

מגילת אסתר הוא בחינת החלל והבריאה

וזהו בחינת מגילת אסתר, אסתר הוא ההסתרה, בחינת "ואנכי הסתר אסתיר", בחינת חלל הפנוי, ושם עיקר העבודה לגלות ההסתרה, בחינת "ומשה נגש אל הערפל אשר שם אלקים", אל הערפל וההסתרה דייקא כמובא בליקוטי מוהר"ן. וזהו מגלת אסתר - ההסתרה והגילוי. וזה גם אשר צוה עליה מרדכי כשנלקחה לבית אחשוורוש, לשתוק ולא להגיד מולדתה, עיין בתורה ס"ד הנ"ל, שדייקא על ידי שתיקה, יכולים לכנוס לתוך החלל הפנוי, ועל כן אסור לכנוס לשם, כי אם צדיק שהוא בחינת משה, כי משה הוא בחינת שתיקה שהוא למעלה מהדיבור, כי נקרא כבד פה, משום זה: ויאמר ה' אל משה דייקא, בא אל פרעה וכו' עיי"ש באות ג', כי בשום שכל אי אפשר להשיג את החלל והמילוי, שזהו בחינת מגילת אסתר - ההסתרה והגילוי, כי אם על ידי בחינת שתיקה, ועל כן "אין אסתר מגדת" וכו'. וזהו ענין 'מגילת אסתר אינה בטילה לעתיד לבא', כי לעתיד לבוא יבינו הכל

הגילוי של החלל, היינו התגלות המלכות בתוך חלל הפנוי, עיין בהתורה הנ"ל על הפסוק "מחר הנני מביא ארבה בגבולך", שלעתיד לבא ישיגו אשר גם החלל הפנוי מלא אלקותו, ואף על פי כן הוא פנוי, אשר זהו ענין ארבה 'כהוא קמצא דלבושיה מינייה וביה', שבאמת יש שם אלקות, ואף על פי כן הוא פנוי בחינת צמצום, ועל כן אי אפשר להשיג זאת בעולם הזה, כי צריך לומר בו שני הפכים, יש ואין וכו', רק לעתיד לבא ישיגו זאת.

המן ינק מהחלל הפנוי

ועל כן עשה המן עץ גבוה חמשים אמה, כי הוא ינק מ"מי" שהוא חלל הפנוי בחינת איה מקום כבודו, בחינת "מי הוא זה מלך הכבוד" המבואר לעיל, בחינת "מי הוא זה ואיזהו" הנאמר אצל המן, ועל כן נ' אמה במספר "מי". אבל מרדכי שהיה כלול מבחינת בן ותלמיד, היה יכול לכונוס לתוך החלל הפנוי, בחינת "לחצר בית הנשים", בחינת "נשני אלקים מכל עמלי" המובא לעיל, "לדעת את שלום אסתר" - לגלות גם שם ההסתרה, שגם ההסתרה והחלל הפנוי מלא מאלקותו יתברך, אף על פי שהוא חלל (כמובא מזה בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן נ"ו בהתורה וביום הבכורים), כי על ידי השתיקה של אסתר, בטלין כל הקשיות של חלל הפנוי כנ"ל.

מרדכי ואסתר הם בחינת הבריאה בתוך החלל ועל ידם תיקון הכללי

ועל כן מרדכי" הוא אותיות 'ים - דרך', שהוא בחינת "הנותן בים דר"ך" המובא לעיל, שהוא סוד חלל הפנוי ומילוי וכנ"ל, ובכוחו הנורא והנפלא, היה יכול להתגבר נגד קליפת המן שהיה רוצה להפיל את ישראל ליאוש ח"ו, ולהחליש דעתם כאלו אפס תקוה ח"ו, בחינת "ישנו עם אחד" - אלהיהם של אלו ישן כמו שדרשו חז"ל, ולהודיע כי אין שום יאוש בעולם כלל, ובכל הירידות וההסתרות והתגברות הדינים ח"ו, עדיין ה' איתנו ועימנו ואצלנו, וכמובא מזה הרבה בדברי רבינו ז"ל.

ועל כן "אסתר" בגימטריא תיקון הכללי, כי עיקר תיקון הכללי נעשה על ידי הנותן ב"ם דרך וכנ"ל. ומרדכי ואסתר הם נגד ב' שמות 'אל אלקים', אסתר - אמרה: "אלי אלי למה עזבתני" כשנלקחה לבית אחשורוש, אל במלואו כזה אלף למד בגימטריא הקף, שהוא מקיפין, הסתרה לשון אסתר. ומרדכי עסק בשי"ן הלכות, שהוא במספר אלקים במלואו כזה: אלף, למד, הי, יוד, מס, וביחד הקף ושי"ן, במספר תפ"ה כמספר תהלים, להכניע הקליפה הידועה שהיא גם כן בגימטריא תפ"ה עם האותיות, עיין בהקדמת תיקון הכללי כל הענין הנ"ל.

ועל כן במגילה יש י' קפיטל, וה' קפיטלך הראשונים הם גבורות, והה' האחרונים מתחילין מן "בלילה היא נדדה שנת המלך" - התעוררות החסדים כשדרשו חז"ל, נגד עשרה קפיטל תהלים שהם ה' גבורות וה' חסדים וכנ"ל. ומרדכי ואסתר נגד ב' שמות, אל - אלקים, חסד וגבורה כנ"ל. ועל כן 'אסתר' - גימטריא תיקון הכללי, 'טובלת ויושבת' - כי טובלת מקוה הוא קודם הכל, כאשר הזהיר רבינו ז"ל בטבילת מקוה תיכף קודם שמתחיל להיעשות מזה איזה דבר ח"ו, עיין בהקדמת תיקון הכללי, ועל כן 'טובלת ויושבת' בחיקו של אחשורוש, וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי, והכל בכוחו של מרדכי שהוא אותיות ים דרך, שמאיר בחינת "דרך" בבחינת "ים" וכנ"ל, דר"ך בגימטריא שני פעמים בקי, להיות בקי ברצוא בקי בשוב, בקי בעליה בקי בירידה, שלא ליפול משום דבר

שבעולם, ואפילו אם נעשה עם האדם מה שנעשה ח"ו, יחזור וירוך אל התורה ואל העבודה, שזהו בחינת 'הסר שטן מלפנינו' - קודם העבירה, 'ומאחרינו' - הוא אחר העבירה, שהבעל דבר רוצה להפילו ולהחליש דעתו ולהרחיקו מהתשובה, ובכח הצדיק בחינת מרדכי, שמאיר בלב כל ישראל, אשר אין שום יאוש בעולם כלל, זוכה האדם לשני הבקיות הנ"ל, להיות בקי ברצוא, בקי בשוב, ולכלול איה - ומלא, בן - ותלמיד, אלה - ומי וכנ"ל, שעל ידי זה עיקר תיקון הברית.

ועל כן אסתר סוף כל הניסים, כי ברית סיומא דגופא. ומסיים: "ודובר שלום לכל זרעו", כי ברית הוא בחינת שלום, בחינת "הנני נותן לו את בריתי שלום", וזהו "לכל זרעו", כי על ידי זה מוציאים כל הטיפות מהקליפה שבלעם ח"ו, להחזירם אל הקדושה.

ועל כן מתחילין החסדים מן "בלילה הוא נדדה שנת המלך", עיין בהתורה כי מרחמם ינהגם ליקוטי תנינא סימן ז' אות י"ג ענין 'ור' יהושע ניעור', כי יהושע הוא בחינת תלמיד, בחינת השגת מלא כל הארץ כבודו, שזהו בחינת ההשגה של דרי מטה, שצריך לעוררם ולהקיצם שלא יתייאשו עצמן, ולהראות להם כי מלא כל הארץ כבודו, שזה בחינת ר' יהושע, כי יהושע ר"ת 'יקומו ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר, עיי"ש כל הענין. נמצא, שהשגת בחינת דרי מטה, להודיע להם חסדי ה' כי לא תמנו, וגם להם יש תקוה, כי מלא כל הארץ כבודו, הוא בחינת ר' יהושע ניעור, בחינת "הקיצו", ועל כן מתחילין החסדים מנדדה שנת המלך, שהוא בחינת התעוררות השינה, היפך קליפת המן עמלק - "אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים", כי היה רודף אחר החלושי כח שבישראל להפילם ליאוש ח"ו, בחינת "ישנו" - אלהיהם של אלו ישן וכנ"ל, ועל כן עיקר מלחמת עמלק היה על ידי יהושע, כמו שכתוב "ויאמר משה אל יהושע וכו' צא והלחם בעמלק", כי משה רבינו מאיר בבן ותלמיד, ועל כן היה לו בן ששמו אליעזר, ותלמיד יהושע, עיי"ש בהתורה הנ"ל כל הענין, ומלחמת עמלק שלוחם עם החלושי כח שבישראל - בחינת דרי מטה, על כן אמר ליהושע "צא" - בחינת ונפיק בחינת ושוב "והלחם בעמלק" - לחזק ולעורר גם המונחים בשאול תחתית ומתחתיו, ולהודיעם כי ה' אתם וכו' ומקבל תשובתם, שזהו בחינת "הקיצו וכו' שוכני עפר" - אפילו המונחים בעפר ממש על ידי עונותיהם, בחינת "ואציעה שאול הנך" וכנ"ל.

השמחה של פורים

וזהו השמחה של פורים - 'כל הפושט יד נותנין לו', כי אז נתגלה הלימוד הנ"ל, שאף השפלים קרובים אליו יתברך, ועיקר שמירת הברית הוא על ידי שמחה, שלא יפול לעצבות וליאוש ח"ו, שעל ידי העצבות הוא עיקר פגם הברית, רק ידע שאין שום יאוש בעולם כלל, שהוא הבקיות של הדרי מטה, בחינת תלמיד, בחינת בקי בשוב - מכה"כ, התחזקות ושמחה, שעל ידי זה עיקר שמירת הברית.

ועל כן מפור נעשה פרה, כי פרה מטהרת טמאים ומטמאה טהורים, שהוא השני בקיות הנ"ל שהטהור - בחינת דרי מעלה, צריך לידע שהוא רחוק מהשי"ת, בחינת השגת של 'איה מקום כבודו', בחינת מה חמית שזהו בחינת 'מטמא טהורים', ולהיפך, הטמא - הרחוק מן הקדושה, בחינת דרי מטה, צריך לילך בהלימוד של התחזקות, ש'מלא כל הארץ כבודו', שלא יפול לעצבות וליאוש ח"ו, שזהו בחינת 'מטהר טמאים', שהטמא צריך

לידע שהוא טהור, בחינת "כי הפרני" וכו', כדי שלא יפול לעצבות כנ"ל, והטהור צריך לידע שהוא טמא ורחוק עדיין, בחינת מנשה "כי נשני" וכו' וכנ"ל, כדי שלא יפול לגדלות ח"ו, כי עיקר פגם הברית הוא על ידי עצבות וכנ"ל, או על ידי גאות, בחינת "ואשת איש נפש יקרה תצוד", שפגם הברית הוא על ידי גיאות.

ועל כן על ידי השני בקיאות הנ"ל, שהגדול בחינת דרי מעלה ידע שהוא רחוק, ועל ידי זה לא יפול לגאות, ולהיפך, הקטן בחינת דרי מטה, ידע שעדיין ה' איתו וחושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, ועל ידי זה לא יפול לעצבות ח"ו, שזהו בחינת פרה שנעשה מפור, מטהר טמאים, ומטמא טהורים וכנ"ל, על ידי זה עיקר תיקון הברית, ועל כן פרה מטהר מטומאת מת - אבי אבות הטומאה, שהוא פגם הברית כידוע (לקו"ה - ד' פרשיות).

בפרה אדומה יש שני הבחינות של איה - ומלא חלל - ובריאה וכו'

ועל פי זה יש לומר מה שאמרו חז"ל "הפיל פור הוא הגורל" - חודש שמת בו משה, כי מבואר בהתורה כי מרחמם ינהגם הנ"ל אשר הצדיק צריך שיהיה לו בחינת 'כל' בחינת "כי כל בשמים וארץ", ותרגומו דאחיד בשמיא וארעא, היינו שיהיה אוהז ומקיים שני העולמות, עולם העליון ועולם התחתון, בחינת דרי מעלה ודרי מטה, להראות לדרי מעלה שאין יודעין כלל בידיעתו יתברך, בחינת מה חמית, ולהיפך צריך להראות להדרי מטה, שאדרבא מלא כל הארץ כבודו, כי יש בני אדם שמונחים במדרגה תחתונה מאד, עד שהיו מייאשין עצמם לגמרי ח"ו, כי נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשי"ת ואבד נצחם ותוחלתם מה', וצריך הצדיק שיהיה לו כח לעוררם ולהקיצם, שלא יהיה מייאשין עצמן בשום אופן בעולם יהיה איך שיהיה, ולהראות להם ולהאיר בהם, כי עדיין ה' עמם ואצלם וקרוב להם, ואפילו בתוך הארץ ממש, אפילו אם נפל לשאול תחתית ממש ח"ו, אף על פי כן, שם דייקא נמצא כבודו יתברך כי מלא כל הארץ כבודו, וזה בחינת כל שיש להצדיק וכו' וכנ"ל, עיי"ש באות ז'. ומבואר שם באות י"ג אשר זהו בחינת אליעזר בן משה, ויהושע תלמידו, כי משה רבינו היה יכול להאיר בדרי מעלה ובדרי מטה, בחינת בן ותלמיד, ועל כן אליעזר בחינת בן - ר"ת ע"ן ל"א ר'אתה א'לקים ז'ולתך י'עשה וכו', בחינת מה חמית וכו', ויהוש"ע - ר"ת י'קומון ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר, בחינת מלא כל הארץ כבודו, עיי"ש.

ועל כן המן שרצה לקרר את ישראל ולהפילם ליאוש ח"ו, כאילו תוחלתם נכזבה מה' ח"ו, בחינת ישנו עם וכו' - אלהיהם של אלו ישן וכו', הפיל פור הוא הגורל בחודש שמת בו משה, בחשבו שבמינתו נפק הארתו, ועל ידי זה יוכל להתגבר על ישראל ח"ו, אבל לא ידע שביום שמת בו ביום נולד, והקשו המפרשים מה בכך שנולד בו ביום, הלא אחר כך מת, אך על פי המובא שם באות י"ג בסופו, שענין הנאמר בקבורת משה: עליונים נדמה להם למטה, תחתונים נדמה להם למעלה, שזהו בחינת "כל" הנ"ל, שהצדיק מראה להעליונים שהם למטה, ולהיפך להתחתונים מראה להם שהם למעלה, נמצא שגם אחר הסתלקותו של משה, הוא מאיר הב' למודים הנ"ל בבחינת בן ותלמיד, ואת זה לא ידע המן, שהצדיק בחינת משה, גם אחר הסתלקותו הוא מאיר דעתו הקדוש בבני עולם הזה השפל, בבנים ותלמידים.

ועיין בספר פרפראות לחכמה מהרב ר"נ מטשעהרין ז"ל, שבזה המאמר רימזו רבינו שממש כמו בחיים חיותו היה מאיר דעתו הקדוש לכל אחד ממקורביו כפי בחינתו, למי שהוא בחינת דרי מעלה, היה מאיר לו ההשגה של בחינת מה - איה מקום כבודו, ולמי שהוא מבחינת דרי מטה, היה מאיר לו ההשגה של בחינת מלא כל הארץ כבודו, כמו כן ממש גם עכשיו יש כח זה בבחינת קבורתו של משה, שמקבל משם כל אחד תועלת לנפשו, כפי בחינתו, בחינת עליונים נדמה להם למטה, ותחתונים נדמה להם למעלה עיי"ש, ואכמ"ל.

וזהו ענין הנ"ל שביום שמת בו ביום נולד, היינו שהצדיק הגדול במעלה בחינת משה, בעת שנסתלק למעלה למעלה, אז דייקא הוא עולה בעליות גדולות למקום שעולה, מקום עליון ונורא מאד, מה שאי אפשר לעלות לשם כשהוא מלובש בגוף עדיין בזה העולם, ומשם מאיר לתלמידיו ביותר הדעת האמת של מלא כל הארץ כבודו.

עמלק כוחו להחליש רק בחינת נפיק

ועל כן קודם פרשת פרה קורין פרשת זכור - מחיית עמלק, כי עמלק הוא פגם הברית אשר קרץ לשון קרי וטומאה, עיין בפרש"י, ההיפך מהב' בקיאות הנ"ל, וזהו: "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים", כי מצרים הוא מצר - י"ם כנ"ל, ורק הצדיק הוא מאיר 'דרך' בגימטריא שני פעמים 'בקי', 'ביס' - להיות בקי ברצוא בקי בשוב, בחינת 'ביס' דרכך, אבל עמלק קלקל זה הדרך, בחינת "אשר קרץ בדרך, ויזנב בך" - חתך מלות [פגם הברית], וזרקן כלפי מעלה - הוא בחינת גיאות, ו"כל הנחשלים אחריו" - הם החלושי כח שבישראל שהענין פולטן, הפילם לעצבות ויאוש לומר להם חזור לאחוריק, כי בין כך ובין כך אתה חלש חוזר לאחוריק, והוא ההיפך מהשני בקיאות הנ"ל, הנמשכין מהלימוד של איה ומלא, להודיע להדרי מעלה שאין יודעין כלום שלא יפלו לגאות, ולהאיר להדרי מטה שה' איתם, ואין שום יאוש בעולם כלל. ועל כן עמלק בגימטריא 'נפיק', כי עיקר שליטתו הוא בנפיק, היינו בהדרי מטה, בעת שהאדם הוא בשפלות בחינת ונפיק, אזי הוא מתגבר ח"ו, לקלקל הדרך הנ"ל - הבקיאות של ואציעה שאול הנך, ולהפיל את האדם ליאוש ולעצבות ח"ו, ועל ידי עצבות בא לפגם הברית ח"ו.

ועל כן עיקר מלחמת עמלק היה על ידי יהושע, שהוא תלמיד - הלימוד התחזקות של הדרי מטה, בחינת י'קומוץ ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר, וזהו "ויאמר משה אל יהושע, צא והלחם בעמלק", צא דייקא - בנפיק, במחנה דן - הנשמות החלושות שהענין פולטן, שהם בחינת ונפיק, שבהם עיקר התגרות עמלק להפילם ליאוש ולדחותם לגמרי מן הקדושה ח"ו, ושם צריך יהושע להאיר הלימוד של בקי בנפיק, אשר מלא כל הארץ כבודו וכנ"ל, ואין שום יאוש בעולם כלל, כי יד על כ"ס ר"ת כ'לו ס'ג, שעל האדם הנסוג אחור מן הקדושה מתגבר עמלק להפילו ליאוש, ועל כן "כס" חסר האלף, בחינת 'אין שמו שלם וכסאו שלם', עיין בהתורה קרא את יהושע בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן וא' אשר כל הענין הנ"ל כלול בתמונת 'א', שהנקודה העליונה שעל האלף - ירמז על הדרי מעלה, והנקודה התחתונה שתחת האלף - ירמז על הדרי מטה, עיי"ש כל הענין.

"מלחמה לה' בעמלק מדור דר", היינו מדור לדור בחינת חליפות המובא בהתורה כי מרחמם ינהגם ל"ת סימן ז' הנ"ל, על מה שדרשו חז"ל על הפסוק 'אשר אין חליפות למו ח"א בן וח"א תלמיד', כי על ידי בן או תלמיד יש לו חליפין, כי כשהוא נסתלק

למעלה, נשאר דעתו אחריו על ידי בן או תלמיד, עיי"ש. נמצא, כי בן ותלמיד הוא בחינת חליפין - השארת דעתו של האדם מדור לדור, וזהו מלחמה לה' בעמלק, הוא על ידי מ'דור ד'ר, שהוא כלליות בן ותלמיד, שהוא כלליות דרי מעלה ודרי מטה.

בהשקלים יש בחינת דרי מעלה ודרי מטה

וזהו גם כן ענין שקלים, כי בשקלים נאמר "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", "העשיר" - היינו הגדולים הדרי מעלה. "לא ירבה" - לא יפול לגאות ח"ו. "והדל" - הדרי מטה הקטנים, "לא ימעט" - לא יפלו ליאוש. או בפרטיות, כשהאדם הוא במדרגה עליונה אל יפול לגאות ח"ו, רק ידע כי הכל בכח ה' המרחם עליו, בחינת 'מי הקדימני ואשלם', ולהיפך כשהאדם הוא בקטנות ובשפלות ח"ו, לא יפול לידי יאוש ועצבות ח"ו רק יבטח בחסדי ה'. וזהו שקלים, ל' משקל תמיד אם יתגבר עליו היאוש והעצבות מרוע מעשיו ושפלות מדרגתו, צריך הבקיאות של ואציעה שאול הנך, ואם יפול עליו גיאות, צריך לבקיאות של איה מקום כבודו וכו"ל.

ועל כן שקלים גימטריא תפ"ה עם האותיות כמספר השני שמות אל אלקים, חסד וגבורה, להכניע הקליפה שעיקר כחה על ידי עצבות או על ידי גיאות וכו"ל.

ועל כן אדר הוא לפעמים שני חדשים, כי י"ב חדשים הם כנגד י"ב שבטי יה, ואדר הוא נגד יוסף, ושני חדשים הם נגד אפרים ומנשה, שהם השני בקיאות הנ"ל, הדרי מעלה בחינת מנשה הבכור צריכין להלימוד "כי נשני" - לשון שכחה "אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי", היינו שצריך לשכוח את כל עמלו בעבודת ה' וכל יחוסו, ולידע שהוא רחוק וכו', כדי שלא יפול לגאות, ולהיפך אפרים הדרי מטה, צריכים להלימוד "כי הפרני אלהים בארץ עניי" וכו"ל.

ועל כן באחד באדר משמיעין על השקלים, כי גם השקלים מרמזים על השני בקיאות הנ"ל, בחינת "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" וכו"ל, ועל כן עיקר הפרשיות והמגילה הוא בחודש השני, נגד אפרים ששיכל את ידיו ליתן לו משפט הבכורה, וכמבואר כל זה לעיל:

כמו שמוהרנ"ת אמר פעם לאחד מבני הנעורים שהיה דר בעיר אומאן ושמו ר' משה ב"ר אברהם חיים; שהיה דרכו להתפלל בדביקות נפלא, ומוהרנ"ת שיבח מאד את תפילתו, ואחר כך לאחר איזה זמן נפל מזה מחמת פגעי ומקרי הזמן והתגברות הבעל דבר, ומוהרנ"ת ז"ל היה לו יסורים גדולים מזה, בבחינת "כי מרחמם ינהגם", ועיקר הרחמנות הוא על הרוחניות כמובן. ואמר לו בזה הלשון: משה דיא ביסט אראפ גיפאלין - הייב אן אויף סנייעס מחדש, ווארין, אפילו איך האב שוין אוויסע בארד, האב איך נאך אויך בדעה צו ווערין איין ערליכער יהודי. ובפרט דיא וואס דיא ביסט נאך איונגער מאן:
(רבי משה טשענסטחובער ע"ה)

טעם זקנים

רחמנות נצחית

דער פסוק זאגט: 'כי מרחמים ינהגם'. עס איז א פסוק אין ישעיה, דער פסוק שטייט דארטן אויף משיח'ן, אז משיח וועט פירן מיט רחמנות. זאגט דער רבי אזוי: "דער וואס איז א רחמן - דער קען זיין א מנהיג!"

ער איז תמיד עוסק אין די מידה פון רחמנות, ער איז א 'רחמן', ער זעהט תמיד נאר ממשיך צו זיין רחמנות, און אלע מיני עצות פון רחמנות, נאר זעהן רחמנות! - ער קען זיין א מנהיג און אזא מנהיג וויל דער אויבערשטער!

דער אמת'ער צדיק איז אזא מין 'רחמן', ער איז תמיד עוסק נאר זוכן דעם אויבערשטנס רחמנות! דאס איז נישט פשוט - סתם ער איז א 'רחמן', נאר 'זיין זאך' איז מעורר זיין רחמנותו יתברך!

ער איז תמיד א רחמן, תמיד דערוועקט ער נאר די רחמנות פונעם אויבערשטן, מיר זעהען ארויס די 'רחמנות' וואס דער רבי האט געהאט אויף כלל ישראל - נישט נאר בדורו - נאר אויף דורי דורות!

דאס וואס דער רבי האט ארויסגעגעבן דעם תיקון פון די צען קאפיטלעך תהלים, דאס האט דער רבי געראטעוועט דורי דורות! און ער האט גענומען אויף דעם 'צוויי עדות': רבי נפתלי מיט רבי אהרן דער רב (פון ברסלב), גענומען עדים נאמנים, אויף דעם תיקון פון דעם צען קאפיטלעך תהלים!^ב

דאס איז א געוואלדיגער זכות פאר אלע אידן, דאס איז 'בלתי ספק' אז דאס איז דער תיקון אויף דעם פגם! דער בעל דבר האט זיך טאקע פארלייגט אויפ'ן רבי'ן, אז דער רבי האט ארויסגעגעבן דעם תיקון האט דער רבי מפקיר געווען 'זיך', ער האט מפקיר געווען 'זיינע קינדער', ער האט מפקיר געווען די 'אשת נעורים', אלעס כדי ער זאל רחמנות האבן אויף דער וועלט!^ג

ז. באדיבות מכון טעם זקנים.

ה. על שיחות הר"ן אות קמ"א.

ט. על חיי מוהר"ן אות קס"ו ואות של"ה.

דער עיקר רחמנות האט זיך אנגעהויבן אז ער האט ארויסגעגעבן דעם 'תיקון הכללי', און דער רבי האט ארויסגעגעבן אזעלכע 'מעשיות', ער האט ארויסגעגעבן אזא 'לקוטי מוהר"ן'!

ברוך השם, מען זעהט עס ארויס, אז דאס הסתלקות פונעם רבי'ן איז דאך שוין 'הונדערט מיט אכט און פופציג יאר', ברוך השם - ס'איז נאך איצטער דא אידן וואס זענען יראים ושלמים, און גייען נאך מיט די עצות פונעם רבי'ן, און זענען נאך מקיים 'הניעור בלילה', זיי ליגן אינעם רבי'נס ספרים, אשרי להם אשרי חלקם!

דער רבי האט אזוי געזאגט: "מען דארף טוהן אזא מין זאך ס'זאל קיינמאל זיך נישט אויפהערן!" דער רבי האט אויסגערעכנט דארטן גדולי גדולים וואס האבן געמאכט א תיקון, נאר עס האט זיך אויפגעהערט, "דארף מען טאן אזא מין זאך ס'זאל קיינמאל זיך נישט אויפהערן, עס זאל גיין מדור לדור! מדור לדור!"

וואס דער עיקר רחמנות איז - זאגט דער רבי ווייטער אינעם אנדערן סעיף: "דער עיקר רחמנות איז - אז איינער רעדט מיט'ן צווייטן, איז דער עיקר רחמנות מען זאל רעדן פונעם תכלית - קיין גרעסערע רחמנות איז נישטא אין דער וועלט!"

דער רבי ווייסט יא!

דער רבי זאגט ווייטער, "כי מי שיודע קדושת ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רחניות ודקות של ישראל, הוא יודע שישראל הם רחוקים לגמרי מעון וכו'." איך האב געהערט פון רבי אברהם ר' נחמן'ס אז וואו דער רבי ברענגט 'מי' מיינט דער רבי, ער האט עס משיג געווען פון שער החמישים. "דער מי", ער ווייסט טאקע! 'מי שיודע', ער ווייסט דאס איידלקייט פון א אידן, די רחניות ודקות פון א אידן. ער ברענגט דארטן, 'מי ירפא לך!' אלץ וואו עס שטייט ערגעץ 'מי' מיינט מען אויף דער וואס האט משיג געווען מי, מי איז א לשון 'ווער', 'דער' טאקע! 'דער מי' - ער וועט דיך - 'ירפא לך', ער וועט דיך טאקע אויסהיילן, ער ווייסט טאקע דעם 'גודל קדושתם משרשם' וכו'.

דער רבי האט אזא געגעבן: "איר ווייסט אייער יצר הרע? איך ווייס אייער יצר הרע!", (חיי מוהר"ן סי' שא)

י. עי' חיי מוהר"ן אות מ"ז ואות שע"ג.

יא. בכוכבי אור - חכמה ובינה יד: בינה היא אֲשֶׁר בָּאָה בְּסוֹד "מִי" אֲשֶׁר נֶאֱמַר עַל זֶה (יְשַׁעְיָה י"ד) ה' צְבָאוֹת יַעֲזֵר ו'מִי" יַפֵּר, "מִי" יִרְפָּא לְךָ וּמֵאֲשֶׁר הִשִּׁיג זֹאת רַבְּנוּ ז"ל בְּמִלּוּאוֹ דְּמִלּוּאוֹ שְׂאֵין לְמַעַלָּה מִזֶּה, כִּי עַל פֶּן מִלּוּאוֹ דְּמִלּוּאוֹ פָּזָה "מִם, מִם, יוֹד, וָאוֹ, דְּלֶת" עִם הַתְּבוּת וְהַכּוֹלֵל בְּמִסְפָּר "נַחַל נִבְע מְקוֹר חֲכָמָה" וְזֶה אֲשֶׁר גַּם פְּתִיבְתּוֹ פְּשׁוּט וּמְלֵא פָּזָה "מִי, מִם יוֹד" (עִם הַב' אוֹתִיּוֹת) בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ הַקְּדוּשׁ נֶחְמָן עִם הָאוֹתִיּוֹת:

איך ווייס אייער יצר הרע! דער מי ער ווייסט דאס איידלקייט פון א אידן! דאס רוחניות ודקות, און ער ווייסט דעם צער פון א אידן וואס פאלט אריין אין אן עון, ער ווייסט, ער ווייסט!

דארף מען טאקע וואס מער לערנען זיינע ספרים, וואס דארטן ליגט טאקע - (די ידיעה), אז דער צדיק ווייסט ליגט דאך די ידיעה אין די ספרים.

איך גלייב, איך זעה, איך שפיר!

רבי נתן האט אמאל א זאג געגעבן צו איינעם דארטן א חוקר: "דו שפארסט זיך מיט מיר? איך האב געזאגט הירש בער'ן ואראה את השם, האט ער מיר געגלויבט!"^{יב} - אינמיטן א חקירה געווען, האט ער (הירש בער) אים געשוויגן, געגלויבט!

וואס הייסט "ואראה את ה'?" אן אמונה פון "ואראה מראות אלקים!" "נ'פתחו ה'שמים ו'אראה מ'ראות א'לקים" (- ר"ת אמונה)^{יג}

די גמרא^{יד} זאגט דאך אז מנשה האט גע'הרג'ט ישעיה הנביא, האט ער אים צוזויגן דארטן, פארוואס האט ער אים צוזויגן? משה זאגט "כי לא יראני" און דו זאגסט "ואראה את ה'?"^{יד} ס'איז דאך א געוואלדיגע קשיא!

נאר דער רבי זאגט דא אז "כי לא יראני" איז א העכערע מדריגה, "כי לא יראני" איז א בחינת "איה מקום כבודו", דאס איז א בחינת "מה", דאס איז דער רבי, און "ואראה את השם" - דאס איז דער 'תלמיד'!

כאטש ישעיה האט געוואוסט אז ס'איז דא א העכערע מדריגה פון "ואראה את השם", האט ער גערעדט נאר: "איך האלט נאר ביי 'ואראה את השם'; איך האלט נישט ביי 'כי לא יראני'", קומט אויס אז דאס איז געווען א קלענערע זאך - דער "ואראה את השם!" האט רבי נתן געזאגט: "איך האב געזאגט הירש בער'ן 'ואראה את השם' האט ער מיר געגלויבט!"

די גמרא זאגט^{טו} אז "קברו של משה - עליונים נדמה להם למטה, ותחתונים נדמה להם למעלה", האט מען געוואלט מאכן אי 'אויבן' אי 'אונטן', איז די פון אונטן האט זיך געדאכט אז ס'איז אויבן, און די פון אויבן האט זיך געדאכט אז ס'איז אונטן.

דער רבי טייטשט עס אין די תורה אז די 'עליונים' ווייזט דער צדיק אז זיי זענען 'אונטן', און די 'תחתונים' ווייזט ער אז זיי זענען 'אויבן'!

יב. שם.

יג. על בליקוטי הלכות ריש חושן משפט.

יד. על יבמות דף מ"ט ע"ב, עיי"ש.

טו. מס' סוטה דף י"ד ע"א.

און וואס עפעס "קברו של משה"? (ללמד) אז דער 'קבר' האט אויך דעם אייגענעם כח! אזוי ווי 'בחיי' האט דער צדיק געוויזן, איז היינט דער 'קברו' ווייזט אויך דאס אייגענע, דער קברו של משה ווייזט אויך אזוי!

די וואס זענען אויבן - ווייזט ער אז זיי זענען גאר אונטן! פארוואס טאקע אזוי? דאס איז דאך א התקרבות! די 'עליונים' זיי דארף מען ווייזן אז זיי זענען אונטן - דערמיט איז ער זיי מקרב!

די 'תחתונים' דארף מען ווייזן אז זיי זענען 'למעלה', דערמיט איז ער זיי מקרב! מיט יעדעם איינעם טוהט ער נאר ווי אזוי ער זאל איהם מקרב זיין, אויב איינער וועט מיינען אז ער איז 'אויבן', איז דאך אפגעשטעלט!

וואס מיינט דער רבי "אם אסק שמים שם אתה"? - אין די תורה פון "קרא את יהושע" ז" - "אם אסק שמים" - זאלסטו וויסן אז ניין! "שם אתה" - 'דארטן' איז דער אויבערשטער! "גיי לויף, דאס איז נאך גארנישט!"

ווייטער - "ואציעה שאול" - זאלסטו וויסן אז "הנך" - "דער אויבערשטער איז מיט דיר, און ביי דיר, לעבן דיר!" דער אויבערשטער וויל דיר, ער וויל דיר!

דער צדיק קען נאר אויפווייזן יעדן איינעם - נאר באופן ער זאל אים מקרב זיין!

עס איז געווען טאקע דעם רבי'נס טאכטער "שרה'קע", זי האט באקומען א בריוו פונעם רבי'ן, אין קרימענטשוק, האט דער רבי געשיקט איר א בריוו מיט איינעם - מיט א שליח, האט זי געליינט דעם בריוו, און דער רבי האט איר זייער משבח געווען אין דעם בריוו; "דו ביסט א הדס אין א מדבר, קיינעם איז אויף דיר קיין מבין נישט!"

האט זי אזוי געליינט, און האט געוויינט! האט דער מענטש געפרעגט איר, פארוואס וויינט זי? אז דער רבי איז דאך אייך אזוי משבח?! (אמרה); אז דער טאטע איז מיר משבח, ווייס איך שוין אין וואספארא ירידה איך בין, אזוי איז דער דרך פונעם טאטע'ן, דער וואס איז אין א ירידה דעם הייבט ער אויף!"

זי האט זיך נישט געלאזט נאָרן - "אז דער טאטע הייבט מיר אזוי אויף, ווייס איך אז איך בין איצטער אין א ירידה, דערפאר הייבט ער מיר אויף, אזוי איז דער דרך פונעם טאטע'ן!"

טז. עיל ליקוטי מוהר"ן תו' ו' אות ז'.

יז. עיל כל זה בחיי מוהר"ן אות תקפ"א - תקפ"ב.

מובא בהתורה כי מרחמם ינהגם בליקוטי תנינא ז', צריך ליזהר מאד לדבר אחד עם חבירו, ואזי כשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו, הוא מלובש בהדיבורים שהכניס בחבירו ממש כאילו נשאר קיים בזה העולם, שזה עיקר החליפות, "פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות" ר"ת חליפות, והוא מסוגל לאריכות ימים, כי רבינו ז"ל אומר 'כשימלאו ימיו', זה אריכות ימים.

כל ימי גדלתי בין אנ"ש היקרים שיחיו, ראיתי הרבה זקנים שהכירו את מוהרנ"ת זצ"ל, ואפילו בימי הזקנה שלהם כל החיות שלהם היה לדבר מרבינו ז"ל, כי אין דבר גדול מזה:

(רבי לוי יצחק בנדר ע"ה)

הרה"ח רבי גדליה קעניג ז"ל
שערי צדיק י"ח

❧ חסידות ברסלב מהי? ❧

קטע מתוך מכתב מופלא המבאר באריכות נועם סוד סדר הנהגת הצדיק

והנה כתבת וזה לשונך: "שמעתי הרבה מאד שאמרו בשם גדולים, שחסידות ברסלב 'מגביהה את הגבוהים ומנמיכה את הנמוכים', ואם זה אמת וכו'", עד פאן.

הנה ידוע מה שנהגו חז"ל הקדושים ושהנהגו אחריהם בכל הדורות הראשונים והאחרונים, לברר כמה פעמים דבר שבא בספק, ב"גיתי ספר ונחזי" (עין בשבת דף מ"ט ע"ב ובקדושין דף למ"ד ע"א), ואמינא אנא גם בנדון דידן לברר הדבר הזה כשמלה בעזרת ה' יתברך ב"גיתי ספר ונחזי", ונביא את ספריו הקדושים של רבנו הננמ"ח זיע"א, ונסתפל ונראה בהם חכם מה הוא אומר בדבריו הקדושים בנוגע לזה, אשר בהם הכניס דעתו הקדושה על פי השגתו העליונה והקדושה בקדשה של מעלה, ועל פיהם נדע לשפוט בצדק אם אמת נכון הדבר כמו ששמעת מרבים אומרים בשם גדולים, או שגם דבריהם הללו נכנסים בגדר הוצאת דבה, שהוא אחד מאופני וגלגלי מרכבת כח המכריח דסטרא אחרא המונע בני אדם מלהתקרב להצדיק האמת שבדור, שהוא קדשת הכח המושך את כלל ישראל עם קדוש לעבודת השם יתברך, בכדי להמשיך על ידי זה השראת שכינתו יתברך שמו בתוך כלל ישראל עם קדוש, וכמבאר כל זה היטב בלקו"א סימן ע' בהתורה ויהי ביום השמיני, עין שם היטב.

ועתה אעתיק כמה אמרות מדברי תורתו הקדושה, ואתה אהובי חביבי, עשה אונן כאפרקסת, ועיניך לנכח ביטוי ועפעפיך יישירו לנגדך, ואז תאורנה מזיו נעם דרכי רבנו הקדוש והנורא זיע"א הטוב והמטיב לכל ברחמי על כל מעשי ה' יתברך שמו, ותראינה עד כמה שקד רבנו ז"ל לטובת ותקנת כלל ישראל עם קדוש בכל לבו ונפשו ומאדו וכו' במסירות נפש ממש, הן להגדולים במעלה העוסקים בעבודת השם יתברך בשכל עליון ונפלא מאד, והן להקטנים במעלה, השפלים והנמוכים מאד, הדוויים והסחופים והנזדחכים, המלכלכים בטנוף עוונותיהם וכו' מפך רגל ועד ראש, המנחים בהשאול תחתיות ומתחתיו וכו'; לכלם ידבר, לכלם יחנה ודעה, לכלם יורה הדרך הנכון, לכלם ישביע בצחצחות רעבון נפשם, לכלם ירוה צמאון נפשם השוקקה, בשפע דבורי חן ודעת אמתית, ועם כלם הוא מתגלגל בכל מיני גלגולים עד אשר יבינם ויסבירם התכלית האמתית, ויטעימם נעם מתיקות דרך הקדש העולה בית אל, ויביאם לדעת מה יעשה ישראל ומה יפעל כל אחד ואחד

לפי ערכו לפי המקום ולפי השעה כפי שרש נשמתו בכסא כבודו יתברך, ואת כלם ישא וינהל כרועה נאמן עדרו, עד אשר יתקנם ויביאם ויכניסם בהיכל המלך מלכו של עולם פנימה, ויושיבם ויקבעם כל אחד ואחד במקומו הראוי לו, כפי שעלו תחלה במחשבתיה דקדשא בריך הוא, איש לא נעדר.

פי דע, כי השם יתברך דכתיב ביה (ושעיהו נ"ז ט"ו): "מרום וקדוש אשכון ואת דכא וישפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים", הינו שהשם יתברך שוכן עם כלם, גם עם אלו שהם בבחינת "מרום וקדוש", וגם עם אלו שהם בבחינת "שפלים ונדכאים", בכדי להחיותם, כמו שכתוב (נחמיה ט'): "ואתה מחיה את כלם וכו'" - זהו על ידי רוחו יתברך, בחינת רוח אלהים, אשר השפין בלב הצדיק האמת החכם שבדור, אשר בו בחר השם יתברך לקרבה אל המלאכה להחיות את הכל.

פי על כן הצדיק הוא איש אשר רוח בו, שיכול להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד, ויכול לעסק עם כל אחד ואחד, הן עם עובדי ה' הגדולים שהם בבחינת דרי מעלה, והן עם הנמוכים מאד שהם בבחינת דרי מטה, להכניס בהם דעת ה' באמת שהוא החיים האמתיים, כמו שכתוב (קהלת ז'): "החכמה תחיה", לכל אחד ואחד לפי בחינתו ומדרגתו.

נתי ספר וניחוי!

וזהו זה יצא ראשונה, להעתיק לך כמה דבורים ממאמרי ז"ל שבהם שער ותאר מהות קומת הצדיק האמת, ובבת אחת נראה בעליל גם דרכו הקדוש של הצדיק האמת בתפקידו לקרב כל באי עולם להשם יתברך בבחינה של "משפיל גבוהים - ומגביה שפלים" המתניחם אל השם יתברך, כי צדיקים מתדמים ליוצרים; ממש הפך דברייהם של אלו שאמרו לך בשם גדולים שחסידות ברסלב "מגביהה את הגבוהים ומנמיכה את הנמוכים".

בלקוטי מזהר"ן תנינא סימן ז' בהתורה כי מרחמם ונהגם אות ז', כתב וזה לשונו: "וזה החכם וכו' הוא צריך שיהיה לו בחינת כל, בחינת (דברי הימים א' כ"ט): "כי כל בשמים ובארץ", ותרגומו: "דאחד בשמיא וארעא" (זהר בראשית ל"א ובתקון כ"ב), הינו שיהיה אוחז ומקים שני העולמות, עולם העליון ועולם התחתון, שהם בחינת שמים וארץ, כי הצדיק והחכם הנ"ל הוא צריך שיהיה אוחז בשניהם לקים את כל אחד ואחד בבחינתו.

פי יש דרי מעלה, ויש דרי מטה, דהינו עולם העליון ועולם התחתון, בחינת שמים וארץ, וצריך הצדיק להראות לדרי מעלה שאינם יודעים כלל בידיעתו יתברך, שזה בחינת השגה של מה, בחינת מה חמית מה פשפשת, בחינת איה מקום כבודו. ולהפך צריך להראות לדרי מטה, שאדרבה, מלא כל הארץ כבודו. פי יש שוכני עפר שהם בני אדם המנחמים במדרגה התחתונה, ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו יתברך, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם בבחינת (ושעיהו כ"ו): "הקיצו ורננו שכני עפר", ולגלות להם שה' עמם, והם סמוכים אליו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו, ולחזקם ולעוררם שלא יהיו מיאשין עצמן חס ושלום, פי עדן הם אצל השם יתברך וקרובים אליו וכו'.

"וזה בחינת כל שיש להצדיק, בחינת פי כל בשמים ובארץ, דאחד בשמיא וארעא, הינו שהוא אוחז ומקים שני העולמות: עולם העליון הוא אוחז ומקים בבחינת מה, בחינת איה מקום כבודו, ועולם התחתון הוא מקים בבחינת מלא כל הארץ כבודו (ועין לקמן

(סימן ס"ח) שם מבאר גם כן ענין זה בבאור יותר קצת, והפלל, שהצדיק, עקר שלמותו כשיש לו שני הבחינות הנ"ל, דהיינו שידע איך לדבר וללמד ולהאיר בכל אחד ואחד וכו'), עד כאן לשונו.

והנה בסימן ס"ח הנ"ל מסיים בזה הלשון: "וזה השלמות מכרח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל וכו'", עד כאן לשונו.

ושם בסימן ה' בהתורה תקעו אמונה אות ט"ו בדבור המתחיל פי באמת וכו', פתב בבאור הכתוב (מלאכי א): "וחמלתי עליהם כאשר יחמל איש על בנו העבד אתו וכו'", כי יש בן שהוא מחפש בגנזיא דמלקא כמו בן, ויש בחינת עבד שאין לו רק לעשות עבודתו שנתנו לו ואסור לו לשאל שום טעם וחקירה על עבודתו. אבל יש בן שהוא אוהב כל כך את אביו, עד שמחמת האהבה, הוא עושה מעשה עבד, מה שעבד פשוט צריך לעשות, והולך וקופץ בתוך הסוללות הגדולה, בתוך קשרי המלחמה, ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות נחת רוח לאביו, מה שאפלו עבד פשוט לא היה עושה עבודות כאלו וכו'.

ומבאר פנות רבנו, שזהו ענין הצדיק האמת המפלג במעלה מאד, שעובד את השם יתברך בשכל עליון גבוה ונפלא מאד, ואף על פי כן מסלק לפעמים את חכמתו ושכלו, ומוריד את עצמו להמקומות הנמוכים והשפלים, בכדי להעלות ולהביא משם נחת רוח לאבינו שבשמים.

וכמבאר שם מקדם שכתב וזה לשונו: "פי באמת צריכין דיקא לסלק את המוח, כי צריכין להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, פי צריך שיהיו מעשיו מרבין מחכמתו ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה, ועל כן צריכין לסלק כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות בלי שום חכמות, לא מיבעיא חכמות של שטות של סתם בני אדם, אלא אפלו חכמות גמורות, אפלו מי שיש לו מוח גדול באמת, כשמגיע לאיזה עבודה הוא צריך להשליך כל החכמות ולעסוק בעבודתו יתברך בפשיטות, וצריך אפלו להתנהג ולעשות דברים שנראה כמשגע בשביל עבודת ה', בבחינת (משלי ה) "באהבתה תשגה תמיד", שבשביל אהבת ה' צריכין לעשות דברים הנראים כשגעון, כדי לעשות מצותיו ורצונו יתברך, ולא דיקא מצוה ממש, אלא כל דבר שיש בו רצון השם יתברך נקרא מצוה, כי יש תרי"ג מצות, ואלו התרי"ג מצות יש להם ענפים רבים, וכל דבר שיש בו רצון השם יתברך שעושין בו נחת לאביו שבשמים, הוא בחינת מצוה, וצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות איזה רצון ונחת להשם יתברך וכו'.

ומפרש בלקוטי הלכות חלק השן משפט הלכות נזיקין הלכה ה' אות ט', שעקר הרפש והטיט שהצדיק משליך עצמו לשם בשביל השם יתברך, הוא מה שמוריד את עצמו ומשליך את עצמו בעמקי תהומות, שהם מקומות הנמוכים והמלכלכים מאד של אלו שנפלו לשם בעוונותיהם ותאוותיהם הרעות וכו', והצדיק בגדל רחמנותו על צער השכינה וישראל, הוא משליך עצמו לשם כדי להעלות הנפשות משם, מעמקי תהומות תחתיות, שזהו עקר בחינת רפש וטיט שמשליך הצדיק עצמו לשם בשביל השם יתברך, כי השם יתברך חפץ חסד ורופא בתשובתן של רשעים ואינו חפץ במיתתן וחושב מחשבות לבל

ידח ממנו נדח, והצדיק שהוא יודע גדל תשוקת השם יתברך לזה להחזיר אליו נדחיו, על כן הוא מוסר נפשו בשבילו, ומשליך עצמו למקומות נמוכים כאלה, כי זה עקר הנחת רוח וכו', וענין שם מה שהארץ עוד בזה.

מיהו רבם הקדוש של אלו החסידים?

יודע אהובי חביבי, שרבנו הקדוש זיע"א היה לו זה השלמות בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו, וכמבאר בספר הקדוש חיי מוהר"ן בחלק שיחות השכיכים להתורות סימן מ"ו, שכתוב וזה לשונו: "וענה ואמר, אני יכול ללמד, אני יכול להראות ללמדן הגדול שבגדולים, שעדין אינו יכול ללמד כלל ואינו יודע כלל, וכן להפך אני יכול להראות להקטנים שקרובים להשם יתברך ולהתורה וכו'", וענין עוד שם בחלק גדלת השגתו סימן כ"ט, עוד שם בסימן נ"ו.

וכמו שהיה נאה דורש, כן היה נאה מקים, שבאמת הראה להגדולים שהם בחינת דרי מעלה, את בחינת ההשגה של אי"ה מקום כבודו, בחינת מ"ה, בחינת מה חמית מה פשפשת מה ידעת וכו', כיודע אין שעסק רבנו הקדוש זיע"א עם הרב הקדוש והנורא כבוד מוהר"מ זצוק"ל מנעסכיז, שהיה מפרסם גדול בענין מראות וחיזיונות, ורבנו ז"ל נתופח עמו הרבה בענין זה והיה אומר: "לא כך צריכין לראות חיזיונות". ופעם שלח הרב הקדוש הנ"ל אל רבנו לאמר לו בזה הלשון: "תאמרו לו שקדם שבא לתוך העיר, ראיתי את המלאך מט"ט, וכן וכן ראיתי", וכמדמה שאמר שראה את מט"ט בראיה ממש, ורבנו ז"ל אמר שלא כך רואין אותו. וכמדמה שעוד פעם טען הרב הקדוש הנ"ל עם רבנו ז"ל בעצמו: "כך ראיתי וכן ראיתי", ורבנו ז"ל לא רצה להסכים על זה, ואמר: "לא כך רואין את מט"ט, אני ראיתי כן וכן, וזה הוא באמת ראית מט"ט".

וכן כשבא רבנו ז"ל אצל הרב הקדוש מוהר"ר צבי אריה זצוק"ל מאליק על שבת קדש, והרב הקדוש הנ"ל היה מרבה לומר תורה בכל סעודה וסעודה ורצה להוכיח בזה שרואה מראות, ורבנו ז"ל לא הסכים על זה, ושתק לו לגמרי. ובמוצאי שבת קדש, כשנכנס רבנו ז"ל בחדרו המיוחד לו בבית הרב הקדוש מורנו הרב צבי אריה הנ"ל, בא אליו הרב הקדוש מורנו הרב צבי אריה בעצמו, ואמר לו: "עדין אין אתם מאמינים לי שאני רואה, אתן לכם מופת חותך שאני רואה", והתחיל עוד הפעם לומר תורה ולהוכיח לו שהוא רואה, ואז השיב לו רבנו ז"ל: "הרבה צפו לדרוש במעשה מרובה ולא ראו אותה מימיהם" וכו', כמבאר כל זה שם בחלק מקום ישיבתו ונסיעותיו סימן י"ד, עין שם.

והרב הקדוש מוהר"ר יודיל זצוק"ל מדאשיוו, חתן הרב הקדוש ר' ליבלי טראסטניצער זצוק"ל, כשבא להתקרב לרבנו ז"ל, וכשנכנס אליו ואמר לו: ילמדנו רבנו דרך בעבודת ה', השיב לו רבנו ז"ל: לדעת בארץ דרפך, בתמ"ה, בעת שמונחים עדין כל כך בארציות, אינכם חסרים רק לידע דרכים בעבודת השם יתברך? (אגב אספר לך מי היה הרב הקדוש ר' יודיל הנ"ל, הוא ז"ל הסתופף בצל צח קדש הרב הקדוש מוהר"ר פינחס זצוק"ל מקארעץ, והיה נחשב מהמקיחים שבתלמידי הגדולים, ואחרי הסתלקות הרב הקדוש מוהר"ר פנחס הנ"ל, קבלו אותו החסידים לרבי ולמנהיג העדה בדאשיוו. ואחר כך כשהתחיל אור קדשת רבנו הקדוש הנגמ"ח זיע"א לזרוח במעדוועדיבקה, נתקרב אז לרבנו הקדוש ביחד עם כל אנשיו, ורבנו הקדוש הנגמ"ח זיע"א העיד עליו שהוא יודע שרשי נשמות

ישראל. ומו"ר עט"ר הגאון החסיד והעניו האמתי כקש"ת הרב רבי אברהם זיע"א שטערנינהארץ (פוכב לב) ספר לי, אשר אחרי פטירת רבנו הקדוש הננמ"ח זיע"א, היה אדומו"ר מוהרנ"ת זיע"א קורא להרב הקדוש מוהר"ר יודיל הנ"ל בשם: "אויגזער גיטער יוד", ותמיד היה שואל בעצתו, והרבה פעמים נתן לו על פדיון בעדו ובגד בני ביתו יוצאי חלציו, ראה והבן וחקם מעלת גדלת קדשת רבנו הקדוש העולה על כלנה, ודי בנה, ועין עוד בספר חיי מוהר"ן בחלק נסיעתו לארץ ישראל, סימן כ"ף.

ובשם שלהגדולים שהם בחינת דרי מעלה, הראה את בחינת ההשגה של בחינת איה מקום כבודו, בחינת מה פנ"ל, כן הראה והאיר בהקטנים שהם בחינת דרי מטה, את בחינת ההשגה של בחינת מלא כל הארץ כבודו, והרימם מאשפות, והרחיצם מטנופם ולכלוכם, והלבישם עדי עדיים, והושיבם עם נדיבים.

וכמוכן מהמכתב שכתב רבנו ז"ל לכלל אנשי שלומנו בעת שישיב בזאסלאב, בשנת תקס"ז, וזה לשונו שם: "... בכן שאלתי ובקשתי מכם, שלא יהיה לריק יגיעי שיגעתי עם כל אחד ואחד, ושמתי את נפשי בכפי בשביל טובת נפשכם, ד' הצדיק ואני הרשעתי, ומעשי גרמו לי היסורים ומיתת הבנים המסלאים, והמחלקת והקטרוגים, אף על פי כן ידעתי גם ידעתי, שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משני הס"מ, על כל אלה עיניו לטש ושניו חרק עלי. בכן אהובי אחי ורעי, חזקו ואמצו בראת ה', כל אחד ואחד לפי כחו ובחינתו, ולא יהיה לריק יגיעי, ושמרו תורת משה עבד ה' כאשר למדתי אתכם וכו'", וכבר נדפס מכתב זה בתחלת הספר "עלים לתרופה מכתבי מוהרנ"ת", עין שם.

עוד יש אגרת אחד שכתב לכלל אנשי שלומנו מזאסלאב, שיזכר כל אחד ואחד איך מצאתי אתכם בבואי לברסלב, וכמה טובות שעשה עם כל אחד ואחד והוציא אותנו מבין שני הס"מ וכו', כמבאר כל זה בחיי מוהר"ן בסוף חלק נסיעתו לנאוורייטש, עין שם.

ועין עוד שם בחלק מעלת המתקרב אליו סימן ע' שאמר: "כמה צלם אלקים היו מנחים ברפש שאני הוצאתים מהרפש וכו', כי נראה בחוש שהמתקרב אליו נשתנה פניהם ובא עליהם פנים של יהודי, בחינת צלם אלקים. הלא יש אצלי אנשים שאיני יודע אם השאול תחתיות היה די להם, כי גם השאול תחתיות היה קטן לפניהם וכו', ועל ידי נתקרב וכו'". ועין עוד שם בחלק עבודת ה' סימן נ"א.

וגם בתינוקות הקטנים היה מאיר פחד ויראת ה' בלבם לפי פחם ובחינתם, כמבאר שם סימן מ"ד, עין שם.

ועין עוד שם בחלק נסיעתו לנאוורייטש סימן ד' שאמר: "ואני ידי מלכלכות בדם בשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה וכו'", ומבאר פונתו עד פמה שהוא מתנגע ומוזרד את עצמו מעבודותיו הקדושות הגדולות והגבוהות, למקומות הנמוכים והשפלים, לברר משם הטוב הנמצא אפלו אצל פושעי ישראל וכו' שנפלו לשם, ולנקותם ולהעלותם לנחת ולרצון לפני השם יתברך.

ובידוע ומפרסם איך שעסק במסירות נפש, גם עם הירודים והפחותים שבישראל, הם המה המשפילים הסכלים החכמים להרע הכופרים והמינים שבעיר אומן וכו' שנפלו לחמשים שערי טמאה רחמנא לצלן, פידוע שלאחד מהם קרא רבנו ז"ל בשם "מצח הנחש" (עין לקו"ת סימן ד' בהתורה ואת העורבים צייתי לכלפלך אות וא"ו ז'), ורבנו ז"ל בכחו הגדול עסק

גם עמקם להוציאם מבין שני הכפירה ולע המינות, ובזמן מועט זכה להכניס בהם האמונה באל יחיד ובהשגחתו הפרטית, ועקר מלבם הטעות שהעולם קדמון חס ושלום, ואלו הקלי עולם בעצמן הדוד ולא בוש, שאלמלא נפטר רבנו ז"ל בזמן קרוב כל כך לכניסתו לאומיו, היו בודאי חוזרים בתשובה שלמה באמת, כמבאר כל זה שם בחלק נסיעתו ושיבתו באומיו, עין שם.

ודע שכל כך גדול מאד כחו של רבנו הקדוש זיע"א, עד שאפלו כל אמות העולם, יכול הוא להחזירם להשם יתברך ולהוליכם סמוך לדת ישראל, וכמבאר שם בחלק גדלת השגתו סימן יו"ד י"א עין שם, ועין בספר הקדוש שיחות הר"נ סימן נ"א שאמר: "את זה תקבלו מאתי וכו' ואפלו אמות העולם צריכים לידע מזה וכו'".

והענין הוא, כי ככל שהצדיק גדול במעלה ביותר, כמו כן יכול להוריד את עצמו ביותר ולכנס במקומות המספנים ביותר ולתקן גם שם, וכמבאר בלקו"ת סימן נ"ח שכתב וזה לשונו: "יש בני אדם שאומרים שכשהצדיק גדול במעלה, מחמת גדלתו אינו יכול להשגיח ולהסתפל על בני העולם כי הוא רחוק מהעולם, ובאמת אינו כן, כי אדרבא, פשהצדיק גדול מאד, הוא יכול להשגיח ולהסתפל יותר על העולם וכו'".

ועין בספר "עלים לתרופה - מכתבי מוהר"ת" מכתב ש"ג, שכתב וזה לשונו: "ואני יודע ומאמין באמת, שאדמו"ר יודע היטב בכלליות ובפרטיות כל מה שנעשה עם כל הנפשות בכל דור ודור, מיום ברא אלהים אדם על הארץ ועד הנה ועד הסוף האחרון, ויודע כל התקונים של כל אחד ואחד, וכל הידיעות האלו הם אצלו דבר קטן, כי השיג השגות אלהות שאי אפשר לתפס במחשבה כלל וכו'".

ודע עוד, אשר כל הידיעות וההשגות אלקות וסוד תקוני כל הנפשות וכו' הנעלמים מעין כל חי שהשיג רבנו הקדוש הנמ"ח זיע"א בברור כזה, באספקלריא המאירה ממש כזאת שאין למעלה הימנה, וכמו שנשמע מפיו הקדוש שאמר בזה הלשון: "אין האב מין שוין מיינע אויגין אויס גיגקוט אויף איטליכין באזונדער עד סוף כל הדורות וכו'" (עין חיי מוהר"ן בחלק מעלת המתקרב אליו סימן פ"ב) - הכל פאשר לכל השיג, רק על ידי עצם יגיעתו הגדולה במסירות נפשו ממש כל יום בכל עת ובכל שעה ובכל רגע לטובת כלל ישראל עם קדוש, לרחם עליהם ולהוציאם מעמקי תהומות ולטהרם מטנוף ולכלוך עוונותיהם וכו', ולהביאם אל התכלית האמתית כרצונו יתברך ויתעלה, וכמבאר היטב בלקו"ת סימן ה' בהתורה תקעו אמונה הנ"ל באות ט"ו, עין שם.

ואיכנה נוכל לומר שחסידות ברסלב מנמיכה את הנמוכים, ולהעלים עין מזה שמחוללה זיע"א מסר נפשו ממש להרים קרן ישראל עם קדוש בכלל, ולהגביה ולהעלות מעמקי תהומות את הנמוכים בפרט, ולהכניסם תחת פנפי השכינה הקדושה, וכמבאר מזה לעיל.

ועין עוד בספר חיי מוהר"ן בחלק מעלת המתקרב אליו סימן צ"ה שכתב וזה לשונו: "פעם אחת דבר רבנו ז"ל עם אנ"ש ואמר להם: הלא כל הנחמדות והתענוג שלי הוא רק כשאני רואה איזה דברי יהדות ועבודת ה' באחד מאנשי, הלא הפקדתי את עצמי ואשתי ובני היקרים, ורק בשביל זה, האם לא הייתי יכול להיות מפרסם ומנהיג שקורין 'גיטער יוד', כמו כל המנהיגים שנוסעים החסידים אליהם ואינם יודעים על מה נוסעים, וחוזרים ושבים ובאים ואינם יודעים מה באים, אבל אני לא רציתי בכל זה, רק לקחת

עצמי לעסק בזה להחזיר אתכם למוטב, הלא כשאני רואה איזה עבודת ה' בעניי שבועניים שהולך בכובע קרוע ומלבושים קרועים ומנעלים קרועים, הוא יקר אצלי וכו', בקשתי מאד מכם, היו אנשים כשרים, פי זה כל ישעי וכל חפציי, עד כאן לשונו.

ידע עוד, שכל המחלקת העצומה שעבר ביותר על רבנו הקדוש הננמ"ח זיע"א מה שרבים מאד עמדו לחלק עליו, הכל היה מחמת זה שהוריד את עצמו ביותר ומסר את נפשו לקרב כל הנפשות הרחוקות מאד מאד שאין ראוי מן הדין לקרבתם, כי מדת הדין התלבש באלה הגדולים, ועל ידי זה נכנס טינא בלבם עד שנדמה להם כאלו אינו מתנהג כראוי, וחלקו עליו, כאשר כבר היה לעולמים ברב הדורות, כגון מחלקת השבטים הקדושים על יוסף הצדיק, וכן מחלקת בית שמאי ובית הלל, וכן סמוך לדורותינו המחלקת שהיה על האר"י הקדוש זיע"א והמחלקת הגדולה שהיה על רוח אפינו משיח אלקי יעקב רבנו הבעל שם טוב זיע"א ותלמידיו הקדושים זיע"א, כמבאר פל זה היטב בלקוטי הלכות חלק ארץ חיים הלכות השפמות הבקר הלכה ד', עין שם.

שורש טעות ההבנה בדרכו הקדוש

ומעתה אהובי חביבי, אחרי שהעמדתין מול פני הדברים והאמת האלה, און מלין תבחון, ותוכל מעצמך לדון ולשפט בצדק, אשר דברים שנאמרו לך בשם גדולים על חסידות ברסלב לגנותה, אין להם שום ממש, והנם בטלין ומבטליו, לא שריריו ולא קימיו.

ואם תשוב תתפלא - אם כן, איך בכל זאת נשרש טעות גדול כזה בפי ההמון, ובהם גם כשרים המשמיעים דברי טעות כאלו בקול ובקהל כאלו היה כן האמת? זהו משום שאין הם מסתכלים בספרי רבנו הקדוש, ואם הם מסתכלים לפעמים, אין ההסתכלות בעין יפה, ומעולם לא שמו על לבם לברר ולהוציא דין אמת לאמתו בנדון זה; והצד האחר עומד ומפספט תמיד גם דברי כזב, ומעפר בעפר גדלת קדשת רבנו הקדוש הננמ"ח זיע"א, וההמון עם שאין יודעים בין מינים לשמאלם ואינם שומעים רק קול ענות, נדמה בעיניהם שדבריהם של המחקרי ריב אמתיים וצודקים, ובלי הודע חוזרים על דברי כזב אלו עד שנעשה אצלם כן האמת, וכמו שאמר רבנו ז"ל ששחשוזרין השקר שני פעמים נעשה אצלו כאמת, כמבאר בחי' מוהר"ן בחלק עבודת ה' סימן ק"ג עין שם. ועתה צא וחשב כמה פעמים כבר נאמרו ונשנו דברי כזב הנ"ל, עד שהגיעו גם לאזניך, ומתוך זה אין פלא כלל אם נקבע פן גם בלבבות כמה כשרים כאלו כן הוא האמת חס ושלום.

אבל באמת לאמתו אין הדבר כמו שהם אומרים, לא מנייה ולא מקצתיה, אלא בדיוק ההפך ממה שהם אומרים, וכמו שנתברר קצת בעזרת ה' יתברך ב"גיתי ספר ונחזי", וביותר תזכה לראות ולהבין זאת כשתשים עין עיונך בעין יפה בהלמודים הקדושים שבספרי וספרי תלמידיו וכו' הקדושים.

תפקידו של רבינו הקדוש לאחר הסתלקותו

ב. ואל תאמר שכל זה היה בחי' רבנו הקדוש, כשהוא ז"ל בעצמו הנהיג העולם וידע איך לדבר עם בני אדם ולהאיר בהם הדעת האמת לקרבם להשם יתברך ולהכניסם תחת כנפי השכינה, אך מאז שנסתלק הוא ז"ל לחיי העולם הבא, נפסק דרך קדוש זה מתלמידיו הנקראים על שמו הקדוש. חס ושלום אל תאמר כך. כי למוד ערוך הוא בלקוטי תנינא בהתורה פי מרחמים ונהגם ובסימן ס"ח הנ"ל, שאפלו כשמוגיע זמנו של הצדיק האמת

להסתלק והנשמה עולה ומתדבקות במקום שעולה, אין זה תכלית ושלמות שתהיה הנשמה דבוקה רק למעלה, רק עקר השלמות של הנשמה היא שבעת שהיא למעלה, תהיה למטה גם כן.

ומבאר שזהו על ידי שמושאי דעתו למטה גם כן בעת שנסתלק למעלה, על ידי בניו ותלמידיו הקדושים שהשאיר אחריו ברכה בעלמא הדיו, ובזה נחשב כאלו הוא בעצמו חי פה עמנו היום (עין בלקוטי הלכות חלק חשן משפט הלכות שלוחין הלכה ה'), פי הם ממשיכים דרכו הקדוש שהמשיך וגלה בזה העולם לעם סגלה, והם עוסקים להרחיב הדרך הקדוש הזה, פי הם עוסקים תמיד לחזור על למודי הקדושים שבכתב ושבעל פה, ללמד ולהסביר לרבים, ומתנגעים וחותרים ומחפשים ומבקשים בכל פעם למצא בעמקות דברי ושיחותיו ותורתיו הקדושים הדושים חדשים ועצות חדשות נוראות ונפלאות הנובעים ויוצאים ממעיני הישועה שהוא הנחל נבע מקור חכמה אשר מימיו אינם נפסקין לעולם, ומשיבין ומחייין בזה נפש כל חי, הן לדרי מעלה - על ידי שמודיעים להם חדשות נפלאות ברוממות גדלתו יתברך שהוא עד אין סוף ואין תכלית, בכדי שיזדדו תמיד לעלות כל פעם במדרגה יותר עליונה ולא יעמדו במדרגה אחת, ולא ישקטו ולא יחשו המזכירים את ה' בכל עניני עבודתו יתברך; והן לדרי מטה - על ידי שמדברים אליהם ומאירים בהם הדעת הקדוש אשר אין קץ לההתפארות מה שהשם יתברך מתפאר עמהם, עם כל אחד ואחד, אפלו עם הפחות שבפחותים שבישראל, בבחינת "ישראל אשר בך אתפאר", שמכיון ששם ישראל נקרא עלינו, יהיה מי ואין שיהיה, השם יתברך מתפאר בו (עין לקו"א סימן י"ז בהתורה וניה הם מריקים שקיהם).

ועין עוד בחיי מוהר"ן בחלק שיחות הש"כים להתורות סימן מ"ו, שדבר אז רבנו ז"ל שהיו כמה גדולים שכל אחד עשה ותקן מה שתקן ואחר כך נפסק, וכונתו לענין ההארה שהאירו דעתם בתלמידיהם וקרבו כמה אנשים להשם יתברך, אבל אחר כך נפסק הארתם, אבל אנחנו צריכים לעשות דבר שלא יפסק לעולם, שאלו אנשים יעשו אנשים אחרים והם יעשו עוד אנשים וכן לעולם, וזהו שאמר בזה הלשון: "מיין פייעריל וועט שוין טלוען ביז משיח וועט קומין", ועין עוד שם בחלק מעלת המתקדמים אליו סימן ס"ו.

ומבאר נודע לכל העולם פעלת צדיק לחיים, התועלת הנשגב של חבוריהם הקדושים של תלמידיו ושל תלמידי תלמידיו וכו' הקדושים, המיסדים על אדני פז, הם דרכי התגלות הקדמותיו הקדושים של רבנו הקדוש הננמ"ח זיע"א בחבוריו הקדושים לעבדא ולמעשה לכל אדם בכל מקום ובכל זמן, שהאירו ומאירים בכל בית ישראל עם קדוש, ורבים וכן שלמים וגדולים מישראל לאלפים ולרבות נהנו ונהניו מזיו קדשת אור חדושי תורתיהם הקדושים מאז ועד עתה וכו' באתגליא.

וכאשר יעידון ויגידון כל מי שזכה לטעם מאור קדשת תורתם, ובעצמי זכיתי לשמע בדברים האלה מפי כמה מאות אנשים מכל הסוגים, וגם אתה אהובי תוכל להוכיח זאת בניקל אם תרצה, פי תקח נא לדגמא הספר הקדוש "משיבת נפש" שהוא רק אחוז אחד מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות וכו' מדבוריו הקדושים על ענין התחזקות, ותראה פי מתוק האור פי טוב לעינים, להחיות בדבריו הקדושים את כלם, ותוכל להרגיש איך שהוא ממשיך נשמה חדשה ומצחצחת לכל הלומדים וההוגים בו, פי ממש נעשים ברה"ה חדשה; על אחת כמה וכמה כל חבוריו הקדושים וחבורי תלמידיו וכו' הקדושים.

וביותר לאין שעור וערך ומספר, הם הנהגים מקדשת אור תורתם הקדושה האמתית באתפסיה, כידוע, ומבאר היטב בלקו"א סימן נ"ו בהתורה וביום הבכורים, ועין עוד שם בסימן קל"ב ובסימן רכ"ד.

ובאמת ה'ה' העולם בא על תקונו מפבר, אלו זכינו והיו מטים און קשבת להתקרב אל הצדיק האמת הזה ולקים עצותיו הקדושים, וכמבאר בחיי מוהר"ן בחלק מעלת המתקרבים אליו סימן ס"ז שאמר שאינו יכול לקרב רק מי שבא אצלו וכו' אז הוא יכול לתקנו, ועין עוד שם בסימן צ', כי הכל תלוי רק בהרצון הטוב שימצו ויבואו להתקרב אליו על מנת להתתקן כנ"ל.

וכן מי שיזכה ויתקרב ויתחבר אל תלמידיו ותלמידי תלמידיו וכו' עכשו כהיום הזה, יכול להיות בטוח שיזכה לאחרית טוב פראוי לאיש ישראל פרוץ השם יתברך, כמבאר שם בסימן פ"ב שאמר שלא בלבד אנשיו המקרבים אליו יהיו עובדי ה' באמת פרוצונו ז"ל, אלא אפלו מי שיתקרב לאנשי שלומו, ואפלו מי שרק יגע בהם, בודאי יהיה איש פשר באמת, ולא איש פשר בלבד, כי אם אפלו צדיק גדול מאד יהיה מי שיזכה להתקרב לאנשים שלו וכו', עד ביאת הגואל צדק שיבוא במהרה בימינו אמן.



ועתה אהובי חביבי, בוא ואראך כמה מטעה הוא המשפט ההוא ששמעת אומרים בשם "גדולים" על חסידות ברסלב שהיא "מגביהה את הגבוהים וכו'", כי אם כן מדוע זה לא התקרבנו עצמן אלו הגדולים אל חסידות ברסלב שהיא מגביהה את הגבוהים, הלא היו יכולים להיות נעשים יותר גבוהים, שזוהי תמיד שאיפת הגדולים האמתיים - לעלות בכל פעם מדרגא לדרגא ולבוא למדרגה יותר גבוהה ועליונה כידוע; ולא די להם שלא נתקרבו הם כל עקר, אלא אדרבא, נתרחקו עוד יותר, עד שעלה על לבם להעליל בדברי שוא ותפל על חסידות ברסלב, ומרחיקים ומונעים בדבוריהם ומעשיהם גם אנשים אחרים תמימים וכשרים מלבוא ולהתקרב אל האמת האמתית.

ומזה תבין שאין לנו להתחשב ולהסתכל כלל על דברים כגון אלו, כי אין הם אלא דברים בדויים מן הלב בלי שום יסוד כל שהוא, ובודאי לא גדולים אמתיים אמרו זאת, אלא גדולים בעלי גאון פאלו שהעמידם הבעל דבר להסתיר את האמת, שדרךם ושאיפתם למצא חן בעיני ההמון עם ולהתעלות ולהתגדל נגד עיניהם מתוך בזיונות ועלבונות שמעליבים זולתם בחנם על לא דבר, ושעל כן אין הם שמים על לב להבחין אם דבוריהם עולים יפה עם האמת, ואין אונניהם שומעות מה שיוצא מפיהם, בבחינת "איוב לא בדעת דבר", אל תקרי איוב אלא אויב וכו', ובודאי ה'ה' יפה להם ביותר השתיקה, ובמקום להפיח פזבים פורחים באויר, ושאר דברים יגעים ומיגעיים וכו', ה'ה' ראוי להם להכניע את עצמם ולפתח באימה וביראה ספרי רבנו הקדוש וספרי תלמידיו וכו' הקדושים ולהסתכל בהם בעין האמת, בעין יפה, לראות נעם דרכו בקדש, ואז בודאי היו גם הם זוחלים על ארבע לבוא ולהתקרב אפלו לאחד ממקרי רבנו ז"ל, והיו מושכים אתם גם את כל הנלוים אליהם אל האמת האמתית, ואז היו פני כל הארץ נראים הרבה יותר טוב ויפה בכל הבחינות ממה שנוראה עכשו בעונותינו הרבים (אוי לנו שפך עלתה בימינו, כידוע לכל בר לבב

אמת, אחרי הסתייגותם של אלו ה"גדולים" באפן כה מביש ומחפיר מספרים קדושים נעימים אמתיים של רבנו הקדוש הננמ"ח זיע"א, המלאים כל טוב לכל בית ישראל עם קדוש.

על פן אהובי חביבי, חזק חזק חזק ואמץ, ואל תלך שולל פס"ח אחרי שום שיחה נאה של אלה הרחוקים ומרחיקים מדעת רבנו הקדוש הננמ"ח זיע"א, רק תפתח היטב את עיניך ותסתכל ותעין בספרי רבנו ותלמידי הקדושים, אז תבין וראת ה' ותלך לבטח דרך בחיים אמתיים בכל עניני עבודת השם ותברך, בלמוד תורתנו הקדושה, ובקיום מצוותיה הקדושים בתמימות ובפשיטות בכל עין ועין ובכל אתר ואתר, כי זה כל עקר תכלית ההתקרבות אל הצדיק האמת הזה - בקדי להיות מקרבים להשם ותברך ולהתורה הקדושה ולקיים מצוותיה הקדושים, כמבאר כמה וכמה פעמים בספרי רבנו ז"ל.

בסיים מכתבי זה אמרתי להעתיק לך דברי גאון עוזנו אדמו"ר מוהרנ"ת זיע"א, מה שכתב בלקוטי הלכות חלק חשן משפט הלכות חזקת מטלטלין הלכה ד' אות ט', וזה לשונו: "כלל הדבר למעשה, שעקר מה שרחוקים מהצדיק האמת שהיה יכול להמשיך ולקרוב הכל להשם ותברך ולהתורה וכו', העקר הוא על ידי כח המכריח המפסיק, שהם בני אדם המונעים בדבוריהם ומעשייהם מלהתקרב אל האמת. ועקר כח המכריח המפסיק הוא על ידי גסות וגבהות, שמשם באים כל הדבורים רעים שלהם שמדברים על הצדיק האמת כדי להפסיק ולמנע ממנו, כמו שכתוב 'תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק בגאון ובוז', וכמו שכתוב: 'פימו דברו בגאות'. על פן כל מי שגונס ארס דבריהם הרעים בלבם ובלבלי דעתו עד שאינו יודע האמת, תקנתו שישפיל את עצמו באמת כעפר, ויזכר שפלותו ופחיתותו היטב וגדל רחוקו מהשם ותברך, וכל מה שעבר עליו מעודו. וכשירגיל את עצמו לידע שפלותו ופחיתותו באמת, אז בודאי יתגלה לו האמת בחסדי השם ותברך וחקמלתו הגדולה, כי יתבטל הכח המכריח המפסיק, שכל כחו על ידי גאות וגסות הרוח כנ"ל, ויתגבר הכח המושך שהוא בחינת שפלות וענוה, ועל ידי זה יזכה להיות נמשך במהירות גדול אל האמת לאמתו". עד כאן לשונו.

ובזה יתעורר רצון אצל השם ותברך לגלות ולהביא לנו את משיח צדקנו, כמו שכתוב בספר הא"ב הנקרא ספר המדות חלק א' אות צ' צדיק סימן קנ"א שביאת המשיח תלוי בקרבת הצדיק. פן יזכנו השם ותברך להתקרב אל הצדיקים האמתיים ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם הקדושים, וללמד ולהגות בספריהם הקדושים תמיד, בלב שלם באמת באהבה, על מנת לספג בתוכנו הריח הטוב של וראת שמים טהורה הגנוזה אצלם, שזה בחינת משיח, כמו שכתוב: "והריחו ביראת ה'" (עין לקו"א סימן ב' בהתורה אמר אל הפהנים), למען ייטב לנו ולדורותינו לנצח.

נאום ידידו בלב ונפש חפצה, הגם שאיני מכירו לעת עתה, החפץ ומשתוקק לשמע מאתו כל טוב.

גדלי אהרן קעניג

וואס מיינט א איד???

על פי כן שם דייקא נמצא כבודו ית', כי מלא כל הארץ כבודו וכו'. וזה בחינת "כל" שיש להצדיק.

ובמובן שיש בין שתי בחינות הללו מדריגות רבות ושונות עד למאד^י, והצדיק שיש לו נשמה כוללת, יודע את נפש כל, ומשיג את רוחו של כל אחד ואחד ומעמידו על מעמדו ומשמרתו השייכים לו.

ובאמת זהו מעיקרי תפקידו של מנהיג בישראל, כמו שהמדרש אומר (במדבר רבה כא, ב) על הכתוב "לעשות לרוח משקל" – לרוחות של כל בריה ובריה. תדע לך שהוא כן, שכן משה מבקש מהקב"ה בשעת מיתתו: "רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתן של כל אחד ואחד וכו', וכשאני מסתלק מהם, בבקשה ממך מנה עליהם מנהיג שיהא סובלן לכל אחד ואחד לפי דעתו".

ובן מובא במדרש (שמות רבה ב, ב) על הכתוב "ויקחהו ממכלאות צאן" – שבדקו הקב"ה לרוד המלך בצאן ומצאו רועה יפה (שהיה נותן לכאור"א מאכל הראוי לו; שהיה מונע הגדולים מפני הקטנים וקודם מוציא את הקטנים לרעות כדי שירעו בעשב הרך, ואחריהם מוציא הזקנים שירעו עשב הבינוני, ואח"כ מוציא הבחורים שהיו אוכלים עשב הקשה). אמר הקב"ה: "מי שהוא יודע לרעות הצאן איש כפי כוחו, יבוא וירעה בעמי". וממשיך שם המדרש שאף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן,

לרעות הצאן איש כפי כוחו

רבינו אומר כאן (סעיף א) על הפסוק כי מרחמם ינהגם, שמי שהוא רחמן הוא יכול להיות מנהיג, וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות ליתן לכל אחד ואחד מאכל הראוי לו וכו'. ולהלן (באות ז) אומר רבינו שהצדיק צריך שיהיה לו בחינת "כל" בחינת "כי כל בשמים ובארץ" – דאחיד בשמיא וארעא, היינו שיש לו לימודים שונים לדרי מעלה ולדרי מטה.

הלימוד ל"דרי מעלה", לבני עליה, הוא לימוד של השגה, של בחינת "מה"; מה ראית, מה חמית, מה פשפשת – היינו שהצדיק מראה לאנשי העליה השגות כאלו עד שהם נוכחים שאחר כל השגותיהם עדיין לא התחילו להשיג כלל, וזהו לימוד נפלא השייך להם, כי על ידי זה מתעוררים מחדש לעלות מעלה מעלה בתורה ובעבודה ולחזות בנועם ה' – מה שלא ידעו עד כה.

והלימודים ל"דרי מטה" הוא לעורר ולהקיץ את אלו המונחים במדריגה התחתונה מאד עד שהיו מייאשים את עצמם לגמרי ח"ו, כי נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשי"ת. והצדיק צריך שיהיה לו כח לעוררם ולהקיצם שלא יהיו מייאשים עצמם בשום אופן שבעולם יהיה איך שיהיה, להראות להם ולהאיר בהם כי עדיין ה' עמם ואצלם, וקרוב להם, ואפילו בתוך הארץ ממש, אפילו אם נפל לשאול תחתיות ח"ו, אף

הזאת היא התכלית האמיתית מכל השגות התורה הק', ולדעת זו זוכים רק על ידי הלימוד והעסק התמידי בתורה הקדושה הנתונה לנו ממש רבינו וכל הצדיקים שאחריו. אבל האפיקורסים שנדמה להם שעזב ה' את הארץ חיים בעולם כמו חיות רח"ל.

מסופר על הרה"ק מקאצק זי"ע, שנכנס פעם לבית מדרשו, וישבו שם שלשה מתלמידיו הגדולים, וביקש מהם שכל אחד יאמר בפניו איזו אימרה, נענה אחד ואמר, כתיב "וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", אין עוד - אין ידיעה אחרת בעולם - אין ידיעה אחרת בעולם זולת ידיעת השי"ת! כלומר שהקביעה כי 'אין עוד' קאי על 'וידעת'. [אגב, פעם שמעתי ילד שלמד בגמרא שלקטן אין דעת. שאלתיו, וכי אין בך דעת, ענה לי הילד, אכן כך, כי רבו הסביר לו בחיידר שדעתי אינה נחשבת לדעת. הבנה זו יכול להבין רק ילד יהודי ולא גוי..].

וחלק מאותה 'הכרה', היה לדעת שכל הנעשה עמו הכל הוא מבורא העולם המשגיח עליו בהשגחה פרטית שלמה. ולדוגמא, כאשר האדם אוכל מאכל, צריך בעת האכילה להכיר שהשי"ת זן ומפרנסו, ולא סתם פרנסה באופן של "אני וחמורי נאכל באבוס אחד", אלא הרי הוא זן ומפרנס אותנו בחן ובחסד וברחמים ובכבוד, ובעבורנו החיה השי"ת את הצמחים והפירות שניזון מהם, והוא נתן לנו את וערך לנו

שכשהיה רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיעו וכו' אמר לו משה עייף אתה, הרכיבו על כתפו והיה מהלך. אמר לו הקב"ה: "יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם, כך חיך אתה תרעה את צאני ישראל".

וענין ההנהגה האמורה, ישנה לא רק בצדיקים ומנהיגי הדור, אלא אף בכל אחד מישראל. דבר זה שייך לכולם ממש בכל צד ופינה, למלמדים, למגידי שיעור, להורים וגם בין איש וביתו, ולהנהגה בין חברים החיים בצוותא, שעל פי רוב יש גם שם ענין של שררה (כמו שכתב רבינו בליקוטי מוה"ר"ן (סימן ג"ו) שיש לכל אחד ואחד בחינת מלכות, שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים שרי עשרות עד שורר בביתו, עיי"ש²).

והנה לא נכונה היא הדרך להסתכל על עצמו, וממנו לשפוט על חבירו או על תלמידו ובנו, אלא על כל אחד להנמיך את עצמו לגבי רוחו של המונהג, לפי טבעו, כוחו וכשרונותיו, וכך להגביהו, וברחמיו ינהגו וינהלו, ומאלקים יבקש עזרה וסייעתא דשמיא על כל צעד ושעל.

אין 'דעת' אלא הכרת הבורא

רבינו אומר כאן בתורה (סעיף ב') שעיקר האדם הוא הדעת, והדעת הוא "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו", לדעת ולהרגיש כי יש אלוקים שליט ומושל בארץ וכו'. וכשאין לאדם ידיעה זו ח"ו אינו בגדר אדם אלא חיה בדמות אדם וכו'. וזה עיקר מצוות ישוב העולם וכו'.

וכמו שמובא במדרש (במדבר רבה י') "אין דעת אלא הכרת הבורא". הידיעה

ג. וכן כאן בתורה באות ל' מבואר שצריך שיהיה לו מלכות וממשלה בביתו וכו'. וראה ליקו"ה פדיון כבוד הלכה ה' אות י"ט.

את מיטיבו, וכמו שאיתא במדרש, מעשה באדם שהיה לו סם המסוגל להחיות מתים, והלך בדרכו ומצא פגור של אריה מת, והחיה את האריה, והלך הארי וטרף את האדם. זהו בעל חי.. אבל האדם הוא 'בר דעת' וצריך להיות היפך מהקצה אל הקצה של טבע בעל חי - להודות ולהלל תמיד למיטיבו שהוא השי"ת, ואז הוא יוצא מגדר בעל חי ונקרא אדם חי.

עד כמה צריכים אנו לשמוח בחלקנו שזיכנו השי"ת במצוה הראשונה שכתוב בתורה "ואתם פרו ורבו", להביא ולגדל בנים ובנות בדמות אדם ובצלם אלקים, שתהיה להם דעת שידעו כי ה' הוא האלקים ואין עוד מלבדו, ועל ידם יתגלה כבודו ית' בעולם, שזה תכלית הכוונה בבריאה.

אין עוון שייך להם - כלל כלל לא!

רבינו אומר כאן בתורה (סעיף ג), שישראל בשרשם הם רחוקים מעוון לגמרי, ואין עוון שייך להם כלל, לפי גודל קדושתם.

יהודים בשורשם אין להם שייכות כלל עם עוון, "אידן בשורשם האבן נישט קיין שום שייכות מיט 'עוון'!" - כל הרע הוא רק 'נספח', בעצם אנו קדושים וטהורים כמלאכי השרת! רחוקים אנו מעוונות ואין לנו שייכות אליהם כלל, כל הרע שבתוכנו אינו אלא דבר זר לגמרי, ולא משלנו הוא 'כלל כלל לא' [כלשון רביה"ק].

רבינו חוזר ומתבטא כאן בתורה בכמה וכמה לשונות על הריחוק העצום של ישראל מעוונות, כי העוונות הם אך ורק מעמלק^{כא}... אין אנו אשמים כלל

את שולחננו, ואם השי"ת לא היה נותן לאדם לחם לאכול, היה מת מרעב בפועל ממש. וכאשר שוכב לישון, הרי הוא מאמין באמונה שלימה שהשי"ת מפיל חבלי שינה על עיניו ותנומה על עפעפיו, ובלא כן היה מתפתל על משכבו מבלי יכולת לנום אפילו תנומה קלה, כי אין שום דבר הנעשה מאליו. כשהאדם חי באופן זה, ומודה ומשבח להשי"ת על כל הטוב אשר גמלו, אזי הוא ראוי לתואר אדם בר 'הכרה'.

וכשאינו חי באופן כזה, הרי הוא כאדם ששוכב ללא הכרה, ונחשב כמת וחיו אינם חיים. לחיות משמעותו, שהאדם מודה להשי"ת, ומרגיש שהשי"ת הוא זה המשפיע עליו פרנסתו ומזונו בחן בחסד וברחמים ונותן לו כל צרכיו, פוקח עורים ומלביש ערומים וזוקף כפופים. כך נהיה האדם מקושר להשי"ת, וזוכה לקרבת אלקים, והעולם הנראה לפניו מאיר וזורח. גם אכילתו ושתיתו ושנתו הופכים לאלוקות, האכילה מקדשת אותו ומטהרת אותו, השינה מקדשתו ומטהרתו וכל עניני הגשמיות מקדשים ומטהרים אותו להיות עבד ראוי לאלקיו, ואז הוא חי בהרגשה הנפלאה של כגמול עלי אמו. זהו תכלית האדם, שירגיש את השי"ת ואת הטובות שהוא גומל עמו, אבל אם אינו חי באופן זה וחסרה לו דעת אמיתית זו, אינו נכנס בגדר חי כלל, לפי שהגשמיות שלו מנותקת מהשי"ת חי החיים, ואין הוא בגדר 'אדם חי' אלא 'כבעל חי'.

ועוד אפשר לומר, כי הנה טבע הבעל חי שאפשר לעשות עמו הטובות הגדולות ביותר, אך מיד לאחר מכן יהרוג

על הפגם הידוע, לאנשים שמסוככים עם אותו פגם רח"ל, על זה נותן רבינו חיזוק רב מאד, כי הוא מאוס מאד, בפרט אצל יהודי, ורבינו אומר כאן שישאל בשרשו הוא רחוק מעוון לגמרי, ואין לו שום שייכות לעוון. אמנם אנו נמצאים בחומר עכור ("גושי עפר וקרוצי חומר"), בהעלמה ובהסתרה נוראה - אבל בשרשינו, אם נזדכך מעט נראה עד כמה גדולה אהבתינו לקדוש ברוך הוא וכמה אנו שונאים את הרע, אלא שאנו בגלות תמידי, ודוקא בגלל שהפגם הוא מאוס ביותר והוא מזוהם ביותר כי אלקינו שונא זימה, כתוצאה מכך הוא נופל למרירות ושברון לב קשה מאד, לכן משפיע רבינו הרבה חיזוק ביחוד על ענין זה.

כל אדם צריך לדעת זאת היטב, כי באיזה מקום שהוא, יהיה איזה שיהיה, הוא יהודי! אמנם הוא שרוי בגלות, הוא שקוע בחשכה עבותה, רע ומר לו, הוא נמצא בידי זרים, היינו בגלות זרה ומנוכרת לו, צריך לדעת שאמנם היא זרה לו, ואינה מאוחדת עמו, כי הוא יהודי בחיר היצירה.. אכן הוא צריך לצעוק להשי"ת שיוציאנו מהגלות הרע והמר, אבל אין זה הוא, [ס'איז נישט ער!]. הוא אינו רע ואינו מר - אלא הוא נמצא ברשות זרים, אבל סוף כל סוף הפסולת תיעלם והוא יזדכך ושוב יהיה יהודי זך ונקי, זה ע"י יסורים ח"ו, זה ע"י גיהנום ח"ו וזה ע"י תשובה וזה ע"י תיקוני הצדיק. אבל כולם, ללא יוצא מן הכלל, אף אחד לא ילך לאיבוד ולא ידח לעולם בשום פנים ואופן, "כי לא ידח ממנו ידח".

האסון הגדול ביותר, ממעשה עמלק וחילותיו, הוא שהאדם חושב שהוא עצמו רע, היינו מחמת חטאיו הוא הפך לרע, לא ולא! אם אני יהודי, אני

וכלל. יהודים הם רחוקים מעוונות, כל כך רחוקים, העוונות כל כך רחוקים ומרוחקים מהם, "אזוי ווייט... אזוי ווייט..." - מצד שרשינו אין לנו שום שייכות עם חטא ועוון.

האריז"ל אומר שאם האדם יזכך עצמו מכל העבירות במחשבה דיבור ומעשה ויקיים כל התורה בפועל (ומה שאין ביכולתו לקיים בפועל יקיים בלימוד התורה לשמה) - אזי כשיסגור את עיניו, באופן טבעי יראה מיד את אותיות שם הוי"ה מאירים לפניו... זה הוא יהודי, "דאס איז א איד ארגינאל!" - הרע הוא לא שלנו, הרע הוא נספח, אנו חלק אלוקי ממעל, צריכים רק לראות שהרע לא ינתק אותנו משורשנו האמיתי.

בעונותינו הרבים כמו נדבק בנו הרבה רע, והרבה תערובות רע. אבל זאת צריך לדעת נאמנה, כי עיקר הרע והעמלק אשר בקרבנו הוא אותו פיתוי שעמלק מנסה לפתות אותנו ולשקר לנו שאנו בעצמותנו רעים, שאנו הרע בעצמו, ולא רק שנתפס בנו תערובות רע, לא ולא! כי פיתוי זה ומחשבה רעה זו, זהו עיקר קליפת עמלק ימ"ש.

הקב"ה מצוה אותנו: "זכור את עשה לך עמלק", תדע כי הוא עשה לך זאת, כל הצרות שלך אינם אלא ממנו, מעמלק הרשע, 'אשר קרך' - כל הקרירות וכל הטומאות וכל הכפירות והמקרה רח"ל, כולם הם רק מעמלק, ואין שייכים אלינו כלל וכלל, ואין אנו אשמים בהם, ובשעתא חדא ובריגעא חדא אפשר להתחרט ולשוב בתשובה שלמה על הכל ולהיות זכים וטהורים לפניו.

והנה רבינו הקדוש מדבר מכל חלקי היהדות (בכחי"ר רחבה מצותך מאד), אבל בודאי עיקר ההתחזקות נותן רבינו

אשר עשה לך עמלק' שלמגינת הלב נכנסה בנו מטומאת עמלק שרוצה לפתות אותנו שנשמתנו הפכה לרע ח"ו, חלילה, כל הרע נמשך מזרע עמלק ומנשמות הרשעים העמלקים, ואילו אנו הם ההיפך מן הקצה אל הקצה מרע של עמלק, ואדרבה, כל הטוב בעולם נמשך על ידינו, ואם כן אין לך ממה לפחד, ידוע תדע כי יהודי אתה, ויהודי הוא שורש הטוב שבכריאה!...

כל המחשבות הזרות שלנו, אינם שלנו כלל וכלל, לגמרי לגמרי לגמרי לגמרי לא! ואין להם חלק ונחלה עמנו, כי אינם אלא ממחשבת המן בן המדתא הרשע האגגי אשר חשב על היהודים...

'מלוא' כל הארץ כבודו

רבנו אומר כאן בתורה (ובתורה ס"ח תנינא) שאסור לאדם לייאש את עצמו חס ושלום. ואפילו אם נפל למקום שנפל ח"ו ומונה בשאול תחתיות רח"ל, אעפ"כ אל יתייאש עצמו מהשי"ת בשום אופן בעולם. כי גם משם יכולים להתקרב אליו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו.

החיזוק של רבינו הוא שלא יפול יותר ממדריגתו ע"י העוון²², כי העבודה של הבעל דבר, כשהוא מכשיל את האדם במה שמכשיל ה' ישמרנו, אזי ראשית לכל הוא פועל על האדם לקררו ולצננו מכל חלקי היהדות שיש בו כבר ע"י החטא שחטא, מכל-שכן אם יש להאדם קצת עדינות נפש, הוא מפתהו שזה לא שוה לכלום, לימודו ותפילתו אינם שוים, וכל נקודת היהדות שבו אינה

טוב, והשי"ת אוהב אותי.. אלא שצריך לשוב בתשובה ולנקות עצמי.

זכורני בילדותי היה לי חבר צעיר (מבית של חסידי חב"ד) וכבר בילדותו היה בעל מוח גדול וחרוף. פעם אחת, בשנתו הי"א, השיח לבו לפני שנדבקו בו בלבולי אמונה, ואינו יכול לסבול זאת [כי הספקות הללו, העמלק הזה, נתפס יותר אצל בעלי המוח, בעלי הנפש, כידוע]. הוא החליט להכנס לחסיד מבוגר שיורה לו מה לעשות בצרתו הגדולה. הוא הלך איפוא להחסיד הותיק רבי שמואל חיים קובלקין ע"ה, מחשובי חסידי חב"ד דאז, והיה טוב למקום וטוב לבריות, ובעל מוח גדול, גם היה עטור במלבושי אנשי ירושלים הותיקים ללא כחל ושרק.

כאשר נכנס אליו והשיח את לבו על בלבולי האמונה הקשים המייסרים אותו מנפש ועד בשר וכאילו הוא ח"ו אבוד לגמרי עקב המחשבות הרעות הללו, התרגש רבי שמואל חיים ונזדעק: "לא ולא, אין זה אתה! דו ביסט עס נישט!" - זה אדם זר לגמרי, אתה בחור כשר זך וטהור, דו ביסט א ערליכער בחור! וכי יעלה על הדעת שאין לך אמונה? והרי אתה בן לאומה הישראלית, א איריש קינד! אלא מאי, מעט פסולת מנסה להדבק בך, ובמהרה גם היא תיעלם ותסתלק ממך, ושוב תשאר בעצם הטוב והטהור שלך.

זו היתה מלחמתו הקדושה העיקרית של רביה"ק נגד עמלק - היינו שעמלק לא יצליח לפתות את האדם שהוא עצמו עמלק! ועל זה אנו מצווים בזכור את

הענין הראשון מיסודי החיזוק של רבינו שהעוונות לא יתגברו עליך - ע"י הנקודות טובות שביך.

ומלבד זאת מגלה רבינו, שהקב"ה רוצה אותך, והוא כביכול צריך לך, ואתה חשוב אצלו ית"ש ואתה עוד עתיד להיות מבני היכלא דמלכא, שרבים מאד שבו אל השי"ת והם חשובים אצלו כאילו לא חטאו מעולם, והם ממש מבני היכלא דמלכא כמו כל הצדיקים, ויתכן אף גדולים מהם. זה מגלה רבינו הק'. ועל זה כתב רבינו "כי גם משם יכולים להתקרב אליו ית', כי מלא כל הארץ כבודו".

והנה בהשגה זו של "מלוא כל הארץ כבודו" נאמרו פשטים רבים, ואלו ואלו דברי אלקים חיים, אחד הפירושים הוא שמלוא כל הארץ 'גילוי', שמעשי הקב"ה כביכול מגולים בכל מקום, שהנהגתו ובריאתו הם הפלא ופלא, אנו מוכים בסנוורים ואינם רואים הכל, אבל כל מעשיו נפלאים. ועוד, מלוא כל הארץ 'מלכותו', שהקב"ה מושל על הכל, שאין שום דבר נפרד מהשי"ת, הכל עושה בורא העולם. ועוד, אין עוד מלבדו, 'לית אתר פנוי מיניה'. ובמדרש איתא מה שהקב"ה גילה למשה רבינו לפני שהוציא את ישראל ממצרים, ממ"ט שערי טומאה - נגלה אליו 'מתוך' הסנה, שהנבואה לא נמשכה מהמקום שנמשכה תמיד אלא מתוך הסנה, ועל זה מובא במדרש (שמות רבה ב, ה) "ללמד שאין מקום פנוי מהשכינה". וזה היה צריך משה לדעת בנבואה לפני שהלך להוציא את ישראל ממ"ט שערי טומאה. כי הצדיקים ראו במלוא כל הארץ כבודו דרך שאפשר גם מתוך שאול תחתיות לגשת להשי"ת.

שוה לכלום, כי הרי חטא ומרד בהשי"ת. והכוונה של הבע"ד היא להפילו ולהורידו יותר ויותר ע"י החטא.

וזה מה שנאמר על הבע"ד, שהוא 'מסית ומדיח', תחילה 'מסית', מכשילו בעבירה ומפילו לשאול תחתיות, ואח"כ 'מדיח' שמרחקו ומנתקו ואינו נותן לו לשוב בתשובה, הוא מערים עליו סברות "אמיתיות", שהוא לא יוכל לחזור בתשובה, מקים עליו מצודות וחרמים ומוכיח לו שהוא כבר לא יכול להיות איש כשר "ערליכער איד", כבר אבדה תקוותו, זו היא דרכו, מסית ואח"כ מדיח.

ועל זה יצא רבינו בחרב וחנוית, בחרב נוקמת נקם ברית, וכנגד העמלק הזה הרוצה לזנוב ולהחליש את כל הנחשלים - פונה רבינו בקריאה חמה ולבבית לכל יהודי ויהודי באשר הוא שם, שיחזיק עצמו בכל מצביו ובכל האופנים שבעולם. גם אם הוא שקוע בשאול תחתיות ומתחתיו, הקב"ה הוא אלקיו, והוא חלק אלוך ממעל, ואציע שאול הנך! הקב"ה איז מיט דיר און בייא דיר און נעבן דיר ואין יאוש בעולם כלל וכלל!

זהו החיזוק של רבינו הק', שאפילו אם האדם נפל למקום שנפל, מחשיב רבינו כל נקודה טובה של יהדות שנמצאת בו עדיין, אפילו עכשיו כאשר הוא נמצא במקום שנמצא. החזק עצמך בכל כוחך בכל נקודה של יהדות! החזק עצמך! כי אצל השי"ת חשובה כל נקודה של יהדות, כל שכן הנקודה של עדינות וטהרת הנפש, החזק בה איך שאתה נראה, החשב אותה, ואל תיפול יותר, שלא יפול הנופל. זהו

והרב ר' יצחק ברייטער הי"ד אמר על זאת התורה, היינו על פסוק זה: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפ"ך ובלבבך לעשותו", היינו כי קרוב אליך הדבר מאד - בחינת מקיפים כנ"ל, היינו אז דיא ווילסט צו דיר מקרב זיין דיא מקיפים, דהיינו חיות הנשמה, דען דאס ווייסט יעדער מענש, אז עסען דארף מען, שלאפען דארף מען, גיין שיין אנגעטוהן דארף מען, דאס איז קיין מקיף [נישט] דער פין וואנעט וועט מען לייבן - אבער חיות הנשמה מקרב צו זיין, ציא פרייען זיך מיט דיא נקודה טובה, דאס איז שוין בחינת 'מאד' בחינת מקיף הנ"ל, דאס ווענט זיך "בפ"ך ובלבבך לעשותו", דהיינו אלע טאג א שעה התבודדות, יעבור עלי מה, דאס ערשטע פון אלעם זאל דאס זיין, מעג זיין וויא עס איז, באיזה מקום, באיזה זמן, אבי אלע טאג א שעה, איין שעה מיוחד דוקא, אז עס וועט קימען די שעה יעבור עלי מה וכו'.

והיוצא מדברינו, כי עיקר לשמוח בנקודה טובה, יהיה איך שיהיה, ולסמוך על זקן שבקדושה, ולקיים את עצותיו בפשיטות, כפי האפשרות, והשעה התבודדות בהכרח, יהיה איך שיהיה כנ"ל.

(רבי הערש לייב ליפל ע"ה)

ניצוצי עיון בדבריו הקדושים לעובדא ולמעשה

שלעתיד כאשר יזכו לבחינת דעת עליון תבטל הבחירה. ומוכן שם שעיקר מדרגות הדעת של ישראל הוא בהשגת קדושת נשמותיהם בשרשם העליון.

וזה שאומר דסיבת נפילת בני אדם בעוונות הוא מחמת רוח שטות כמאמר חכמינו ז"ל, היינו שנפלו מבחינת הדעת ואין משיגים קדושת נשמתם.

וזה סוד הבחירה שהוא מיסודות הבריאה, כי ללא בחירה יש להקב"ה ריבי רבבות מלאכים ושרפים שעובדים אותו ית' בשלמות נפלא ועושים באימה רצון קונם. ולכן ברא השי"ת נשמות ישראל כדי שיעמדו בנסיונות וזה אפשר רק כשנופלים מהדעת, כי לו היו במדרגת הדעת והיו יודעים שורש נשמתם הגבוהה מן המלאכים, לא היו חוטאים. ומשום הכי הוריד השי"ת בעולם נשמות הצדיקים שיאירו דעת בעולם ויוכלו להתגבר ולעמוד בנסיונות. נמצא שכל כח העמידה בנסיונות הוא רק בכח ההתקרבות לצדיקים. כמבואר בכמה מקומות.

ועיין בדברי השיר נעים של רבינו [הנדפס בראש הספר 'ליקוטי מוהר"ן'] 'חזק ונתחזק ואל תהיה כפיל הגדול וכגמל אפילו כשמשכהו העכבר בחוטמו לא

מדוע אני רחוק כל כך מהשם יתברך?

אלו דבריו הקדושים במאמר זה: "כי מי שיודע קדושת ישראל מאין הם לקוחים וכו' הוא יודע שישראל הם רחוקים לגמרי מעוון וכו' ובאמת מהיכן באים לעוונות ח"ו הוא רק על ידי שאין לו דעת" מלשונו הק' מי שיודע קדושת ישראל מאין הם לקוחים משמע שהריחוק מעוון תלוי בשלמות הדעת. ותראה דרבינו מרבה להשתמש בלשון ידיעה, 'כי מי שיודע קדושת ישראל מאין הם לקוחים ויודע רוחניות ודקות של ישראל הוא יודע שישראל רחוקים הם לגמרי מעוון' ועוד. כי הצדיק שהוא בחינת משה זכה לשלמות ההשגה והדעת [ומזה נמשך מדת רחמנותו]. והיינו שמסיים ועל כן משה רבינו בכל עת שנפלו וכו' היה מוסר נפשו עליהם והתפלל בעדם וכו' כי ידע שלפי קדושת ישראל ודקותם הם רחוקים מעוון'.

ונראה דגם כל אחד מישראל אם יזכה לאיזה דרגא עליונה בסוד הדעת תבטל אצלו הבחירה ולא יהיה שייך שייכשל בעוון כלשהו לפי השגתו בקדושת נשמתו. כמו שמבואר במאמר 'עתיקא טמיר וסתים' (לקו"מ סי' כא)

שייך בכל הבחינות והמדרגות כפי מדתם. נמצא כשאדם מאיר דעת בחברו זוכה למקיפים, בחינת עולם הבא, בחינת אריכות ימים, כי גם בעולם הזה כל מדרגה נגד המדרגה שתחתיה היא בחינת עולם הבא.

ובאמת הדברים מבוארים במאמר 'וביום הביכורים' (לקו"מ סי' נו) כי מבואר שם דיש לכל אחד מישראל בחינת מלכות על נשמות שהם משרשו, כל אחד לפי בחינת המלכות שלו. וצריך להשתמש עם המלכות בשביל השי"ת, דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו ולקרבתם לעבודת השי"ת. ואם אינו עושה כן אזי ח"ו נאמר עליו 'הרבנות מקברת את בעליה', אבל כשעושה את שלו ומזהיר ומוכיח אזי ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות.

כלליות הדעת אצל דרי מעלה ודרי מטה לעובדא ולמעשה!

רבינו מבאר שהשגת 'איה' של ה'דרי מעלה' ללא מעט מהשגת 'מלא' תוכל להביאו לאיבוד היראה. ולעומתו השגת 'מלא' של ה'דרי מטה' ללא מעט מהשגת 'איה' תביא את האדם להתבטל במציאות. וצריך להבין דהא עסקינן באדם הנמצא בשפל המדרגה, במצב של 'שוכן עפר', 'בתוך הארץ ממש'. וצריך להאיר בו הארת 'מלא כל הארץ כבודו' כדי להחיותו, לעוררו ולהקיצו, כדי שלא יתייאר לגמרי, ואיך יתכן שיתבטל במציאות. הלא לכאורה נראה ההיפך שכאשר מראים לאדם שכל השגותיו שהשיג עד הנה אינם כלום לעומת מה שטרם השיג, יתעורר בהשתוקקות נמרץ וגעגועים עזים ולהשיג את מה שטרם השיג עד שמעוצם הגעגועים וההשתוקקות יתבטל במציאות.

יבעט בו, וכל זה מחמת שטות שאינו יודע מכוחו". וממשיך "אבל נפשי החזקה והפיקחת". הרי שסיבת הנפילה הוא מחמת שטות שאינו יודע מכוחו מצד קדושת שרשו שאינו שייך לעוון כלל לא. ואם היה יודע זאת לא היה נגרר אחר משואות שווא של היצר הרע. וכמבואר במאמר 'להתחזק נגד היצר הרע' (לקו"מ סי' עב) ד'מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה הוא אצלו שטות גדול ושגעון ואין צריך שום התגברות לנצח אותו. ואפילו מה שנחשב בעיני ההמון לנסיון גדול, כגון הנסיון של תאוות ניאוף הוא אצלו שטות ולא נחשב לו לשום נסיון כלל. כי מי שיש לו שום דעת ויודע מעט מגדולת אדוננו הבורא ית' שמו וכו' [שמתאחד עם קדושת נשמות ישראל] בוודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון ואין צריך שום התגברות על זה".

סגולת העיסוק בלימוד והפצת דעתו הקדוש!

זה לשונו הקדוש במאמר זה: ואזי כשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו אזי יתלבש בזה הדיבור. הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר ז"ל היה אומר בשם אנ"ש שבלשון רבינו 'כשימלאו ימיו' רמוז בזה הבטחה שכל מי שיעסוק בזה לדבר עם חברו ביראת שמים יזכה שימלאו ימיו בעולם, היינו שיהיה לו אריכות ימים.

ויתבאר יותר עם דברי רבינו להלן במאמר (אות ה) דעל ידי שחכם הדור מאיר ומשפיע דעת בבן ובתלמיד זוכה למקיפים של עולם הבא שהם למעלה מן הזמן ומקיפין אלו הם בחינת אריכות ימים ושנים. וכבר התבאר בספרנו 'מקחו של צדיק' (מאמר מסילות העיון פרק ב) שכל ענין הכלול מבחינות ומדרגות, תופס רבינו את המדרגה היותר גדולה, אך הענין

כל ימי חייו". ועיין ב'חיי מוהר"ן' (ישיבתו באומן לא) שרבינו נשבע בשבת קודש שאינו יודע כלום.

וביתר ארוכה מביא ענין זה ב'ימי מוהרנ"ת' (חלק א אות נא), זה לשונו "בשבת נחמו [שנת תק"ע] נתקבצו אצלו כמה אורחים על שבת, ונכנס מחדרו להבית שאכלו שם וקידש על היין בחלישות כח כי כבר היה חלוש מאד כי היה סמוך להסתלקותו וישב על השולחן אחר שקידש קודם שנטל ידיו לסעודה והתחיל לדבר עם העולם, ענה ואמר 'על מה באו העולם לכאן, הלא עתה איני יודע כלל, כשאני אומר תורה בוודאי כדאי לבוא, אבל עתה באמת איני יודע כלל, כי אני עכשיו איש פשוט לגמרי, שקורין פראסטיק, ואיני יודע כלל, ועל מה ולמה באו העולם'. והאריך קצת בשיחה זאת שהוא עתה פראסטיק גמור ואינו יודע כלל באמת, ואמר שהוא מחיה את עצמו עתה רק בהדרך שהלך לארץ ישראל. והאריך בשיחה זו וכו' אך אי אפשר לבאר בכתב כל הענין איך נתגלה ונמשכה התורה הזאת יש מאין באמת, כי מתחילה לא היה יודע כלל באמת, כי בכל עת שאמר שאינו יודע, לא היה יודע כלל באמת, כאשר פעם אחד נשבע על זה בשבת קדש, ואמר בזה הלשון 'דא שווער איך ביי שבת' על ענין זה שאינו יודע כלל. ובאמת אמר על עצמו שהאינו יודע שלו הוא חידוש נפלא וכו'. ועתה סיפר הרבה איך שאינו יודע עתה כלל".

והנה במאמר 'איה השה לעולה' (לקו"מ תנינא סי' יב) בענין צעקת 'איה מקום כבודו', מבואר שאלו שנפלו מאד עד שעליהם נאמר 'וכבודי לאחר לא אתן' וקשה להם למצא את כבוד ה' ולעלות מנפילתם, תקנתם שצוועקים 'איה מקום

ונראה דההשגה של 'איה' ל'דרי מעלה' שהם בחינת 'בן', שמראים להם 'מה חמית מה פשפשת', 'איה מקום כבודו' הוא שבאמת כפשוטו אינם יודעים כלום. כי 'דרי מעלה' כאשר עולים למעלה בגודל השגתם, מגיעים לנקודה כזו שרואים שבאמת אינם יודעים כלום ממש [עיי' 'חיי מוהר"ן' (גדולת נוראות השגתו מב) "נודע לו מה שאיתא 'תכלית הידיעה אשר לא נדע' - אשר לא נדע ממש"].

ובן מספר מוהרנ"ת על רבינו ז"ל בעצמו, עיין 'ליקוטי הלכות' (תפילין ה, ה) "כמו שראיתי מרבינו ז"ל פעמים אין מספר שאף על פי שבשעה הקודמת התפאר עצמו בגדולות ונוראות וגילה תורה נפלאה אשר לא נשמע כזאת כדרכו. ואחר כך בשעה שאחריה ראינו אותו שרוי בצער גדול, וכמה פעמים פירש צערו ושיחתו לפנינו מעומק הלב שהוא מצטער מאד 'איך זוכין להיות יהודי' כמי שלא הריח מעולם ריח עבודת ה'. ומי שלא ראה זאת אי אפשר לצייר לו בכתב ענין זה. וכבר מבואר מזה מעט בשבחיו הנדפסים [שבחי הר"ן (אות לג). שיחות הר"ן (אות קנט). חיי מוהר"ן (ישיבתו באומן לא), מובא להלן]. ובכל פעם היה רגיל לומר שעכשיו אינו יודע כלל, כלל לא וכו'. אף על פי שבשעה הקודמת גילה מה שגילה והתפאר שהשיג מה שהשיג מה שאי אפשר לגלות, אף על פי כן תיכף אחר כך היה אומר שאינו יודע כלום". ולהלן (אות ט) אומר מוהרנ"ת "והיה בעיני לפלא גדול מחמת שזה סמוך גילה נפלאות ונוראות וכו'. ענה ואמר 'מי יודע מה שיש עוד להשיג וכו' כי הלא מעולם לא עלה על דעתי לבקש ולכסוף להגיע להשגה כזאת ולמדרגה כזו, על כן מי יודע גם עתה מה שיש עוד, וכן היה דרכו לעולם

נש ומפשפש לאסתכלא ולמנדע מדרגא לדרגא עד סוף כל דרגין, כיון דמטי תמן - מה, מה ידעת, מה אסתכלתא, מה פשפשתא, הא כולא סתים כדקדמיתא", ועל ידי זה דייקא זוכים לבא להשגות חדשות יותר ויותר.

לעומת זה השגת 'מלא כל הארץ כבודו' שהחכם מראה ל'דרי מטה' הירודים ונפולים מאד, הנה מוהרנ"ת שמאמר זה רומז עליו שהוא היה מארי דהתחזקות וקיבל מרבינו סוד ההתחזקות של בחינת תלמיד עד תומה, אמר פעם שיש לו באמתחתו שיחת התחזקות שאם היה מגלה אותה היה מביא את השומעים לביטול הבחירה. היינו שהארת ההתחזקות של רבינו ומוהרנ"ת ז"ל אפשר לבא על ידם לביטול המציאות אם היו זוכים להתעמק נכון בדבריהם הקדושים [עייין 'ליקוטי הלכות' (נטילת ידים ו, ז והובא לעיל (אות לה)] "שעיקר מה שמדבר הרב עם כל אחד ואחד ומאיר בו להצילו מעוונות וכו' העיקר הוא שמראה לו שיבין מרחוק שיש חכמות אמתיות והשגות נפלאות בתורה כדי שיתחזק אמנותו עד שיכול לבא לבחינת ביטול אל האין סוף] עד שההכרח שיערבו בדברי ההתחזקות גם בחינת 'איה' כדי שלא יבואו לידי ביטול המציאות, [עייין 'שיחות הר"ן] (אות לב) ששייך למאמר זה שכתב שם "וכשאדם הולך בתמימות באמונה לבד בלי שום חקירות יכול לזכות שיעזור לו השי"ת שיבוא לבחינת רצון וכו' שהוא למעלה אפילו מחכמה דהיינו שיזכה שיהיה לו רצון מופלג חזק מאד אליו יתברך בהשתוקקות נמרץ מאד עד שלא ידע מה לעשות כלל מגודל ההשתוקקות".

כבודו' שהוא בחינת 'מאמר סתום' ועל ידי זה יכולים לעלות לתכלית העליה. וכותב מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות' (גביית חוב מהיתומים ג, ב) ד"אפילו אנשים כשרים באמת ואפילו הגבוהים במעלה יתרה וכו' וכשצריך לעלות מדרגא לדרגא אזי בהכרח שיהיה לו ירידה קדם העליה כמובא, ואזי בעת שיש לו הירידה שקודם העליה ואז הוא רחוק מה' יתברך וכבודו ית' נסתר ממנו ואז הוא צריך לחפש ולבקש 'איה מקום כבודו' ועל ידי זה הוא זוכה לעלות בתכלית העליה, בחינת 'איה". היינו שגם הצדיקים הגדולים אחרי שזכו להשגות גדולות של כבודו ית', כשצריכים לעלות להשגה חדשה, אי אפשר להם כי אם על ידי צעקת 'איה מקום כבודו' ששם כלולים כל ההשגות, ואז נפתח ונתגלה להם מדרגה חדשה בהשגות אלקותו ית'. דוק והתבונן שהצדיקים הגדולים דרך פעולתם לעלות מדרגא לדרגא היא דרך הפעולה של אלו שנמצאים בעומק השאול ובאמת אינם יודעים מאומה.

ואפשר דדבר זה נרמז במאמר זה בדבריו רבינו לעיל שכאשר החכם עוסק לדבר עם בני אדם ומכניס בהם דעתו, אזי 'נתרוקן מוחו' כדי לקבל השגה חדשה וזוכה להשיג מקיף חדש.

ואפשר דזהו ענין הסתלקות המוחין שמצינו אצל הצדיקים. וכמסופר על הבעש"ט בעת נסיעתו לארץ ישראל כשהיו על האי ונפלו עליהם לסטים, שהיה אז בהסתלקות המוחין ולא ידע כלום עד שאפילו לא זכר את אותיות הא"ב.

וזה המבואר במאמר שמראים ל'דרי מעלה' 'מה חמית ומה פשפשת', כדברי הזוהר (הקדמה א:): "כיון דשאל בר

איך ישתנה הגוף העכור למוכה?

במאמר זה מבואר, כי כשהצדיק מאיר את דעתו בתלמידו אזי נחשב כאילו עשאו אל הגוף ג"כ, וביאור הענין הוא, כי עיקר שם אדם הוא על הנשמה ולא הגוף שאינו אלא 'בשר אדם' [עיין זוהר (בראשית כ:). ובספר 'שערי קדושה' (ח"א שער א) "דע כי גוף האדם איננו האדם, כמו שכתוב 'על בשר אדם לא ייסך'"]. ונקרא 'בשר אדם' כי הוא כלי ולבוש לנשמה אשר בקרבו. ואף שלענין בשר גם כאשר לומד דעת אין הגוף עצמו משתנה. ועיין מאמר המתחיל 'סיפר שכשהיה בארץ ישראל' (לקו"מ תנינא סי' קטז) ד"יש טועים סוברים שצריכין להכיר את הצדיק וכו' להכירו בפניו בצלמו ודמותו שיהיה משונה בדמותו ובתנועותיו" [היינו שטועים לומר שהצדיק צריך שיהיה ניכר שהוא צדיק בשינוי דמותו משאר אנשים]. ואמר על זה רבינו ש"באמת לא כן הוא, כי הצדיק הוא בדמות וצלם ככל האנשים ואין בו שום שינוי, ואף על פי כן הוא ענין אחר לגמרי ושאר בני אדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו". עוד שם שאמר כן גם על האיש הכשר שנדמה שהולך עם כרכשות ודקין כמו שאר בני אדם אך אף על פי כן הוא ענין אחר לגמרי. הרי שהגוף של הבר דעת הוא גוף של אדם, ומי שאין בו דעת כלל אינו אלא גוף של חיה בדמות אדם, לכן מי שהאיר בו דעת דק' הרי הוא עשה ושינה גם את גופו להקרא מעתה בשם אדם. ומובן שכן הוא בכל דרגא ודרגא, כפי בחינת הדעת של האדם כן גופו נעלה יותר.

ובזה יתורץ גם הא דאפשר להקשות דתינח בתלמיד שטרם שבא אל הרב לא למד כלל ואינו נקרא אדם כי אין בו דעת ואין לו רק דמות אדם. אך אם

כאשר בא אל הרב כבר למד תורה והיה בר דעת, בתלמיד כזה כיצד יעלו עליו דברי רבינו שעל ידי שלמד עמו תורה והכניס בו דעת ועשאו אדם, נחשב כאילו עשה את גופו ממש, עד שיחשב גם בבחינת 'בן'. אך עם מה שהתבאר לעיל ניחא, כי ככל שמלמדו תורה ומגדיל את דעתו, הרי שגם גופו מתעלה ונעשה יותר בגדר אדם.

דאחינא להכי נתבונן בדברי ימי גדול התלמידים הלא הוא מוהרנ"ת שעיקר המכוון במאמר זה בדבר גדולת התלמיד נאמר עליו, כמובא ב'פרפראות לחכמה' וב'ביאור הליקוטים', ורבינו לא זז מחבבו עד שנחשב אצלו כבן ו'כאילו עשאו'. והוא כשבא אל רבינו כבר מלא וגדוש בדעת תורה ויראה כי היה גאון מופלא בכל מכמני ש"ס ופוסקים, איש קדוש ומקורב לצדיקי הדור. וכבר בתחילת התקרבותו רמז עליו רבינו במאמר 'קרא את יהושע' (לקו"מ סי' ו) [שאמר בשבת תשובה סמוך להתקרבותו. והוא המאמר השני ששמע מרבינו ז"ל] ואמר לו רבינו שכאשר נפגשים רבי ותלמיד הם בחינת משה ויהושע ורמז לו שהוא בחינת יהושע שלו. והוא דבר פלא שכבר בתחילת התקרבותו בחר בו כאשר מוהרנ"ת כמעט ולא קיבל עוד ממנו דעת ובאותה עת הסתופפו סביב רבינו תלמידים גדולים ומופלגים שכבר קבלו ושמע ממנו כמה וכמה מאמרים. וצריך להבין על מה ראה רבינו ככה ומה הגיע אליו שבחר כבר אז במוהרנ"ת ועיטרו בשם התלמיד אשר עיקר השארתו תמשך על ידו.

ונראה בדרך אפשר על פי מה שהובא לעיל (אות ה) ביסוד דברי רבינו בהשגת 'איה מקום כבודו' של הצדיקים

והתנוצצות בלי שיעור בכלל. וכפי שאנו רואים בחוש כיצד אשו של רבינו הולך ומתפשט וביתר שאת בדורנו. ובע"ה כן ימשיך עד ביאת גואלנו גואל צדק במהרה בימינו ועד בכלל.

סדר התנלות התורה הוא כפי הנפשות יד

הנה, יש להתבונן בעניין המופלא המבואר בתורה י"ג, שהצדיק כולל בתורתו את כל הנפשות, גם אלו שיהיו בדורות הבאים אחר הסתלקותו, ונוסף לזה מבואר בכמה מקומות (הקדמת ליקו"מ וליקוטי תפילות, ועוד), שבכל תורה ותורה שאומר הצדיק יכול כל אחד למצוא את עצמו בכל מצב שהוא, בין אם הוא בתכלית מדריגה העליונה, ובין בתכלית דיוטא התחתונה למצוא את עצמו, עם כל מאורעותיו בכל העיתים והזמנים והמצבים העוברים עליו, וכל זה נכלל בתורה הכתובה לפנינו בדיו ונייר. ומובן שדבר זה אינו נתפס בשכל, והוא נשגב מבינת אנוש.

ובדי לשבר את האוזן, נראה לבאר הענין קצת על פי המבואר בדברי רבינו במאמר זה, וזה לשונו "כי כשהחכם מגלה חכמתו, לפעמים אומר איזה דיבור שמרמז בו רמזים לתלמידיו, דהיינו מה שאי אפשר לבאר בפיו בפרוש, רק על ידי הרמזים שיש בהדיבור הם מבינים כוונתו". ובפשטות כוונת רבינו לבאר בזה, איך הצדיק ממשיך הארת הדעת הקדושה שלו, מרום גבהי מרומים בסוד המקיפים העליונים (כמבואר שם). ואת

דרי מעלה' שעל ידי ירידתם לקצה המדרגות עד שאין יודעים כלל, בחינת 'מה חמית מה פשפשת'. הנה מזה באים אחר כך להשגות חדשות ועליונות שטרם השיגו עד הנה וחוזר חלילה, וכמו שראו אצל רבינו, כמובא לעיל עיין שם.

בי מוהרנ"ת תיכף בהתקרבותו אל רבינו ביטל את עצמו לגמרי אל קדושת רבינו ז"ל עד כדי שהעיד על עצמו שבהגיעו אל רבינו רוקן את מוחו מכל ידיעותיו וכאשר שמע איזה דעת מרבינו קיבל חתיכת מוח, כך שכל מוחו הוא רק מה שקיבל מרבינו, על דרך דברי רבינו במאמר המתחיל 'העיקר והיסוד שהכל תלוי בו' (לקו"מ סי' קכג) זה לשונו "העיקר והיסוד שהכל תלוי בו לקשר עצמו להצדיק שבדור ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול, ולבלי לנטות ח"ו מדבריו ימין ושמאל וכו' ולהשליך מאיתו כל החכמות ולסלק דעתו כאילו אין לו שום שכל בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור". ורבינו מוסיף ש"כל זמן שנשאר אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלמות ואינו מקושר להצדיק". וזו מעלת וגדולת מוהרנ"ת זיע"א שעם הגיעו אל רבינו הכיר גדולת מדרגתו וביטל עצמו מכל וכל, באופן של 'לית ליה מגרמיה כלום'. ועל כן נעשה גדול ומובחר התלמידים עד שזכה שכל השארת דעת רבינו בעולם והמשכתה תהא על ידו. ועיין ספר 'מי מוהרנ"ת' (חלק א אות פג) שרבינו הק' הודיעו שיזכה להאיר אורו בכל העולם כולו וחיזק אותו ביותר בכמה לשונות בפירוש וברמזים

כאלו, שיוצאים מהם הרבה רמזים, אשר מאירים אצל כל אחד לפי מדריגתו הארה מבחינת הדעת העליון. ולפי זה נוכל להבין קצת גם ענין הנ"ל, שעל ידי סוד הרמזים כולל הצדיק בכל תורה דרך ישר לכל הנפשות, גדולות וקטנות.

השכל העליון הזה הוא מוריד ומלמד לדרי מעלה ולדרי מטה, אף שלכאורה הם רחוקים מאוד מהשגות עליונות נוראות כאלה, ולזה מבאר שהבנתם היא על ידי בחינת הרמזים, כלומר שאינו מגלה הדעת כמו שהיא, אלא אומר להם דיבורים

וגם אז ראיתי זאת כי מקודם בשבת לא גילה כלל על המקרא ויהי מקץ, כי התגלות התורה היא כפי הנפשות שנמצא אז לפניו (כמבואר בהתורה אשרי בליקוטי א' בסימן י"ג). (חיי מוהר"ן פ').

י"ג רמזי ידים

שורש וענין בחינת 'כל'

רמז א'

וצריך הצדיק שיהיה בו בחינת 'כל'.

זהו כ"ל גי' נ', שהוא בחי' ויפן כ"ה וכ"ה (שמות ב') המרמז לב' יחודים שמע וברוך שם (זוהר ח"ב י"ב, תק"ז ס"א), שהוא הלימוד לדרי מעלה (יחודא עלאה) ולדרי מטה (יחודא תתאה) כמו"ש בלקוה"ל (או"ח ק"ש ה"ג), כי לימוד של ה' אלהינו ה' אחד, הוא ללמד שהקב"ה הוא יחיד ואין יחידות כמוהו, וא"א להגיע אליו, בבחי' מה פשפשת, וברוך שם הוא לימוד לדרי מטה, כי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, מרמז לבחי' מלא כל הארץ כבודו, והצדיק שהוא כ"ל מאחד שניהם ביחד, שהוא משה החכם הגדול המשפיע דעת, שעליו נא' ויפן כ"ה וכ"ה.

וע"כ כ"ל גי' נ', המרמז לחמישים שערי בינה, שהוא הדעת וההשגה, שמשפיע הרב לבן ותלמיד, ועוד כי מבואר בע"ח (שער אח"ף) כי נר"ן שהם בינה ת"ת ומלכות, הם בחי' פנימים, וחיה חכמה מקיף פרטי, ויחידה כתר מקיף כללי, וכפי מה שמבואר בפנים, שע"י הארת הרב בתלמידו נעשה מן מקיף פנימי, נמצא שמן חיה חכמה, נעשה נשמה בינה, ואלו הם הנ' שערי בינה שנשפע ע"י כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

זהו וירא כי אין איש, כי וירא מרמז לבחי' ואראה את ה' המובפ"נ, שהוא הלימוד לדרי מטה, ואז אין אי"ש, כי אי"ש ר"ת א'ין ש'ום י'אוש, כי זהו הלימוד לדרי מטה, אבל ויך את המצרי, כי על רשעים אסור לרחם כמובפ"נ בריש המאמר, וע"כ המצרי צריך להכות.

ועי"ל שבזה מרומז ג"כ ההיפך, היינו ויפן כ"ה וכ"ה, שאם מפנה א"ע מן הב' יחודים הנ"ל, אזי וירא כי אין איש, כי לא נשאר ממנו חליפות, והאנשים שנשארו אינם אנשים בכלל, רק בהמה בדמות אדם, כי בלי דעת אינו נקרא אדם כמובפ"נ.

רמז ב':

וצריך הצדיק שיהיה בו בחינת 'כל'.

ובזה י"ל הפסוק (תהלים פ"ט) מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שאול סלה, מ"י הוא הצדיק שנקרא כ"ל, הוא גבר יחיה ולא יראה מות, כי משאיר בן ותלמיד בזה העולם, ומקשרם יחד, אעפ"י שהוא כבר נסתלק לעולמו, וזה ימ"ט גי' חנוכ"ה, כי תיקון זה הוא תיקון חנוכה כדלקמן, וע"י בחי' חנוכה ימלט נפשו מיד שאול סלה, כי הוא תמיד בבחי' מהלכים בין העומדים האלה.

רמו ג':

כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

בלקוה"ל (פור"ה"ב) מפרש שזה ענין בן ובת שצריכין להוליד, כי בת הוא בחי' תלמיד עי"ש.

וזהו מש"כ באברהם (בראשית כ"ד) וה' ברך את אברהם בכ"ל, ופירש"י בכ"ל גי' ב"ן, ואמרו חז"ל (ב"ב ט"ז:) בת היתה לו לאברהם ובכ"ל שמה, כי הצדיק אברהם כלל שתי הבחי' ביחד.

רמו ד':

כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

זה מה שיוס"ף הוא לח"ם משנה היינו ב"פ לח"ם (עי' לקו"מ ח"א סי' נ"ח), שהוא משנה תורה, היינו כפל הלימודים של דרי מעלה ודרי מטה, וע"כ ההשפעה שלו הוא כפולה.

רמו ה':

כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

כתב הרמ"ק (ספר אילימה מעין י"ב עין הקורא, תמר ב' פ"ג) כי אות ק' שצד צפון של האות פתוח ומתארך ומתפשט למטה מאד, עד שהם תלויים באות קו"ף, שהוא כקוף לפני אדם העליון, ולזה אות זה נוקב ויורד חוץ מן השיטה להשפיע לאלו, ולתת להם מזונם, ולזה שתי אותיות מדדו כל הקומה כולה יחד, אות ל' מדדה למעלה למעלה ועלתה עד הכתר סוד מתיקות הדינים, ואות ק' ירדה למטה עד סוף המדריגות כולם, וסוד הוי"ה רוכב על סוד הנהגת הכל, היינו הנה הוי"ה רוכב על עב ק"ל, אות ק' עד למטה, ואות ל' עד למעלה, ועל סוד זה אמר דוד אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך ע"כ.

הנה לפי דבריו ל' וק' הם בחי' שמיא וארעא, וי"ל כי ק"ל גי' עי"ן, והב' בחי' תלויים בראיית עינים, כי לדרי מעלה אומרים כי לא יראני, ולדרי מטה ואראה, והוי"ה הוא השורה עליהם ומאחדם, וזה הוי"ה עם ק"ל גי' יוס"ף, כי הצדיק שהוא בחי' כ"ל דאחיד בשמיא וארעא, הוא מגלה את הדעת כי הוי"ה הוא אתך עמך ואצלך בין בשמיא ובין בארעא, ועי"ז הוא נעשה המשפיע בחי' הוא השליט הוא המשביר לכל עם הארץ, עם הארץ דייקא, שהוא למטה בסוף אות ק', והם בני אדם מונחים בתוך הארץ, שהם כקוף לפני בני אדם, ועכ"ז משפיע להם אור הוי"ה עד למטה.

רמו ו':

כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

זה בחי' יוסף שזכה לפי שנים, להראות לדרי מעלה ודרי מטה, וע"כ שמות בניו הם מנשה ואפרים, כי אפרים ע"ש כי הפרני אלקים בארץ עניי, בחי' החיות של דרי מטה בארץ עניי, ששם ג"כ מוצאין מציאות אלקות, ושם מנשה לדרי מעלה, כי נשנו את כל

בית אבי, סוד בית יעקב דרי מעלה, וזה נשנו, כי מראה לו מה חמית ומה פשפשת, והעיקר הוא אפרים, כי עיקר הלימוד הוא לדרי מטה, (אח"כ מצאתיו בלקוה"ל שותפים בקרקע ה"ה אות ח').

וזה מה ששכל יעקב את ידיו לברך את מנשה ואפרים, שהוא בחי' הרמזים שיש ביד החכמה, בחי' נטיית ידי המובפ"נ, ואז זכה יוסף לקבל פי שנים הנ"ל, שהוא שכ"ם אחד על אחיך, כי שכ"ם ר"ת ש"ם כ'בוד מ'לכותו, בחי' לימוד לדרי מטה מלא כל הארץ כבודו, וכן שכ"ם גי' דר"י מעל"ה עה"כ, כי הוא כולל שניהם.

וי"ל בזה המסורה וליוסף ב"פ בריש קרא, וליוסף יולד שני בנים וגו', וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו.

ל'יוסף הוא ל' היינו לימוד של יוסף, ולימודו הוא לשני בנים מנשה ואפרים הנ"ל, והם נולדו בטרם תבוא שנת הרעב, כי עדיין היתה שבע גדול בארצ"מ, בחי' הארת הרצון בעת האכילה, ומזה נמשך וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו, ארצו לשון רצון, כי הלימודים של יוסף ממשיך הארת הרצון וברכת שפע הפרנסה.

וזה ל'יוסף הוא הק"ף עה"כ, כי ב"פ הק"ף הוא ש"ע.

ובזה יובן מש"א חז"ל (נתחומא נשא כ"ט) לענין נר חנוכה, לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה, אמר להם הקב"ה בני אין אתם רשאים לומר כך, אלא כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימין, שאף על דבריהם אני מסכים, תדע לך שהרי יעקב בשעה שברך מנשה ואפרים מה כתיב שם וישם את אפרים לפני מנשה, עשה הקטן קודם לגדול, וקיים הקב"ה גזרתו, אימתי בקרבנות הנשיאים שהקריב שבט אפרים תחלה, שנא' ביום השביעי נשיא לבני אפרים, ואח"כ מנשה, מנין ממה שקראו בענין ביום השמיני נשיא לבני מנשה ע"כ, נמצא שענין קדימת הקטן שהוא דרי מטה, לפני הגדול שהוא דרי מעלה, הוא לימוד על מצות חנוכה, כמובפ"נ שענין דרי מעלה ודרי מטה הם בחי' חנוכה.

וגם רואין כאן שהוא נקרא מצות זקנים, היינו זקן זה קנה חכמה, בחי' הידים, שהם הרמזים של חכמה כמובפ"נ.

רמז ז':

כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

הנה המקור לזה הוא בזוהר (ח"ב קט"ז, ועוד מקומות) וכתב בכולוהו כי התרגום כתב על כי כ"ל, דאחיד בשמיא וארעא, ולכאורה אין בהתרגומין שבידינו תרגום כזה, וכבר עמדו ע"ז בספרים (עי' מטפחת ספרים מהיעב"ץ, ובספר בן יוחאי מש"כ ע"ז).

וי"ל שבזה דייקא נרמז ענין של כי כ"ל הנ"ל, שהוא בחי' צדיק יסוד עולם, שהוא דבר המוצנע, וע"כ מקורו נעלם מאתנו כמו היסוד, כי הוא נתעלה לבחי' מקיפים של עוה"ב, למעלה מן הזמן, ולמעלה מן הביאור, ובפרט לפי מש"כ במאמרינו כי הצדיק שהוא בחי' כי כ"ל, הוא הוא המשפיע אפי' בעת שהוא כבר אינו בעולם הזה, ע"כ נעלם המקור, כמו שהצדיק הוא נעלם מן העולם כבר.

רמז ח':

כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

זה מש"כ בזוהר (ה"ג רע"ד. ברע"מ) וחרב פיפיות בידם, בצדיק חי עלמין כליל ח"י ברכאן וכו', וחמת המלך שככה, ומתחברין תרין שמהן יאהדונה".

נמצא כי צדיק כ"ל הוא בחי' חי עלמין, שע"י מה שמלמד לאחרים חי לעולם, וממנו נמשך כל ברכאן שהוא יחוד הוי"ה אדנ"י גי' מאכ"ל אכל"ם, שהוא הארת הרצון בתוך אכילה, ומצד שני בחי' וחרב פיפיות להרוג ולכלות הרוצחים והגזלנים, ועי"ז נעשה וחמת המלך שככה, כי שככה הוא מש"ה שהוא המנהיג הרחמן.

רמז ט':

כ"ל דאחיד בשמיא וארעא.

זה ענין משה איש אלהים, מחציו ולמטה איש בחי' ארעא, ומחציו ולמעלה אלהים בחי' שמיא, וע"כ רמזו בתיבת אי"ש שהוא ר"ת א'רץ ש'מים ובאמצע אות י', וי"ל שזה רמז על משה שהיה י' אמות גבוה, וזה רוח אי"ש יכלכל מחלהו המובפ"נ, שהוא אי"ש הנ"ל.

וכן הוא ר"ת י'מין ש'מאל א'מצע, היינו הצדיק בחי' כ"ל הממצע בין ימין ושמאל, היינו למעלה ולמטה.

רמז י':

כי כל בשמים ובארץ.

כ"י כ"ל בשמים ובארץ גי' אליעז"ר יהוש"ע (בן ותלמיד כדלקמן), מ"ה אי"ה, וכן הוא גי' המקי"ף ב"ן תלמי"ד.

רמז י"א:

כי כל בשמים ובארץ.

עי' ביאוהל"ק (אות ע"ז) שבדבר כל הספירות שנמצאות בהתורה הזאת, ובדבר הממלכה שמקבל מכל בשמים וארץ שבחכם העליון, את העושר וכו'. מבאר יותר, גם בשאר פרטי העניינים שבכתוב הזה, לך ה' וכו', לך ה' הממלכה וכו', והעושר וכו', ובידך כח וגבורה, ובידך לגדל ולחזק ע"כ.

וי"ל שזה התחלת הענין ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל וגו', וכתב בדגל מחנה אפרים (ראה ד"ה כ) שמעתי מאא"ז זי"ע זללה"ה שהראה דוד בחוש לעיני כל הקהל, שמלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מיניה, ובמה הראה לכל, במה שאמר לך ה' הגדולה והגבורה וגו' לך ה' הממלכה, ואז ראו הכל אפי' המון עם, כי הקב"ה שורש כל הדברים והוייתם ע"כ,

נמצא כי ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל, הוא מה שהראה אף לדורי מטה את השם ממש.

רמז י"ב:

דאחיד בשמיא וארעא.

ע"י בסיפורי מעשיות (מעשה י"ג יום ה') שהבעטליר עם ההוקיר מאחד בין למעלה מן המקום, לבחי' מקום, כי למעלה מן המקום הוא בחי' שמיא, בחי' דרי מעלה, ומקום הוא בחי' ארעא, בחי' דרי מטה.

וע"כ בענפי האילן שם שוכנין כל העופות שבעולם, שהם בחי' דרי מעלה, ותחת צלו יושבין כל החיות שהם דרי מטה, וזה תענוג ושעשוע עוה"ב לילך שם לראות, שהוא הארת המקיפין.

רמז י"ג:

דאחיד בשמיא וארעא.

ע"י בזוהר בסבא דמשפטים (ח"ב ק"י). כי משכ"ל שהוא יסוד, הוא לעילא ותתא, וכן הוא בזוהר (שם ה"ח). יוסף איהו לעילא ואיהו לתתא.

וע"י בע"ח (שער השבירה פ"ג) שמפרש למאמרים הנ"ל, שזה ענין יסוד ז"א העולה למקום החזה, כדי להזדווג שם עם לאה, שרגליה (יסוד שלה) הוא במקום חזה דז"א עיי"ש.

ובזה אפ"ל מש"כ בסוף המאמר כאן, כי ענוה גדולה יותר, כי עקב ענוה יראת ה' נתפרש בע"ח (שער לאה ורחל) שרגלי לאה הם בראש רחל, (לאה ענוה ורחל יראה), וע"כ ביראת ה' נזדווג למטה (דרי מטה), ובעקב ענוה למעלה (דרי מעלה).

וזה ענין רחל עקרת הבית, כי עיקר עבודת הצדיק הוא לדרי מטה, כמבואר בלקוה"ל (פסח ה"ט, ועוד), כי אף שמאיר גם לדרי מעלה, אבל עיקר נח"ר של השי"ת הוא כשדרי מטה עובדין אותו כמובפ"נ, וע"כ רחל היא עקרת הבית.

וזה ועיני לאה רכות, שזה חשכות הראיה, בחי' כי לא יראני האדם, ורחל יפת מראה בחי' ואראה את ה'.

וזה דרי מעלה הוא אליעזר, ודרי מטה יהושע כדלקמן, ואליעזר בן משה הוא מלאה, כי משה לוי היה מבני לאה, ויהושע תלמיד משה משבט אפרים, מבני רחל, נמצא כי לאה הוא דרי מעלה, ורחל דרי מטה, (וע"י גם לקמן כי אפרים הוא בחי' דרי מטה).

וע"י בבנ"י (חנוכה מ"ד סי' ק"ג) כי מילוי חנוכה כזה ח"י"ת נו"ן ו"ו כ"ף ה"א ג"י בבל"י וירושלמ"י, שהוא בחי' רחל ולאה, וי"ל שזה מובן כי בבלי הוא בחי' במחשכים הושבני זה תלמוד בבלי (סנהדרין כ"ד), בחי' כי לא יראני האדם, וכמבואר בלקוה"ל (נט"י ה"ו אות ס"ה) כי חושך הוא בחי' דרי מעלה, בחי' חושך, מה חמית ומה פשפשת, וההיפך מזה הוא תלמוד ירושלמי, בחי' ב' בתי מקדש (רחל ולאה), בחי' ב' משיחין (בן יוסף מרחל, ובן דוד מלאה).

וכן י"ל להיפך עפ"י מש"כ בבנ"י (שם) כי רחל הוא בבלי, ולאה ירושלמי, כי לפי"ז עפ"י מש"כ לעיל כי רחל עקרת הבית, והנה ההלכה הוא כהבבלי, כי בחי' דרי מטה הם בחי' חושך היפך הנ"ל (עיי' לקוה"ל (קר"ש ה"ג) כי ערב הוא דרי מטה, ובוקר דרי מעלה), וירושלמי הוא בחי' דרי מעלה, בחי' ירושלים גבוה מכל א"י שהוא גבוה מכל הארצות, שזה ענין ובין כתיפיו שכ"ן גי' ש"ע נהורין, הנמשך ע"י הבית המקדש.

וזהו מש"כ בבנ"י (שם) כי בבלי"י וירושלמי"י גי' תרו"ם, שזה בחי' וקרנו תרו"ם בישועתיך (סוד משיח), ומובן עוד מש"כ בהיכל הברכה (בראשית קפ"ד) כי הפסוק ויעב"ד יעק"ב ברח"ל שב"ע שני"ם ויהי"ו בעיני"ו כימי"ם אחדי"ם באהבת"ו את"ה גי' שמ"ע ישרא"ל הוי"ה אלהינ"ו הוי"ה אח"ד (סוד יחודא עלאה לדרי מעלה), עם ברוך"ך ש"ם כבו"ד מלכות"ו לעול"ם וע"ד (סוד יחודא תתאה לדרי מטה).

מבואר בכל הספרים ובפרט בספרו ח"ב סימן ז' כי זה הצדיק שלומד עם דרי מעלה ועם דרי מטה, שמבלעדי זה אינו נקרא צדיק אם אינו יכול זאת, הנשמע התגלות כזאת או הנראה כמוהו - אפילו כשנסתלק אינו נסתלק לגמרי, כי הוא יודע היטב כי עיקר הוא "ואבית תהלה משוכני עפר" וכו' עיי"ש.

וסיים שם, 'וזה בחינת קבורתו של משה'. ופירש הרב מעדתנו הגאון הנפלא זצ"ל, כי זה מרמז כי גם כשהצדיק הזה נסתלק, אז גם ציונו הקדוש יפעול כל הפעולות הרבות המוזכרין בהתורה הנ"ל, ועל כן היתה צוואה מאיתו שניסע על ציונו הקדוש, ולומר שם היו"ד מזמורים הידועים אצלינו אשר גילה לתיקון הברית רח"ל, אשר הוא שורש לכל החטאים, הפגמים, והמידות רעות רח"ל, כידוע מזוהר הקדוש ומכל ספרי אמת, ובפרט מספרו הקדוש:

(רבי אליקים געציל ליובאונא ע"ה)

הרה"ח ר' שלום מייקוף שליט"א
שערי דעה כ"ה

אֵיךְ אנחנו אוכלים!!? מה אנחנו אוכלים?

לעת האוכל גושי הלום

הדרך לזכות לקדושת האכילה, כשמאמין שמלא כל הארץ כבודו, ושכל דבר גשמי הוא עניין אלוהי, ומזה בא להשתוקק אל האלהות הגנוזה שם, אף שאינו יודע כלל מה ואיך הוא האור האלוהי הזה, והיא הארת הרצון המופלא.

ושלש בחינות אלה, הם כמו שיש בסדר קדושה ג' פסוקים: 'מלא כל הארץ כבודו', 'ברוך כבוד ה' ממקומו' שהוא עניין 'איה' (ליקו"ה נט"ו ה"ו אות לח), ו'ימלוך ה' שהוא עניין 'מלכות' שהוא הכלי של שניהם, [והיא מידת היראה שמוזכרת כמה פעמים במאמר, כי יראה היא המלכות כמבואר בסי"ב, וגם עניין המלכות כבר מוזכר בתחילת המאמר בעניין המנהיגות שממנו הדעת], וכיוון שאיש חיל ומנהיג שיש לו בחינת מלכות, זוכה על ידי כלליות בן בתלמיד להארת הרצון המופלא, א"כ בוודאי שעניין הארת הרצון שזוכים על ידי המלכות והתכללות בן בתלמיד, הוא עניין שלישי, ואיננו כמו 'איה מקום כבודו' גרידא.

המקיפים והרמוזים

וביאור הדבר נראה, כי בסוף ס"ו ביאר עניין המקיפין שהם בבחינת 'מה'

תכלית הידיעה אשר לא נדע

מדברי רביז"ל בסעיף י נראה ברור, ש'הארת הרצון המופלא' איננו עניין 'איה מקום כבודו' גרידא, אף שלכאורה הם עניין אחד של תשוקה ורצון, אלא דיש כאן שלוש בחינות, כי יש בחינה של 'איה' ושל 'מלא' ושל 'מלכות' שכוללת את שניהם, וכמבואר בסעיף י שהמלכות מקבלת מבחינת כלליות בן ותלמיד, וזה גופא העניין שהמלכות מקבלת מהידיים שבים החכמה, כי שתי הידיים הם כנגד 'איה' ומלא', שהרי שתי הידיים הם 'ימין מקרבת' ו'משאל דוחה' כמבואר בסוף המאמר ממש, שהם כנגד חסד וגבורה, וא"כ זה כנגד בחינת 'מלא כל הארץ כבודו' להראות עד כמה אנחנו קרובים להשי"ת, שזה עניין ימין מקרבת, ו'איה מקום כבודו', להראות עד כמה אנו רחוקים מהשי"ת, שזה עניין 'שמאל דוחה'.

כוללת את שניהם, כי הרי 'איה ומלא' הם כנגד שתי הקוים של הספירות ימין ושמאל, כמבואר בסוף המאמר שהידיים שבים החכמה הם ימין ושמאל (וכמו שפירש גם בליקו"ה נט"י ו ס"א), והרי כל הספירות מחולקים לקווים, מלבד הכתר שהוא שורש כולם, ומלבד המלכות שהיא תכלית כולם, וע"כ שורש כולם במקיפים שהם בחינת 'כתר', והרמזים של כולם נמצאים ב'מלכות' שהיא הכלי של כולם.

ביאור התשוקה שמתעוררת בעת האוכל

ועתה שנתבאר שמדובר בהארה שלישית, צריך לבאר למה זה מאיר ב'עת האוכל', מה שלכאורה אז הוא הזמן שהאדם נמצא בתכלית ההיפך מהרצון והתשוקה להשי"ת, כי זה עסק גשמי, ואיך יתכן שדווקא אז יזכה להארת הרצון יותר מאשר בזמן של תורה ותפילה, וגם צריך לבאר למה צריך לזה כלליות בן ותלמיד.

אכן הנה יסוד הבחינה של 'מלא כל הארץ כבודו' שהיא בחינת תלמיד, מבואר בס"ז שהכוונה בזה לומר שהשי"ת קרוב לאדם בכל מצב, אבל באמת זה כולל עוד הרבה יותר מזה, לדעת שהקב"ה מלא כל הארץ כפשוטו ממש, ונמצא בכל דבר בעולם, עד שגם הלחם ויין הם אלהות, וכשאדם מאמין בזה בתוקף, עד שהדבר ברור לו, ויחד עם זה יש לו את התכונה של התשוקה שבבחינת 'איה מקום כבודו', ממילא בא לידי תשוקה גדולה אל האלהות המסתתרת ממנו, כי הבחינה הפשוטה של 'איה' היא, שמשתוקק למדרגות בעבודת ה' ולקרבת אלוהים, אשר יודע לצייר איך זה נראה, וזה בחינה של רצון שיודע מה הוא רוצה, אבל כאשר

בחינת 'תכלית הידיעה אשר לא נדע', ואח"כ בס"ז מבאר שעי"ז הצדיק מאיר בבנים ובדרי מעלה את הבחינה של 'איה' להרגיש רחוק מהשי"ת, ומאיר בתלמידים, בדרי מטה, את הבחינה של 'מלא' להרגיש קרוב להשי"ת, וכנראה ששתי בחינות אלה, הם מתוך הבחינה של השגת 'תכלית הידיעה אשר לא נדע', כי לדרי מעלה נותן את הבחינה של 'אשר לא נדע' היינו הרגשת הריחוק, ולדרי מטה הוא נותן את הבחינה של 'תכלית הידיעה' דהיינו להרגיש קרוב, אלא שבהנהגת החכם במקיפין, משיג את הבחינה של 'אשר לא נדע' גופא, כ'תכלית הידיעה'.

וכאן בסעיף י מבאר שעי"ז כלליות 'איה' ו'מלא' יחד, באה הבחינה של הארת הרצון המופלג, שזה מעין בחינת המקיפין, רק שזה לא השגה ממש של המקיפים, כי את המקיפים עצמם אנחנו לא יכולים להשיג כמבואר בסוף ס"ו, אלא זה רמזים מתוך המקיפים שיכולים גם שאר העם להרגיש בעת האוכל, וממילא מובן שגם זו היא בחינה של 'תכלית הידיעה אשר לא נדע', וע"כ אמר שבא עי"ז לידי הארת הרצון המופלג 'שלא ידע כלל מה הוא רוצה', כי זה ממש הבחינה של 'אשר לא נדע'.

וע"כ אמר הכתוב 'ימינך זרועך ואור פניך כי רציתם' כמובא בפנים, שהם ג' בחינות, והבחינה שמתגלה בעת האוכל היא מעל שניהם, כי היא כוללת את שתיהן, והיא בחינת 'יובל' ו'בינה' כמבואר בפנים ס"ז וס"ג שהיא בחינה עליונה משני הידיים.

וכמו שהמקיפים, שזה הבחינה של 'שפע הכתר' מבואר בסוף ס"ו, כולל את שתי הבחינות של 'איה ומלא', כן הפרנסה שהיא בחינת מלכות כמבואר בסי"א

בחינה של 'מה' ו'איה' ותשוקה לדבר ידוע, ויש תשוקה לדבר שאינו ידוע, והיא בחינה גבוהה יותר, והיא הארת הרצון המופלג, ובחינה זו אין לדרי מעלה ולמלאכים, כי אמנם הם משתוקקים 'איה' אבל הם יודעים מה שמשתוקקים לו, ורק בארץ יש תשוקה אל מה שאינו ידוע, כי שם יש אלהות נסתרת, ורק צדיקים, 'עקב וישראל', יש להם בחינה מיוחדת זו של 'מה פעל אל', וע"כ המלאכים יבקשו ללמוד מהם דבר זה, וממילא מובן למה אמר הפסוק שבעת האוכל יש בחינה זו של 'בעתו' שרומז על אותה הבחינה של 'כעת יאמר', כי הם עניין אחד, שכולל את 'איה' ו'מלא' [נמה שצ"ב למה זה נרמז בעניין ה'עת' שהוא לכאורה עניין צדי לגמרי, יתבאר בע"ה בשיעורים הבאים].

כל מאכל הוא בחינת מן

ואמנם אחרי שרביז"ל מדבר על מדריגה כזו שאפשר לבוא בעת האוכל לרצון מופלג, היה ראוי שירמז לנו רמזים בים חכמתו, איך לבוא לתשוקה זו, ומה גודל מעלת עניין האכילה, כדי שיתעורר לבבינו להשתוקק בעת האוכל, ונראה שאכן רמז לנו את הדבר בידיו, וזה מצד שלכאורה צ"ב למה הביא בפנים את עניין ה'מן', ששוחקים לצדיקים בשחקים, הרי זה רק כדי לבאר את הפסוק 'לשחק בו' מלשון שחיקה וכתישה, וזה הרי מיותר לגמרי, כי יכול היה לפרש כן בלי לדמות לשחיקת ה'מן', אף ששניהם עניין של פרנסה, אלא זה כדי שיזכה אדם לבוא לתשוקה זו שביארנו, להשתוקק אל האור שגנוז במאכלים עצמם, יש לו להתבונן במה שמבואר בסעיף זה, שהמאכל הוא בחינת מן ששוחקים לצדיקים, והנה ידוע שהמן הוא תולדות האור העליון שהוא זיו השכינה וזה לחם אבירים שמלאכי

משתוקק אל האלהות שנמצאת ב'מלא כל הארץ', הרי משתוקק לדבר שאינו ידוע כלל מה הוא רוצה, כי אינו יודע מה היא הבחינה הזו, של אלהות שנמצאת בתוך הגשמיות, ואין לזה ציור בלב.

וממילא מיושבת התמיהה הגדולה שיש לתמוה, איך יתכן שרוצה דבר שאינו ידוע, ואיך שייך להשתוקק אל מה שלא יודע, והרי אם אינו יודע מה הוא רוצה, אינו רוצה כלל, אכן לפי מה שנתבאר אתי שפיר, כי בוודאי יודע מה הוא רוצה, כי הוא רוצה את האלהות שבארץ ממש, ושבלחם ויין ממש, אבל אינו יודע כלל איך זה נראה ומצטייר, וזה גופא הסיבה שבא לידי תשוקה מופלגת, כי זה נעלם ממנו ביותר.

ביאור שאלת המלאכים מהצדיקים 'מה פעל אל'

והנה הביא את הכתוב 'אתה נותן להם את אכלם בעתו', ופירש שזה בחינת 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל', בחינת המקיפין של הצדיקים, וצ"ב הרי בעניין המקיפין כבר דיבר באריכות בסעיף ו, ולא הוזכר כאן אלא לצורך ביאור הפסוק של עת האכילה, ולמה הביא כאן תוספת דברים שלא הביא לעיל, שהמלאכים יבקשו ללמוד מישראל את בחינת המקיפים, ומה החידוש הנוסף הזה שייך לעת האוכל.

אכן הנה יש לתמוה, שהרי המלאכים הרי הם 'דרי מעלה' ממש, כמובן [וכמבואר בתורה סח תניינא שדרי מעלה אומרים איה], ולמה הם שואלים את הצדיקים בחינת 'מה', והרי לדרי מעלה יש בחינת 'איה' שהיא בחינת 'מה', יותר מאשר יש לדרי מטה, אכן הכוונה היא למה שנתבאר עתה בעניין האכילה, כי יש

אבירים, לחם שנבלע באיברים. והענין הזה שאמר רבי עקיבא הוא, שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, וכן דרשו (שמ"ר לב ד) ואתה מחיה את כלם (נחמיה ט ו), מחיה לכלם. ועליו נאמר (קהלת יא ז) ומתוק האור, שישגו בו באור טוב טעם. והמן הוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך. ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת נזונים מדבר אחד. ור' ישמעאל תפשו מפני שקיומם אינו בדבר המתגשם מתולדת האור שהרי קיומם באור העליון עצמו, ומפני זה היו מוצאים טעם במן מכל מה שירצו, כי הנפש במחשבתה תדבק בעליונים ותמצא מנוח חיים ותפק רצון מלפניו.

ואמרו במכילתא (להלן פסוק כה) 'היום' אין אתם מוצאים אותו אבל אתם מוצאים אותו לעולם הבא. וזה יסבול שני פירושים, שנאמר שיהיה בבני העולם הבא מי שלא הגיעה מעלתם ליהנות תמיד מזיו השכינה, ויהיה קיומם בדבר המתגשם מן הזיו ההוא, כמעלת דור המדבר שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (במכילתא לעיל טו ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו שהוא המן. ויותר נכון שרמז הכתוב במלת 'היום' שבני העולם הבא יהיה קיומם ביסוד המן שהוא הזיו העליון, כמו שאמרו (ברכות יז.) אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם והן נהנין מזיו השכינה. ובני העולם הבא יתקיימו בהנאתן מזיו השכינה בהדבקים בו בעטרה שבראשם. והעטרה היא המדה הנקראת כן שאמר בה הכתוב (ישעיה כח ה) יהיה ה' צבאות לעטרת צבי, ובה נאמר (שה"ש ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו. ורמזו על קיום בני העולם הבא, ורמזו על עיקר המן עכ"ל.

השרת אוכלים (יומא עה.), אלא שנעשה בו נס ונתגשם ממש, עד שאכלוהו גם רשעים (עי' זוה"ק בלק רח. בענין זה), ועוד כי ה'מן' היה בחינה של 'שמים' שירד לבחינה של 'ארץ', כי הוא לחם שמלאכי השרת אוכלים שהם 'דרי מעלה' והוא 'לחם מן השמים' (שמות טז), אבל ירד ונשטח על פני הארץ, וא"כ המן עצמו הוא בחינה של כלליות שמים וארץ, 'כי כל בשמים ובארץ'.

ורביז"ל בא ללמדינו כאן שכל מאכל הוא כיוצא בזה, כי כל 'לחם ויין' יוצאים מה'מלכות' העליונה, ככתוב 'ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין' כמו שהביא בסוף סי"א, וא"כ כל מאכל הוא התגשמות אור עליון, וכשידע אדם דבר זה, יבוא לתשוקה ורצון מופלגים, לזכות להתחבר לאלהות זו.

ועי' התבוננות זו, יבוא לתשוקה 'שלא ידע כלל מה הוא רוצה' כלשון רביז"ל, כי זה ממש העניין שנאמר אצל ה'מן' 'ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא' (שמות טז טו).

וראוי להעתיק הנה לשון הרמב"ן (שמות טז ו) שמבאר עניין ה'מן', והיותו תולדה מהאור העליון, ואשר נובע ממידת המלכות [הנקראת בלשונו 'העטרה'], ובהתבוננות בסוד ה'מן' נבין גם עניין האכילה, אשר לדברי רביז"ל כל האכילה והפרנסה בא ממידה זו, ועי"ז נזכה לבוא לתשוקה גדולה בעת האוכל, וזה לשונו: 'ודע כי יש במן ענין גדול, רמזוהו רבותינו במסכת יומא (עה:) לחם אבירים אכל איש (תהלים עח כה), לחם שמלאכי השרת אוכלין, דברי ר' עקיבא. אמר לו ר' ישמעאל טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר (דברים ט ט) לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, אלא לחם

לדעת שברא השי"ת פרנסה ואכילה, להכניס לגוף את הדעת, ואת הרמזים שיש בים החכמה.

וע"כ בסעיף א אמר שהמנהיג צריך לדעת מה לעשות עם רחמנותו, והמשיל הדבר במאכל שנותן לקטן ולגדול, כי אכן המאכלים נמשכים לפי הדעת שבים החכמה, וע"כ הם משל אל הדעת.

ענין הפרנסה וענין האכילה

ועתה נעמיק ונפרש יותר את כל העניין, כי הנה יש לתמוה שרביז"ל מחבר כאן בסעיף י שני עניינים, ענין הפרנסה וענין האכילה, שהרי מתחיל לדבר על עת האוכל, אולם רוב הפסוקים שמביא, הם על ענין הפרנסה, כמו הפסוק 'ואתה נותן להם את אכלם בעיתו', והרי שני אלה אינם דבר אחד, שהרי אכילה זה מעשה האכילה עצמו, ופרנסה זה קבלת השפע, 'ושפע' כולל כמה דברים, בין מאכלים ובין שאר דברים כמו שמתחייבים בכתובה שמוכא בפנים, וא"כ ענין הפרנסה הוא ענין בפני עצמו, ואיננו מעשה האכילה.

ונראה לבאר שאכן רביז"ל מדבר על שני עניינים, ודווקא משום כך אמר שזה תלוי במי שזוכה ליכליות בן ותלמיד, כי הפרנסה שייכת להבחינה של 'מלא', ומעשה האכילה שייך להבחינה של 'איה', כמו שנבאר.

המשכת הפרנסה בחינת 'מלא'

והביאור הוא, כי המשכת הפרנסה שמקבל האדם, זה מעשה של 'מלא כל הארץ כבודו', דהיינו שזה מגלה שאור השי"ת נמצא בכל מקום וגם בארץ ממש, שהרי המשכת השפע מלמעל, זה התגשמות שפע רוחני

והמעין ימצא טוב טעם ודעת, במה שמבואר בדברי הגמ' שהביא הרמב"ן, שרבי עקיבא אמר שה'מן' הוא דבר רוחני ואור עליון, וחבריו אמרו לו 'טעית', אבל באמת הוא לא טעה, אלא שזה מעין מה שמבואר בדברי רביז"ל בסעיף ח שלא הבינו את דברי רבי עקיבא, טרם זכו למדריגת המקיפין שלו, אשר שם מקור ושורש ענין ה'מן' וה'אוכל' שנובע מהרמזים, וכדלהלן.

המאכלים עצמם הם הרמזים

ועוד יכול אדם לבוא להשתוקקות בעת האוכל, על ידי שיתבונן במה שרביז"ל מבאר כאן שהפרנסה נמשכת מהרמזים של המקיפים, והם הידיים שבים החכמה, ונראה שמרמז בזה שהמאכלים עצמם הם בחינה של רמזים מההשגה העליונה, כי ה'לחם ויין' עצמם הם רמזים לאור העליון, שהרי משם הם נמשכים.

והנה בסי"ב מבואר שכל פעם שחוזרים על החידוש של הרב מתעורר ענין הפרנסה, וצ"ב, וכי פרנסה זה סוג של לימוד תורה, הרי כל מה שאמר בס"ח זה רק שאת הפרנסה מקבלים מים החכמה, אבל לא שים החכמה נצרך לפרנסה, וא"כ למה בכל פעם שלומדים דברי הרב, הפרנסה מתעוררת.

אלא זה מוכיח שענין הפרנסה הוא חלק בלתי נפרד מהחידוש, וזה מצד כי החידוש של החכם הוא זה גופא, שתורה ודעת זה לא רק דעת המתקבלת במוח ובנשמה, אלא זה גם אור לגוף עצמו, ולגושי עפר המבו"פ בסעיף ד, כי מלא כל הארץ כבודו, וגם הגוף של הבן הוא כולו ממוח האב כמבואר בס"ח, וא"כ כמו שאנו מורגלים שיש דעת של התורה שנכנסת אל הדעת והנשמה, כן צריך

בסעיף ג וסעיף יא, וכל דבר עולה אל שורשו, וכמבואר בזוה"ק (בראשית יח): [על פסוק 'מצמיח חציר לבהמה', שהוא חלק מהפסוקים המובאים כאן בפנים 'מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם להוציא לחם מן הארץ: ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד'], שהמלאכים נאכלים אל השכינה הקדושה, ואכן זה עניין הקרבנות, שעולים הבהמות המנחות והנסכים לריח ניחוח לה', לחם אשה לה', ובספר שופטים (ג) במעשה מנוח ואשתו שהקריבו את הקרבן, נאמר 'ויהי בעלות הלהב מעל מזבח השמימה, ויעל המלאך בלהב המזבח', דהיינו שיחד עם עליית הקרבן למעלה, עלה ונתעלה גם המלאך אל השכינה (ועי' רמב"ן ויקרא א ט בעניין זה).

ובזוה"ק (ויחי יז): אמרו 'אמר רבי יהודה, זכאין אינון צדיקיא, כד קודשא בריך הוא בעא לאתבא רוחיה ליה, ולשאבא תהוא רוחא בגויה. דתניא, בשעתא דקודשא בריך הוא בעא לאתבא רוחיה ליה, אי זכאה תהוא רוחא, מה פתיב יהרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה' (קהלת יב), ואי לא אשתכח זכאה, ווי לההוא רוחא, דבעי לאסתחאה בגורא דדליק, ולאסתקנא בגין לאשתאבא בגופא דמלכא' הרי לנו דברים נוראים מכבשי דרחמנא, איך שסופן של ישראל הוא, להיכלל למעלה למעלה.

וחנה רביז"ל הביא בסי"א את הפסוק 'להצהיל פנים משמן ולחם לבב יסעד', ופירש שבעת הסעודה זוכים לבחינת אור הפנים, ועומק הדבר הוא, כי לכאורה סועדים את המעיים ולא את הלב, ולמה אמר 'ולחם לבב אנוש יסעד', אלא כי יש בחינה שהמאכל סועד את הנפש ואת הלב, על ידי התשוקה הגדולה שהיא

שמתגשם ונעשה לגשמי, שכך היא כל מציאות העולם, וכמו שהבאנו לעיל מה'מן' המוזכר בפנים.

וע"כ המשכת הפרנסה היא על ידי בחינת המלכות כמו שמבאר כאן, ולעיל במאמר בסעיף ח מתבאר שהבחינה של 'מלא כל הארץ' שייכת לבחינת ה'מלכות', שהרי אמר שם שבחינת 'מלא' שייכת אל הבחינה של אספקלריא שאינה מאירה, שכידוע היא הבחינה של 'מלכות'.

[ועוד, כי בסעיף יב אמר שעניין פרנסה וכלכלה, רמוז בפסוק 'רוח איש יכלכל מחלהו', והרי פשוטו של מקרא הוא דבר חיזוק, לדעת את מעלת השמחה, שנותנת לאדם כח לסבול מה שעובר עליו, וזה שייך קצת לעבודת 'דרי מטה' לדעת שהשי"ת נמצא אתנו תמיד].

מעשה האכילה בחינת 'איה'

ומאידך מעשה האכילה שייך לבחינה של 'איה', כי הרי כל הבריאיה כולה אוכלת, וידוע שהבריאיה מחולקת לדומם צומח חי ומדבר, וכשנתבונן נראה שכל אחד מהם אוכל את זה שתחתיו, וכל תחתון נכלל בעליון ונעשה חלק ממנו כי המזון נהפך לניזון (עי' תורה קכט בח"א), כי הרי האדם אוכל את החי והחי את הצומח, והצומח את הדומם דהיינו מה שהצמחים יונקים מהעפר והמים.

אבל ממילא מובן שאין הדבר מסתיים באכילת המדבר את החי, אלא כיוון שכל דבר עולה אל שורשו, כמו כן ממשיך סדר האכילה למעלה למעלה, כי גם בני האדם נאכלים אל העולמות העליונים, וכן למעלה יותר עד השכינה הקדושה, שהיא שורשם דקותם ורוחניותם של ישראל, כמבואר כאן

שמן ונר של חנוכה

ואולי זה גם עניין השמן של חנוכה, שמבאר בסעיף יא שזה רומז על הדעת של 'איה' ומלא', והרי מצוות השמן בחנוכה היא, להעלותו באש, והשמן כלה אל האש, וזה מראה על העניין הנפלא של קשר הגשמי ברוחני, שהרי השמן הוא דבר גשמי שאפשר למשוש ולאכלו, וכאשר הוא כלה אל האש, נעשה ממנו מעין דבר רוחני וכמו אור ועשן, וזה מגלה שכל דבר גשמי עתיד לשוב אל שורשו הרוחני, ואכילת האש את השמן רומזת על מעשה האכילה בכלליות, שכולו בא רק לעורר וללמד על עניין זה, שהגשמיות כלה ונכספת אל שורשה, והיינו אל הרוחניות.

ובהתבוננות זו בנר חנוכה, בא אדם ל'כלות הנפש' ותשוקה עד אין סוף ורצון מופלג שלא ידע מה הוא רוצה, כי גם 'כלות הנפש' היא בחינה של אכילה שהאדם נאכל אל הדבר שאליו כלתה נפשו, וזו היא הדעת של כלליות 'איה ומלא' כמו שנתבאר, וזו היא הדעת של חנוכה, וע"כ מצוותו בשמן ואש.

העצה לקדושת האכילה

ואכן זו היא העצה שיש במאמר זה לקדושת האכילה, להתבונן בעת האוכל בדבר זה גופא, איך שכל הבריאה נשאת כביכול אל אור השי"ת, ואיך שהסנה בוער באש ואיננו אוכל, ואיך שמלא כל הארץ כבודו, וזה מעורר לב האדם בתשוקה גדולה, עד שיכול לבוא להארת הרצון המופלג, ולא ידע כלל מה הוא רוצה מרוב תשוקה להכלל למעלה, ולאשתאבא בגופא דמלאכ.

מעין 'השביע בצחצחות נפשך' כי זוכה להארת הרצון המופלג, שזה נמשך מצהלת הפנים משמן.

הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל

וזה הביאור במ"ש רביז"ל בסעיף יא שמשו רבינו זכה לכל הבחינות המבוארות במאמר זה, על ידי 'וירא ה' כי סר לראות', וביאר רביז"ל שהיה משה סר וזעף על העוונות של ישראל שכמשא כבד יכבדו, וכבר ביאר לעיל בס"ג וסי"א שעיקר הצרה היא מצד שרוחניותן ודקותם של ישראל איננה סובלת את העוונות, וצריך לבאר את קשר הדרש הזה עם פשוטו של מקרא.

ואמנם פשוטו של מקרא הוא, שמשו סר לראות את המראה הגדול ש'הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל' והוקשה לו 'מדוע לא יבער הסנה', והנה היה זה גילוי שכינה כמ"ש שם 'וירא אליו ה' בלהב אש מתוך הסנה', ואש של מעלה איננה אוכלת את הדבר כשהיא שורפת (תנחומא שמות ס"ו טו, 'תוס' חגיגה כז.), וע"כ הסנה איננו אוכל, אלא שמשו עוד לא השיג את הדבר הזה וע"כ היה תמה על זה, אבל בזכות בקשה זו דווקא, זכה להשיג את כל עניין בן ותלמיד, וגם עניין כלליות בן ותלמיד, שזה עניין האכילה דקדושה, שהרי המראה שראה היה עניין זה גופא, שראה איך שהשכינה הקדושה כוללת את כל הבריאה וכולם נכללים בה, על אף שהם נשארים חיים וקיימים כמו שאנו רואים את עצמינו, בכל זאת אנו נאכלים ונשאבים ונכללים בכל עת אל השורש, כי 'הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל', וזה סוד האכילה, המביא את האדם להארת הרצון המופלג.

שלש קדושות באדם, הנשמה והגוף
והארת הנשמה בגוף

והנה נתבאר עד כה באריכות, מהי
התשוקה שבאה בעת האוכל,
שמשתוקק אל הנעלם העליון ברצון
מופלג, ונתבאר שזה עיקר קדושת
האכילה, להאמין בקדושה שיש במאכל,
ולהשתוקק להתדבק אל אור השי"ת הגנוז
שם, [ויש להוסיף שכמו כן מ"ש בסעיף
יא שהבחינה של 'בן' כוללת את עניין
'חדר המיטות' ופריה ורבייה, בא לרמז
וללמד דרך קדושה במצוות פו"ר, שהיא
על אותה הדרך של קדושת האכילה
שביאר בסעיף י, ושתבאר באריכות עד
כה, וכידוע שגם עניין זה מכונה בשם
'לחם' ו'אכילה' כמו שהוזכר לעיל מדברי
רביז"ל בסוף תורה ב קמא].

ואמנם יש בכל עניין זה חידוש, שכבר
נתבאר שיש קדושה גלויה,
בתורה תפילה ומצוות, ויש קדושה נסתרת
שהוא מה שגנוז במאכלים ובכל דבר
ארצי, כי מלא כל הארץ כבודו, ואמנם
יש גם קדושה ממוצעת, שהיא המשכת
הקדושה הגלויה בתוך הארץ והגשמיות,
כגון מי שלומד ומדבר דברי תורה בעת
האוכל, שע"ז ממשיך קדושה גלויה בתוך
הארציות, אבל רביז"ל מדבר על הקדושה
שבארץ עצמה, ומרמז על המעלה שיש
בגוף עצמו, ואיך שמהאכילה עצמה בא
לידי תשוקה עצומה, וע"כ אמר 'שאינו
יודע כלל מה הוא רוצה', וכמו שנתבאר.
ושלוש בחינות אלה הם שלוש בחינות
קדושה שיש באדם, כי יש את
הנשמה ויש את הנשמה שבגוף ויש את
הגוף עצמו, וכנגדם יש את בחינת 'איה'
ו'מלא' ו'כללותם יחד', כי 'איה' שהוא
בחינת 'בן', הוא כנגד הנשמה, ו'מלא'

וע"כ מאכ"ל הוא ראשי תיבות 'איה מקום
כבודו להעריצו', וכן מאכ"ל הוא
ראשי תיבות 'כי מחכים אנחנו לך'
[שתיקנו לאמרו אחרי 'ברוך כבוד ה'
ממקומו', וזה משום ש'ברוך כבוד ה'
ממקומו' זה בחינת 'איה' כמו שהבאנו
בתחילת הדברים מליקו"ה], וכן 'אכילה'
ר"ת 'איה', כי לא יראני האדם' דהיינו מה
שמבואר בסעיף ח שהבחינה של 'כי לא
יראני האדם' שייכת לבחינת 'איה', וכן
'אכילה' זה כאותיות 'איה, כל', דהיינו מה
שמבואר בסעיף ז, שיש בחינת 'כל'
בשמים ובארץ שהם 'איה' ו'מלא'.

הלחם אשר הוא אוכל

ועוד דברים בגו, לבאר מה השייכות בין
האכילה לבין כלליות דרי מעלה עם
דרי מטה, כי הרי נתבאר שמעשה האכילה
היא העלאת המדריגות למדרגות
שמעליהם, והתכללות התחתון בעליון
ממש, עד שהמזון נהפך לניזון, וא"כ מובן
שע"ז 'דרי מטה' נכללים ב'דרי מעלה'.

ולא לחינם נקרא יחוד קוב"ה ושכינתיה
בשם אכילה ובסוד 'כי אם את
הלחם אשר הוא אוכל' וכמבואר בתורה
ב קמא, אלא כי דרי מעלה זה קוב"ה
ודרי מטה זו השכינה, ויחודם יחד הוא
בחינת אכילה, וזה הטעם שרמזו כאן
את התחייכות הפרנסה שבין איש
לאשתו, כי עניין הפרנסה מתחייב מעצם
הנישואין והיחוד שבין המשפיע למקבל,
שהיא בחינה של אכילה, עד שגם האיש
מקבל בחינת 'מלכות' כמו שמביא
בפנים את הפסוק 'והוא ימשול בך',
אף שעניין המלכות שייכת לדרי מטה
כידוע, כי היא בחינת אשה, אלא כי
היא נכללת בו.

הגלויה שהיא הנשמה, ונשאר רק המעשה הגשמי כמו האכילה, גם אז יהיה האדם דבוק להשי״ת.

ׁוהנה לעיל נתבאר שהבחינה שמתגלה ב׳עת האוכל׳ היא מעבר להבחינות של ׳איה׳ ו׳מלא׳, ואילו כאן ביארנו שזה בחינת קדושת הגוף עצמו, והיא לכאורה פחות מקדושת הנשמה, אולם הנה במאמר זה מתבאר שהמקיף גבוה מהפנימי, וא״כ יש ללמוד מזה שהנשמה מוקפת בגוף, והיא נמצאת בתוכו (ע׳ ברכות י.), שיש בסתר מעלה נסתר לגוף שגבוהה מהקדושה הגלויה, אלא שזה בדרך נעלמת, שרביז״ל קורא לזה ׳שאינו יודע כלל מה הוא רוצה׳.

סובב כל עלמין, וממלא כל עלמין, והרשימו

ולבאר הדבר יותר, נביא דוגמא מהעולם הגדול, שמכוון כנגד האדם שהוא עולם קטן (אדר״י פל״א), כי בתחילה היתה כל הבריאה מלאה באור אין סוף, וכדי לברוא את העולם צמצם כביכול את האור לצדדים ונעשה חלל הפנוי, ואח״כ המשיך לתוך החלל קו של אור ובו נבראו העולמות (כמבואר בתחילת ע״ח, ובליקו״מ ח״א תורה מט, ותורה סד), ועל זה אמרו בזוה״ק שהקב״ה ׳ממלא כל עלמין׳ ו׳סובב כל עלמין׳, וכמבואר בתורה סד ס״ב שהחלל מפסיק בין המילוי לסובב, וא״כ נמצא שיש לנו שייכות אל השי״ת בכמה בחינות, כי יש לנו הארה מצד האור הסובב כל עלמין, כלומר מה שמאיר לבפנים כמוכן בתחילת ע״ח, ועל זה אנו מבקשים ׳איה מקום כבודו׳ כי זה רחוק מאתנו כגבוה שמים על הארץ, וזה בחינת ׳שמים׳, ולבחינת ׳סובב כל עלמין׳ זה, רמז רביז״ל בסי״ב שהמקיפין נקראים

שהוא בחינת ׳תלמיד׳ הוא כנגד הגוף, וכמבואר בליקו״ה (הלכות נחלות ה״ב ב-ג) ומביא על זה את הגמ׳ ׳יקרא אל השמים מעל׳ זו הנשמה, ואל הארץ לדין עמו׳ זה הגוף, כי ׳איה׳ ו׳מלא׳ הם בחינת ׳שמים וארץ׳ כמבואר בסעיף ז ע״כ, אבל נראה שבחינת הגוף שנרמזת ב׳ארץ׳ עדיין אין זו קדושת הגוף עצמו, אלא זו עדיין רק קדושת הנשמה שמאירה בגוף להחיותו, וע״כ מבואר בס״ז וסי״ג שבחינת ׳מלא׳ ו׳תלמיד׳ הוא בחינת תחיית המתים, שהרי מביא על זה את הפסוק ׳נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר׳, וענין תחיית המתים הוא החזרת נשמה לגוף, וע״כ ׳תלמיד׳ כמניין ׳נשמ״ה׳ עם ׳גו״ף׳.

אבל רביז״ל מדבר במאמר זה גם על עוד בחינה של קדושת הגוף עצמו, שיש בו גם בעת מיתתו כשאין הנשמה בו, וזה כנגד כלליות בן ותלמיד, איה ומלא, דהיינו גילוי בחינת בן ונשמה שיש בגוף עצמו, והיינו מה שמבואר בסוף המאמר על ׳קבורת משה׳ שכולל עליונים ותחתונים, כי זה מדבר על גופו של משה בקברו, בלא נשמתו, ומבואר שם שזה כולל ׳איה׳ ו׳מלא׳, וזה גם מה שמבואר בסעיף ד שכאשר הנשמה עולה למעלה, היא נמצאת גם למטה, וקורא לזה שנשאר ׳חליפות׳ מהאדם אחריו בבנים ותלמידים, כלומר שמתלבש בהם גם אחרי מיתתו, וזה מראה שגם בעת הסתלקות של הנשמה מהגוף, יש קיום לאדם בגוף בבחינה אחרת, ומבואר בתורה סח תניינא, שזה ג״כ נקרא ׳כי כל בשמים ובארץ׳ שכולל שמים וארץ, ונראה שכנגד זה יש את הבחינה של כלליות בן ותלמיד שמתגלה בעת האוכל, דהיינו שגם בעת הסתלקות הקדושה

שני נחשים 'בריה' ועקלתון' שהם יושר דקליפה ועיגולים דקליפה, כנגד הבחינה של ממלא שהוא קו ישר כמבואר בכתבים, ועקלתון שהוא בסיבוב כנגד הבחינה של החלל והסובב, שהוא בעיגול.

ביאור הנמ' 'אין מסיחין בסעודה'

ובזה יובן מה שהביא בסוף ס"י את המאמר 'אין מסיחין בסעודה', וביאר כי אז מאירים הידיים שבים החכמה שהם בחינה מהמקיפין, שעליהם נאמר 'שתוק כך עלה במחשבה' כמבואר בס"ו, וצ"ב שהרי הרמזים אינם המקיפים עצמם, ולמה יש לשתוק מלדבר אז, ועוד צ"ב שהרי בגמ' אמרו טעם אחר על זה 'אין מסיחין בסעודה, שמא יקדים קנה לושט' (תענית ה:), ואיך זה מתפרש לפי מאמר זה, ונראה שרמז בזה דבר נורא, כי מסופר שם בגמ': רב נחמן ור' יצחק הוו יתבי בסעודתא, א"ל רב נחמן לר' יצחק לימא מר מילתא, א"ל הכי א"ר יוחנן 'אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט ויבוא לידי סכנה', בטר דסעוד א"ל הכי א"ר יוחנן 'יעקב אבינו לא מת, א"ל וכי בכדי ספרו ספדנייא וחנוטו חנטייא וקברו קברייא, א"ל מקרא אני דורש שנאמר (ירמיה ל"י) 'ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שביים', מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים ע"כ, והנה רב נחמן רצה לקיים מ"ש במשנה דאבות שיש לומר דברי תורה על השולחן, ורב יצחק ענהו, שאין צריך לומר דברי תורה בתוך הסעודה, כי הזמן של הסעודה, זה הזמן לעסוק ולהתקשר אל הארת הרצון המופלג, שהיא הקדושה שיש במאכל עצמו, שזה עניין קדושת הגוף עצמו, ואם ידבר בד"ת הרי זה 'מקדים קנה לושט' פירוש שמראה כאילו

'סובב סובב הולך הרוח' עיי"ש, [כי המקיף הוא כנגד בחינת 'איה', כמבואר בליקו"ה נט"י ה"ו עח שמקיף ופנימי הם כנגד איה ומלא], ויש לנו הארה מצד קו הקדושה שהשי"ת המשיך לתוך החלל, וזה בחינת 'מלא כל הארץ', כי זה כעניין 'ממלא כל עלמין'.

אבל יש גם הארה שלישית, והיא מה שנקרא בפי המקובלים בשם 'רשימו', דהיינו שנשאר רושם הקדושה בחלל הפנוי עצמו (כמבואר בגורי הארז"ל, ע"י הגהות הרמ"ז לתחילת הע"ח, וע"י בח"א תורה ד ס"ט ותורה סה), ורשימו זו, היא הבחינה של הקדושה שיש בגוף עצמו גם אחרי שנסתלקה ממנו הנשמה, שנקראת 'הבלא דגרמי' ו'קוסטא דחיותא', שזה כמו החלל הפנוי אחרי שנסתלק ממנו אור השי"ת, כמ"ש בגמ' (ברכות י). מה הקב"ה מלא את העלם אף הנשמה מלאה את הגוף, וממילא סילוק נשמה מהגוף, זה כנגד סילוק האור מהעולם [וע"כ נקרא מת בשם 'חלל'] שנשאר בהם רשימו, ולפי מה שנתבאר שהארה זו מאירה בעת האוכל, ע"כ הפסוק 'לעת האכל' (בכתיב חסר כמובא בפנים) כמניין 'רשימו'.

לוינתן בריח ועקלתון

וכנגד זה יש שתי בחינות ב'לוינתן' המבואר בפנים שהוא 'לוינתן נחש בריח ולוינתן נחש עקלתון', ולכאורה לא מובן למה היה צריך להביא את הפסוק כולו, בשביל להביא דברי רש"י שם ש'לוינתן' זה ה'מלכות', [ואגב לוינתן' כמניין מלכות], אלא שבא לרמז על שתי הבחינות המשפיעות למלכות, שהם שני הידיים שבים החכמה שהם 'איה ומלא' שהם כנגד מקיף ופנימי כנ"ל, שהם כנגד סובב וממלא כנ"ל, וע"כ יש לעומת זה

אמר לו מימרא זו, כדי לבאר לו גם את הסוד של מה שאמר לו תחילה 'אין מססין בסעודה'.

איסור שתיית יין בביאת מקדש

ואמנם אחרי כל מה שנתבאר במעלת האכילה וקדושתה, כי 'מלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין', יש להזכיר שרביז"ל גם מרמז לנו בסעיף יא בגנות שתיית היין, שהרי מביא שם ש'כהונה' רומזת לכל הבחינות, מצד שנאמר בכהן 'ולהורות את בני ישראל' וזה רמז על 'בן' ועל 'תלמיד', והנה פשוטו של מקרא הוא, מה שנצטוו אהרן ובניו לבל ישתו יין ושכר בכניסתם למקדש, ובבואם להורות הוראה, ומזה נלמד שהיין מעכב את בחינה של 'איה' ו'מלא', שרמוזים ב'להורות', וזה לימוד גדול, וכדרכו של רביז"ל כשמפליג בקדושת איזה דבר, מזכיר גם את ההיפך, וכשמפליג מגדולת המדריגה שאפשר לבוא בעת האנכל והשתיה, מרתז לנו גם את הסכנה שבאכילה ושתייה מצד עצמן, כי אם לא יעשה את העבודה הפנימית שבאכילה ושתייה, העלה חרס בידו.

תתן לחם 'ילקוטון'

ונסייים ברמזי הפסוק שמביא בפנים: זֶה הֵיָם גְּדוֹל וְרָחֵב יָדַיִם שָׁם רָמַשׁ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדֻלוֹת: שָׁם אַנְיוֹת יְהֻלְכוּן לְוַיְתֵן זֶה יְצַרְתָּ לְשִׁחָק בּוֹ: כָּלֶם אֶלְיָךְ יִשְׁבְּרוּן לְתַת אֶכְלֶם בְּעֵתוֹ: תַתֵּן לָהֶם יְלַקְטוּן תַּפְתַּח יְדָךְ יִשְׁבְּעוּן טוֹב: תַּסְתִּיר פְּנֵיךְ בְּהִלּוֹן תַּסֵּף רוּחַם יִגְוַעוּן וְאֶל עַפְרָם יִשׁוּבוּן: תִּשְׁלַח רוּחְךָ יִבְרָאוּן וְתַחַדְשׁ פְּנֵי אֲדָמָה, כִּי שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִים הָרֵאשׁוֹנִים מְבַאֵר רְבִיז"ל עַל סֵדֵר הַמְשַׁכֵּת הַפְּרָנְסָה עַל יַדֵי הַמַּלְכוּת

שאינ קדושה בגוף עצמו, אלא רק בתורה ותפילה, ונמצא מקדים ומגביה ומרים את המעלה של ה'קנה' שמשמש לדיבורי תורה ותפילה, יותר מאשר את ה'ושט' שמשמש את האכילה, וכן לא ייעשה, כי יש קדושה גם בגוף עצמו, ומ"ש במשנה דאבות שיש לומר דברי תורה על השולחן, הכוונה היא אחרי שגמר לאכול, וזה כדי להמשיך גם את הבחינה של קדושת הנשמה לתוך הגוף, וכמו שנתבאר שזה עניין בפני עצמו.

[ונראה עוד שהקדושה שיש באכילה שהיא עניין הניצוצות הקדושים כידוע, רמוזה ב'ושט' עצמו, שהוא כמניין שט"ו שזה מספר הני"ק שיש ללקט (עין בליקו"ה הלכות נט"י ה"ו אות לד-לו), וכשלא אוכלים על דרך זו, על זה נאמר הפסוק 'שטו העם ולקטו', שזה נאמר אצל הרשעים שלקטו את המאכל שנקרא מן, שהוא לחם אבירים, והם אכלו אותה לשם הנאת כריסם, ועל זה נאמר 'שמא יקדים קנה לושט', שלא יעדיף וירצה את העבודה של הקנה יותר מהעבודה של הושט].

ובזה יובן עוד, מה שאמר לו אחרי כן דברי תורה מעניין 'יעקב לא מת' כי 'מקיש זרעו לו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים', ולמה אמר לו דווקא מימרא זו, אלא כי זה מעניינו ממש, שהרי המאמר הזה הוא היסוד המבואר בסעיף ד שהצדיק שעולה למעלה, נשארים חליפותיו גם למטה, וזה עניין 'יעקב לא מת', כי כל זמן שזרעו בחיים אף הוא בחיים, כי הוא נמצא ממש בתוך זרעו ותלמידיו, ועניין זה הוא גופא העניין שיש קדושה גם בגוף עצמו, כמו שנתבאר לעיל, שזה עניין אחד, וע"כ

את המקיפים לים החכמה, ממילא שייך לכאן הרמז הנפלא ששמעתי בפסוק זה כי 'תתן להם ילקוטון תפתח' סופי תיבות נחמ"ן, וגם רמוז בפסוק מה שהשי"ת נתן לנו ע"י זה שמרומז בפסוק זה בסופי תיבות, דהיינו את ה'ליקוטי מוהר"ן', וזהו 'תתן להם ילקוטון', ונראה בביאור הרמז, כי הרי בספר 'ליקוטי מוהר"ן', נמצאת כל הדעת של החכם בכל בחינותיו, לדרי מעלה ולדרי מטה, איה מקום כבודו ומלא כל הארץ כבודו, וגם כללותם יחד שמתגלה ביותר בעת האוכל, אבל זה שייך לכל אחד.

שמקבלת מידי ים החכמה על ידי הציפיה ש'כולם אליך ישברון', ונראה לבאר את שני הפסוקים האחרונים ג"כ על דרך זו, כי הם מדברים על הנשמה והגוף, המיתה והתחיה, שזה כולל כל מה שנתבאר, כי הם הבחינות של 'איה' ו'מלא' וכלליותם יחד בעת האוכל.

ובין פסוקים אלה, יש את הפסוק 'תתן להם ילקוטון, תפתח ידך ישבעון טוב', שמדבר על הפרנסה שנובעת מהידיים, וכיוון שרביז"ל מבאר שזה נמשך מידי החכמה של החכם שממשיך

פעם אחת אמר רבנו זכרוננו לברכה בזה הלשון [על ידי אמונה אפשר להגיע לכזו רצון שלא ידעו מה רוצים שיציעו: גיוואלד! קשר אותי אני נקרע לחתיכות אני רוצה להכלל בך וכו'] - גיוואלד, בינד מיר, איך ווער צוריסן אויף שטיקער, איך וויל זיין א איד. (חיי מוהר"ן תכ"ה).

הר"ר יואל משי זהב שליט"א
קשרי המאמר בסוד נשמת המנהיג¹⁷

מש"ה

"וְדַחַמֵּן מָזָה הוּא רַק מִשֶּׁה רַבְּנֵנוּ, מִי הוּא הָיָה מְנַהֵיג יִשְׂרָאֵל, וְהוּא יְהִיָּה הַמְּנַהֵיג לְעֵתִיד, מִי מִה שְׁהָיָה הוּא שְׁיִהְיָה" וְכו' (קהלת א)."

לשון הפסוק: "מה שְׁהָיָה הוּא שְׁיִהְיָה ומה שְׁנַעֲשֶׂה הוּא שְׁיַעֲשֶׂה וְאִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ":
ופירש רש"י: "בכל מה שהוא למד בדבר שהוא חליפי השמש, אין בו חידוש, לא יראה אלא מה שהיה כבר, שנברא בששת ימי בראשית. אבל ההוגה בתורה, מוצא בה תמיד חידושי טעמים, כענין שנאמר (משלי ה) דדיה ירווך בכל עת, מה הדד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם, וכן מצינו במסכת חגיגה שאמר רבי אליעזר בן הורקנוס דברים שלא שמעתן אוזן במעשה מרכבה:

הנה רבינו מביא את הפסוק 'מה שהיה הוא שיהיה' ומסיים בתיבת "וכו". וא"כ בוודאי כוונתו כאן גם לכל המשך לשון הפסוק, ויש לבאר כיצד מתקשר לכל המאמר?

גם נבוא לקשר מיניה וביה כמה חלקי המאמר שמתקשרים בענין זה של 'מה שהיה הוא שיהיה' ולכן נשים לב היכן מוזכר בהמשך המאמר ענין זה של 'מה שהיה הוא שיהיה'.
[כי כל נושא שרבינו מזכיר, כדי להבינו על נכון, יש לחפש בכל התורה היכן רבינו מדבר שוב על הנושא הזה, ובזה נפתחים דלתות וחלונות מיניה וביה להבין היטב דברי קדשו. ויש כמה אופנים של קשר מיניה וביה, או שרבינו אומר בהמשך המאמר את אותן התיבות ממש, או שאומר תיבות שהם אותה המשמעות, או שאומר ענין שהוא אותה התנועה המוזכרת לעיל].

מה שהיה הוא שיהיה – למעלה מן הזמן

והנה לשון זה 'מה שהיה הוא שיהיה', הוא מוזכר בהמשך המאמר ממש כעין לשון זה, והוא באות ו, וזה לשונו שם: "וּלְמַעַלָּה מִן הַכֹּל, הֵם הַמְּקִיפִים הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁל חֶכֶם הַדּוֹר, שֶׁהוּא הַרְבֵּי שְׁבָדוֹר, שֶׁעַל יְדֵי שִׁזְהָ הַרְבֵּי וְהַחֶכֶם שְׁבָדוֹר עוֹסֵק לְדַבֵּר עִם תַּלְמִידָיו וּמְכַנְּסֵי בָהֶם דְּעֵתוֹ, עַל יְדֵי זֶה נִכְנָסִים הַמְּקִיפִים שֶׁלֹּו לְפָנִים. וְהַמְּקִיפִים שֶׁלֹּו הֵם בְּחִינַת אַרְיכוֹת יָמִים וְשָׁנִים, כִּי הַמְּקִיפִים שֶׁלֹּו הֵם בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁכָּלֹו אָרְךְ (קדושין ל"ט: הלין קמ"ב), כִּי שָׁם הוּא לְמַעַלָּה מֵהַזְּמַן, כִּי כָּל הַזְּמַן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הָזֶה כָּלֹו, מִה שְׁהָיָה וְיִהְיָה, הוּא כָּלֹו אִין וְאָפֶס נִגְדַּ יוֹם אֶחָד, וְאָפֶלוּ נִגְדַּ רְגַע אַחַת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁכָּלֹו אָרְךְ. וְשָׁם אִין שׁוּם זְמַן, כִּי הוּא בְּחִינַת לְמַעַלָּה מֵהַזְּמַן."

והנה כשרבינו ז"ל משתמש באותם התיבות, אף שנדמה שלכאורה אין שום קשר ביניהם, אבל בוודאי יש קשר, וכשמתבוננים בזה היטב, נוכל לראות קשר מיניה ביה הפותח שער מזה לזה, וכמו שיתבאר.

כי הנה ענין זה של 'מה שהיה ומה שיהיה' הוא עצמו בחינת 'למעלה מן הזמן' כי אין שייך שיהיה אצל אדם אחד גם מה שהיה וגם מה שיהיה, וכמו שמוזכר כמה פעמים בדברי מוהרנ"ת [ראה למשל בליקוטי הלכות הל' מילה ד', כ"ב, וז"ל: "כי משה הוא בחינת למעלה מהזמן, בחינת מה שהיה הוא שיהיה ראשי תיבות משה"]. כי 'מה שהיה הוא שיהיה' הוא בחי' למעלה מן הזמן, שכולל את העבר והעתיד יחדיו, כי בזמן לא שייך שבאדם אחד נפגש 'מה שהיה הוא שיהיה', ורק מי שהוא למעלה מן הזמן יכול להשיג עתה גם את מה שיהיה לעתיד, וכמו שראינו אצל משה רבינו שהשיג בקבלת התורה את כל מה שתלמיד וותיק עתיד לחדש ואת כל המקיפים של לעתיד לבוא, בבחי' משה משיח, שזהו בחי' 'למעלה מן הזמן'.

נמצא מובן הקשר בין אות ב' כאן שמזכיר על משה המנהיג שהוא בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה' לאות ו' ששם מזכיר שכל מה שהיה ומה שיהיה הכל נחשב כרגע א' לגבי למעלה מן הזמן, והקשר יובן, כי נמצא מזה שרק הצדיק בחי' משה שהוא זכה למקיפים העליונים, ואם כן הוא באמת למעלה מן הזמן, לכן הוא בוודאי כולל בתוכו את כל מה שהיה ומה שיהיה, ולכן רק הוא המנהיג שהיה ושיהיה, מאחר שהוא למעלה מן הזמן, הכולל את העבר והעתיד יחדיו.

אין כל חדש תחת השמש

ועתה נבוא להבין לשון הפסוק 'ואין כל חדש תחת השמש', ומה שפירש"י שרק מה שיש 'תחת השמש' שם אין כל חידוש, אבל 'למעלה מן השמש' דהיינו בהדעת של התורה הקדושה, שם יש חידושים חדשים בכל עת.

והיינו כי מצד הצדיק המנהיג שנמצא כאן בעולם הזה תחת השמש - 'אין כל חדש תחת השמש', כי כל המנהיגים הצדיקים יחידים הדורות הם אותה הנשמה של משה, כי 'מה שהיה הוא שיהיה', אבל חידושי התורה שהם מגלים, דהיינו מקיפי הדעת העליונים, שזהו בחי' 'למעלה מן השמש', כי המקיפין האלו הם 'למעלה מן הזמן', שם יש תמיד חדש, כי התגלות המקיפין הוא מדור לדור, ושם יש תמיד חדשות נפלאות לגמרי, כי משה גילה את המקיפים, אבל עדיין לא נתגלה כאן למטה מן השמש כל המקיפים, ורק רשבי' המשיך לגלות המקיפים יותר ויותר, ואח"כ האר"י הקדוש הוריד יותר המקיפים למטה, ואח"כ הבעש"ט הק' הוריד את המקיפין הגבוהים יותר, ועל ידי שנתגלה מקיפין גבוהים יותר, בזה יורד האור למקומות יותר נמוכים, וכידוע שהבעש"ט גילה האור אף לאנשים פשוטים, עד שבא רביה"ק והמשיך המקיפין הגבוהים ביותר שבזה ירד האור עד לאנשים בשאל תחתית ממש, כמבואר בתורה זו בעצמה כלל ענין הדעת שנמשך לחזק האנשים שנפלו לתוך הארץ ממש, רק שאצל רבינו ז"ל יש עדיין בחירה, ומשיח ימשיך המקיפים באופן שיהיה כעין ביטול הבחירה ממש. נמצא שבהשגת המקיפין שם יש חדש כל הזמן, כי נמשכים המקיפים החדשים, אבל באמת 'מה שהיה הוא שיהיה' כי הוא אותו נשמת משה.

'מה שהיה הוא שיהיה' - נצחיות

וענין 'מה שהיה הוא שיהיה' הוא בחינת הנצחיות, שכל מה שהיה זה גם מה שיהיה לנצח נצחים ולא יפסק לעולם.

וכשנקשר המאמר מיניה וביה נוכל לראות שענין זה מתבאר בכל המשך המאמר מאות ד' וכו', ש"אפילו כשמגיע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלימות שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה, רק עיקר השלימות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם כן. על כן צריך שישאיר אחריו ברכה, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם כן בעת שנסתלק למעלה".

נמצא שמשם הוא בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה' דהיינו שגם אחר הסתלקות משה שהוא בחי' 'מה שהיה' עכ"ז הוא נשאר גם למטה לנצח בבחי' 'מה שיהיה', וזהו על ידי שמשאיר דעתו כאן אצל בן ותלמיד, שבזה נחשב כאילו הוא כאן למטה. וזהו סיום הפסוק 'אין כל חדש תחת השמש', כי משה רבינו נשאר תמיד גם למטה תחת השמש על ידי ההשארה שהוא משאיר, שבזה נחשב כאילו הוא עצמו קיים בעולם הזה תחת השמש כמבואר בהמשך המאמר.

'מה שהיה הוא שיהיה' - אצל כל אדם

וגם אצל כל אדם יש ג"כ בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה', כי מבואר בהמשך המאמר שם שזה מוטל על כל אחד להשאיר השארה בזה העולם גם אחרי שנסתלק, וזה על ידי שמדבר עם חבריו ביראת שמים, והנה לכאורה כיצד יכול כל אחד לדבר עם חבריו, הלא מבואר בתחילת המאמר שרק המנהיג הרחמן הוא יכול לדבר עם אחרים כי הוא יש לו דעת כיצד ליתן המאכל הראוי לגדול בשביל גדולים והמאכל הראוי לקטן בשביל קטנים, ולכאורה כיצד שייך זה בסתם אדם, כי איך יוכל להמשיך דעת לחבריו, הלא רחמן 'כזה' - דהיינו שיש לו דעת איך לרחם ליתן לכל אחד מאכל הראוי לו - הוא רק 'משה רבינו', וכיצד אומר באות ד' שכל אחד ואחד צריך לעסוק בזה להמשיך דעת לחבריו, ולכאורה כיצד יהיה לו הדעת לא לתת לקטן מאכל הראוי לגדול?

אך כשנשים לב היכן מצינו בהמשך המאמר הדרך איך יכול כל אחד לדבר באופן שיהיה לו את הדעת של החכם איך יתחלק כראוי אצל כל אחד, נוכל לראות באות יג שמבואר שם, וז"ל: "ועל כן כשמעיינים ומדברים מאיזה חידוש שחידש החכם שבדור, אזי נופל יראה על זה שמדבר ומעיין בהחידוש, כי כשחוזרים את החידוש, אזי נתעורר ונתגלה ים החכמה, שמשם מקבל המלכות את הפרנסה, ואזי בא בחינת המלכות להמשיך פרנסה"

והלא מבואר במאמר באות י': ש"כשמגיע הפרנסה להמלכות, שם היא נשקת ונכתשת, ליתן לכל אחד ואחד חלק פרנסה כפי מה שראוי לו". נמצא שכשמדברים עם חבריו וחוזרים על הדעת והחידוש של החכם, אז מתעורר שום הים החכמה ומתעורר המלכות, ולכן יש בדיבור של כל אדם את כח החכם שמחלק לכל אחד שיקבל מה שראוי לו.

נמצא שהאזהרה המבואר באות ד' לדבר עם חבירו, היינו לחזור עם חבירו על הדיבורים והחידושים של הצדיק חכם הדור, והדעת הזו הוא מה שגורם שהאדם ישאר כאן למטה לנצח גם אחר הסתלקותו, בבחינת 'מה שהיה הוא שיהיה' שגם מה שהיה דהיינו אחר הסתלקות האדם, זה גם 'מה שיהיה' שישאר כאן למטה גם אחר הסתלקותו בכח הדעת של הצדיק בבחי' משה.

וכמבואר גם בתורה השייך לתורה זו והיא תורה ס"ח תנינא שהתלמידים יעשו תלמידים "והכלל, שצריך שישאר ממנו בנים ותלמידים, והתלמידים יאירו יותר לתלמידים אחריהם, וכן להלן יותר, שגם התלמידים יפרו וירבו ויעשו תלמידים אחרים, ותלמידי תלמידיו יעשו יותר תלמידים, וכן להלן יותר ויותר, כדי שיהיה נשאר מחו גם למטה לעולם ועד", נמצא שההשארה של כל אחד בעולם הזה הוא עצמו ההשארה של החכם שנשאר למטה, כי עיקר הדיבור שמדבר אחד עם חבירו הוא להעביר הדעת של הצדיק לחבירו, נמצא שהצדיק עצמו נמצא למטה ומתלבש בהדיבורים שלו [כלשון רבינו להלן], ולכן יש בהדיבורים הכח של הצדיק לחלק לכל אחד המזון הראוי לו בחי' הו מתונים בדין, [וזהו באמת הזהירות הנצרכת מצידנו, שצריך לשמור על הזהירות שלא לדבר דיברים מעצמנו, רק הכל יהיה רק לחזור על הדיבורים של הצדיק, כי רק אז יש כח החלוקה לכל אחד בתוך הדיבורים שהוא מדבר, ורק אז נשאר לנצח למטה גם אחר הסתלקותו].

נצחיות - בכח המקיפים הנמשכים לכל אדם

ועוד נקודה של בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה' אצל כל אדם, שבזכות שמדבר את הדיבורים של הצדיק עם חבירו, על ידי זה נתרוקן מוחו, ואז זוכה לקבל מקיפים יותר גבוהים של הצדיק, כמבואר בהמשך המאמר, והמקיפים האלו שהוא מקבל מהצדיק הלא הן נמשכים מ'שפע הכתר' שהוא 'למעלה מן הזמן', נמצא שכך גם כל אדם נכלל בבחינת למעלה מן הזמן שזה כולל את כל מה שהיה ואת כל מה שיהיה כמבואר באות ו'.

ויש בזה התעוררות נפלא, שכמה שהאדם ידבר עם חבריו יותר דיבורים של הדעת הגבוה של הצדיק, כך ישאר ממנו יותר ויותר נצחיות, כי כך יכנס בו המקיפים של הצדיק שהם נצחיים בבחי' מה שהיה הוא שיהיה, נמצא שישאר כאן למטה לנצח בכח נצחיות הצדיק שנכנס במוחו על ידי שדיבר עם חבירו.

מה שהיה הוא שיהיה - בבית המקדש

עוד מציינו בהמשך המאמר ענין 'מה שהיה הוא שיהיה' לקמן באות יא שמבאר ה'בית המקדש', ומבואר שם שמשה רבינו פעל שגם אחרי שנחרב בית מקדשינו ואין לנו קרבנות לכפר על עוונותינו, עכ"ז פעל 'חנוכת הבית', שגם אחרי החורבן יהיה סליחת עוונות לכל אדם.

וזה עצמו הוא בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה' שפעל מש"ה, שגם אחרי שנחרב הבית המקדש, שהוא בחי' 'מה שהיה' - שכבר נחרב, אך משה המשיך תיקון נצחי של 'מה שיהיה' - שגם אחרי החורבן יהיה סלח נא, שכל אחד יכול לזכות לכפרה, שכל אחד שאומר סלח נא, ומקושר לדעת, ולבית הדעת שהוא ה'ביהמ"ק', יש לו את הקדושה של בן ותלמיד שהיה בבית המקדש, אף שכבר נחרב, נמצא שמה שהיה הוא שיהיה.

ונראה לרמז שזה בחי' קרבן ה'תמיד' שמבואר שם שזהו הקרבן שכפר על כל העוונות בבית המקדש, ונראה שלכן נקרא בשם תמיד' כי הוא בחי' ה'נצחיות' התמיד, בחי' 'מה' שהיה הוא שיהיה', כי קרבן התמיד שמכפר על כל העוונות הוא נמשך ע"י משה בתמידות גם היום.

מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה - מעשה

ונראה שזהו גם המשך הפסוק "מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה". כי הנה בסוף המאמר רבינו מגלה את כל דברי המאמר בתוך הגמרא של מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע, ורבינו מגלה ש'מעשה' הוא בחי' 'מ"ה ש"ע', שהוא בחי' הדעת והמקיפים הגבוהים שהם בחי' 'למעלה מן הזמן' בחי' יום שכולו ארוך לעתיד לבוא שאז ישאלו המלאכים את הצדיקים 'מה פעל א-ל' שהוא אור ש"ע נהורין נמצא שבעצם 'מעשה' הוא בחי' העתיד בחי' 'מה שיהיה'.

אבל מאידך גיסא, הלא בפשטות ענין 'מעשה' הוא בחי' 'מעשה שהיה' שכבר היה מעשה זה בעבר, בחי' 'מה שהיה'.

נמצא כשנקשר את פשטות תיבת מעשה עם הפנימיות, אזי הוא כולל בתוכו שני הפכים, הן 'מה שהיה' כפשטות ענין מעשה, והן הפנימיות והמקיפין של המעשה שהוא בחי' 'מ"ה ש"ע' שזה ההשגה של לעתיד לבוא.

והלימוד בשבילנו הוא, שכל אדם צריך ללמוד מזה על כל מעשה שיש בעולם הזה, כל מה שנעשה עמו בכל עת, שבאמת ללא הדעת של הצדיק, אז הוא רק בבחי' 'מה שנעשה' בלבד, בחי' 'מה שהיה' בלבד, ללא השארה וקיום נצחי ח"ו, אבל אם מכניס בו הדעת של הצדיק, שזה מרומז בתיבות "מה שנעשה", שמכניס במעשיו את האור של מ"ה, בבחי' הדעת של הצדיק שנקרא מ"ה כמבואר בהמשך המאמר, בבחי' תכלית הידיעה 'שלא נדע', וזה בחי' 'מ"ה שנעשה', ואפילו ח"ו כשנופל למעשים רעים עד שנעשה ממש נבלה בבחי' שוכן עפר, הוא מכניס בעצמו את אור הצדיק לקבל הדעת הגבוה שגם שם ה' נמצא עמו, ומתחזק שה' איתו עמו, ואינו רחוק מה', והוא מתעורר שאפי' אם הוא נפל עדין הוא קרוב לה' ומקיץ לרנן לה' מתוך מקומו, אז גם מה שנפל ונעשה מה שנעשה, גם זה מתהפך לנצחיות דקדושה בבחי' "מה שנעשה הוא שיעשה", שגם כשנעשה 'מה שנעשה' עכ"ז הוא 'מה שיעשה' שנשאר השארה טובה לנצח בכח משה שהוא בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה'.

וזה עצמו הסוד של הכפרה [המבואר באות יא], כי בכח התעוררות ויקיצותו מאור הדעת של הצדיק נמצא שדייקא שדווקא בגלל שנפל למעשים לא טובים, ושם נתעורר להשם יתברך בכח הדעת של הצדיק, אזי הלא יש תענוגים גדולים להשם יתברך, כמבואר באות ד' שעיקר התענוגים והשעשועים הוא דייקא מדרי מטה, ואם כן זה ירידה תכלית העליה, וזה גופא הכפרה ודו"ק.

ונצחיות זו היא ההתחזקות שרבינו מגלה בפסוק "נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר", שכשאדם נעשה מת ונעשה נבלה ממש, היפך הדעת, כי כשאדם יש לו דעת אז הוא מקיים 'פרו ורבו' שעושה צלם אדם ולא חיה בדמות אדם, בבחי' כאילו עשאו, אך כשאדם חוטא על ידי רוח שטות ונופל מן הדעת, זה בחי' 'רציחה', כי אז הוא נעשה 'חיה בדמות אדם',

שהרג את האדם, וזה בחי' 'מה שהיה', אך אם לשם מכניס את הדעת, נמצא שנעשה ממש 'תחיית המתים', בחי' 'נבלתי יקומו', ואז הוא בחי' 'הוא שיהיה', שיהיה גם לעתיד בתחיית המתים, וגם היום זה בחי' תחיית המתים ממש.

איה ומלא שני הפכים – מה שהיה הוא שיהיה

ובכלל כל הדעת של 'איה' ומלא' המבואר במאמר זה הוא עצמו בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה', כי 'איה' זה עניין של 'מה שיהיה', דהיינו שמתגעגע לדבר שעתיד להיות, 'איה מקום כבודו', להשיג יותר ויותר למעלה בבחי' דרי מעלה, אבל בחי' 'מלא כל הארץ כבודו' הוא בחי' 'מה שהיה', דהיינו שהצדיק מגלה לו שגם מה שנפל לתוך הארץ ממש, בבחי' 'מה שהיה', באמת השי"ת נמצא גם שם אתו עמו ואצלו.

הלא רבינו אומר שצריך לכלול איה ומלא, וכך כל המאמר סובב בענין של נשיאת שני הפכים, וזה א' מן הכללים בליקו"מ שבכל התורות יש שני הפכים בנושא אחד, ורבינו אומר שאדם צריך לדעת לשאת שני הפכים בעניין אחד.

והדרך שהאדם יוכל לישא שני הפכים, הוא על ידי שיודע שהדעת הזה הוא דעת של 'מקיפים', דהיינו שהוא מקיף סביבות השכל, ואי אפשר להבינו בשכל, רק לקבלו מהצדיק כמו שהוא, כזה ראה וקדש, ולא לשאול שאלות על זה כיצד יתכן שני הפכים האלו יחד, כגון כששואל האם ה' רחוק מאיתנו בחי' איה או קרוב בבחי' מלא, כי באמת שניהם אמת וצריך לכלול שניהם יחד, בבחי' הדעת של מקיפים הכולל שני הפכים.

וזהו הדעת של הצדיק שהוא בחי' 'תכלית הידיעה שלא נדע', שהוא גם נראה כשני הפכים, ונראה כסתירה ממש, כי מצד אחד רבינו בוודאי זכה לתכלית הידיעה בשלימות, וכי יש יודע יותר מרבינו, ומאיך רבינו ז"ל נשבע פעם בשבת קודש שלא יודע כלום בבחי' שלא נדע, וזה דבר שא"א להבין בשכל, כי זה מקיפים ולמעלה מן הזמן וא"א להבין את זה. כי המקיפים הם נושאים שני הפכים יחד, בחי' 'מה שהיה' שהוא ידיעה, 'הוא שיהיה' בחי' שלא נדע.

וזהו גם המעשה של תחילת התורה 'ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם', שמצד אחד הוא מה שיהיה לעתיד בחי' 'מקץ', בחי' 'שנתים ימים' שהוא מקיפי הימים והשנים דלעתיד כמבואר בסוף המאמר, מאיך הוא מעשה ששכבר היה, וגם בתורה כתוב בלשון הוה 'ופרעה חולם' ולא לשון עבר (וכמו שהק' שם הרבה מפרשים דהו"ל לומר 'ויחלום פרעה' (ע"ש שתי' בזה כמה תירוצים), אבל להנ"ל, שהנושא כאן הוא המקיפים העליונים, שהוא בחי' למעלה מן הזמן, שזה כולל את כל מה שהיה ואת כל מה שיהיה ביחד].

נמצא שכל התורה כאן כולל עניין של דעת הנושא בתוכו שני הפכים, שצריך ללכת עם שניהם יחדיו. וזה הכלל הרביעי שהתורה נאמרת באופן שבו רבינו עצמו המשיך את זה.

כפרת עוונות מה שהיה – והצלה מעוונות מה שיהיה

ובזה יובן בענין 'המשכת הדעת' המבואר כאן במאמר, שלכאורה יש לשים לב האם המשכת הדעת מציל מעוונות על לעתיד מכאן ולהבא, שלא יהיה עוונות לישראל, או שמכפרת עוונות של העבר שהיו כבר לישראל?

והנה בפשטות באות זה אות ב' רבינו מדבר כל הזמן מעבודה של 'מכאן ולהבא', דהיינו מהמשכת הדעת שיהיה העולם מיושב מבני דיעה, וכמו בהמשך המאמר באות ד' גם מאריך בזה, ורק באות ג' יש לשונות של להוציא עם ישראל שנפלו לעוונות על ידי הדעת, אבל באמת גם באות זה אות ב' כשרוצה להביא ראיה שהצדיק מוסר נפשו לרחם על ישראל ואינו חושש על עצמו מביא הפסוק 'אם תשא חטאתם' וכו', ולכאורה היה צריך להביא המשך הפסוק 'ואם אין מחני נא' ולא את תחילת הפסוק, אלא בוודאי שרוצה להדגיש שהצדיק בחי' משה יש בידו כוח להמשיך הדעת באופן שפועל 'סליחה' על ידי הדעת גם על ה'עבר' מה שכבר נפל לרוח שטות, וכמו שרואים גם בהמשך המאמר אות יא, ענין הבית המקדש שהוא בית הדעת שיש בו כח להמשיך סליחה על העוונות.

וכל הענין זה של המשכת דעת לכפר גם על העבר וגם על העתיד הוא בחי' של כח מקיפים 'למעלה מן הזמן', כי אין יש כח לכפר על העבר, הלא העבר כבר עבר ואינו נמצא כאן, ואף שממשיך דעת הוא רק שיהיה לו דעת מכאן ולעתיד, אבל כיצד ימחק את מה שכבר עבר ברוח שטות

אלא מאחר שמשה הוא 'למעלה מן הזמן' בחי' 'מה שהיה הוא שיהיה', ממילא יש בכוחו עכשיו כל מה שהיה וכל מה שיהיה, ובכח שפע הכתר שהוא למעלה מן הזמן יכול להמשיך סליחה לכפר ולהעביר גם הרוח שטות של העבר 'מה שהיה'. וכמבואר בליקוטי הלכות גזילה ד' ובהל' מילה ד' ע"ש.

ובזה מובן כיצד הביהמ"ק וקרנן התמיד מכפר, כי רבינו רק הביא ראיה ממאחז"ל שמכפר על ידי קרנן התמיד, אבל לא ביאר על פי קשר המאמר 'כיצד' הוא מכפר, אבל עתה מובן כי הבית המקדש הוא מקום הארת הדעת למעלה מן הזמן, ולכן מכפר העוונות, כי על פי התורה אין כפרה, על העבר אבל על פי הרחמים למעלה מן הדעת יכול להגיע אל העבר ולתקנו. [ונראה שענין הנצחי הזה של מה שהיה הוא שיהיה הוא מרומוז בשם קרנן התמיד המכפר, 'תמיד' הוא נצחי שהיה ושיהיה תמיד וכו"ל].

וזוהו "יום הכיפורים וחנוכה" המבואר באות יא, כי 'יוכ"פ' הוא בחי' כפרה על העבר, בחי' 'מה שהיה', ו'חנוכה' הוא התחדשות על העתיד 'מה שיהיה', להציל מעוונות מכאן ולהבא על ידי הדעת שמציל מרוח שטות, שגם אחרי החורבן 'מה שהיה', יש כח להמשיך 'מה שיהיה', כח הביהמ"ק להציל מהרוח שטות והעוונות.

עוד מביא להלן את הפסוק 'כעת' יאמר ליעקב וע"ז מביא המאחז"ל 'עתידים' צדיקים נמצא נכלל יחד כעת ההוה עם העתיד, שכבר מאיר עכשיו בעת האכילה הארת העתיד מה שיהיה.

ובפשטות יש לחלק, שההצלה מעוונות מכאן להבא זה בחי' הדעת שמאיר ב'דרי מעלה', שיש להם הכח להיות נקיים לגמרי מחטא בתכלית הנקיות, והכל בכח הדעת של הצדיק, אבל הכפרה על עוונות העבר שייך בעיקר ל'דרי מטה', שהם צריכים כפרה על כל מה שנפלו לשאול, והכל בכח הדעת של הצדיק שהוא למעלה מן הזמן וכו"ל.

ושני חלקי הדעת השייכים לדרי מעלה ולדרי מטה הוא שני החלקים המבוארים במאמר, כי באות ג' מבואר חלק הדעת בחי' "מי שיודע קדושת ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל הוא יודע, שישראל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שייך להם כלל כלל לא, לפי גודל קדושתם משרשם וגודל דקותם ורוחניותם" - זה הדעת השייך להציל מהחטא מכאן ולהבא, שמגלה שלא שייך כלל חטא לישראל.

והחלק הב' המבואר באות ד' בחי' "מי שיודע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעיקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עיקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך" - זהו חלק הדעת השייך לדרי מטה, שמגלה ידיעתו יתברך שעיקר התענוג הוא מדרי מטה, וזהו הדעת השייך לכפר על החטא על 'מה שהיה', שאדרבה דייקא מחמת שנפל לחטא לכן יש יותר נחת ממנו, נמצא שהנפילה הוא תכלית העליה, וזהו כפרת החטא ודו"ק.

ומה שהיה הוא בעצמו שיהיה ביתר שאת ויתר עז, כי בא יבא ברנה גם בשער החמישים, וישיג אותו בשלימות עצום ונשגב עד שלא ירד עוד מאתו כי לעולמי עד ולנצח נצחים יעלה ויתענג בו במדריגה אחר מדריגה עד אין חקר

(כוכבי אור הקדמה חכמה ובינה)

השחיטה, ההכנעה, והתיקון!

סוד קליפת עמלק והכנעתו

הרחמנות הגדולה מכל היא להכניע קליפת המן עמלק

מאמר הרחמנות

כל מאמר התורה מסתובב מסביב לענין הרחמנות היא הרחמנות של מנהיג ישראל האמיתי שגילה כל זה, המאיר ופותח אור הדעת לעדת צאן מרעיתו הן המה מקורביו ואנשיו לידע ולהודיע בבירור ובבודאות שה' הוא האלוקים, אין עוד מלבדו.

ועד כדי כך שאפילו שמה הקדוש של מאמר התורה נקראת בשם 'כי מרחמם ינהגם' על שם הרחמנות הנוראה שיש לו הן על הדרי מעלה והן על הדרי מטה, וכפי שרק הוא יודע היאך להתנהג עם הרחמנות ומהנוגע לכל אחד ואחד באשר הוא, ולפי מצבו ענינו ומהותו וכן הלאה.

הרחמן והרחמנות

כשעיקר הרחמנות הינו דוקא להוציא את ישראל מעוונות כלומר מהרוח שטות היא הגורמת כל העוונות, והצדיק הגדול הוא משה רבינו ע"ה מסר נפשו והשליך נפשו מנגד למען כל זה. ואך זה אשר נקרא לעסוק ב'ישבו של עולם' להוציא אנשים שלא יהיו יותר 'חיה בדמות אדם', רק יהיו בגדר 'אדם' ראשי תיבות ד'עת א'יה ו'מלא^כ, ובזה מרבה גבולו בבנים ותלמידים ומדור לדור, כי רק זה נקרא ומהווה להיות האדם האמיתי הוא הצדיק המלמד לכל אחד מה שנוצר לו מ'איה' ו'מלא' ואף גם כוללם יחד וכפי הנצרך. ומ'ה ש'היה ה'וא שיהיה, כי כמו שאז עסק להוציא ישראל מעוונותיהם וכו' ביציאת מצרים וחטא העגל ועוון הרגלים וכו', כן גם עתה וכפי העצות והזרכים שגילה בזה המאמר^כ.

הרחמנות האמיתית

ולמרות שכל התורה סובבת מסביב לענין הרחמנות, גילה רבינו ז"ל תיכף בתחילת התורה (אות א'): "צריך לידע אין להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים וגזלנים אסור לרחם", כשכאן הבין והתלמיד שואל מהו פירוש ופשר זה הדבר, כי הרי גם על אנשים שנפלו ברוח שטות וכו' מרחם הרחמן האמיתי, ובמה שונה אותם שנפלו לרוח שטות של 'רשעים, רוצחים וגזלנים', שעליהם 'אסור לרחם'?

כ. מתוך שיעור במהלך ובנין התורה, כפי הבנת הכותב ועל אחריותו בלבד.

כח. ראה ביאור הלקוטים אות ז'.

כט. ראה בפנים התורה אות ב' ובהמשך התורה.

וכפי המבואר מדברי מוהרנ"ת ז"ל^ל ומו"ה ראבר"ן ז"ל^א מובן שזה הדבר קאי על עמלק, קליפתו וסברתו, שהן המה ה'רשעים, רוצחים וגזלנים', כי עמלק וקליפתו ברשעתו רוצח וגוזל מכל אחד מה שהוא צריך לעסוק בענינו; אם זה דרי מעלה, או מטה, במה שלא לקבל על עצמו את האר'ת הדעת מהצדיק רק להיות^ב חשוך תחת עיניו רח"ל.

פגם המרגלים - פחד מעמלק היושב בארץ הנגב

במה שמחליש דעה שאי אפשר ליכנס בארץ ישראל שזה היה פגם המרגלים^ג במה שטענו 'עמלק יושב בארץ הנגב', וש'גם בני ענקים ראינו שם, ונהי בעינינו כחגבים', וממילא אי אפשר ליכנס לשם^ד, וכן ממשיך לטעון כלפי כל דבר שבקדושה מה שמוטל ורוצה האדם ליכנס, שמראה לו עד כמה זה קשה ואי אפשר, עד שמסכם זה שנפל להרוח שטות שאכן אין שום דרך ואופן שנוכל ליכנס ליהדות ואמונה וקדושה וכו', כי הרי 'עמלק יושב בארץ הנגב' ואינו מרשה ליכנס, ובודאי שלא נוכל להחזיק מעמד בשם. וזה היה עיקר הדיבה של המרגלים הוא שורש כל החטאים והעוונות, ובעיקר מה שממשיך את האדם שאמנם יתפחד מכל זה^ה כי רק על ידי זה נוכל ליפול ברשת הבעל דבר רח"ל, דאמנם כן זהו עיקר הרוח שטות שיש בנמצא.

חכמות המדומות של עמלק לעומת קדושת השנות הצדיק

ועד כמה שהצדיק מגלה נוראות בהשגתו גדולת השם יתברך מחד, ומאיך מה שלכן עיקר תענוגיו ושעשועיו יתברך דוקא מה'דרי מטה', כי 'מלא כל הארץ כבודו', מגיע עמלק עם חכמותיו המדומות הן המה הרוח שטות ושיטו'תיו ובכדי לבלבל את האדם עד שכבר לא ירצה ליכנס לארץ ישראל היא כלליות הקדושות רח"ל; כשלפעמים טוען שאין להשם יתברך נחת רוח ממנו וכו', ולפעמים שאין הצדיק צריך וגם אינו רוצה לקרב גם אותו ועכ"פ במצבו הנוכחי וכן הלאה.

ועל אלו הסברות [של זה הרשע, הרוצח והגזלן, הוא עמלק] אמנם 'אסור לרחם' ובתכלית האיסור. כי אדרבא מוטל עלינו ביתר שאת ועז להמשיך עלינו אמינות קדושת דעת הצדיק וענינו, במה שבחר להצלינו משטותיו של עמלק ולהורות לנו איזהו דרך ישכון אור, לכל אחד ואחד כפי ענינו; ה'דרי מעלה' וה'דרי מטה'.

כי מנגד מההכרח שנהיה ה'חליפות' מהשאר'תו והשאר'תו של הצדיק במה שישאר בידינו מוחינו ולבנו דעתו הק', במה שגילה ש'אבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חומר וכו', ועד כמה שאנו רחוקים מוטל עלינו ביותר להתקרב משם דוקא ולגלות שגם שם 'מלא כל הארץ כבודו' או 'גאט איז מיט דיר, ביי דיר, לעבן דיר', ולהתחיל מחדש להעלות לקדושה וטרה וכו'.

ל. על התורה, הלכות אבר מן החי ה"ב, ועוד.

לא. ראה ביאור הלקוטים אות ד'.

לב. כמובן מדרכי כלל השישי.

לג. ראה בפנים התורה אות ג' וי"א.

לד. ראה בדברי מוהרנ"ת ז"ל על התורה, הלכות שותפים בקרקע הלכה ה' אות כ"א.

לה. ראה בדברי מוהרנ"ת ז"ל על התורה, שם ובהראשי פרקים שבסוף ההלכה.

ענין שחיטת והעלאת רוח הבהמה ע"י החליפות

כשבה ההכרח להשתמש עם ה'חליפות' לא רק במובנו הפשוט המוזכר במפורש בפנים התורה, כי גם במה שפירש מוהרנ"ת ז"ל (הלכות אבר מן החי ה"ב) במה שמורה גם על ענין ה'חליף' (- סכין, חרב) וכמאמרם אודות המקום שבשם שמרו על סכיני המקדש שבהם שחטו הקרבנות: 'בית החליפות', כי דוקא כשבאים להעלות האדם ממה שנפל ל'בהמיות' (חיה בדמות אדם) ולהעלות במסילה העולה בית אל להקרא ולהיות שוב 'אדם' מההכרח להשתמש עם זה ה'סכין' הוא ה'חליף', ולעמוד איתן וכצור חלמיש נגד סברותיו השטותיות של עמלק ולהכניעו לגמרי. וכפי מה שבשעתו בתחילת המלחמה בעמלק [הנמשך 'מדור דור'], עסק יהושע להחלישו ולהכניעו וכנאמר: 'ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב', ולאור ציויו של משה רבינו ע"ה: 'צא הלחם בעמלק'.

ונשלמה פרים שפתינו להמשיך בחינת שחיטת הקרבנות

וזה הדבר נשאר בידינו גם היום לאחר חורבן הבית, למרות שבעוה"ר אין לנו מאז שחיטת הקרבנות עם אותם 'חליפות', דאעפ"כ נשאר בידינו להכניע קליפת עמלק ושטותיותו עם זה החליף. כי כמה שנתחזק עם ה'חליפות' היינו עם השארת הצדיק ודעתו בבן ותלמיד ומדור לדור, ובפרטות עם ה'פי' י'דבר ח'כמות ו'הגות ל'בי ת'בונות' - ראשי תיבות 'חליפות', וכלומר שנרבה מצד אחד לקיים מחצית הפסוק הראשונה של 'פי ידבר חכמות' היינו להרבות בדיבורי התחזקות ו'מלא כל הארץ כבודו'; הן כל אחד אליו בעצמו, והן כל אחד לבניו ותלמידיו וחבריו ועם כל אדם וכו', וכן מצד שני לקיים המשך הפסוק של 'הגות לבי תבונות' היינו להתבונן היטב ולשאול ובשתיקה 'איה מקום כבודו' למרות שאין לנו תירוצים על הקושיות והמבוכות של כל אחד ואחד, כך גם נזכה ביתר שאת ועז שנוכל להתנהג עם פירושו השני של ה'חליפות' היינו להכניע את קליפת עמלק ממוחנו וליבנו; הן מהנוגע לכל אחד, והן מהנוגע לכלל ישראל ובפרטות להבנים והתלמידים והחברים וכו'.

אי"ה ומל"א מעלה מבהמיות לאדם

כי כשאדם נופל לרוח שטות, מה זה אומר שאדם נופל לרוח שטות? אדם נופל לרוח הבהמית, רחמנא ליצלן. הרי אדם נברא 'אדם'. מה זה 'אדם'? אדם זה - א' זה 'איה', מ' זה 'מלוא', ד' זה 'דעת', וכו"ל. כשיש דעת גמורה לאדם, והאדם 'יודע' שיש 'איה' עם 'מלוא' הן המה שתי הארות הדעת, שצריך להאיר דרך ה'בנים' וה'תלמידים' ומדור לדור; מצד אחד הארת 'איה מקום כבודו', שזה ההארה לה'דרי מעלה', ומצד שני הארת 'מלא כל הארץ כבודו' שזה מאיר לה'דרי מטה', זוהי הדעת האמיתית, זוהי הדעת הגמורה, ולכן אדם נקרא 'אדם'.

נעשה אדם נאמר בעבורך

שלכן רק הצדיק הגדול נקרא באמת 'אדם' - 'נעשה אדם נאמר בעבוריך'. רבי נתן מביא בפתח שער הראשון של ה'סיפורי מעשיות': "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם". הרבי הקדוש, שהיה עסוק כל כך ביישובו של עולם, הוא יישב את העולם, הוא גרם שהעולם יהיה מיושב, מאוכלס באנשים, והאיר לכל, הארת בן ותלמיד וכפי הנצרך לכל אחד, באשר הוא, בכל מצב וזמן וכו'.

ע"י הכנעת עמלק בכל יום - צדק ילין בה

כשמנגד, יכול כל אחד ליפול רחמנא ליצלן ממדרגת האד'ם ולו לפי מדרגתו בה, ולהיות "חיה בדמות אדם". הוא נופל לגמרי. ועל זה נאמר, והרבי מביא, ש"צדק ילין בָּה", זו ירושלים, בית המקדש, ששם מקריבים כל יום קרבנות, ובמרכזם הרי יש את הקרבן תמיד של שחר ושל בין הערביים, כשהקרבתן של שחר מכפר על עבירות של לילה, והקרבתן של בין הערביים מכפר על עבירות של יום. וממילא נמצאים בה כסדר ללא שום עוונות וחטאים. כי כסדר לוקחים את הרוח הבהמית, שוחטים אותה, עושים 'חליפות', עם ה'חליף' נותנים את השחיטה, את החרב להשם, שוחטים אותה, ומכניעים את כל הרוח הבהמית - זו קליפת עמלק.

הענין שהיה צריך להשמיר גם בהמות עמלק

כשלקן דוקא בזה הדבר אסור לרחם על אותם סברות של עמלק. ידוע מה שכתוב אצל שאול מה שריחם על הצאן והבקר, ושמואל הנביא שאל אותו: "יָמָה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה". הוא אמר לו: "הרי אסור לרחם!". כי אנחנו יודעים שעמלק, עם כל הסברות שלו, צריך לעקור אותו לגמרי. ועל זה אנחנו צועקים: "הַצִּילֵנִי מִקְּלַפֶּת הַקֶּן-עֲמֹלֵק", שלא יבלבל אותנו, לא לפני, כלומר שלא ניפול מאד'ם לרוח הבהמית וחיות, ולא לאחרי, כלומר שלא יפיל אותנו במה שנפגשנו עם גוף העכור ונחלש בדעתנו ח"ו, כי אדרבא כסדר נדע מה לעשות; לחפש את ה'איה' ולהתחזק עם ה'מלא'.

אם לא זכה לשחיטה אלא נתנבלה - נבלתי יקומו

כי יש דרגא נמוכה ביותר ממה שנפלו לרוח שטות של בהמות וחיות, היא מה שלא השתמשו עם ה'חליף' כדבעי, והיינו מה שנעשה השחיטה (שהיה אמור להיות נשחט סברות העקומות של עמלק, ובמקום זה נעשה השחיטה) 'נבילה' רח"ל, והיינו מה שלא הצליחו; לא רק להתגבר בתחילה נגד היצר הרע, כי גם לאחר מכן ליפול בחלישות הדעת שעל זה מביא רבינו ז"ל הפסוק "נְבִלְתֵי יְקוּמוּן הַקִּיצוּ וּרְנְנוּ שׁוֹכְנֵי עֵפֶר", שגם כשנפל לדרגת נבילה ולגמרי נפל מה'חליפות' היא הדעת האמיתי, ולא קיים שחיטת הבהמה והבהמיות לקרבן, גם ודוקא אז מגיע הצדיק לעוררו ולהקיצו מלהיות נבילה ושוכן עפר, ובתר איפכא יתחיל לרנן ולזמר להשם יתברך בהתעוררות התשובה לחזור לצור מחצבתו ליכלל שוב בה'אד'ם' ולקיים שוב את 'לא תהו בראה לשבת יצרה', כי הרי גם 'בערב אל תנח ידיך', וח"ו לא להתייאש.

בן ותלמיד - אבל לא עבד

ולזה זוכין דוקא ביום הכיפורים^{טו} וכן בשארי הימים כשמתחילין לצעוק להשם יתברך בקשת 'סלח נא', ולהמשיך עליו על ידי זה את 'קדושת יום הכיפורים'^{טז}, היינו חנוכת בית 'דעתנו'^{טז} מחדש, מעתה להתחדש שוב בהדעת. כשעתה יבנה הדעת ביתר שאת ועז

לו. ראה בפנים התורה אות י"א.

לז. ראה בדברי מוהר"ת ז"ל על התורה, הלכות נדרים הלכה ד' אות כ"ז.

לה. ראה ביאור הקלוטים אות ג' ד' י"ח ועוד.

כי עתה יגלה ויתגלה על ידו ביתר תקיפות עד כמה עד כמה אכן 'מלא כל הארץ כבודו', גם בנבכי ירידותיו ונפילותיו, ולחזור לשוב משם עד לחיפוש אחר הא'יה' ברום גבהי מרומים וממילא להנצל מחטאי רוח השטות^מ, וליכנס לחירות המוחין בחינת יובל היינו קדושת הדעת של בן ותלמיד היינו מה שמלמד הצדיק הגדול לכל, וכמובא בפנים התורה (אות י') 'וכל בניך לימודי יי' ראשי תיבות 'יובל'. שכל זה הינו ההיפך מלהיות כ'עבד' המשועבד לתאוותיו הרעות והזרות ולכלל הבלי עולם הזה הנפרדות כולם מהמקיפים של עולם הבא, הנמשכות כולם מהרוח שטות, שאז מסתובב לו כ'חיה בדמות אדם', ומונח על כתפו 'משא כבד' של עוונות רח"ל. וכשאינו 'אדם' גם נפל ח"ו מה'פרנסה' שניתנה לאדם, וממילא לא יכול לזכות ל'הארת הרצון' בעידן האכילה וכו'. והכל מתחיל בשורש החטאים הוא קליפת המרגלים שלא רצו להאמין שגם כל אחד ואחד מישראל יכול לזכות ליכנס לארץ ישראל וליהדות קדושה וטהרה, הארת הרצון וכו'^מ עם הרבה התחזקות ואריכת אפים ענינו של ארץ ישראל הוא עיקר המכוון של 'מלא כל הארץ כבודו'^מ.

המן עמלק אינו רוצה חנוכת בית המקדש

ובפרטות עכשו בעמדנו לפני ימי הפורים הק', שאז רצה קליפת המן עמלק להתגבר שוב ולא ליתן לבנות בית המקדש וממילא ישארו ישראל בגלות וכו', ובכך לבטל קדושת יום הכיפורים וקדושת בקשת ה'סלח נא' ו'חנוכת הבית' (-וגם בית הדעת) הקשור בזה^מ. שלכן מוכרח עתה בטר איפכא להתחזק שוב ושוב בצעקת 'הצילני מקליפת המן עמלק' הנ"ל, ולשוח הדבר בינו לבין קונו לזכות להנצל מאלו חלישות הדעת המגיע מקלי' זו, עדי נזכה לבטלו כליל, מחד, ומאידיך להמשיך עלינו קדושת הצדיק 'דובר שלום' (- של אמת) לכל זרעו' היינו בחינת הארת הבנים והתלמידים^מ.

צורך היראה וההתחזקות לדרי מעלה ודרי מטה

כי הא בלא הא לא סגי, כי ה'דרי מטה' מחמת עצמם גם כשמתחזקים עם מה ש'מלא כל הארץ כבודו', הרי שאינם 'מרגישים' כלום מגדולתו וע"כ מגיע להם בנקל להתחזק, כשמחמת כן יוכל לאבד את ה'יראה'^מ, ואילו ה'דרי מעלה' הן המה המלאכים וכו' מהם שקטרגו על האדם 'מה אנוש כי תזכרנו' (שמשם נמשך ונאחז עיקר היצר הרע^מ) כי לפי מה ש'הם' משיגים לפי דרגתם מגדולת השם יתברך הרי שאינם מבינים מהו תפקידם של ה'דרי מטה', ואם בכלל. ורק הצדיק הגדול הוא הרחמן האמיתי הוא המשיג עד לאין

למ. ראה ביאור הלוקוטים אות ע"ג*

מ. עיין היטב בפנים מהלך ובנין התורה וקישורי דבריה מניה וביה.

מא. ראה בדברי מוהרנ"ת ז"ל על התורה הלכות נדרים הלכה ד' אות כ"א ועוד, ובביאור הלוקוטים אות ט' י' צ"ה ועוד.

מב. ראה בפנים התורה אות י"א.

מג. ראה בדברי מוהרנ"ת ז"ל על התורה, הלכות חלוקת השותפים הלכה ה' אות כ"ב.

מד. ראה בפנים התורה אות ט'

מה. ראה בדברי מוהרנ"ת ז"ל על התורה, הלכות נדרים הלכה ד' אות ט"ו.

ערוך מגדולתו יתברך שמו, וממילא מבין שלא רק זו שאמנם חפץ הוא גם בעבודת התחתונים, כי אדרבא כל עיקר תענוגיו ושעשועיו וכו' אינו כי אם מה ש'אבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חומר' ומאותם שיש להם גוף עכור בדוקא, ושהם יגלו שאמנם כן למרות ומחמת גדולתו יתברך האין-סופית הרי ש'מלא כל הארץ כבודו'²¹, וממילא יזכו גם ליראה וגם לאהבה הן המה שני הידים ובאמצעות הרמזים שמגלה ומכסה מהם ובהם (- היינו באלו הידים) הרב העליון המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים.

הצדיק מודיע האמת - שעמלק אינו אלא קליפה

כי כוחו של הצדיק הגדול הרחמן הוא מנהיגם של ישראל גדול מאד ומתוקף רחמנותו כי רב יכול להכניע את הקליפה של המון עמלק לגמרי. הוא רואה את הרשע, את הרוצח, את הגזלן, את עמלק, והוא מכניע אותו לגמרי; הן על ידי שמודיע את האמת שאינו כי אם קליפה, רשע, רוצח גזלן, ושאסור לרחם עליו ולא לפחד ממנו 'ארורה זרש אשת מפחיד', והן באמצעות עצותיו הרחמניות הק' להתגבר נגדו, ובעיקר בכוחו הגדול העולה על כולנה. ו'אשריך ארץ שמלכך בן חורין' ומציית לו וזוכה ל'תחיית המתים' כי גם כל המתים והנפגרים והנבלות הנזכרים מתחילים לשמוע הכרוז של "הקיצו ו'רננו' שוכני עפר", ומודים ומתוודים, מקוים ומייחלים להקדוש ברוך הוא בבקשת 'סלח נא' ושמיעת 'סלחתי כדברייך'.

להחליף למקיפים של עלמא דאתי

כשבאמצעות אותם ה'חליפות' (ההשאה, והחרב הוא הסכין), זוכה האדם להחליף כלל מקיפיו ממה שמוקף כל היום במקיפים של טומאה, בהמיות, חיות, עבירות וחטאים, עוונות ופשעים, תאוות ודמיונות, למקיפים אחרים של עולם הבא של 'תקופות הימים והשנים' של להכניס את ה'עלמא דאתי' כאן בעולם הזה, לחשוב מזה להתקשר לזה ולחיות עם זה ולהתרומם ולו במקצת ל'למעלה מן הזמן'.

לבנות ביתו לה' עד שיבנה עי"ז ביהמ"ק והדעת

וממילא לא די שבונה ומחנך מחדש בית דעתו הקדוש, כי ממשיך גם לבנות ולחנך ביתו בניו ותלמידיו שיהיו כולם משכן דקדושה עם מקיפים קדושים, ובעיקר לזכות שיהיה לו על ידי כל זה חלק בבניית וחינוך בית המקדש השלישי שיב"ב. וכסדר ממשיך עליו רחמים בגשמיות ובעיקר ברוחניות לידע ולהודיע שה' הוא האלוקים ושמבלעדו אין שום תכלית וכו', ומתחיל לרחם על עצמו וליישב עצמו היטב מה התכלית של כל הדברים וכו'. וגם להשאיר ולהשרות; הן בימי חייו עלי אדמות, והן גם לאחר מכן ולאחר צאתו מזה העולם, דעת האמיתי סולת ברורה מאמונה פשוטה ממה שניק מתורת ודעת הצדיק הרחמן האמיתי;²² והן ממה שמדבר באופן ברור ובמפורש היינו דיבורי ההתחזקות של 'מלא כל הארץ כבודו', והן מה שלא מגלה בברירות כי אם ב'הארת הדעת'; הן לחפש

מז. ראה בדברי מוהר"ת ז"ל על התורה; הלכות נדרים הלכה ד' אות י"ד - י"ז באריכות, והלכות נטילת ידים לסעודה הלכה ו' אות פ"ד

מז. ראה בדברי מוהר"ת ז"ל על התורה, הלכות אבר מן החי הלכה ב' אות ג'.

אחר ה'איה מקום כבודו', והן להאמין ולהפנים ביותר ויותר עד כמה שגבה לה ה'מלא כל הארץ כבודו' ולו בכל מצב אליו נקלע ונפל ח"ו.

בבית הדעת מחיצות לפנים ממחיצות

כי גם מה שלא יכול לדבר; הן מחמות שלא מבין היטב את הרמזים, והן ומחמת כן מכח הקושיות שמסתובב עמם ה'מקיפים' אותו מכל צד, כל שמתחזק באמונה משמש ה'שתיקה' (שתוק, כל עלה במחשבה) ל'כלי' בכדי לקבל בתוכה הארת הדעת ביותר ומדרגא לדרגא יותר עליונה^{מ"ח}. כשלכן גם בשעת שחיטת והקרבת הקרבנות ובכללם התמידין עליהם כתוב 'וצדק ילין בה' המבואר בפנים, היו מחיצות מחיצות; לישראלים בפני עצמם, ולהכהנים בפני עצמם, ויש דברים דוגמת הקטרת הקטורת והטבת והדלקת הנרות וכו' בהם נכנסו הכהנים גם להיכל בית המקדש, כשגם אז אכתי יש להם מחיצה היא הפרוכת המבדילה בין הקודש ובין קודש הקדשים שלשם לא יורשה להכנס כי אם הכהן הגדול ביום הכיפורים שאז מאיר הארת הרצון ביותר ואז פועלין בקשת ה'סלח נא'. דאמנם כן הדרך הראוי שבכל פעם ופעם יש ויש עוד ועוד שתיקה, כלים וכו', ובכדי לקבל ביותר הארת הדעת ביתר שאת ועז, הן המה ה'חליפות' וההשארה האמיתית של הצדיק ודעתו הק'.

להחתך או לחתוך

וראה מה שסיפר וכתב החסיד רבי מאיר אנשין ז"ל (ב' מנ"א תרס"ג, כת"י) 'סיפור התקרבותו', אודות החר"ב והחליף של הסט"א שכל בני העולם רצים להיות נשחט תחתיה רח"ל^{מ"ט}

מח. ראה ביאור הלקוטים אות כ"א.

מט. וז"ל: "חלום חלמתי ואינני יודע מה הוא? יהי רצון שיהיה לטובה.

ברוך השם! אחר ארוחת ערב מכל מעדני מלך, לחם סולת מנופה בשלוש עשרה נפה, בשר שמן שבשמנים, מגדנות, ממתקים ושניה כדת מיין המובחר שבמובחרים, אני שכבתי ואישנה, שנת ערבה עלי, שינה מתוקה, תענוג התענוגים.

פתאום! והנה בעל החלומות בא, עומד לנגדי ועמו חיל וצבא רב לאלפים ולרבבות, וכולם בידו כחומר ביד היוצר, עושה עמהם כל מה שלבו חפץ: הורגם, שוחטם וינתחם לנתחים ולגזרים; והמה עוד יכרעו וישתחוו לו, וכמו עני ורש בפתח עוד שואלים ומבקשים למו! שימלא בהם כל משאלות לבבו-לב אכזר ומרצח.

מה מאוד נבהלתי מראות, רעדה ופלצות אחזתני: מה זאת? - שאלתי לנפשי - המראה הזאת הנוראה והאימה, בהקיץ היא לי או בחלום? אין זה כי אם חלום. לאסוני - (ו)גם בזאת לא יכולתי להשקיט את המית רוחי: האין זה פלא פלאות?! רבוא רבבות בכל לבבם ובכל נפשם ירוצו לגזלן ורוצח, פושטים צוארם, מכריעים את עצמם לטבח, האצמין שכן כן הוא? ואין אחד שיחוס על נפשו? לא! לא! לא! אלך נא אחריהם בטרם יגמור המרצח את שלו, אשאל, אדרוש ואחקר בדרישה אחר דרישה, בחקירה אחר חקירה, אולי אמצא אחד מהמוון האומללים, והוא ישיב את נפשי למנוחתה ממבוכתה הַרְבֵּה.

עודני תפוש במחשבת, ואשא עיני ואראה אחד מיוחד מתוך ההמון פתיים, סכלים ובערים מדעת, הוא כמו מתגנב וחותר מקום לצאת מעמק הבכא; ויהי אך רמזתי בעיני להנפש האחת החסה על עצמה, והנה הוא אזר כגבר חלציו, רץ אלי כצבי נמלט, כצפור מפח, חבקני, נשקני,

זולת חבורת אנשי הצדיק², ע"ש, ומכוון כדברנו, שאמנם זהו עיקר נסיון כל אדם האם ליתן להחתך מתחת לחר"ב הפשוט (- החליף) של המן עמלק ח"ו, או להכניע את הרע באמצעות ה'חליפות' של הצדיק ודעתו הק', ומאז שזכה להנצל מה'חרב' הנזכר זכה לאחר מכן גם לחנוכות ביתו בלהקים דורות כידוע ואכ"ם.

וכבר פסק אומר רבינו הקדוש בפנים התורה (אות ד'): 'וְכָל אֲדָם יָכוֹל לָקִים זֹאת, לְהַעֲמִיד תְּלִמִּידִים. כִּי כְּשֶׁשָּׁנִים מְדַבְּרִים יַחַד בְּיָרֵאת שְׁמַיִם, אָזִי כְּשֶׁאֶחָד מֵאִיר לְחַבְרוּ בְּאֵיזָה דְבוּר, נִחְשָׁב חֶבְרוֹ אֶצְלוֹ בְּחֵינֵת תְּלִמִּיד. וְלִפְעָמַיִם נַעֲשֶׂה לְהַפְךָ, דְּהֵינּוּ, כְּשֶׁאֶחָד כֶּן הוּא מְקַבֵּל מִחֶבְרוֹ אֵיזָה דְבוּר, אָזִי נַעֲשֶׂה הוּא בְּבְחֵינֵת תְּלִמִּיד לְגַבֵּי חֶבְרוֹ. וְצָרִיךְ כָּל אֲדָם לְזָהֵר לְהַשְׁתַּדֵּל וְלַעֲסֵק בָּזֶה, וְדו"ק.

הנני לכהונה ומלכות ובל דרגא בעבודת ה'

כשמהנצרך הוא לבל יאחז האדם בפחד מחלישות הדעת של עמלק העומד נגד הכל אדם" וכו"ל. וכתחליף' יאמר כסדר לכהונה ומלכות 'הנני' וכמובא בפנים התורה (אות

נדבקנו והיינו לבשר אחד, בסלע אחד חקקנו משכן לנו ויהי באיתן מושבנו, מלחם אחד אכלנו, מנחל נובע מקור ומעין מים חיים מימינו שתינו, ואך טוב לנו כל הימים לנצח נצחים. כרגע! והאחד איננו, רַחֵק! רַחֵק ממני! חיפשתי! בקשתי את שאהבה נפשי! מצאתיו! והנה, אהה! ביתר עוז ותעצומות ראיתי בתוך ההמון השוטים, המשווגעים, האומללים והנדחים מבלי דעת, השליך החיים טובים לנצח אחרי גיוו. כמוהם כמוהו רץ ופושט צוארו לנפול בחרב פיפיות בעל החלומות, להמית את עצמו וכמה נפשות אחריו ותלויים בו במיתת מיתת עולם רחמנא ליצלן! חיל ורעדה אחזתני, כל עצמותי, רמ"ח אברי ושס"ה גידי כלהון כלהון דא לדא נקשן, נשאתי את קולי-קול עוז ואקרא ממעמקי לב: "אוי ואבוי! אוי! אוי!" תפסתי אומנות אבותינו, תפילה וצעקה מקרב ולב: "אנא! קל מלא רחמים! חמול נא! חוס נא! רחם נא על נפש יקרה! הושיעה נא וחלצה ממצר, מטיט היין, ממוות עולם לחיי עולם לעד ולנצח.

הקיצותי והנה חלוס! יהי רצון מלפניך אבינו שבשמים, מלא רחמים ורב חסד ואמת! שיהיה לטובה, התרחקות נפלא תתהפך ותהיה לתכלית התקרבות נפלא לעולמי עד ולנצח נצחים".

ובהמשך המכתב ממשיך לבאר היאך שכל זה הינו ה'משל' מדוע באמת בחר להתקרב לרבינו הקדוש ואנשיו, ושרק על ידו ניצולים מחרבו של היצר הרע עיש"ב ואכ"ם.

2. ראה בארוכה במה שכתב שם מקודם, ובהמשך דבריו כתב כן: "אחרי סיבה נוראה מאת סיבת כל הסיבות, כמו בחבלים חבלי אהבה משכה אותי עוד הפעם הנה בערדיטשוב ובעליל הראני ד' נפלאותיו ברחמים רבים, איך מיום החל רוח האמת לפעמני, החלו השתלשלות הסבות, ופה התאחזו התלכדו והסתכבו זה בזה וישר הוליכני להביאני אל מקום וקבוץ אמת לאמתו [ש]כל מחשבותיהם, דבריהם ומעשיהם, רק אל התכלית הנצחי מכוונים, אין ממון, אין כבוד. בכל יום ובכל עת ובכל שעה ובכל רגע בתוך כלל הקבוץ הקדוש גם אני מחזק ומאמץ ומשים את נפשי בנחל נובע מקור חכמה, בספרים נפלאים מלאים על כל גדוטיהם בחידושים ועצות עמוקות לעבודת ד' באמת.

אורך אלוקי חסדי ואברך אותך ואשבחך ואהללה שמך, שבימי בחרותי הוצאתני מעומק החושך והאפלה, ועל ידי צמצומים וכלים נפלאים הנני בר זוכה שיתנוצץ במוחי אור טמיר ונעלם כמוהו. ברוך השם! יגעתי ויגעתי ובקשתי בכל לב ונפש את האמת שאהבה נפשי, וזה בתוקף בחרותי מצאתיו, וחבר אני לכל אשר יראוך באמת ובתמים", ועיש"ב.

י"א) אודות משה רבינו ע"ה שאמר כן, כי מההכרח להיות כ'איש חיל' ולא שלימזלניק גם בזה הדבר של הארת הדעת לבנים ותלמידים כסדר⁸². כי זה הדבר העומד נגד קליפת המרגלים שאומרים שאי אפשר ליכנס לארץ ישראל, ואילו לומר 'הנני' הוא ההיפך ממנו, כי עי"ז מקבלין את ה'חנוכת הבית' וכמובא בפנים (שם).⁸³ ואז משפיע הצדיק הרחמן הוא המנהיג לכל אחד ואחד; הן מה'דרי מעלה', והן מה'דרי מטה', את שפע הפרנסה וסוג המלכות והארת הדעת הנצרך לו לפי ענינו ושעתו ומקומו, אכי"ר.

נא. ראה בפנים התורה (אות י') מהנוגע להארת הרצון בעת האכילה וכו', ובמה שהוסיף מוהרנ"ת ז"ל (על התורה, הלכות פדיון בכור הלכה ה' אות י"ט) לבאר כל זה גם מהנוגע להארת הדעת לחבריו בניו ותלמידיו, (וכפי המובן לאור דרכי כלל השביעי), ע"ש.
נב. ראה בפנים התורה אות י' וי"א, ובביאור הלקוטים אות כ"ו וכ"ז.

סודו של מנהיג

מי מרחמם ינהגם סוד ההנהגה לפי גודל ההשגה ברחמנות

רביה"ק פותח את התורה (ז' תנינא) פי מרחמם ינהגם (ישעיה מ"ט)-היננו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג ורבינו מאריך לבאר ולגלות מהי סוד הרחמנות הלזו ומהי ענינה ועיקרה יעויין בתורה באריכות וכלשונו הק' פי עקר הרחמנות הוא כְּשִׁישְׁרָאֵל עם קדוש נופלין, חס ושלום, בעוונות, רחמנא לצלן, פי זהו הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות ומשום כך מעשה הרחמנות היא לתת בהם דעת וזהו הרחמנות הגדול מן הפל, שצריכין לרחם עליו להכניס בו דעת, בבחינת (תהלים מ"א): "אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל" פי 'אין עני אלא מן הדעת' (נדרים מ"א), וצריכין לרחם עליו, להכניס בו דעת: ורחמן בדרגה געלית ומושלמת כזו הוא משה רבינו לבדו וכלשון קדשו ורחמן כזה הוא רק משה רבנו, פי הוא היה מנהיג ישראל, והוא היה המנהיג לעתיד, פי "מה שהיה הוא שיהיה" וכו' (קהלת א) פי משה רבנו היה לו רחמנות באמת על ישראל, ומסר נפשו בשביל ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה חושש על עצמו כלל ורביה"ק מרחיב ומגלה בכל התורה איך שלמות הרחמנות הלזו נפעלת בשלימות ע"י החכם הדור הזוכה להמשיך את המקיפים שהם למעלה מהזמן הכולל מעלה ומטה דאחיד בשמיא וארעא כחדא וכולל בחי' בן ובחי' תלמיד ובכח זה ביקש משה סלח נא שהוא סוד חנוכה ובשכר זה זכה להנני לכהונה הנני למלכות דהיינו לזכות להמשיך חנוכת ביהמ"ק בחינת כהונה כללות בן ותלמיד וכן זכה לבחינת המלכות שנמשך משם הפרנסה יעויין בכל התורה באורך

והנה מבואר בתורה סוד הפסוק אשר אין חליפות למו על פי מאמר חז"ל חד אמר בן וחד אמר תלמיד שעל כן המנהיג האמיתי הרחמן האמיתי החפץ ללמד דעת את ישראל משתדל בזה שאפילו כשפוגע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה רק עקר השלמות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם-כן על-כן צריך שישאיר אחריו ברכה, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם-כן בעת שנסתלק למעלה וכן מוטל על כל אדם לדבר עם חבירו ביראת שמים בכדי להשאיר דעתו אלא כשבכדי שיהיו דבריו נשמעין אצל חברו, צריך שיהיה לו יראת שמים, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ו:): 'פל מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין' וגם כדי שיתקיימו דבריו אצל חברו כי לפעמים מדבר אחד עם חברו, ותכף ומיד עובר והולך הדבור מלב חברו, ואינו מתקיים אצלו כלל על-כן צריך לזה יראת שמים פי 'מי שייראת חטאו קודמת לחקמתו, וחקמתו מתקיימת' (אבות פ"ק א), הינו שיש קיום לדבריו אצל חברו נמצא; מי שרוצה להכניס דעת בחברו, הוא צריך שיהיה לו יראת שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין

וְכִדִּי שִׁיתְקִימוּ דְבָרָיו זֶהוּ: אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ, וְלֹא יֵרָאוּ אֱלֹקִים (תְּהֵלִים נ"ה), הֵינּוּ כְּשֶׁאֵין נִשְׁאָר דְּעֵתוֹ אַחֲרָיו עַל- יְדֵי בֶן אוֹ תַלְמִיד, שְׁזָה בְּחִינַת חֲלִיפוֹת פְּנ"ל, זֶה סִימָן שֶׁלֹּא יֵרָאוּ אֱלֹקִים, כִּי עַל-יְדֵי יְרָאָה נִשְׁאָר דְּעֵתוֹ אַחֲרָיו פְּנ"ל:

עומק כוונת דוד המלך

והנה על פי דבריו הקדושים יש להתפלל מה כוונת דוד המלך ע"ה בפרשו שיחתו לה' יתברך שהרי כל הפרק כולו עוסק בתפלה ובתחנונים לה' יתברך להצילו מרודפיו ושונאיו כאמרו הקשיבה לי ועניני וגו' מקול אויב מפני עקת רשע כי ימיטו עלי און וגו' וכן בהודיה על מה שהצילו כבר מהם כאמרו 'פדה בשלום נפשי וגו' ישמע אל ויענם וגו' ואם כן מה כיון באמרו על רודפיו ושונאיו 'אשר אין חליפות למו ולא יראו אלוקים' וכי צריך דוד המע"ה להביא ראיה לה' ית' שאינם יראי אלוקים מכח מה שאין להם בנים או תלמידים והלא בורא לבות וכליות יודע וגם הלא יוכיחו מעשיהם שאין יראת אלוקים בלבם ומדוע אפוא נצרך להביא ראיה ממקום אחר וממרחק יביא לחמו?

אולם בעיון בפסוקים נראה עומק כוונת דוד המע"ה בענין המחלוקת שעליו

כי הנה פרש"י שם 'כי ימיטו עלי און' - דואג ואחיתופל מכריעים עלי עונות להורות שאני בן מות ומתירים את דמי: עכ"ל וכן כל הפרק כולו סובב והולך על דואג ואחיתופל וכמו שכתוב שם פי לא'אויב יִחַרְפְּנִי וְאֶשָּׂא לֹא־מִשְׁנָאִי עָלַי הַגְּדִיל וְאֶסְתֵּר מִקְּנֹנִי: וְאֶתָּה אֲנֹשׁ כְּעֶרְכִּי אֱלוֹפִי וּמִי־עַי: וכפי שדרשו זאת חז"ל על אחיתופל שקראו דוד אלפי ומיודעי והעניין הוא שדואג האדומי שהיה ראש הסנהדרין והיה עוסק בתורה בבית המקדש וכן אחיתופל שעצתו כאשר ישאל איש באורים ותומים וכפי שהעיד הנביא עליהם עד שלמראית העין נראים כביכול שהם מנהיגי הדור באמת שיכולים להנהיג את כלל ישראל איש איש בספקותיו ובשאלותיו זה בכח הכרעתו בתורה כביכול זה בכח עצתו ומעולם לא נכשלו וההולך אחריהם ילך לבטח

ולעומתם עומד דוד המע"ה שהוא המנהיג האמיתי והוא הרחמן האמיתי אלא שלמראית העין אין נראה שראוי להנהגה ודואג ואחיתופל מכריעים עליו עוונות להורות שהוא בן מות כלשון רש"י הקדוש דהיינו שכלפי אמת לא די להם שלא זכו לרחמנות להכיר שאין ישראל שייכים לעון כלל אלא אפי' את משיח ה' דוד מכריעים עליו את משא העוונות ונמצא שלא די שאין דוד המע"ה ראוי להנהגה כלל לדעתם אלא אפי' דנוהו למיתה להורות שאינו ראוי לרחם עליו ח"ו

ועל כן הוצרך דוד המע"ה להוכיח שאינם ראויים להנהגה כלל כי אעפ"י שנראים בעלי כשרון להנהגה והם בעלי עצה ותורה אעפ"כ אין חליפות למו דהיינו שלא השאירו את דעתם בעולם בבחינת בן ותלמיד וזה אות וסימן שאין בהם רחמנות אמיתית כלל וטעם הדבר הוא מפני שאין יראת חטאם קודמת לחכמתם ולא יראו אלוקים

וכן הוכיח סופם על תחילתם שדואג האדומי התאכזר על נוב עיר הכהנים (וכפי שמבואר באות יא שכהן בחינת כלליות בן ותלמיד) והרגם וכן אחיתופל אפי' על עצמו לא ריחם וחנק עצמו ונמצא שהם עצמם אסור לרחם עליהם וכפי שפתח רבינו בתחילת דבריו שעל רוצחים אסור לרחם

ומשום כך דואג ואחיתופל אין להם חלק לעוה"ב שכן מבואר שם שתענוג ושעשוע עולם הבא הם המקיפים הללו בחי' 'מה רב טובך אשר צפנת ליריאייך' והם לא זכו להם משום שלא זכו להעמיד בן ותלמיד ולא המשיכו את המקיפים הללו לפנים

אבל דוד המע"ה זכה לרחמנות האמיתית ועל כן זכה לבחינת מלכות כפי שנאמר בתורה שם הנני למלכות יעו"ש וזוהי הממשלה וההנהגה האמיתית שאעפ"י שכביכול למראה עינים נראה שח"ו ח"ו שייך לעון וכפי שחשבו דואג ואחיתופל אדרבה המשיך דעת בעולם בחי' 'איה' ו'מלא' 'בן' ו'תלמיד' אשר כל ספר תהלים מלא מהשגת 'איה' ו'מלא' והתכללות שניהם יחד אשר על ידי זה יצאו ישראל מהעוונות כמו שאמרו חז"ל עליו שהורה דרך תשובה בעולם

כענין זה הוא כוונת משה רבינו

וכעניין זה ממש עשה משה רבינו ע"ה כפי שאומר רבינו בזה"ל: כי משה רבנו בקש (במדבר י"ד): "סלח נא לעון העם הזה" - על חטא הפגרים, ועל-ידי חטא הפגרים גרמו חרבן בית- המקדש, כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (תענית ט), שהשם יתברך אמר להם: 'אתם בְּכִיתֶם בְּכִיָּה שֶׁל חַנּוּם, אֲנִי אֶקְבַּע לָכֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת' כי אותו הלילה ליל תשעה באב היה, שבו נחרב הבית-המקדש, ומשה רבנו בקש על זה סלח נא, כי בזה החטא והפגם תלויים כל העוונות, כי ישראל עם קדוש; לפי גדל רוחניותם ודקותם אין יכולין לשא עליהם המשא של עוון אפלו יום אחד, על-כן אנו צריכין את הבית-המקדש, שיכפר עלינו בכל יום ומעת אשר חרב בית-מקדשנו, אין אנו יכולים לנקות עצמנו מן העוונות, כי אין מי שיכפר בעדנו ומשה רבנו, עליו השלום, שיִדַּעַע כָּל זֹאת, על-כן מסר נפשו על ישראל, ובקש: סלח נא לעון העם הזה וכו', כי ידע שגזה החטא תלוי חרבן הבית, שהוא פולל כל החטאים פנ"ל ולאחר מכן אמר רבינו **ויקשצכה לפעל בקשתו**, מזה נעשה בחינת חנכת-הבית, בחינת חנכה, הפך חרבן הבית עכ"ל

ויש להתפלא מאחר שהזכיר שחטא המורגלים גרם לחרבן ביהמ"ק שע"י נקבע בכיה לדורות ואין מציאות לכפרת עוונות על ידי הקרבת תמידים בביהמ"ק שעל זה התפלל משה א"כ איך אמר רבינו שזכה משה לפעול בקשתו והלא עינינו הרואות ביהמ"ק בחרבנו בעוונותינו הרבים ושוועלים הלכו בו ובכיה לדורות ובמה זכה לפעול בקשתו

אמנם כוונת רבינו מבוארת בדקדוק דברי קדשו שדקדק לומר שמרע"ה בקש על זה סלח נא ולא קאמר שבקש משה שלא יחרב ביהמ"ק אלא שאעפ"י שיחרב ח"ו עדיין ימשך 'סלח נא' ובכח זה נעשה חנוכת הבית דהיינו אפשרות לחנוך את הבית ולהתחילו מחדש שזה בחינת חנוכה כמבואר שם (ויעיין בכתבי האר"י ז"ל שסוד חנוכה הוא תיקון מדת ה"הוד" שנפגם בחרבן הבית ונתקלקל בבחינת כל היום "דוה" בבחינת הודי נהפך עלי למשחית) ולכן חנוכה מאיר גם בגלות שזה שייך להארת חנוכת הבית דווקא מתוך חורבנו וכל זה ממש כעניין דוד המע"ה שהמשיך סליחה ומחילה דרך תשובה בחי' 'סלח נא' גם אם ח"ו נכשל האדם בחטא להורות דרך תשובה ליחיד

ובעיקר עניין דואג ואחיתופל יש להתבונן הלא עיקר טענת דוד המע"ה באמרו אשר אין חליפות למו היא שלא זכו לבחינת בן ותלמיד להשאיר דעתם בעולם כנזכר לעיל וא"כ יש לתמוה תמיהה גדולה הלא באותו הפרק עצמו עומד דוד המלך ואומר על

אחיתופל ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי ודרשו רבותינו ז"ל במסכת אבות פרק ו משנה ג הלומד מחברו פרק אחד א פסוק אחד או אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתפל אלא שני דברים בלבד עשאו רבו אלופו ומיודעו שנאמר ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי והלא דברים קל וחומר ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתפל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומיודעו הלמד מחברו פרק אחד או פסוק אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד . ונמצא לפי זה שאחיתופל זכה לדבר עם דוד המלך ביראת שמים וזכה שנשמעו דבריו וא"כ הרי שנעשה דוד המלך ע"ה לגביו בזה בחי' תלמיד ונמצאו כביכול דברי דוד המע"ה כסותרים זה את זה

ברם סוד העניין הוא במה שגילה רבינו סודו של הרחמן ואמר בזה"ל: **כִּי מִי שִׁיּוּדָע קִדְשֵׁת יִשְׂרָאֵל מֵאֵין הֵם לְקוּחִים, וְיִוְדָע רִוּחַנִּיּוֹת וְדַקוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל-הוּא יוֹדֵעַ, שִׁיּוּדָע הֵם רְחוּקִים לְגַמְרֵי מַעֲוֹן, וְאֵין עֲוֹן שֶׁיְיָ לָהֶם כָּלֵל כָּלֵל לֹא, לְפִי גִדֵּל קִדְשָׁתְּם מִשְׂרָשָׁם וְגִדֵּל דַּקוּתָם וְרוּחַנִּיּוֹתָם עכ"ל** ונמצא לפי"ז שהצדיק המנהיג והרחמן האמיתי יודע שישראל ללא יוצא מהכלל כולם אינם שייכים לעון כלל

ושורש העניין נעוץ במה שביאר רביה"ק באות ב' שהצדיק הנ"ל פתח לנו אור הדעת, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (דְּבָרִים ד'): **"אֵתָהּ הִרְאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים"**, כִּי מוֹשֶׁה פָּתַח אֶת הַדַּעַת וְגָלָה לָנוּ, כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים שְׁלִיט בְּאֶרֶץ: ונמצא שכל או"א מישראל בשרשו משיג ויודע שיש אלוקים שליט בארץ וממילא יראת אלוקים על פניו ואינו שייך לעוון כלל

נמצא שלגבי אותו צדיק כל ישראל בחזקת יראת שמים נינהו מחמת שרואה תמיד גודל רוחניות ודקותם וקדושתם משרשם ולפיכך כל דיבור ששומע ביראת שמים אפי' מהרשע דבריו נשמעים ונשמרים אצלו אלא שלגבי שאר ישראל אין דברי יראת שמים של הרשע נשמעים מחמת שלא זכו לידע גודל רוחניות ודקות של ישראל משרשם ולא נגלה להם אלא הענף בלבד ומכיון שכלפי הענף אין כאן יראת שמים אין דבריו נשמעים ואין לו בן ותלמיד ולכן אמר דוד המע"ה אשר אין חליפותו למו כלפי הענף ומחמת שאסור לרחם על רשעים ורוצחים וכו' לפיכך גמור דינם על פי ראיית הענף ולא עורר הרחמנות עליהם לפי שרשם

ולכשנתבונן עוד יראה הפלא ופלא כי הנה ההלכה שלימד אחיתופל לדוד היא מסוד רחמנותו של ה' יתברך בבריאה כדאיתא במגילה דף נג ע"א וע"ב כאשר חפר דוד יסודות לבית המקדש צף התהום ועמד לשטוף את העולם ושאל דוד המע"ה אם יש מי שיוודע אם מותר לכתוב שם המפורש על חרש על מנת להשליכו לפתח התהום בכדי שישובו המים ולא אומר לי יחנך נשא אחיתופל ק"ו בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לעשות שלום לכל העולם כולו על אחת כמה וכמה אמר ליה שרי

וסוד העניין על פי התורה שכאשר דוד המע"ה שהוא סוד המלכות והממשלה המנהיג האמיתי הנז' בתורה חפר יסודות לבית המקדש בבחינת חנוכת הבית הנז' שם עמד התהום שהוא תחתית הארץ בבחינת 'דרי מטה' 'גושי עפר' הנז' שם לשטוף העולם ולהחריבו ופירוש הדברים על פי מה שביאר רבינו ז"ל שם כִּי יֵשׁ שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם, שֶׁהֵם בְּנֵי-אֶדְם הַמּוֹיִנִּים בַּמִּדְבָּר הַתַּחְתּוֹנָה, וְנִדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם רְחוּקִים מְאֹד מִמּוֹנֵי יִתְבָּרָה, וְצָרִיךְ הַצַּדִּיק

לְעוֹרָרם וּלְהַקְיֵצָם, בְּבַחֲיַנַּת (שם כ"ו): "הַקְּיִצּוֹ וְרָנְנוֹ שְׁכַנֵּי עֶפְרָ" וּלְגַלוֹת לָהֶם שֶׁה' עִמָּם, וְהֵם סְמוּכִים-אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כִּי "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" וּלְחַזְקָם וּלְעוֹרָרָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִיֵּאֲשִׁינּוּ עֲצָמוֹן, חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי עֲדִין הֵם אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וְקְרוּבִים-אֵלָיו וְאִף כֵּאֵן בַּעַת שִׁירַד דּוֹד הַמַּעֲ"ה לַחֲפוּר הַיְסוּדוֹת שֶׁל בֵּיהֶמ"ק כְּנָז' וְעַמֵּד בַּתְּכֵלִית מַדְרָגָה הַתַּחַתּוֹנָה שֶׁהִיא עַל פִּי הַתְּהוֹם וְהִיא סַכְנָה עָלָיו שֶׁלֹּא יִתְיַאֵשׁ ח"ו וְנִצְרָךְ לְשֵׁם כֶּךָ לְכַתּוּב שֵׁם עַל חֲסַפָּא דַּהֲיִינוּ לַגְלוֹת שֵׁם שְׁמֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וּלְבַלֵּי לִיאֵשׁ עֲצָמוֹ

ואחיתופל שעצתו הייתה כעצת האורים ותומים ידע בסוד הרחמנות הלזו ונשא ק"ו שמי ימחה על המים שזה עניין מה שהביא רבינו ז"ל באות ב' כי משה רבנו הנה לו רחמנות באמת על ישראל, ומסר נפשו בשביל ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה חושש על עצמו כלל (שמות ל"ב): "וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גְדוֹל", והוא לא השגיח על זה כלל, רק אמר: "אם תשא חטאתם" ואם אין מחני נא שזה בחי' שמי ימחה על המים שבזה הוא יתברך נושא חטאתם אלא שאפי' שידע והשיג זאת אחיתופל עכ"ז לא התנהג כך ברחמנות ואדרבה אלמלא קללו דוד שיחנק לא גילה דבר זה בכדי שימות דוד ח"ו ונמצא שאף שבפנימיותו ידע כל זאת ונמשך לו ידיעה זו משרשו עם כל זה היה רשע ורוצח וע"כ קללו דוד המלך והמעייין בכל הפסוקים שם יראה איך כל מהלך התורה מרומז בהם הפוך בה והפוך בה דכולא בה

ויה"ר שנזכה להתקרב באמת למנהיג הרחמן האמיתי בסוד משה מה שהיה הוא שיהיה, אשר הוא משה משיח שיבא במהרה ברחמים מרובים אמן

הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות

תליסר מכילין דרחמי

סוד י"ג מדות של רחמים עפ"י קשרי המאמר

כי מרחמם ינהגם

תורה זו "כי מרחמם ינהגם", היא תורה של חנוכה, רבינו הק' גילה אותה ב'שבת חנוכה' (תק"צ), ועוסקת כולה במידת הרחמנות, הרחמנות העצומה של מנהיג ישראל על כל נשמות ישראל, וכל דרי מעלה ומטה, 'הרחמנות הגדולה מכל מיני רחמנות', אשר מרחמנות זו נמשכת שפע הדעת המאירה ומקיימת את כל הדרי מעלה ומטה, בנים ותלמידים וכו', וכפי שרבינו הק' מאריך בתורה זו.

רבי נתן ז"ל (בהל' חנוכה הלכה ז) מקשר את ענין הרחמנות של תורה דילן, למה שמבואר בכתבי האר"י ז"ל שבימי חנוכה הקדושים מאירים י"ג מידות הרחמים, ומכלל הדברים עולה כי סוד הרחמנות שהצדיק הגדול מרחם על ישראל ועוסק להאיר בהם דעתו העליונה, וכלל הגילויים שרבינו מגלה בתורה זו נמשכים כולם מהרחמים העליונים של י"ג מדות הרחמים, תליסר מכילין דרחמי.

רמז נפלא לענין זה שמעתי מרבי אלכסנדר פרנק שליט"א, שבתורה זו ישנם י"ג סעיפים [חלוקת הסעיפים נעשתה על ידי רבי נתן, כפי שכתב בהקדמת ליקוטי מוהר"ן]. כי אכן כל תורה זו מיוסדת כולה על סוד י"ג מידות הרחמים. כל סעיף בתורה זו הוא אפוא התגלות של מידת רחמים אחרת, וכל התורה כולה היא כלל הי"ג מידות

הרחמים. [רמז נאה: 'כי מרחמם ינהגם' ר"ת י"ג מידות הרחמים והנ' רומז למידות 'נוצר' ו'נקה' כדלהלן]

גילוי מידות הרחמים בלילות חנוכה
על פי האר"י הקדוש

האר"י הקדוש מגלה שבכל לילה מאירה מידה אחרת. בלילה הראשון מאירה מידת "א-ל", בלילה השני "רחום", אחר כך "חנון", וכך במשך שבעת הלילות הראשונים מאירות שבע המידות הראשונות של הרחמים, עד מידת "אמת" המאירה בלילה השביעי.

לאחר מכן, ב'זאת חנוכה', מתגלות שש המידות האחרונות: "נוצר חסד לאלפים, נושא עון ופשע וחסאה ונקה". זהו סגולתו המיוחדת של יום 'זאת חנוכה', כפי שמובא בספרים הקדושים שהוא יום מסוגל מאוד, משום שאז נמשך ריבוי עצום של רחמים מכח השש המידות שמ'נוצר חסד' עד 'ונקה'. ובפרט שמאירות אז מידת "נוצר" ומידת "ונקה", שנקראים "תרין מזלין קדישין" - שני המזלות העליונים, שמהם נוזלים ונמשכים הרחמים הגדולים ביותר (כמבואר באד"ר קלד. ואד"ז קפט:). זוהי הגדולה של יום זאת חנוכה.

לכאורה, כפי שהזכרנו, בכל לילה של חנוכה מתגלה מידה אחרת של רחמים, ורק בסיום, ב'זאת חנוכה'

הרבים', מונים בפרטות י"ג עניינים שעשה השי"ת: א. 'עמדת להם בעת צרתם'. ב. 'רבת את ריבם'. ג. 'דנת את דינם'. ד. 'נקמת את נקמתם'. ה. 'מסרת גיבורים ביד חלשים'. ו. 'ורבים ביד מעטים'. ז. 'וטמאים ביד טהורים'. ח. 'ורשעים ביד צדיקים'. ט. 'וודים ביד עוסקי תורתך'. י. 'ולך עשית שם גדול'. יא. 'וקדוש' (- בעולמך). יב. 'ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה'. יג. 'ופורקן' - (כהיום הזה). דוק ותשכח].

לשון זה של "רחמים רבים" אנו מזכירים גם בכל תפילת שמונה עשרה: "מחיה מתים ברחמים רבים", שהרי סוד תחיית המתים תלוי ברחמים הרבים הללו, כפי שמבואר כאן בתורה, שכל התחייה והקימה של השוכני עפר, כמו שכתוב: "נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר", היא מכח הדעת של הצדיק שמאיר בהם את רחמנותו הגדולה, והדעת הזו היא בחינת "מחיה מתים ברחמים רבים". [וכן בדברי רבינו בסוף התורה בענין 'אלף וארבע מאות וחמש גבוראן' רמז רבינו ברכת 'את' גבור', כמבואר בפרפראות שם, וברכה זו עוסקת ונחתמת בתחיית המתים]. ומאותם "רחמים רבים", היתה העמידה להם בעת צרתם, ומשם "רבת את ריבם", וכו'. כלומר, כל הגילוי של ניסי חנוכה נמשך מאותו אור הרחמים של י"ג מידות הרחמים, וכל זה מתגלה על ידי הצדיק. על ידי הדעת של הצדיק, הוא ממשך את האור הקדוש של מידות הרחמים.

הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות

בסעיף ג' רבינו מאריך שעיקר ה"רחמנות הגדול מכל מיני רחמנות" - הוא להוציא את ישראל עם קדוש מהמשא

מתגלים המידות של 'נוצר' וכו'. אבל באמת גם בכל לילה ישנה איזה התגלות של כלל הי"ג מידות, כפי שעולה מדברי האר"י ז"ל שבברכה הראשונה שאנו מברכים לפני הדלקת נרות חנוכה: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וציונו להדליק נר חנוכה" - ישנם י"ג תיבות, כי כל מילה מכוונת כנגד מידת רחמים אחרת. נמצא אפוא שבוודאי בכל לילה כשאומרים את הברכה, ישנה הארה של כלל י"ג המידות, אך בפרטות, החלוקה היא כפי שאמרנו.

וכן עולה גם ממה שכתב האר"י ז"ל ש"להדליק נר חנוכה" ראשי תיבות "נחל" שהוא ראשי תיבות "נוצר חסד לאלפים". וא"כ מבואר שבכל לילה ע"י הברכה וההדלקה נמשכת הארה גם מהמידה העליונה של 'נוצר חסד' וכו'. אלא ששלימות הארת הרחמים הוא דווקא ביום 'זאת חנוכה'.

מפליא לציין כי כפי המבואר ב'פרפראות לחכמה' כאן, תורה זו אכן נאמרה ב'זאת חנוכה' [כי באותה שנה - תק"ע, יום ראשון של חנוכה חל בשבת, וכן 'זאת חנוכה' חל בשבת, ורבינו אמר תורה זו בשבת חנוכה השני, ב' טבת, יום 'זאת חנוכה']. וכפי שנזכר ונראה בס"ד, אכן כולה קשורה ואדוקה לסוד הרחמים העליונים של מידת 'נוצר וכו' ונקה'.

ואתה ברחמיך הרבים

כפי שהזכרנו, בימי החנוכה מתגלים הרחמים העליונים, זהו פשר הנוסח שאנו אומרים ב"על הניסים": "ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם". כי אכן מכח ה'רחמים רבים' נמשכו כל ניסי חנוכה. [וראה דבר נפלא, שאחר שמקדימים: 'ואתה ברחמיך

המשא הכבד של העוונות

והנה, בסעיף ג', רבינו אומר שעיקר הרחמנות היא הרחמנות על כלל ישראל להוציאם מעונותיהם. כי עיקר היסורים הם רק כשנופלים בעוונות, ואין ייסורים גדולים מהם. ורבינו ממשיל את סוג היסורים של העוונות ל'משא כבד' עד מאד שאי אפשר לישא זאת בשום אופן, כלשון הפסוק: "כמשא כבד יכבדו ממני".

ובפרט כשהמשא הכבד זה רובץ על הדבר הכי דק ורוחני שישנו, שזהו קדושת נשמות ישראל, "כי מי שיודע קדושת ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל - הוא יודע, שישראל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שייך להם כלל לא, לפי גודל קדושתם משרשם וגודל דקותם ורוחניותם. ועל כן כל היסורים שבעולם אינם נחשבים למשאו, כנגד המשאו הכבד של עוונות, חס ושלום".

ובהמשך התורה (בסעיף יא) מוסיף רבינו: "כי ישראל עם קדוש, לפי גודל רוחניותם ודקותם, אין יכולין לישא עליהם המשא של עוון אפילו יום אחד"

מידת "נושא עוון"

על כל פנים, רבינו מגדיר וממשיל את ייסורי העוונות למשא כבד עד מאד, ונפלא להתבונן כי אכן לעומת 'משא כבד' זה של העוונות, ישנם מידות רחמים מיוחדות הנקראים בשם: "נושא עון ופשע וחטאה", כלומר, כאשר חלילה יהודי או כלל ישראל נכשלים בעוון ופשע, אזי במקום שהם יצטרכו לשאת ולסחוב את המשא הכבד הזה, באה מידת הרחמים של "נושא עון", והקב"ה בעצמו כביכול נושא וסובל את העון, בכדי שיהיה כח לנשמה לחזור בתשובה ולא

הכבד של העוונות. בכך רבינו רומז שאכן ישנם 'כמה מיני רחמנות', כמה מדרגות של רחמים המורששים בספירות העליונות, [מעבר לרחמים על חסרונות גשמיים, כפי שרבינו מאריך בשיחות הר"ן (שיחה כג) בענין 'הרחמנות של העולם הזה', הרי גם ברחמנות האמיתית והעיקרית 'על הנשמות' (כמבואר בשיחה שם) ישנם הרבה מדרגות של רחמים], וכמובא בתורה ק"ה מהזוה"ק: 'אית רחמים ואית רחמים, אית רחמים פשוטים דזעיר אנפין, ואית רחמים גדולים דעתיקא סתימאה', שיש רחמים בדרגת תפארת, זעיר אנפין, ויש רחמים הנמשכים מאריך אנפין, מספירת הכתר [ופנימיות הכתר הוא 'עתיקא סתימאה'].

ובזה עוסק רבינו כאן, ב"רחמנות הגדול מכל מיני רחמנות", שזהו הגילוי של הרחמים העליונים ביותר. וכפי שרבינו מביא בסעיף ו' שהמקיפים של הצדיק שמשם נמשכת דעתו ורחמנותו הם מ"שפע הכתר", וכידוע 'שפע הכתר' הוא המחילה והרחמים הנמשכים מהי"ג מידות הרחמים - 'תליסר מכילין דרחמי' שב'כתר'.

מאידך, כפי המבואר במהלך התורה, הרי שמהרחמים העליונים האלו נמשכים גם הרחמים הפשוטים של כל ההשפעות והברכות 'בני, חיי אריכי ומזוני רוויחי', שהרי כל שפע הפרנסה והאכילה נמשכת משם (סעיף י) ומשם פרין ורבין ישראל (סעיף יא) ומשם השפעת רוח החיים ורפואת האיברים הפנימיים וכו' (סעיף יב וסוף התורה) - ואמנם השפעות אלו הם בסוד מה שאמרו חז"ל במו"ק כח. 'אמר רבא: חיי בני ומזוני - לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא תליא מילתא', [בסוד המזלות העליונים שבשפע הכתר וי"ג מידות הרחמים, כידוע (אד"ז קפט:)].

וניהל אותם הלאה ממצרים ועד הנה. ומכח זה מבקש משה רבינו שגם עתה 'ישא עוונם', והדגש הוא על "כאשר נשאת", שהקב"ה נושא. הוא נושא את כלל ישראל, ולוקח על עצמו כביכול את המשא כדי לנקות אותם מעוונותיהם.

זוהי מידת 'נושא עוון', שכביכול הקב"ה לוקח על עצמו את המשא של העוון. ממילא, מובן מדוע דווקא במידת הרחמים הזו, שעוסקת במשא הכבד של העוונות, - שם מרומז סוד חנוכה.

מיד בתחילת התורה רבינו פותח (בסעיף ב) בענין זה, לגבי מסירות נפשו של משה רבינו על עם ישראל, שלא היה חושש על עצמו כלל, מביא רבינו: 'כי השם יתברך אמר לו: "ואעשך לגוי גדול", והוא לא השגיח על זה כלל, רק אמר: "אם תשא חטאתם" וכו' - שוב יש כאן דגש על ענין נשיאת החטא [תשא חטאתם] מצד רחמי השי"ת, לעומת ייסורי המשא הכבד של העונות כאשר ח"ו ישראל צריכים לישא זאת בעצמם [ובהמשך נאריך עוד בס"ד בענין מידות אלו על פי קשרי התורה].

מידת "ונקה" - ניקיון מוחלט ללא שום רושם

אח"כ מתגלה מידת "ונקה", שהיא השיא, אליה אנו שואפים להגיע, ראבר"ן ז"ל כותב בתורה ח' (ת"א) שמידת "ונקה" היא הרחמים הגדולים ביותר, וכלשונו שם: 'ורוממותה גדלה ועצמה על כולם. והוא הראש והמקור של כל מדות הרחמים', עכ"ל. משום שמידה זו מנקה לגמרי את העוון ופשע וחטאה, עד שלא נשאר שום רושם כלל. עד למדרגה של "ונקה", עדיין נשאר איזושהו רושם מהעוונות. אבל כשמגיעים

תרכיץ תחת משאה [כמבואר ענין זה בתומר דבורה פרק א בביאור מידת 'נושא עון', עיי"ש].

כמו שאמר קין אל ה': "גדול עווני מנשוא"? וחז"ל מסבירים שטען לפני השי"ת, "עליונים ותחתונים אתה נושא, וכי קשה לך לשאת את עווני"? כביכול, הקב"ה, יש לו מידת רחמים כזו, שהוא נוטל את המשא מכלל ישראל, והוא נושא אותו על עצמו, עד שהם זוכים להתנקות לגמרי מהעוונות, כהמשך המידות עד "ונקה".

ומידות אלו אכן מאירים במיוחד ב'זאת חנוכה', כפי שהזכרנו מהאר"י הקדוש שאז מתגלים ומאירים שש המידות האחרונות: 'נוצר חסד לאלפים, נושא עוון ופשע וחטאה ונקה'. [בהמשך נדבר בס"ד על "נוצר" - "ונקה", ה'תריץ מזלין". אבל בין "נוצר" ל"ונקה" נמצאים המידות "נושא עוון ופשע וחטאה"].

"וכאשר נשאת לעם הזה"

מידות אלו נרמזים באופן נפלא בסוד שגילה רבינו (בסעיף יא) שמשא רבינו רמז סוד חנוכה בבקשתו: "סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך, וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה". ומגלה רבינו כי תיבות: 'הזה כגודל חסדך וכאשר נשאת' - ראשי תיבות: 'חנוכה', כאשר האות נ' של 'חנוכה', נרמזת במילה "נשאת" - "וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה".

הרי לנו רמז ברור למידת 'נושא עון' וגו', שהרי זה הכוונה, שהקב"ה נושא את כלל ישראל בכל מה שעבר עליהם ממצרים ועד הנה, וגם כאשר נפלו במה שנפלו הקב"ה נושא את כל עוונותיהם,

וכשזכה לפעול בקשתו, מזה נעשה בחינת חנוכת הבית, בחינת חנוכה, הפך חורבן הבית, "עכ"ל.

הרבי מדגיש בלשונו את ענין ה'נקיות': 'היינו נקיים מעוונות', 'אין אנו יכולים לנקות את עצמנו'. יש כאן גם רמז נפלא בפסוק שהרבי מביא על כך: "צדק ילין בה". שהס"ת של תיבות אלו הוא 'נקה'.

דעת הצדיק – קדושת ביהמ"ק

ומבואר בדברי הרבי שזה היה בזמן בית המקדש, שאז הייתה המדרגה הגבוהה הזאת של 'נקיות'. ועל זה משה רבנו מסר נפשו והתפלל, שגם עכשיו, כשאין לנו בית מקדש, כי נחרב על ידי חטא המרגלים, יהיה לנו 'חנוכת הבית', שהוא סוד 'חנוכה', שבכוח של חנוכה נוכל להמשיך להיות גם עכשיו 'נקיים מעוונות'.

ובך מוכרח מדברי רבינו שבכח חנוכה אפשר לזכות למדריגת 'נקיים מעוונות' בכל יום ויום מימות השנה, שהרי הרבי אומר, שכלל ישראל לא יכולים להחזיק מעמד לישא עליהם את משא העוונות 'אפילו יום אחד'. ועל כך משה רבנו התפלל שיהיה סוד 'חנוכה' שהוא בחי' 'חנוכת הבית' ושוב יתעורר הכח של הכפרה והנקיות שהיה בזמן ביהמ"ק, כמו שרבי נתן מבקש בתפילה שעל תורה זו, וכן הלשון בליקוטי עצות, שבימי חנוכה אפשר להמשיך את קדושת בית המקדש.

ולבאורה קשה, הרי חנוכה זה רק שמונה ימים בשנה. ומה יהיה בבוקר שלמחרת חנוכה? ומה יהיה לפני חנוכה ואחרי חנוכה במשך שנה שלמה? הרי "ישראל עם קדוש, לפי גודל רוחניותם

למידת "ונקה", אזי זה מנקה את האדם בתכלית השלמות, עד שלא נשאר שום רושם מהעון.

בלשונו של ראבר"נ ז"ל שם: 'וההכרח לבאר מכל זה בעניות דעתי, שזה מחמת שבמדת 'נושא עון' וכו', נזכר עדיין שם ה'עון', ובדוגמא, נחשב בזה כביכול למלך בשר ודם האומר לעבדו: 'דע ואל תשכח, את אשר חטאת כנגדי, אבל אני ברוב טובי מכפר לך'. ולא כן מדת 'ונקה', שהוא לנקות ולזכך את האדם בתכלית הנקיון, והוא כעין התהפכות עוונות לזכויות... מחייה נצחיית כל כך, עד שלא יהיה שייך עוד להזכירו ולומר שנתכפר לו', 'עכ"ל.

צדק ילין בה

והנה רבינו מרמז לנו בלשונו הק' בסעיף י"א את מידה עליונה ונשגבה זו: "ונקה", כי הנה אלו דבריו שם: "ובזמן שביית המקדש היה קיים, היינו נקיים מעוונות, כמו שכתוב (ישעיה א): "צדק ילין בה", ופרש רש"י, כי תמיד של שחר היה מכפר על עברות של לילה, ותמיד של בין הערבים היה מכפר על עברות של יום. כי ישראל עם קדוש, לפי גודל רוחניותם ודקותם אין יכולין לישא עליהם המשא של עוון אפילו יום אחד, על כן אנו צריכין את הבית המקדש, שיכפר עלינו בכל יום.

ומעת אשר חרב בית מקדשנו, אין אנו יכולים לנקות עצמנו מן העוונות, כי אין מי שיכפר בעדנו. ומשה רבינו ע"ה שידע כל זאת, על כן מסר נפשו על ישראל, וביקש: 'סלח נא לעון העם הזה' וכו', כי ידע שבזה החטא תלוי חרבן הבית, שהוא כולל כל החטאים כנ"ל.

ומשפיעה באדם את שפע הרחמים העליונים ביותר אשר בכוחם לכפר ולנקות כל עוון ופשע וחטאה.

ובדבריו המפורשים של ראבר"נ ז"ל: 'במה שכתב בענין בית המקדש, שהוא ענין בית הדעת של הבנים והתלמידים הנ"ל, להצילם מעתה על ידו מכל החטאים, מבאר יותר גם בדבר 'הכפרה' שנמשך על ידו גם לכל החטאים שעברו. כי ממילא מבואר, שגם זה הוא מעוצם כח הדעת, זה לעומת זה, בתכלית ההיפך מטומאת החטאים, על שיש ביכלתו לכפר ולבטל אותם מן העולם.'

דעת שמכפרת עוונות

ענין זה שהדעת של הצדיק בכוחה להמשיך על האדם כפרת וסליחה לכל עוונותיו, מוכרח בסעיף ג, שם רבינו הק' מאריך שעיקר הרחמנות היא להוציא את ישראל מהמשא הכבד של העוונות, ולכן צריך להכניס בהם דעת, כי 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות', ועל כן עיקר הרחמנות הוא להכניס בו דעת. עיי"ש.

ולפי פשטות הדברים אינו מובן, שהרי לכאורה הדעת שיכניס בו רק תציל אותו מכאן ואילך שלא יפול ויכשל בעברה ועוון, אך עדיין רובץ ונאנק הוא תחת המשא הכבד של העוונות שכבר נפל ונכשל בהם, ומהי הרחמנות שתועיל על ייסורים נוראים אלו. [ומכך שרבינו מזכיר שם בתוך דבריו לענין זה, את מסירות נפשו של משה רבינו להתפלל על עם ישראל 'בכל עת שנפלו ישראל לאיזה עוון', מוכח שרבינו מתכוון גם על משא העוונות שכבר עברו ונכשלו בהם, ולא

ודקותם אין יכולין לישא עליהם המשא של עוון אפילו יום אחד, על כן אנו צריכין את הבית המקדש, שיכפר עלינו בכל יום" **אלא** מוכרח מכך שעיקר הנקודה של חנוכה היא לא רק בימי החנוכה. חנוכה זה שורש, זה כוח, שנוכל להיות קשורים לקדושת בית המקדש אפילו בזמן החורבן. וזה כוח שנפעל מכח חנוכה לכל השנה כולה.

ואיך הכוח הזה פועל? על ידי הדעת של הצדיק. כלומר, עיקר חנוכה הוא חנוכת בית המקדש, ובית המקדש הוא הדעת [כמאמר חז"ל: 'כל מי שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו', וכפי שראבר"נ ז"ל מאריך כאן]. שם מאירים המקיפים העליונים של החכם והרבי שבדור, ועל ידו פרים ורבים ישראל, ומשם יוצאת הוראה לישראל. היינו שמשם יוצא כל שפע הדעת לבנים ולתלמידים, כפי שרבינו מבאר כאן.

והדעת הזאת של הצדיק היא קדושת ביהמ"ק, ולכן בכוחה לכפר עוונות. כמה שאדם מכניס יותר במוחו וליבו את דעת הצדיק, שכוללת את הדעת ברוממות קדושת נשמות ישראל (סעיף ג), והדעת בעוצם תענוגיו ושעשועיו ית' מגושי עפר קרוצי חומר (סעיף ד), והדעת של 'איה מקום כבודו' ומאידך 'מלא כל הארץ כבודו' וכלליותם, ובעיקר הנוגע לנו 'דרי מטה' - שהשי"ת 'אתך עמך ואצלך' וכו' (סעיף ז), [והאררת הרצון והכיסופים מכח ההקשבה לנטיית ורמזי ידיו, עד היכן צריכים להתעורר ולהתחזק (סעיף י) וכו' וכו', והקימה והיקיצה מתרדמת שפלותו ועפרו לרנן ולזמר להשי"ת, וכו'] - הנה דעת עליונה וקדושה זו מאירה

'אליעזר' ו'יהושע', כמבואר באריכות בתורה זו. ורבינו דורש כאן את השמות הקדושים: 'אליעזר' ו'יהושע', ששמותיהם בעצמם רומזים לסוד עניינם, כי 'אליעזר' ר"ת 'עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה' - שזה הבחי' וההשגה של דרי מעלה וכו', ו'יהושע' ר"ת 'יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר', שזה הבחי' וההשגה של דרי מטה.

וראבר"נ ז"ל מבאר באופן נפלא שגם בלשון של שמותיהם רמוז הבדל מדריגתם: "כִּי אֱלִיעֶזֶר עַל שֵׁם הָעֶזֶר, וְיִהוֹשֻׁעַ עַל שֵׁם הַיְשׁוּעָה. וְהַחֲלוּק וְהַהֲבִדֵל שְׁבַפְרוּשִׁים הוּא, מֵהַ שָּׁשִׁים עֶזֶר אֵין שִׁיךְ רַק אִם הָאֵדָם בְּעֶצְמוֹ מִשְׁתַּדֵּל וְעוֹבֵד כְּרֵאוֹ, רַק שְׂאֵף-עַל-פִּי-בֶן מִכְרָח עַל-כָּל-פָּנִים שְׂיַעֲשֶׂה לוֹ הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ עֶזֶר (בִּאֲפֶן שְׂיַגִּיעַ אֶל הַמְּקוֹן שֶׁכָּל עֲבָדָה כְּעֵינֵי הַכְּתוּב "אֲעֲשֶׂה לוֹ עֶזֶר" שְׂנֹאֲמַר עַל הָאֲשָׁה, וְעַקֵּר הָעֲבָדָה עַל-יְדֵי הָאִישׁ כְּלִשׁוֹן הַחֲכָמִים בְּהַכְּתָבָה אֲפֹלַח וְאוֹקִיר וְכוּ'), וְלֹא כֵן פְּרוּשׁ הַלְשׁוֹן 'יְשׁוּעָה', שְׂזֶה נֹאֲמַר עַל 'דְּלִית מִגְרָמָה כְּלוּם', עַד שְׂמִכְרָח לוֹ לְגַמְרֵי הַיְשׁוּעָה מֵהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ" (כוכ"א שו"ס, כרך שלישי אות מה).

וחנה, שני הבחי' האלו, הן של דרי מעלה והן של דרי מטה, שניהם הם גילויים של כבוד: יש גילוי באופן של "איה מקום כבודו" - שזה הנקודה של הדרי מעלה בחי' 'אליעזר', ויש גילוי באופן של "מלא כל הארץ כבודו" - שזה הנקודה של הדרי מטה בחי' 'יהושע'. כל העניין סובב סביב בחינת הכבוד. ממילא, זה מה שאנחנו אומרים בתפילה: "עוזרנו אלוהי ישענו על דבר כבוד שמך". יש כאן שתי בחינות: "עוזרנו" בבחינת אליעזר, ו"אלוהי ישענו" בבחינת יהושע, האחד לשון 'עזר' והשני לשון 'ישועה'

רק להצילם מכאן ולהבא - ועל כך מסיים רבינו שלכן עיקר הרחמנות היא להכניס בהם דעת].

ומוכרח מזה שאכן הדעת של הצדיק ממשיכה את המקיפים העליונים שהאירו בביהמ"ק אשר מהם נמשך כל הסליחה והכפרה והנקיות מעוונות.

ראבר"נ ז"ל מוסיף שם (באות ד) שגם כל ענין הקרבנות שמזכיר רבינו (בסעיף יא) שהתמיד של שחר ותמיד של בין הערביים היו מכפרים על כל העוונות עד שהיו ישראל נקיים לגמרי מכל חטא ועוון - הוא גם ענין זה להמשיך הדעת לדרי מטה אשר הם בבחי' חיה ובהמה בדמות אדם (כדברי רבינו כאן), שזהו ענין הקרבנות שהיו מבהמות דווקא, ועל ידי הקרבנות נתגלה הדעת שהשי"ת מקבל נחת וריח ניחוח אפי' מתחתיות ארץ (כמבואר בשיחות הר"ן מ' השייך לתורה זו) - ועי"ז נתכפרו העוונות.

כפי שעולה מקשרי התורה, ברור שדעת ורחמנות וכפרה נשגבה זו נמשכת על האדם מכח התעוררותו להצטרף לבקשתו ותחנוניו של משה רבינו: 'סלח נא', עד שפועל בתפילותיו להמשיך על עצמו קדושת חנוכה, דעת הצדיק, והארת הרצון וההשתוקקות להשי"ת, עד שמכל זה נעשה נקי לגמרי מכל עוונותיו.

והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך כלל ענין זה ניתן לרמז באופן נפלא, בפסוק שאומרים כל יום בשחר ובבין הערביים אחרי תחנון. אומרים שם: "עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך".

שהרי הדעת הזאת של הצדיק כלולה מהארת 'בן' ו'תלמיד', שהם בחי'

טז), אבל זה לא מספיק, שהרי ישראל עם קדוש אין יכולים לישא המשא הכבד של העוון אפי' יום אחד, ולכן עיקר הסליחה של יום כיפור היא להביא אותנו שנזכה לסוד חנוכה. כלומר, שנקבל את הדעת של הצדיק, וממילא תאיר לנו הקדושה של בית המקדש וכפרת העוונות בכל יום ויום כל השנה כולה.

ענין זה שייך לדברי רבינו בסעיף ו' שבמקיפים של הצדיק ישנם ב' בחי' 'תקופות השנים' ו'תקופות הימים', וממילא מובן שיום כפור שהוא 'אחת בשנה' הוא בחי' 'תקופות השנים' (וכן מפורש בליקו"ה קריאת שמע ה"ג אות ה), וחנוכה הוא ההמשכה מ'תקופות השנים' לתוך 'תקופות הימים' [בבחי' 'שנתיים ימים' כמבואר בסוף התורה], שזה הענין של 'שמונת ימי חנוכה' - להמשיך ההארה מבחי' עולם הבא אל תוך שבעת הימים של העולם הזה, כידוע.

וידוע שיום כפור הוא כדוגמת עוה"ב שאין בו אכילה ושתייה, והרי רבינו מאריך שאין זה תכלית ושלמות שתהיה הנשמה רק למעלה דבוקה בעולמות עליונים, אלא עיקר שלימותה שתהיה גם למטה בעולם השפל הזה (כאריכות סעיף ד), וממילא הן הן הדברים, שאין זה שלימות ותכלית לכפר העוונות רק בבחי' העליונה של 'תקופות השנים', בחי' יום כפור, רק העיקר שמשם ימשך הארת וסוד חנוכה שהוא בסוד 'תקופות הימים' [ושייך להארת הרצון שבשעת האכילה דייקא, ואכ"מ]. והיינו שיום כפור הוא בבחי' 'דרי מעלה', וחנוכה הוא בחי' 'דרי מטה' - למטה מעשרה וכו', [וכמובן כל בחי' כלולה מכל הבחינות].

- "על דבר כבוד שמך", ועל ידי זה, הן: "והצילנו" והן: "וכפר על חטאתינו, למען שמך".

דברים אלו מאירים לנו אור חדש את כלל ההתחזקות של הרבי, שמלבד הדעת והעצות והכוחות שזה מאיר לכל אחד להתקרב להשי"ת, הרי שדעת זו גופא ממשיכה עליו נקיות וכפרה שלימה על כל עוונותיו.

כשאדם נמצא בשפל המדרגה, 'בתוך הארץ ממש', בבחינת 'שוכני עפר', בבחינת מת, נבלה, ומשם הוא מתעורר ולוקח לעצמו את הדעת הזאת, ולא נותן לעצמו ליפול, להירדם ולמות בירידה שלו, אלא מקיים "נבלתי יקומון, הקיצו ורננו", [יש כאן רמז על ה"הלל" של חנוכה, על ה'קבעו שיר ורננים': "ואבית תהילה", "הקיצו ורננו"] והוא קם ומתעורר לשמח את עצמו עם הנקודות הטובות שהוא מוצא אצלו, ההתחזקות הזאת, הדעת הזאת שהוא לוקח לעצמו, היא ממש מכפרת עוונות, זו בחינה של בית המקדש.

והדעת הזאת פועלת כל השנה כולה. תמיד של שחר, תמיד של בין הערביים, כל השנה כולה אפשר להיכנס לדעת הזאת, ועל ידי זה להיות ממש נקיים מעוונות.

ההבדל בין יום כיפור לחנוכה - 'תקופות השנים' 'תקופות הימים'

וזה משה רבינו ביקש ופעל ב'סלח נא' של יום הכיפורים, שנזכה לסוד קדושת חנוכה, כי 'יום כיפור' הוא בבחינת "אחת בשנה", "לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה" (ויקרא

אשריך ארץ שמלכך בן חורין

בסוף סעיף י' רבינו כותב שהדעת של הצדיק נקראת 'חירות', 'יובל' ר"ת ו'כל בניך ל'מודי ה' בחי' כלליות בן ותלמיד עיי"ש], ב'יובל' כל אחד יוצא לחירות. ולפי קשרי התורה עולה שעיקר העניין של 'החירות' הוא באמת היציאה מהמשא הכבד. המשא הכבד של העוונות הוא תכלית השיעבוד, שאדם רובץ תחת משאו ואין לו שום אפשרות להחלץ ולצאת משם, הוא לא יכול להיות בן חורין.

ענין 'החירות' מקושר להדיא בסעיף י' ל'הארת הרצון' שמתגלה על ידי כלליות בן ותלמיד עיי"ש היטב. ומבואר פעמים אין מספר בדברי ר' נתן, שעיקר החירות הוא בענין של הרצון, כי גם אם האדם כבול בכבלי עני וברזל ואין בידו שום אפשרות לעשות אפי' תנועה אחת דקדושה, אבל אין שום כח בעולם שיכול למנוע אותו מהרצון והכיסופים, [שזהו הפירוש האמיתי של הפתגם: 'אין דבר העומד בפני הרצון' כידוע, וראה ליקו"ה ברכת המזון הלכה ד סעיף כ].

ובאמת בכמה הלכות על תורה זו (פסח ט', ונט"ו ו' ועוד) ר' נתן מאריך שעיקר התיקון והישועה של הדרי מטה אינו מסתיים בההארה של 'מלא כל הארץ כבודו' וההתחזקות ש'ה' אתך עמך ואצלך', רק העיקר שההארה זו תיכלל ברמזים של ההתעוררות של דרי מעלה עד שיתעורר לכסוף ולהשתוקק להשי"ת [בפרט בשעת האכילה] ואזי דייקא יזכה לשלימות תיקונו וישועתו.

וכאן בעצם מתחיל היציאה בפועל והחירות מהמשא הכבד של העוונות, ברגע שהאדם מקבל את ההארת הרצון, אזי הוא נעשה בן חורין,

ומכח הרצון הוא מתחיל לבקש 'סלח נא' עד שפועל וממשיך על עצמו קדושת חנוכה ואזי נעשה נקי מעוונות וכו' וכו', וחוזר חלילה.

מידת "נוצר חסד"

ענין ה'רצון' מלבד שייכותו הכללית לספירת הכתר, כידוע, הרי הוא שייך במיוחד למידת 'נוצר' [אתוון דדין כאתוון דדין], כדברי ר' נתן בהל' הודאה ו' סעיף לז: 'נוצר' הוא אותיות 'רצון' - כי עקר הוא הרצון פמבאר בךברינו הרבה בנה. וזה עקר הארת התלהבות האמת שבלב, שהאמת יאיר ויליחב בלב תמיד בהדרגה ובמדה עד שרצונו יהיה חזק תמיד לה' יתברך ותורתו וצדיקיו האמתיים שזה העקר, ועל-כן פשמגיעים לבחינת 'נוצר חסד' אין מדליקין עוד יותר באתגליא, כי אי אפשר להאיר באתגליא יותר, רק עקר התקון על-ידי הרצון החזק שמאיר ביותר, על-ידי התלהבות האמת'.

זה העיקר מה שהצדיק רוצה להכניס בנו, לא רק התחזקות של "השם איתך ועמך ואצלך" ותישאר איפה שאתה, אלא מין התחזקות שמכניסה בו את הארת הרצון. שיגיע לרצונות, ומהרצונות האלה הוא כבר יגיע להכל.

וזו ההקדמה שלפני 'נושא עון ופשע וחטאה ונקה'. כדי להגיע לסליחה והמחילה הגדולה, להגיע למדרגה של ניקיון מעוונות, צריך לעבור לפני כן דרך המידה של "נוצר חסד", שהיא "הארת הרצון", שאזי האדם יוצא לחירות מהמשא של העוונות, ואזי השי"ת בעצמו "נושא עון ופשע וחטאה", עד "ונקה".

מידה זו של "נוצר חסד" נרמזת היטב בתיבות "כגדל חסדך" [שבתיבות שהם ר"ת 'חנוכה': "סלח נא לעון העם

בסעיף ו רבינו מדבר על השעשועים שלנו בעולם הבא: 'והשגות מקיפים הללו - זה עיקר התענוג והשעשוע של עולם הבא, אשרי מי שזוכה להשיגם... וכאשר כוללים את העולמות (כבסעיף ט) נכללים גם השעשועים זה בזה.

תיבת 'שעשע' היא פעמיים ש"ע - כי מלמעלה, יש את הארת הפנים של השי"ת בבחי' ש"ע נהורין, ומלמטה יש את ה'שוכני עפר' שנמצאים בעולם הש"פ הזה [כמפורש בדברי רבינו לגבי הר"ת של 'הושע', שהאותיות ש"ע הם סוד: 'שוכני עפר'], ועיקר ה'שעשועים' הם כאשר ש"ע נהורי אור פניו ית' מאירים ומתגלים עד השוכני עפר, כאשר הם עצמם מקיצים מתרדמתם ונבלותם ומרימים גם הם פניהם ברננה והשתוקקות להשי"ת [ראה פסח ט סעיף כ, לגבי התחזקות הדרי מטה: 'שתמיד יתחזק בהשם יתברך, ולא יפול משום דבר בעולם, כי יאמין תמיד כי מלא כל הארץ כבודו, ויהיה איך שיהיה אל יסתיר פניו מהשם יתברך מלהשתוקק אליו ומצעקה ובקשה ותחנונים וכו'].

'איש חיל' מבח הארת ה'תרין מולין'
הזכרנו לעיל, כי המדות הקדושות נוצרין ו'נקה', נקראים 'תרין מולין'. והנה בסעיף יא כאשר רבינו מדבר על 'הארת הרצון' שמתגלה בשעת האכילה, אומר רבינו כך: "ועל ידי כלליות בן ותלמיד, על ידי זה, מי שהוא 'איש חיל' - ואינו ההפך (שקורין: רע מול, שלימול) - הוא יכול לקבל בעת האכילה הארת הרצון, דהינו שיאיר לו הרצון בעת האכילה, וישתוקק ויכסוף מאד אליו יתברך ברצון מופלג, בלי שום ידיעה, שלא ידע כלל מה הוא רוצה".

ה'זה כגדל ח'סדך ו'כאשר נ'שאת" - כידוע שיש חסדים פשוטים, שנמשכים מספירת החסד, אבל יש חסדים טובים, חסדים גדולים, שנמשכים מספירת הכתר. כידוע ש"אל" זה מידת החסד - "חסד אל כל היום". אבל האר"י הקדוש אומר ש"אל עליון" שמזכירים בשמונה עשרה מרמז על כתר, [ואכן המידה הראשונה של הי"ג מדות הרחמים היא: 'אל'].

גם בתורה זו רבינו מדבר על הש"ע נהורין שבאור הפנים [ששייך ל'כתר' כידוע], שהם פעמיים הק"ף, שהוא מספר "אל" במילוי [- גימטריא "הקף", כמובא בסוף תורה כא]. ונמצא שכל ענין המקיפים ואור הפנים הוא בסוד פעמיים שם 'אל', [ונרמז בפסוק שמביא רבינו לענין המקיפים שלעתיד לבוא: "מה פעל אל"]. וזה שייך לדרי מעלה ודרי מטה, 'אליעזר' ו'יהושע', כפי שראבר"ג ז"ל כותב שבשם 'אליעזר' נמצא השם 'אל' שהוא חסד, אבל אצל השם 'יהושע' מתגלה חסד יותר גדול, בחי' כגודל חסדך [עיי"ש בדברי ראבר"ג], ואצלו מאירים האותיות ש"ע - ש"ע נהורין ששרשם ב'אל עליון, כנ"ל. ונמצא שבחנוכה מאיר גם הבחי' העליונה של "כגודל חסדך" - ה'חסד הגדול' שנמשך מ'אל עליון גומל חסדים טובים', מ'נוצר חסד'.

שעשועי"ם

בסעיף ג רבינו רבינו מדבר על השעשועים של השי"ת דווקא מהעולם הזה השפל: 'כי מי שיודע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעיקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך, הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עיקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך'. ובהמשך

הארת דרי מטה, לחזקם ולאמצם לעוררם ולהודיעם שעדין ה' אתם ואצלם וכו', כי 'מלא כל הארץ כבודו' וכו'. וכל אחד כפי שנמשך אחר אמיתת הדעת הקדושה הזו כן זוכה להיות 'איש חיל' וזריו ...

ועיקר הוא האמונה, כאשר הבנתי משיחותיו הקדושות שסח עמנו אחר התורה הנ"ל, שעל ידי האמונה זוכין להארת הרצון המופלג, עד שלא ידע כלל מה הוא רוצה, ויצעק וכו' ... כי הכל אחד, כי מי שמתחזק באמונה שלמה בה' יתברך ומאמין שה' יתברך מלא כל העולם כבודו, ואם הוא כמו שהוא - עדיין ה' יתברך אצלו ועמו וקרוב אליו תמיד, אזי בודאי הוא 'איש חיל' ויש לו חלק בבחינת מלכות וממשלה.

כי אמונה היא עיקר ההתחזקות, בבחינת "לבש ה' עז התאזר", בבחינת "והיה צדק אזור וגו', ואמונה אזור חלציו", שזה צריך כל אחד מישראל להמשיך עליו מחדש בכל יום, לאזור אזור במתניו לחגור עצמו באמונה שלמה בה' יתברך ובצדיקי אמת, להיות כגבור ערוך מלחמה, ללחום מלחמת ה' בכל יום, ועל זה אנו מברכין בכל יום: 'אזור ישראל בגבורה', שזהו בבחינת 'הכון לקראת אלקיך ישראל', ועיקר המלחמה - להתחזק עצמו לבלי ליפול בשום אופן.

והעיקר ההתחזקות הוא על ידי 'ים' החכמה' של הצדיק האמת שמאיר בבן ותלמיד כנ"ל, והעיקר על ידי הרמזים, כי אי אפשר לבאר הכל בפה, וצריכין להבין הרמזים שמרמז לנו בכל עת, על ידי הידים שיש ב'ים החכמה'. ואז כשמאמין באמת שעדיין ה' אתו אז בודאי מקבל עוז וממשלה ומלכות דקדושה, שזה עיקר המלכות באמת, בבחינת 'כל ישראל בני מלכים הם'. עכ"ד הקדושים.

מפורש בדבריו הק' שלעומת 'הארת הרצון' שנמשך מהמקיפים העליונים, שהם בסוד 'שפע הכתר' (כמפורש לעיל סעיף ו) - יש בחינה הפוכה שנקראת: 'רע מזל', 'שלימזל'. וכיון שידיעת ההפכים אחת, נבין ונתבונן שהארת הרצון שייך לסוד ה'מזל העליון' [שממנו נמשך שפע ה'מזוני' כפי שהזכרנו לעיל מדברי הגמ' במו"ק כח. ואד"ז קפט: - והוא ממש דברי רבינו כאן בענין הפרנסה והאכילה שנמשך משם].

ואולי שתי הלשונות שמזכיר רבינו הק': 'רע מזל' - 'שלימזל' הם לעומת שתי המזלות הקדושים 'נוצר' ו'נקה'. ומפליא לציין שאכן: 'רע מזל' - 'שלימזל' גימטריא מכוון ממש: "נצר חסד לאלפים - ונקה". וראה בספר המדות (המתקת הדין אות ב): "חלישות הדעת, היינו עצבות, על ידי זה בא 'רע מזל', ועל ידי 'רע מזל' מידת הדין שולט" ה"י. ומפורש ש'רע מזל' המעורר את מידת הדין הוא עומד לעומת מידות הרחמים.

וממילא מובן שכלל השפעת הדעת והרחמנות והארת הרצון שמאיר הצדיק בבניו ותלמידיו - הם אלו שמוציאים את האדם מלהיות 'רע מזל' ו'שלימזל', ואזי נעשה 'איש חיל', וממילא זוכה ביתר שאת ל'הארת הרצון וההשתוקקות' וממילא מתגוללים עליו יותר מידות הרחמים ונמשך עליו יותר הכפרה והנקיות מהעוונות, וחוזר חלילה.

וכפי שעולה מדברי מוהרנ"ת (פדיון בכור ה סעיף יט) המבאר לעובדא ולמעשה כוונת רבינו, מה שכתב שצריך להיות 'איש חיל': "וביאור הדברים לפי עניות דעתנו הוא, כי עיקר הארת הדעת הנ"ל, הוא התחזקות גדול ועצום מאד מאד לכל אחד ואחד בכל מקום שהוא, שזהו עיקר

מלא כל הארץ כבודו

נסיים בס"ד ברמז נפלא: ידוע מהאר"י ז"ל שבהדלקת נרות חנוכה ממשיכים הארה מהג' שמות: ע"ב ס"ג מ"ה - להשכינה שהיא בסוד שם ב"ן. ונרמז בנוסח הברכה: 'להדליק נר חנוכה' - 'להדליק' גימטריא ע"ב ס"ג מ"ה. והנר מצוה' בסוד השכינה.

ויודע דג' שמות אלו: ע"ב ס"ג מ"ה הם כנגד ג' העולמות העליונים: 'אצילות בריאה יצירה', ושם ב"ן הוא כנגד 'עולם העשיה'.

והנה בסעיף ד' רבינו מאריך שמי שיודע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעיקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עיקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך, כמו שכתוב: "ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר" וכו', כי השם יתברך יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו יתברך, ואף על פי כן עיקר התענוג והשעשוע שלו - כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הזה'.

רבינו מזכיר שישנם 'עולמות עליונים', כשהכוונה לכאן 'לעולמות הנודעים בשם: 'אצילות בריאה יצירה' - ואעפ"כ עיקר תענוגיו ושעשועיו ית' הוא דווקא מ'עולם השפל הזה' הוא 'עולם העשיה'. ובהמשך התורה רבינו מאריך בענין הדרי מעלה ודרי מטה ומסיים בסעיף ט: 'וצריך לכלול העולמות, עליון בתחתון ותחתון בעליון', והיינו להאיר הארת עולם 'אצילות בריאה יצירה' ב'עולם העשיה'.

כמבואר להדיא בדברי מוהרנ"ת בהל' נט"ו אות כ: "ועל-ידי זה עקר הפלגיות של דרי מטה שהוא זה העולם,

בדרי מעלה, בעולם העליון, פלגיות עשיה באצילות, שהוא בחינת 'בן חכם' שמאיר 'בבן רשע' שהוא בחינת 'עשיה', שאי אפשר לברר בחינת 'עשיה', להאיר שם הדעת - כי אם על-ידי בחינת 'אצילות' כמו שמבאר בפגנות. כי העקר הוא לתקן הבן רשע שהוא בחינת 'עשיה', הינו להאיר הדעת העליון הגבה מאד להמשיכו בחכמה נפלאה עד שיאיר בעשיה כדי להחזיר הרשעים בתשובה... שיהיה נכלל ב'אצילות', על-ידי זה עקר 'פלגיות העולמות הנ"ל, שזה העקר התקון'.

[ואגב, ניתן לרמז בזה לשונו הק' של רבינו השגורה בספריו וספרי תלמידיו: השי"ת 'אתך עמך ואצלך' (אמנם יש בזה כמה נוסחאות וסגנונות בתורה כאן, ובתורה ס"ח תנינא, ובליקו"ה, ובעלים לתרופה (ראה מכתב ת"ד, ועוד), אך נוסח זה נתקבל אצל אנ"ש, ומופיע כמה פעמים. כדוגמת משיבת נפש אות יח: "השי"ת אתו עמו ואצלו") - דהנה ידוע בספרים [וראיות לאין מספר] שהלשון 'עמך' מורה על קירבה יתירה וסמיכות יותר מהוראת 'אתך', ואילו הלשון 'אצלך' הוא תכלית הקירבה עד שהוא אצלו ממש, ולפי"ז נוכל לומר שכאשר הצדיק מחזק את האדם הנמוך המונח בעולם העשיה' השפל [בחי' יהוש"ע (סעיף יג) וישע"ה (סעיף ח) - מלשון עשי"ה] - אזי הוא מאיר לו הארה מהג' עולמות העליונים: 'אתך' - הארה מ'יצירה'. 'עמך' - הארה מ'בריאה'. 'אצלך' - הארה מ'אצילות', לשון נופל על לשון, ואכמ"ל, עד שכולל עשיה באצילות, כי: 'מלא כל הארץ כבודו' - סופי תיבות 'אצלו', ונכלל בהארת "מה רב טובך אשר צ'פנת ל'יראך" - ראשי תיבות 'אצל' (היינו מראשית האצילות עד סוף העשיה, ודוק).

עומק צעקת ההתחזקות: 'מי כמכ"ה באל"ם הוי"ה' - היינו שבכל הג' עולמות לא נתגלה כל כך כבודו כמו בעולם השפל הזה דייקא, כי 'מלא כל הארץ כבודו' דייקא, שזהו כלל הארת חנוכה.

וחנה, נתבאר לעיל בארוכה שבחנוכה מתגלים כלל י"ג מדות הרחמים העליונים, ועיקר הרחמים מתגלים על הדרי מטה שבעולם השפל הזה, ורמז נפלא יש בזה, כי הנה הסופי תיבות של כל הי"ג מדות: "אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת, נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה" [-ארואאוחונחלנעווו] גימטריא "מלא כל הארץ כבודו" (455).

["מלא כל הארץ כבודו" גי' תנ"ה - שעל זה טענו המלאכים דרי מעלה: "אשר תנ"ה 'הודך' על השמים", ולעומת זה אמר השי"ת למשה (במדבר כז): "קח לך את יהושע בן נון (- דרי מטה) ונתת"ה 'מהודך' עליו" דייקא [כמבואר בסוף התורה שהתלמיד הוא בחי' נצח והודך] - כי "ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חומר והיא תהלתך".

ועתה ראה דבר נפלא: כי 'אצילות בריאה יצירה' עולה בגימטריא אלף ושבעים, שהוא גימטריא 'מלא' [כאשר מחשבים את האות א' למספר 1000 ואותיות מל במספר 70], והמשך הפסוק: "כל הארץ כבודו" (384) גימטריא 'עשיה' (385) חסר אחד, כי אכן צריך ל'מלאותו' עם הארה מהג' עולמות העליונים שהם עצמם עולים בגימטריא 'מלא'. באופן שכלל הכתוב: 'מלא כל הארץ כבודו' כולל את כל העולמות 'אצילות בריאה יצירה עשיה', ודוק [בנוסח הקדיש אנו אומרים: 'יתגדל ויתקדש שמייה רבא בעלמא', שהרי עיקר התכלית הוא ש'אנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו 'יתברך' - ולדברינו הנ"ל ב'עלמא' כולל כל ה'עולמות', ע' - למא' כי האות ע' רומז ל'עשיה' והאותיות 'למא' גי' 'אצילות בריאה יצירה' כנ"ל].

וידוע שהחשמונאים צעקו: "מי כמכה באלם הוי"ה", והנה 'כמכה' כתיב [ולא נכתב 'כמוך'] - ר"ת מ'לא כ'ל ה'ארץ כ'בודו. 'באל"ם' היינו בג' עולמות העליונים: שעולים למספר: אל"ם, וזהו

שאלות יסודיות בהבנת המאמר לתועלת לומדי והוגי התורה וחופרי בארותיה

מ' שאֵלוֹת יסודיות במהלך התורה, קושיות וסתירות, הערות והתבוננויות, מתוך מטרה לכנות מהם את התשובה שבוודאי תבוא אחרי כל שאֵלה, ותבנה מקיף ורצון חדש בעבודתו ית' ובהתקשרות לרביה"ק זיע"א

תשא חטאתם". והרי שם בעגל חטאו בעבודה זרה [רשע], גילוי עריות [רשע] ושפיכות דמים [רציחה]. כמבואר ברש"י (ל"ב רי)². וכן בסעיף ג' האריך שעיקר הרחמנות היא על משא העוונות ואא"כ ככל שהעוון יותר גדול מסתבר שצריך עוד יותר רחמנות.

ג. איך מתנהגים עם הרחמנות? בסעיף א' מבואר שצריך לדעת איך להתנהג עם הרחמנות לכל אחד מה שצריך לו. אך לא הסביר את כללי הרחמנות. ובסעיף ג' כתב שהעיקר שיהיה להם דעת ולא רוח שטות.

א. האם יש עוד מנהיג רחמן חוץ ממשה? בסעיף ב' משמע שלא, כי אפי' את המנהיג העתידי שעליו נאמר כי מרחמם² ינהגם (סנהדרין צ"ב²) רביה"ק מיחס למשה. ואילו בסעיף א' כתב מפורש "מי שהוא רחמן יכול להיות מנהיג" משמע שיש עוד הרבה מנהיגים². ועוד הרי פשט הכתוב על השי"ת ולא על המנהיגים.

ב. האם מותר לרחם על רשעים וגזלנים רוצחים? בסעיף א' שאסור לרחם עליהם. ואילו בסעיף ב' מבואר שמשה הוא הרחמן כי בחטא העגל ביקש "אם

נג. צ"ב הלשון מרחמים, ולא אמר המרחם או הרחמן ומשמע לשון כפולה ומיותרת. וכן מידת הרחמים הרי אינה חסד ללא גבול אלא כלליות של חסד וגבורה והיכן יש כאן גבורה? הרי לכאורה הכל חסד? ויתבאר בתשובות הבאות.

נד. אמר רבי אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא שנאמר כי מרחמם ינהגם ועל מבועי מים ינהל. והנה מדרשה זו רואים שכל פרנס יכול להיות מנהיג לעתיד, ואילו רביה"ק כתב בסעיף ב' שרק משה יהיה המנהיג לעתיד כי מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה. והנה לגבי עצם הדרשה הזו צ"ב שהרי מבועי מים ינהלם הולך גם על העתיד לבוא ולא על עכשיו. וכן האם יש סברא וטעם לדרשה הזו.

ובכל אופן צ"ב איך דרשת הגמ' מסתדרת עם פשט הכתוב שמרחמם ינהגם זה השי"ת. כפי שיפרשו כל מפרשי הנביא.

נה. וכן משמע בגמ' שבהערה הקודמת. וכן משמע בהרבה מאחז"ל שהיו מנהיגים רחמנים כמו דוד ועוד.

נו. ויקומו לצחק: "יש במשמע הזה גלוי עריות ושפיכות דמים אף כאן נהרג חור".

ח. שינוי מלשון הכתוב אצל משה? אצל משה נאמר "ואעשה אותך לגוי גדול" ורביה"ק שינה ל"ואעשך לגוי גדול" הנאמר באברהם בתחילת פרשת לך לך. ואם יש לדקדק בדבריו כמו במקרא וודאי יש לעיין בזה.

ז. מה ענין מסירות הנפש של משה? בסעיף ב' מבואר שמשה "מסר נפשו, השליך נפשו מנגד, לא חשש לעצמו כשלא הסכים ל"ואעשה אותך לגוי גדול". ובסעיף ג' כתב שוב "מסר נפשו והתפלל עליהם כל פעם שנפלו לאיזה עוון כמו המרגלים".

ומשמע שעיקר המסירות נפש הייתה שלא הסכים ל"ועשה אותך לגוי גדול" ולמה זה מסירות נפש? וכן מנין שהיה מסירות נפש ב"כל עוון כגון המרגלים". ולכאורה יותר מסירות נפש זה "מחני נא מספרך" הנאמר בחטא העגל. ומדוע לא הזכיר זאת רק רמז ב"אם תשא חטאתם וכו'". ובאמת שנחלקו בזה הרש"י והרמב"ן שלרש"י הכוונה למחוק מהתורה. ולרמב"ן הכוונה מארץ החיים. וא"כ לרמב"ן זה מסירות נפש ממש. ולמה לא הביא זאת?¹

י. מהי הדעת? בסוף סעיף ב' הגדיר שהדעת זה שיש אלוקים שליט בארץ. ולכאורה זה לא גילוי של משה אלא כבר אברהם הכיר את בוראו. וזה דבר פשוט מאוד שהרי אפי' רוב אומות העולם מודים בזה, וכל פלאי הבריאה מוכיחים שיש לה בורא, ומה שייך בזה "גילוי".

ולא הסביר איך הרחמנות מביאה ל"דעת". ולכאורה משמש שזה קשור להעמדת הבן ותלמיד אך עדיין לא הוסבר איך. והאם "לדעת" איך להשתמש עם הרחמנות, קשור ל"דעת" המוציאה מהרוח שטות.

ד. מאיפה מגיעה הרוח שטות? עד כדי כך שיהודי הלקוח ממקום גבוה כזה יסכים לסחוב ע"ע משא כבוד של עוונות. ורביה"ק לא ביאר זאת.

ה. מה אסור להאכיל גדול? במשל בסעיף א' כתב שלקטן אסור להביא מאכל של גדול. ולכאורה היה צריך להמשיך שלגדול אסור להביא מאכל של קטן. אך לא הביא זאת ואעפ"כ כתב שצריך להביא לגדול מאכל של גדול. ועוד צ"ב שבמציאות אפשר להביא לגדול מאכל של קטן, ומה הבעיה.

ו. מה הנמשל במשל האוכל? מהו ה"חלב" של הקטן. ומהו "המאכל הצריך לגדול". ובהמשך התורה מוזכרים לחם, יין ושמן. ומה הנמשל בזה. ואם הכוונה להשגת דרי מעלה ומטה, למה מלא קשור לחלב, ולמה איה קשור ללחם יין ושמן? ואיך זה קשור להארת הרצון בשעת האכילה.

ז. איך בולל לקטן את מאכל הגדול? בסעיף א' מבואר שאסור להביא לקטן מאכל של גדול. ולכאורה הגדול זה דרי מעלה והקטן זה דרי מטה, ובהמשך התורה כתוב שצריך לבלול אותם וא"כ בהכרח שמביא לקטן מאכל של גדול?

זז. ולפי דברי רביה"ק וודאי נבין שאין מח' בין רש"י לרמב"ן בפרט שבגמ' סוטה י"ד. משמע כהרמב"ן "אשר הערה למות נפשו שמסר נפשו למיתה". ובפשט הכתוב הכוונה לספר התורה. ואגב דאתינא להכא צ"ב הגמ' בראש השנה ט"ז: שהכוונה להמחות משלוש ספרים צדיקים בינונים ורשעים. ובעיקר צ"ב מה שייך להימחק מספרי רשעים הרי רשעים נידונים למוות ומה יותר גרוע מכך?

י"ד. מי הם הדרי מטה שאול תחתית או כל הנביאים? בסעיף ז' מבואר שהדרי מטה הם אנשים המונחים במדרגה התחתונה מאוד בתוך הארץ ממש, עד שאול תחתיות. ואילו בסעיף ח' כותב שכל הנביאים שהתנבאו באספקלריא שאינה מאירה הם דרי מטה. והזכיר את הנביא ישעיה. ובסעיף י"ג הכניס שם את יהושע תלמיד משה שקיבל ממנו את כל התורה. ואת התנא הגדול רבי יהושע. ובסעיף ד' משמע שכל מי שנמצא בעולם השפל הזה ומלוכש בגוש עפר קרוץ חומר, הוא הדרי מטה - וא"כ גם משה כשהיה בעולם הזה ה"ה דרי מטה? [כמפורש בסעיף ח' שמשה הוא הבן ובסעיף ד' מפורש שגם הבן הוא דרי מטה].

ט"ו. [המשך לשאלה הקודמת] מי הם הדרי מעלה? מסעיף ד' משמע שרק שרפים וחיות אופנים הם הדרי מעלה. וכן מוכיח הלשון דרי מעלה שנקח מקדושת כתר שזה הולך על המלאכים. וכן אנשים שהסתלקו מהעולם הזה הם דרי מעלה, ואילו החליפות שנשארו בעולם הזה גם הבן וגם התלמיד שניהם דרי מטה. ואפי' משה כשהיה בעולם הזה ה"ה דרי מטה. וכן משמע הלשון בסעיף ז' "עולם העליון" שזה אותו לשון של סעיף ד' "הנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה בעולמות העליונים". וא"כ איך החשיב בסעיף י"ג את התנא רבי אליעזר לדרי מעלה?

וזו סתירה עצומה, כי בסעיף ד' מפורש שגם הבן הוא בן העולם התחתון. ואילו בסעיפים ח' וי"ג מפורש שבן הוא דרי מעלה?

ואיך זה מציל מעוונות הרי כולם יודעים זאת ואעפ"כ נכשלים בגלל הרוח שטות. ומה יעזור שיחזור על הידיעה שש אלוקים שליט בארץ? ומה שייך לעזוק בזה כל כך הרבה לבן ולתלמיד ולחברו? ולמה עי"ז זוכים למקיפים מיוחדים? ועוד-ההגדרה של "אלוקים שליט בארץ" מתאימה רק להשגת דרי מטה "מלא כל הארץ כבודו" אך היא הפוכה מהשגת דרי מעלה "איה מקום כבודו" כי זה לכאורה הפוך מ"יש אלוקים שליט בארץ".

י"א. [המשך לשאלה הקודמת] האם העיקר זה לדעת או לא לדעת? בכל תחילת התורה משמע שהעיקר לזכות לדעת. ואילו בסוף סעיף ו' כתב "שהמקיפים הם תכלית הידיעה שלא נדע, מה חמית מה פשפשת". ובהמשך מבואר שזה השגת דרי מעלה. וגם דרי מטה צריכים להיכלל בדרי מעלה שזה הפך הדעת.

י"ב. [המשך לשאלה הקודמת] איך הלא נדע מביא ליראה? בשלמא הדעת מביאה ליראה ופחד מהאלוקים השליט בארץ. אך איה מקום כבודו מחליש לכאורה את היראה כמבואר בסעיפים ט' וי"ב שהבן צריך לדעת שמלא כל הארץ כבודו כדי לקבל יראה. אך איך כתב שם שהדרי מטה צריכים לדעת מאיה כדי שיהיה להם יראה? ורביה"ק מוסיף בסעיף ט' שזה כדי שהתלמיד לא יתבטל במציאות, ולכאורה זה טעם צדדי שלא ימות ויעלם, ולא דווקא מפריע ליראה כי באותו מידה מי שמתבטל במציאות מפסיד את האהבה וכד'.

י"ג. [המשך לשאלה הקודמת] איך שייך לבלול ידיעה ולא נדע? איך שייך לבלול את הדרי מעלה והדרי מטה שהם הפכים ממש. הוא יודע והוא זכה ללא נדע?

י"מ. באיזה שיחת חברים נהיים רבי ותלמיד? בסעיף ד' משמע שבכל דיבור של "דעת ויראת שמים", ואילו בסעיף ה' כתב תנאי שיהיה לחבר המדבר יראת שמים. והרי יראת שמים מגיעה רק כשכוללים בן ותלמיד כמבואר בסעיפים ט' וי"ג. ולא בסתם שיחת חברים.

כ. גם כשיש לחבר יראה דיבורים נשכחים? בסעיף ה' משמע שאם יהיה לחבר יראת שמים, דבריו יתקיימו בלב חברו ולא ילכו ויעברו תיכף. וצ"ב שבמציאות רואים שכל הדיבורים הולכים ועוברים גם כשמדברים אחרי שיש יראת שמים.

כ"א. מה ההבדל בין בן לתלמיד? בסעיף ח' מבואר שבן עדיף על תלמיד כי כולו משערו ועד רגלו ממש האב. ולכן משה עדיף על שאר נביאים. וא"כ יש חילוק עצום ביניהם. ורביה"ק מחדד שזה למרות ש"המלמד את בן חברו תורה כאילו עשאו". וא"כ זה סותר לסעיף ד' בסופו שהתלמיד נעשה אדם בגוף כלומר בן. וכן בכל מהלך התורה משמע שהבן והתלמיד שונים זה מזה, [דרי מעלה ודרי מטה, רבי יהושע ורבי אליעזר, שמים וארץ, תחתון ועליון, גדול וקטן] נ"ב.

כ"ב. [המשך לשאלה הקודמת] הארה או כלליות? בסעיף י"ג משמע שצריך להאיר מעט מענין הדרי מעלה

וכן משמע בחי"מ מ"ב"ח שהתורה הזו נאמרה "אנשי סעודה שלישית אחרים שאינם אוכלים חלות".

וכן משמע בשיחו"ה מ' השיך לתורה שיש אנשים שהפכו למלאכים ויש מלאכים שהפכו לאנשים. ובסעיף י" רביה"ק שלעתיד לבוא צדיקים יהיו לפנים ממלאכי השרת ומשמע שגם בדרי מעלה יש דרגות. ואיך הכל מסתדר ומתחבר? **י"ז.** [המשך לשאלה הקודמת] איך שיך לבלול את החיים עם המלאכים?

י"ז. איך ענינו לא יפסק? בחי"מ מ"ו מבואר שע"י תורה זו ענין רביה"ק לא יפסק לעולם. משמע גם אחרי הסתלקותו. ולכאורה מהם הדרכים המיוחדים שגילה כאן כדי שלא יפסק ענינו לעולם. ולא די שתלמידים יעשו תלמידים וידברו זה עם זה ביראת שמים, כי הרבה צדיקים אמרו זאת ואעפ"כ ענינם נפסק. ותמוה מאוד. [והמבין יתחיל להבין שזה קשור לשאלה הקודמת].

י"ח. למה חברים נעשים רב ותלמיד? בסעיף ד' מבואר שהמאיר לחברו איזה דיבור ביראת שמים, נהיה רבו ואח"כ להפך. ולכאורה זה לא רב ותלמיד כלל. ואמנם נשאר "דעת אמת ויראת שמים" אצל החבר אבל איך יקרא רב עי"ז? בפרט שרב הכוונה למשה שהוא הרב של התלמיד יהושע כמבואר בסעיף י"ג.

נח. ובשיש"ק החדש א' תרצ"ט. ובוודאי שזה מתקשר לענין האכילה ולענין הלחם.

נב. והשתא דאתינא להכא, צ"ב: שבסעיף ד' רביה"ק מביא את דרשת חז"ל בב"ב קט"ז. אשר אין חליפות למו חד אמר בן וחד אמר תלמיד. ובמסקנת הגמ' לכול"ע זה תלמיד ולא בן, ורק ריו"ח בשם רבו אמר שזה בן ולא ס"ל כמותו. ויש שם גם מעשה רב שריו"ח עצמו לא חשש לחסרון בנים, וא"כ למה רביה"ק מביא את מ"ד בן? ובסעיף ח' מבואר שהבן עדיף. [והאם לפי קשרי התורה יש סוד שריו"ח וריש לקיש נחלקים ובסוף מתגלה שלא נחלקו ורק ריו"ח דיבר בשם

ההסתלקות אם יש בן או תלמיד אז כאילו "הוא עצמו בעולם" משמע בגוף ממש, שע"ז נאמר גושי עפר קרוצי חומר. ולכאורה קשה מה הענין בזה הרי גוף הוא חיה בדמות אדם והעיקר הוא הדעת. וא"כ למה רביה"ק אומר שכאילו הוא עצמו בעולם, היה די לומר שדעתו בעולם.

ובן בסוף הסעיף כתב שהתלמיד הוא בן כי כאילו עשאו ממש. וכן לשון חז"ל כאילו ילדו. שזה לשונות על הגוף. וכן בסעיף ח' כתב שבן עדיף כי משערו ועד רגלו כולו ממה האב. ושם הכוונה לגוף ממש. ואיזה מעלה יש בגוף? הרי הוא חיה בדמות אדם^א.

והנה מצוות ישוב העולם היא בגוף ולא בדעת. ומי שיש לו בן רשע קיים מצוות ישוב העולם ודלא כמש"כ רביה"ק בסעיף ד'. ורביה"ק עצמו שח ואמר שעדיף להרבות העולם אפי' בבן רשע כי משיח יתקן את כולם.

ובל ענין האכילה הוא וודאי רק לקיום הגוף.

ב"ו. מה הכוונה מתרוקן שכלו? בסעיף ו' מבואר שמי שמדבר עם חברו או תלמידו בדעת ויראת שמים "מתרוקן שכלו ונכס בו המקיף" וצ"ב שבמציאות לא רואים שנתרוקן השכל כלל, להפך ע"י הדיבור הדבר מתחזק בשכל.

ב"ז. מי עדיף הבן או התלמיד? בסעיף ג' מבואר שעיקר הרחמנות הוא על

ללמטה ולהפך. ואילו בסעיף ד' מבואר ש"כולו חד".

ב"ג. [המשך לשאלה הקודמת] איך הפכים נכללים? בסעיף י' משמע שכלליות בן ותלמיד זה היובל-ידי החכמה-הרצון. ובסעיף י"א מבואר שזה בית המקדש. וא"כ יש מציאות של כלליות של הפכים ואעפ"כ נשארים הפכים. ומה הכוונה בזה? [והלשון כלליות משמע שמתמזגים זב"ז כמו הלשון "כולו חד"]. ולסיכום יש ג' לשונות סותרים, כולו חד, כלליות, בן עדיף על תלמיד.

ב"ד. האם הלא נדע זה הבן או הכלליות? יש סתירה בזה, בסעיף ז' מבואר שהשגת הדרי מעלה זה "מה חמית מה פשפשת", שזה "תכלית הידיעה שלא נדע". ואילו בסעיף ו' מבואר שמה חמית זה המקיפים שזוכים להם אחרי שמאירים לבן ולתלמיד. וכן משמע בסעיף ח' שרק אחרי "והעמידו תלמידים הרבה-בן ותלמיד" מגיע "הסייג לתורה-מקיף". וכן בסעיף י' מפורש "שהארת הרצון-בלי שום ידיעה כלל מה הוא רוצה" זה מגיע רק אחרי כלליות בן ותלמיד.

ב"ה. ישוב העולם זה גוף או דעת? בסעיפים ב' וד' מפורש שמצוות ישוב העולם היא רק לבני דעת, אבל בלי דעת הוא רק חיה בדמות אדם^ב. וא"כ הגוף הוא עדיין בגדר חיה בדמות אדם. ואילו בהמשך סעיף ד' מבואר שאחרי

רבו רשב"י שכבר נסתלק? [ועוד צ"ב שבמדרש במדבר רבה י' ד' דרש ר' חנינא רק את הבן, כרשב"י, ושם לא חלקו עליו.

ג. וצ"ב הלשון חיה בדמות אדם, הרי חיה שונה לגמרי מאדם.

ה. ובוודאי הכוונה שלמרות הגוש עפר-חיה בדמות אדם, יזכה לדעת. אך עדיין לא התבאר במהלך התורה מה העניין בגוף-גוש העפר עכ"כ שהצדיק שהסתלק מתגעגע להכנס לגוף בעולם הזה [-סעיף ד'] והבן משתבח שגופו כולו מהאב.

כ"ז. מה הכוונה והמעלה בהארת הרצון? "איך שייך להשתוקק ולכסוף מאוד ברצון מופלג בלי ידיעה כלל מה הוא רוצה".

ל. מתי נמשכים המקיפים? בסעיפים ו' ח' מבואר שברגע שמדבר עם חברו או תלמידו מתרוקן שכלו ומקבל המקיפין. ואילו בסעיף י' מפורש שהארת הרצון מאירה [רק] בשעת האכילה שזה המקיפין. ובדקדוק הלשון משמע שבתחילה דיבר על השגת המקיף ובסוף דיבר על גילוי המקיף בלי להשיגו⁵¹. וצ"ב מהם ב' הענינים הללו?

ל"א. כל ענין הפרנסה צ"ע? בסעיף י' ובסוף סעיף י"ג רביה"ק מבאר שהארת הרצון נמשכת בשעת אכילה בגלל 4 דברים. 1- ע"י כמות הממשלה אדם שייך למלכות-שעבוד הכתובה. 2- יש ים החכמה וכתוכו ידים. 3- המקיפים-יובל-חירות, מאירים בידים של ים החכמה [רמזי הרב]. 4- המלכות מקבלת פרנסה מהידיים הללו. 5- כולם מצפים לפרנסה 6- המלכות לוקחת את הציפיה [המכונה הסתכלות ובטחון] הזו ואיתה היא מקבלת פרנסה מהידיים. ולכן יוצא שהמלכות מקבלת פרנסה מהידיים שיש בים החכמה שבהם מאיר המקיפים. 7- המלכות שוחקת ומחלקת הפרנסה לכולם.

ואף שברוב גאונות ופלא רביה"ק מלביש הכל על פסוקים ומאחז"ל, הכל

בעלי העוון, ולכאורה זה הדרי מטה "המונחים במדרגה התחתונה בשאול תחתית" והם החיה בדמות אדם ועיקר מעלת משה שמוסר נפשו עליהם. ומבואר בסעיף י"א שרק בגלל שמשה סר לראות בצרתן של ישראל השוקעים בעוון הוא זוכה לחנוכה אור הפנים מקיפים כהונה ומלכות. וא"כ אף שצריך כלליות בן ותלמיד העיקר זה בזכות מסירותו לתלמיד. וא"כ התלמיד מזכה את רבו יותר מבן את רבו. ומאידך הבן עצמו עדיף על התלמיד כי השגתו יותר גדולה באביו כמבואר בסעיף ח'⁵².

כ"ח. מה ענין היראה? במהלך התורה נזכרת היראה ח' פעמים, א' לדבר עם חברו ביראת שמים (סעיף ד'). ב' שלמדבר עצמו יהיה יראת שמים כדי שיתקיימו דבריו (סעיף ה'). ג' המקיפים מגיעים "ליראין" (סעיף ו'). ד' בן ותלמיד לבד אין להם יראה ולכן יש לכלול אותם (סעיפים ט' ו"ג) ה' עיון בחידוש חכם הדור מפיל יראה כי מעורר היראה של המחדש כדי שיהיו דבריו נשמעים (סעיף י"ג) ו' היראה היא המלכות הבאה להמשיך פרנסה מהידיים שבים החכמה כשמעיינים ומדברים בחידוש חכם הדור (סעיף י"ג). ז' היראה היא גילוי המלכות כשהתלמיד מקבל את השגת דרי מעלה (סעיף י"ג על הלוייתן). ח' יש ה' אימות וכלליות היראות עד 1405 (סוף התורה). והאם יש קשר בין ח' הדברים?

כב. ובליקו"ה (שותפים בקרע ה' ב') מבואר שזה הוויכוח בין יעקב שהעדיף את אפרים-דרי מטה, לבין יוסף שהעדיף את מנשה-דרי מעלה.

כג. ובסוף סעיף י' כתב שגילוי הארת הרצון זה השתיקה [אין מסיחין בשעת הסעודה] והשתיקה זה לא השגת המקיף אלא איזה מקיף לא להשיג, כמבואר בסעיף ח', וא"כ זה מחזק את היסוד שזה ב' דברים שונים. השגה ומה לא להשיג.

זה בטחונות, בפרט שבטחון פירושו לא לצפות אלא להיות בטוח שיש לו את זה. 13- ומדוע המלכות צריכה לקבץ את הבטחונות בשביל לקבל פרנסה דווקא מידי החכמה. 14- במה ענין הציפיה והבטחון קשורים למהלך התורה. 15- למה היראה מתגלית רק בהתגלות המלכות שהיא בחי' יראה. 16- מפורש בתחילת הסעיף שברגע שמתגלה ידי החכמה ממילא המלכות באה לקבל פרנסה- כמו בעת שחוזר על חידוש הרב. ולכאורה זה סותר למה שמבואר בסוף סעיף י' שזה קורה רק בשעת האכילה. ובפרט שרבי יהושע ראה זאת לא בשעת אכילה. 17- מדוע הפרנסה שהמלכות מחלקת נקראית לחם ויין. ולחם הפנים ולחם עם שמן-מקיף. 18- למה דווקא רבי יהושע-דרי מטה ראה את התגלות המלכות. הרי זה תלוי בכלליות בן ותלמיד וגם בבן ומדוע ר' אליעזר ישן ולא ראה זאת.

ל"ב. האם יש קשר בין התענוג מגושי עפר קרוצי חומר [סעיף ד'] לעיקר התענוג שלעתיד מהמקיפים [סעיפים ו' י"ג]? ולכאורה זה הפוך ממש. כי לעתיד כבר לא נהיה גושי עפר כמו עכשיו.

ל"ג. מדוע פרעה נקרא מקיפים-יובל "דכל נהורין אתפרעין ואתגלין מינה"? ומדוע רביה"ק קיים דווקא כאן רמז ולא ביאר יותר?

ל"ד. איך "הענווה הגדולה מכולם" המובאת בסוף התורה קשורה למהלך התורה.

נראה דברי נביאות ופלא, ונפרט ח"י שאלות: 1- למה צריך להיות קשור למלכות בשביל לקבל פרנסה. 2- ובפרט שהביא על זה את הפסוק "ומשביע לכל חי רצון" שמשמע שגם שלימזל יקבל פרנסה. 3- מה הענין של "איש חיל" בלי "רע מזל" "שלימזל". 4- מדוע מי שאין לו שום ממשלה אין לו פרנסה והאם זה כך, ובמה זה קשור לכל מהלך התורה. 4- מהו ים החכמה ולכאורה הכוונה לספירת החכמה אך מדוע היא נקראת ים? 5- מהם הידיים של ים החכמה לפי פשט הדברים, והידיים האלה הם מעל החכמה, מתחת החכמה או שווים לחכמה? 6- יש סתירה האם המקיפים לא מאירים לחכמה עצמה אלא רק לידיים שבחכמה ^כ [סעיף י'] או שהם מאירים גם בחכמה [סעיף י"ג] ^כ. 7- ומה הכוונה שהמקיפים מאירים בידי החכמה, מה ההבדל בין ידי החכמה עם או בלי הארת המקיפים. 8- מהם הרמזים הללו של הרב ואיך הם קשורים לידי החכמה? 9- למה המלכות מקבלת פרנסה דווקא מהידיים הללו ולא מהחכמה עצמה או מהמקיפים ישר? ובסעיף י"ג משמע שהיא מקבלת מהחכמה ולא דווקא מידי החכמה המבואר כאן וזה סתירה. 10. בסעיף י"ג מבואר שרגע הגעת המלכות לידי החכמה לקבל פרנסה נקרא "מאור גדול" "אור גדול" "התגלות המלכות". ומדוע. 11- מה הכוונה שאחרי שהמלכות מקבלת פרנסה מידי החכמה היא שוחקת ומחלקת אותה לכולם. 12- מה הכוונה שהציפיה לפרנסה

כד. וז"ל: "מינך וזרועך" זה בחינת הידים הנ"ל, שבהם מתגלה הארת המקיפים". וזה כל הנקודה של סעיף י'.

כה. וז"ל: "שהיו באין בספינה, הינו שרבי אליעזר ורבי יהושע, שהם בחינות בן ותלמיד, היו מהלכין בים החכמה, ששם מתגלין אורות המקיפים".

ל"ז. מאיפה יקבל יראת שמים שיוכל לדבר עם חברו? בסעיף ד' מבואר שצריך לדבר עם חברו ביראת שמים, ובסעיף ה' הוסיף תנאי שיהיה למדבר יראת שמים. ולא ביאר מאיפה יהיה למדבר יראת שמים. ובסעיף ט' משמע שעצם זה שנכללו יחד בן ותלמיד מגיע יראה ואולי זה מביא את היראה? ובסעיף י"ג מבואר שדי לדבר ולעיין בחידוש של החכם כדי שיהיה יראה. וא"כ לא צריך שיכללו ולא צריך שיהיה למדבר יראה אלא די לעיין ולדבר מחידוש החכם?

ל"ח. המדבר עם חברו מעמיד תלמיד ולא בן? ובפשטות הכוונה שיעמיד גם בנים ממש. אך א"כ לא כל אחד יכול לעסוק בזה, כי אם לא התחתן ואין לו בנים? ויש סתירה בלשונו כי פתח שצריך להעמיד בן תלמיד וכל אחד יכול לעסוק בזה. והמשיך "להעמיד תלמידים" משמע ולא בנים.

ל"ט. האם היראה היא המלכות למטה או כלליות בן ותלמיד שאז מתגלה הכתר?

מ. למה ענין האכילה קשור לעיקר מהלך התורה. ובפרט שהארת הרצון וכלליות הבן והתלמיד יכולים להיות גם בלי אכילה. וכן הארת הרצון יכולה להיות תמיד.

ועל כולנה שאלה יסודית, מה חסר לי בלי התורה הזו, מה השתנה לי אחרי ידיעת התורה הזו?

ל"ה. בסיפור ובנמשל יש כמה תמיהות.
1- שר"א ור"י הלכו בספינה בים. הספינה זה המקיפים והים זה החכמה. ולכאורה הספינה זה הצמצום לא לטבוע בים, ולא המקום היותר נסתר ועליון מהים-החכמה. 2- בתחילה הם לא נכללו אלא ר"א ישן-דרי מעלה, ור"י נעור-דרי מטה, וא"כ לא היה שם מקיפים-ספינה. 3- למה שינה מלשון הגמרא "באים בספינה" וכתב "הולכים". 4- הזעזוע של ר"י גרם ממילא להתעוררות ר"א-וכלליותו בדרי מטה. שלא בהשתדלות ר"י. משא"כ ר"י נכלל בדרי מעלה ע"י ר"א שאמר לו "מה זה יהושע"¹⁰. ומאי שנא? 5- הכלליות התחילה אחרי ראיית המאור הגדול. וא"כ איך ר' יהושע ראה את המאור הגדול-קבלת פרנסת המלכות מידי החכמה. הרי רק בכלליותם זה קורה? וזה תימה רבתי. 6- למה ר' יהושע לא ידע מה ראה ורק ר"א הסביר לו. 7- למה ר"א נקט בלשון שמא. 8- למה ר"י ראה דווקא את קיבוץ הבטחונות ולא את השפעת הפרנסה. 9- איך בסיפור הזה לא מוזכרים ידי החכמה אלא רק החכמה. [וזה סותר פעמיים לסעיף י' 1- שהמלכות מקבלת מהחכמה ולא מידי החכמה 2- שהמקיפים מאירים לחכמה ולא לידי החכמה].

ל"ו. בסעיף ד' "כשמגיע זמנו להסתלק" מהו זמנו? ואיך זה קשור לקבורת משה של סעיף י"ג בסוף התורה.

ניתן לקבל את המאמר המלא הכולל יסוד המתבאר מתוך דברי מוהר"ת בליקו"ה והסבר מפורט איך מתורצת כל שאלה דרך פניה להמערכת 'עיינות ותהומות'.

סו. וז"ל: "הינו שרבי אליעזר הביא את רבי יהושע לבחינת השגה של מה, כדי שיהיה רבי יהושע, שהוא בחינת תלמיד, נכלל בבן". ואילו על החלק שר"א נכלל בתלמיד לא כתב כך.

❧ התכללות!! ❧

הרב והתלמיד מוללים ומכלילים בכלליות הארתם

כלליות האיה - מלא בספר ביאור הליקוטאים (ע"פ דבריו בביאור הליקוטאים)

קדושים בקודש קדושתו של הדרי מעלה כרשב"י (וחבריו). אבל מחמת שלא כל אחד זוכה לזה, ועל רובם ככולם שוטף ועובר תכלית ההיפך מזה, אשר על כן יש לנו לשפוך ליבנו כמים בכפלי כפלים, לחפש ולבקש (באיה מקום כבודו), את ה' ודוד מלכנו ומנהיגנו, יומם ולילה (כמובא בפנים ובשאר מקומות בספריו הקדושים). אבל לעומת זאת ביותר ויותר, בכפלי כפלים צריכין להתגבר בשמחה, לקיים בשמך יגלון כל היום, להתחזק ולהתאמץ בבטחון חזק ברוב טובו (וחסדו), שיתהפך לזכיות, ויחיהו ממיתתו, ויקימו מנבלתו, ויקיצו משינת עפרו, עד שיוכל להגיע (עיי"ז) לתכלית תכלית השלימות, שבנבואת פנים בפנים^פ.

כי בהתחזקותנו ורינונינו נשפע עלינו ברוב טובו הזאת, לזכות להשגת כבודו יתברך, אשר עין לא ראתה וכו' (אות מ"ה). ועיי"ז לא ידח ממנו שום נידח כלל וכלל ח"ו (אות ס"ח). אלא שלרוב החכמה העמוקה והנשגבה הזאת (שבכלליות הנ"ל), שקשה וכבד להשיגה (אות נ"ה) ועמוק עמוק מי ימצאנו, עומק תבונת

עיי"ן בביאור הליקוטאים בפרט באות ע"ד, פ' - פ"א שהפליא המבאר ז"ל לבאר את עומק הדעת הנפלא של כלליות התעוררות - והתחזקות (של דעת האיה - מלא) לקרבו אל השכל והדעת במתק לשונו (במשל נפלא) מהשפעת הגשמיות אשר בודאי לא יעלה על דעת שום איש לראות בעצמו חיצים על סמך הבטחון שיבטח אח"כ בבטחון חזק שירפאהו ההשי"ת מהחיצים, וכ"ש שלא יעלה כן על הדעת שיחטא חטאים שהם חיצים ברוחניות נשמתו על סמך הבטחון שיבטח ברוב טובו חסדו שימחל לו. אך אח"כ מי שנשתטה כבר ח"ו (ברוח השטות) שנכנס בו חיצים לעבור עבירה, עד יפלה חץ כבודו מוכרח לידע וכו', עיי"ש היטב.

ומרוב הפלאת שני הפכים האלה, (נדע - ולא נדע)^פ בעומק תבונת מקיפי הרב שבשני הלימודים האלה, אשר למדנו מרמזי ידיו ונטיותיו, לאחוז החוטרא בשני ראשים, שאע"פ שכוספין ומתגעגעין לכסוף לתכלית המעלה, (כראוי באמת לנפשות ישראל שהם חלקי אלוה ממעל, להיות

פז. עיין היטב אות מ"ג, פ"ט ועוד.

פח. כל זה נכתב על פי לשונות המבאר ז"ל ששון ושמחה הערה ג', שיחות וסיפורים אות י"ז, בביאור הליקוטאים אות מ"ה, ע"ד, פ' - פ"א, עיי"ש היטב.

א] המבין יבין מצירופי דבריו מדרכו של ספרו של הרב (ליקוטי מוהר"ן), שעל אף שבודאי הוא בכלליות האיה - מלא (ע"ן) ליקוטי תנינא ס"ח, ובהקדמת ליקוטי מוהר"ן), מ"מ הלומד ספרו בלא התגלות דברי התלמיד (וספריו, לגלות בזה גם באופן הלימוד בדברי הרב), יראה שסוף סוף דומה השגת הרב להשגת בנו, (היינו איה). אשר נמשך ממוחו והשגתו ממש (אות צ'), [אלא שיש גם הבדל גדול ביניהם, בדרך נפלא דלית מחשבה וכו', ע"ן היטב אות פ"ז, צ']. כמדדגת רבי עקיבא (דרי מעלה בן) כמובא בפנים), אשר היתה מעין המדרגה של משה עצמו, כמבואר בדבריו הקדושים שגם השגת הבן הוא בבחינת כי לא יראני וכו' והשגת משה בעצמו, [מחמת שנמשך כולו ממוחו] (ע"ן היטב באות ל"א), אשר מכל זה מובן אשר העיקר אשר הודיע לנו בספרו (מבלי אשר ישפיע עלינו על ידי התלמיד שנחשב כלפינו כדרי מעלה, אשר רק באמצעותו ישפיע עלינו ממן ומזון העליונים, לשוחק ולחלקו, להשפיע מזה גם לדרי מטה ע"ן היטב אות כ"ח כ"ט). הוא השפעת לימודיו בהקושיה והשאלה שלכל מדרגה (מה ידעת וכו' - איה מקום כבודו), ומהתירוץ והתשובה שותק מבלי להודיע לנו התחזקותנו (בהארת המלא), כי אם ברמזי ידים (ע"ן היטב אות כ"ב), וברוב הפעמים אשר הרחיב בהארת המלא הוא באריכות לשון קדשו של מוהרנ"ת, דוק ותשכח. כי כל עיקר המלא וההתחזקות נתגלה לנו רק באמצעות התלמיד, "שעל זה סמך עליו ידי חכמתו בעלייתו אליו באור החי"ת (שבחנוכה הנ"ל), לשאוב ממקורו ובארו מים חיים היורדים ונוזלים מיו"ד מחשבתו ומוחו וכו', כפי הסלח נא וכו', ולהשפיע על ידו לימודים קדושים לכל הדרי מטה באופן שיהיה נשפע ונודע

לימודנו שלמדנו מהחכם הזה (אות ע"ד).
ע"ן שבחכמתנו המוגבלה יהיו כשני ההפכים ממש (אות מ"ג).

מ"מ מכיון שאעפ"כ היא היסוד שבכל תורת הרב והתלמיד, לבוא עכ"פ לאמונת הרצון לאור המקיף הנפלא הזה (ע"ן היטב אות י"א) נתעוררתי ע"פ מש"כ המבאר ז"ל בהקדמתו (לפני הכללים), "שנודע לכל באי שעריהם את ההשתנות אשר בדרכי ההעלאת רוח קדשיהם לקדושת פיותיהם וכתבי ידיהם, אשר ע"ז נלאו ויגעו המפרשים והמבארים לידע ולהודיע את מבואיהם, ואת תהלוכות נתיבותיהם". אשר ע"פ זה התבוננתי בנתיב ים חכמתו של המבאר ז"ל, אשר הרגיל לבוא בשעריו (גם בכוכבי אור ובחכמה ותבונה), יבחין בהשתדלותו לקרב להגיון ליבנו את כלליות המקיף הזה לאור חיות היובל שביום הכיפורים, (שהוא אור החמישים באור השמונה של חנוכה), (אות מ"ח). וראיתי בזה כמה נפלאות בנתיב ספריו וחיי תקופות הימים והשנים (המובא בפנים), של המבאר ז"ל. אלא שמרוב ריחוק חכמת המקיף הזה ממלאים ברוח שטות כמונו היום, קשה וכבד מאד לדבר בדברים נפלאים ונשגבים מדעתנו, אשר אין לנו בזה השגה (כי אם באמונה כנ"ל). מ"מ מרוב רחמנות מנהיגינו האיש חיל שממשך ומביא מרחוק לחמו ופרנסתנו ממרחק המקיפים (אות ס"א) גם לרחוקים כמונו היום, חובה עלינו לקיים ציוויו לעסוק בישובו של עולם, לרוקן משכלינו אור המקיף הזה (לחברים מקשיבים), עכ"פ ברמזי ידים וראשי פרקים בעלמא. (ועל אף שיש עוד הרבה בהגיון הלב, מוכחים לשתוק בסייג החכמה, ולהבין דבר מתוך דבר כל אחד לפום מה דמשער בליבא), כי סוף סוף הרי לא לתוהו בראה.

מה שזה לבד עיקר שעשועיו ורצונו יתברך (אות ז'), נראה מצירופי דבריו מכמה ראיות, שמרוב תענוגיו ושעשועיו יתברך להשפיע עונג דעתו לזולת התחתונים (עיין אות ל"ב), יש להעדיפו (ענין הדרי מטה והשפעת הדעת הראויה להם), גם על חשבון הדרי מעלה שבבחינת הבן.

ויש להביא לזה עכ"פ ב' ראיות, א' מגואלנו הראשון אשר מובא בפנים מענין מסירות נפשו להשליך נפשו מנגד בעד עמו ישראל, דכשנאמר לו "ואעשה אותך לגוי גדול" (דהיינו בבחינת הבן אשר יצאו ממוחו ודעתו (כמובן) שהוא בבחינת הדרי מעלה נגד נשמות שישים רבוא משישראל, וכידוע לגבי בני משה במקום אחר), והוא לא השגיח ע"ז כלל בהבנת רמזי ונטיית ידיו יתברך ברחמנותו להשתעשע דוקא בתחתונים האלה, (לגלות עי"ז דוקא משכן בית דעתו (לגור בתחתונים) לגרש מהם ולזבוח רוח בהמיותם בהקרבת התמיד המבוא בפנים, עיין אות ט"ו, ז' ג'). ב' מגואלנו האחרון הלא הוא מנהיגינו הרחמן האמיתי אשר רמז לנו

לכולם מרוב סליחותיו יתברך וכו', (עיי"ה בכ"ז בחכמה ותבונה על הסיפורי מעשיות מאמר א' אשר הולך וסובב על התורה דידן) ס"ב.

בן לא כן הוא בספרי התלמיד (ליקוטי הלכות) "אשר שם הוא להיפך שמרחם ומוציא מפיו את הדעת ותבונת התשובה והתירוץ שבדרגתם, (באופן שימלא כבודו בכל הארץ) נ"א. ואת הסתירה והשאלה שעליה (של איה מקום כבודו שהוא ההתעוררות) לא ירמז להם רק בידיו (אות כ"ב עיי"ש). וכלשונו הבהיר של המבא"ר ז"ל (בחכמה ותבונה אות ל"ט) שמוכן מהתורה ז' תניינא של כל ההארת וכו' עיי"ש, וכאשר נראה ונודע לכל מביט בספרו הקדושים, שאע"פ שמרבה לדבר מכל המדות וכו', אבל עיקר ורוב דבריו יסובבו על ענין התחזקות וכו', כי הוא יתברך חנון ורב לסלוח וכו', עיי"ש היטב.

ג' מחמת שנראה מצירופי דבריו, אשר על אף שבאופן אחד גדלה יותר בחינת האיה, כי הוא המתייחסת יותר לצד הבן שזוכה להשגת אביו ממש, מכל מקום את דעת המלא אשר גדלה ועצמה (באופן אחד)

ס"ט. ועוד יש להוסיף ולבאר באופן אחר, (עיין היטב ליקו"א ס' קצ"ב) אשר על אף אשר שמשו בעצמותו בהשגתו בעצמו יש בו כלליות שניהם (הבן - והתלמיד), מ"מ אחרי שנצטייר פניו ושכלו באותיות ספרו (אפילו אם יכתוב החכם בעצמו בספר לזכרון, וכ"ש אם יכתבנו תלמידו אפ"ל בבחינת הלומד ילד עיי"ש היטב), אזי אחרי כשנפטר זה החכם (בהסתלקותו והשאתת חליפת שכלו ותלמודו), יתגבר בזה בחינת השכחה, אשר אף אם זכינו ללומד ילד (שלא יהיה בבחינת הלומד זקן שהוא בבחינת עבד כמבואר שם), אשר מחמת כן נחשב כדמות פניו ושכלו ונשמתו של החכם ממש, מכל מקום לא יהיה חליפות הדעת הזה כי אם בבחינת בן, (כלשונו הלומד ילד ודוק) אשר הוא אכן כדמות מוחו והשגתו של אביו ממש, אשר מכל זה מובן שספרו של רבינו ז"ל הוא רק בבחינת בנו, והוא עצמו גבוה הרבה מזה, וכמו שאמר לגבי רבינו רבי אלימלך (חיי מוהר"ן), עיי"ה בתורה קצ"ב ובתורה ק"כ ובתורה י"ט ודוק היטב היטב, (ועוד יש להאריך בזה מצירופי שאר מקומות). ואכמ"ל.

ע. בענין תפילותיו אשר הוא ענין אחר אין כאן מקומו לבאר ודוק'.

ע"א. כן נצטווה מפי האדמו"ר ז"ל להאריך מאד בהתחזקות, (מפי הגרי"מ שכטר שליט"א)

יותר מדברי הרב²² אשר זה לבד נקרא הגן עדן של השי"ת, כי רק על ידו (והשארת ספריו) יהיה עיקר שעשועיו ותענוגיו יתברך כמו שנתבאר לעיל ודוק.

[ד] ומחמת שנתארך הדברים [בדרך האיה של הלקו"מ והמלא של הלק"ה] יש לנקוט באהבת הקיצור להוכיח ולבאר ברמזי ידים וראשי פרקים מכמה פנים את הענין אשר המבאר ז"ל מגודל ענוותנותו (ויראתו) המוב"פ [אשר בזה תלוי כלליות הבן והתלמיד כמוב"פ (והיה מיוחד אצלו כידוע)] לשאוב מים חכמתם של הרב - והתלמיד ולגלות את אחדותם וייחודם לכל יושבי תבל. ניכר לכל בא בשער ספרו מכלליותו בענין האיה והמלא (התעוררות - התחזקות) אשר בזה עיקר השלמות כמוב"פ.

על אשר אף אם יכנס בהתחזקות נוראים ונפלאים יזהר מאוד לסיג חכמתו באזהרת האיה וההתעוררות כדי שלא יתבטלו במציאותם, התחתונים והדרי מטה כמוב"פ.

ולא לחנם אמרו אנ"ש שהכי קרא שם ספריו "ביאור הליקוטים" בלשון רבים (אשר לא זו בלבד אשר כוונתו על הקמא - והתנינא) אלא שכוונתו היא גם על ספרי הרב - והתלמיד אשר בספריו יכלול השגת הבן (והאיה, וכנ"ל שספרו של הרב הוא בכח"י הבן) והתלמיד (מלא). והרגיל בדבריו ישתומם על נשגבות דבריו שמצד אחד יפליג ויפליא מאוד לדבר (ממעין הנובע של ספריו של הרב) במדרגות והתעוררות ושלמות האיה בתכלית המדריגה, ומצד

הרב ז"ל (פרפראות לחכמה אות ל') ברמזי ידיו, את אשר שמע ממוהרנ"ת ז"ל שיחה נפלאה ונוראה מענין אם היה נשאר מרבינו חליפת הבן אשר העולם היה בא אל תיקונו. והנה נודע לנו בעל פה (עיין היטב בשיש"ק החדש מערכת רבינו אות תקד) אשר להשארית הבן הזה שלח את תלמידיו הנוראים (ר' יידל ור' שמואל אייזיק) למסור נפשם כפי אשר הורה להם, ובחזרתם אמר מודה להשם אשר אני רואה אתכם חי, אשר מכל זה מובן כי באם היו ממששים, היו נסתלקים מעוצם הקטרוג והחרון אף שנתעורר אז. והנה ידוע התבטאותו של מוהרנ"ת בזה שהוא היה מקיים שליחותו עד הסוף (עיי"ש). אשר מזה תמוה על אשר לא שלחו רבינו לזה (והיה העולם בא על תיקונו), אלא שמרחוק מובן, כי גם אם היו זוכים לתיקון העולם ע"י הבן הזה, מ"מ אם לא היה נשאר לנו התלמיד הנ"ל לא היו זוכים השוכני עפר במיתתם ונבילתם להתעורר משינת נצחיותם, לזכות לחיי עד ע"י התלמיד (יהושע) הזה. אשר מרוב תהילתו יתברך דוקא מגושי ושוכני עפר ממש, אשר הוא עיקר שעשועיו ותענוגיו יתברך לנצח, מוכרחים להמשיך ימי גלותנו בהסתלקותו של הבן הנ"ל, כי בודאי יש להעדיף התלמיד לבד (בכלליותו שהוא בכחינת הבן) מהבן לבד (אף שכולל גם בחינת התלמיד), כי בזה לבד יהיה תכלית שלימות רצונו יתברך, (ראיה זו מבוארת מההערות על שיש"ק הנ"ל, כמדומני ששמעתי זאת מאנ"ש). ומכל זה ועל פי הנ"ל מובן קבלתנו מר' נחמן מטולטשין²³ להעדיף לימודנו בדברי התלמיד אף

עב. בהקדמת כוכבי אור.

עג. לדרי מטה כמונו היום.

[ו] וברוב עליותיו של הרב הזה בעצמו, (והיינו רבינו ז"ל בעצמו למעלה מספרו כנ"ל) בכלליותו לגמרי במציאות אלקותיו יתברך למעלה לגמרי מהמקום והדירה שבכלליות בריאת העולמות העליונים והתחתונים, אשר בתכלית הלא נדע הזה יהיה מזה חיסורים ויתורים כפילויות וקיצורים והכחשת הכתובים מזה לזה. (כמבואר היטב באות צ') [אלא שבהתכליותו לתכלית הידיעה ממש כחשיכה כאורה (עיין גם אות פ"ז) יתגלה עי"ז מידותיו ואותיותיו של הכרעת הכתוב השלישי בהכרעה ופירושו להלכה למעשה, עיין היטב אות צ'].

ומרוב הנעלמות אשר בהמקיף הנורא הזה אשר א"א להבין ולהשכיל בזה (עיין היטב באות י"א ע"פ שיחות הר"ן) כ"א באמונת הארת הרצון מהאור שפע מקיף הכתר המוב"פ. (שנמצא בזה ב' הפכים בדעתנו האנושה אשר לדעתו יתברך יהיו לאחדים) נכנס בזה המבא"ר ז"ל הרבה בדבריו הנוראים, בכל אלו ההכחשות והסתירות כגון צדיק ורע לו - הכחשת הכתובים - ידיעה ובחירה - כלליות בן ותלמיד - ועוד ועוד. (והוא הרבה כמעט בכל תורה ותורה) אלא שמ"מ יבא בזה רק באמונה לבד ולא באנושת דעתנו, (עיין תורה ח' אות כ"ט ובאמת ואמונה) והפליא להכין לזה גם בהח"י כללים (שבהקדמתו) והוא כלל הי"ב והי"ג והי"ד (וקצת גם ב"א ודו"ק) לבא באור האמונה ברום הנשגבות האלו.

שני יפליא מאוד (ממעין הנובע מהתלמיד בכלליותו מהרב) בהתחזקות עצומה ואינסופית עד אין תכלית לא נמצא כלל דוגמתו, אלא שגם התחזקותו הוא באופן של התעוררות נשגב ונפלא ולהיפך התעוררותו הוא בדרך התחזקות נפלאה ונוראה י"ד.

[ה] ומרוב ההפכים האלה (הנדע - ולא נדע) הנובעים ויוצאים מחרות היובל של ים חכמת השער החמישים ואור הח' המוב"פ לכן האריך המבא"ר ז"ל (בכלליותו בזה כנ"ל) בכל ספריו וכתביו להאמין (עיין אות י"א) עכ"פ מרחוק בהארת המקיף הנפלא הזה.

וכתב קונטרס מיוחד בפנ"ע בשם "חכמה ובינה" בגדלותם של כלליות הרב - והתלמיד, ואיך שכל ים חכמתם נמשכה ממקור חכמה של הנחל (ויים) הבינה הזאת הנקראת בשם "ים החכמה" כמבואר ברמ"ק. (פרדס שער כ"ג פרק ד' ערך דמעות ומרומז גם בסוף תורה דידן עי"ש) וכן "חכמה ותבונה" ע"ש האור השמיני הזה וכן האריך בהרבה מקומות מעניין יום השמיני והנ' שבמקיפי למעלה מהזמן המוב"פ. (עיין תורה ח כ"ב נ"ו (בצירוף ליקו"ה) ועוד ועוד) וראה נפלאות אשר בהארת נשמת משה באור השמיני הזה, (כמבואר בדבריו) מרומז שמותם (באופני התגלותם) בהר"ת של (שמעון) (מ) (משה) (י) (צחק) (נ) (נחמן) (י) (ישראל) ודו"ק.

עדי ואפשר להביא דוגמאות ע"ז עד אין מספר, ולכמה גרגירים בעלמא, עיין תורה א' אות כ"ו, תורה ב' אות ב' בתורה ג' אות ב', בתורה ד' מבואר הרבה וכן בתורה ה'. (אהבה - יראה עיין בתורה דידן אות ע"ה) ובתורה ו' הרי זה עניינה. ובקיצור כמעט בכל ביאור הליקוטים (וגם בכוכבי אור וחכמה ותבונה).

מתוך דבר ברמזי דעת הכלליות איה – מלא הנ"ל כמפורש ב"ששון ושמחה" סוף הערה ג' ע"ש.

ובמובן גם במעשה מבין מלך ובן שפחה שנתחלפו (ע"ש בחכמה ותבונה בפרט

באותיות א' י"א י"ח וט ועוד. ועין עוד בזה במקחו של צדיק להגר"מ קרמר) אשר לכן סתר והפך המלך (מנהיגו בהמלכות המוב"פ) את הכסא, להסתיר לגמרי את הניגון הנפלא, אשר לכאורה הלא היה ראוי לגלות כבודו ולהמציא חיות ועונג להמדינה בדבר הניגון שכל התענוגים בטלים לגמרי כנגדו. אמנם מהתגלות עונג ונועם הניגון דווקא ע"י בירור הערב והתערובות, שנתהוה מהירידות שהן הן חסרונות הדעת. אשר דווקא בהעלמת הודעת סדר הכסא, (אשר הוא בעצם המלכות המוב"פ) מזה נתגלה עונג ענגו עד אין סוף ותכלית אשר מכ"ז מובן מהסתרת וחשכת אור תורתו ממה שהיפך החכם את סדרו (גם בפשטות סדר השלבים שבספרו ליקו"מ כמובן להוגים בה) אשר נמשך מזה גם ריבוי הסתירות וההכחשות שנמצא בדבריו (כנ"ל) שלא יובן רק להחכם ומבין דבר מתוך דבר (פנים ואחור בכלליו הנ"ל) כי רק עי"ז דווקא יהיה סייג וכלי לקבלת אור מקיפו של חירות היובל (מלכך בן חורין ע"ש במעשה ובפנים תורה דידן) דלעתיד. ויורגש את נועם ניגון תורתו אשר כל העולם בטל לגביו (כידוע משיחתו בע"פ).

ומרחוק מאיר כלליות נעימת הניגון הנ"ל (של מה רב טובך המוב"פ) להולכים בעקבות הגנני (כידוע מהרב מטשערין ז"ל על המבא"ר ז"ל) בלימוד ספרו הקדוש והנורא, על אשר כי הוא הבין אשר אף שהוציא הרב כל דיבור בחכמה נפלאה עד שלא יתבוננו על בורים כ"א בקריעת ים, חכמתו שלעתיד. מ"מ כל מה שיש ביכלתנו

[ז] והוא אשר הביא לסיג חכמתו מאור שפע הכתר של כלל י"ג וחדר העשרים. (גימטרייה כתר כידוע מרמ"ק) אשר מרום המקיף של למעלה מהזמן הזה למעלה מתקופת הימים והשנים של עוה"ז המוב"פ (ושם נתבאר גם מהכלליות הבן – והתלמיד) הוכרח לשתוק (מים חכמתו) לבלתי יתגלה וינתן לדפוס עד כי יבוא שילה (מנהיגו הרחמן המוב"פ) והוא מרוב הפחד שיהרסו הקוראים להוסיף לדרוש ולחקור בקושיות האיה (החדשים שנתהו עי"ז) המוב"פ גם שלא באמונה (עיין לעיל) בידיעה הרוחנית והנשגב הזה אשר עין לא ראתה וכו' (עיין היטב באות י"ג) כי ח"ו לבוא בזה באנושת דעתנו לפני ביאת המנהיג שינהיגנו וינהלנו במבועי מימי ים החכמה הנורא הזה (עיין בדבריו שבוה יהיה עיקר ההשגות לעתיד) (עיין בהקדמת חדר העשרים ובצירופי דבריו ודו"ק ודו"ק).

[ח] והוא אשר הביאו לגלות ולדלות מיחוד חכמתם של הרב ותלמיד, י"ח כללים להבין דבר מתוך דבר מרמזי ידיו ונטיותיו של הרב, ובפרט הכלל הראשון והעיקרי במסילתו הקדושה, אשר ענין הבנת הדבר מתוך דבר (מרמזי בינת ים חכמתו) הוא באור הח' והבינה שהוא עניין הבינה לדמות מילתא למילתא כידוע (עיין חכמה ובינה אות ל"ו) כי מהכרח הסייג והכלי לקבל השפעת אור הדעת והמקיף הזה, מוכרח שיהיה באופן של חושך והעלמת האור, שכ"א ישכיל ויבין מדעתו ומעצמו בהרמזים המוב"פ (ע"י הכלל הראשון ושאר הכללים) באופן שלא יהיה נשאר ועומד לגמרי בחושך העלמה וההסתרה הזאת, והוא בהכריח האתערותא דלתתא המובא במק"א המוכרח אפי' להרב בעצמו (עיין בכל זה באות כ"א) אשר עיקר גאולת נפשנו (של כ"א ואחד) תלוי בזה שיהיה מבין דבר

השמינית של הסט"א שהיא בחי' מדמה, כי בינה דקדושה הוא בחי' מבין דבר מתוך דבר וזה לעומת זה בינה דסט"א הוא בחי' מדמה דבר לדבר בשווא והבל (חכמה ובינה אות ל"ו) אשר מפני זה מתדמה לים החכמה (של כל הדברים בעולם) עד שנחשב כמשוגע ממנו מי שאינו נכנע לשיגעוני רוח שטות הזה המלא מאוד בקליפת הלצון ימ"ש (כידוע מהמבאר ז"ל במק"א ועיין לעיל)

כי מהכרח התגברות לימוד ים החכמה של הרב להבין ברמזי ידיו לפני התגלות האיש חיל להנהיג אותנו ברחמנותו (כידוע מפיו הקדוש שהוא אחלתא דגאולה) התגברה מאוד ים השיגעון (המתדמה בדמיון לים החכמה) אשר כ"א יכול בנטיית ידיו להבין ולדמות בשווא והבל (ע"י מסכיו (המבדילים) בקליפות הדמיון) כפי דמיונותיו ומבוכותיו המתגברות לאין תכלית ממש, "כי הרי ע"י כל המצאותיהם ניתוסף הסתרת האמת ביותר ויותר (עיין היטב אמת ואמונה אות ט"ז) לחפש ולבקש בהיפוך (אתותן של) איה (מקום כבוד) בהסתרות והמבוכות הנמשכות ע"י ההסתרה הזאת כמובן מבפנים מצירופי דבריו שזה נמשך מהעלמת האיה, וכ"ז ע"י הקושיות (ששוואים) והתירוצים (שמקבלים) הנמשכים ממקיפי רוח שטותו של המלך זקן וכסיל (כמו שמבואר בהאותיות שבתחילת דבריו) אשר אין קץ (בדמיון למעלה מזמן) לים שגעונותיו וליצנותיו ודמיונותיו המתגברים באלה הימים (אשר אשרי האחד בעיר והשנים ממשפחה אשר אין חפצים כלל בהמבוכות האלה עיין אמת ואמונה).

לחטוף ולמצוא גם עתה, חובה עלינו להגות ולחפש בהם להבין דבר מתוך דבר, ולעסוק בכל היכולות בזיכון וחירות להמוחזן והדעת, מכל עבדות ושעבוד צרכי הגוף, אות ס"ח וצ"א (כידוע מדרכו של המבאר ז"ל בזה).

אלא שמרוב שגעון ומצולת העולם ברוח שטות והשגעון המובא בפנים, נראה להם אשר הגנני והבן חורין המשלים דעתו (בדעת האדם המובא בפנים) בהאיה והמלא של הרב והתלמיד, כמשוגע ממש, (כן אמרו על המבאר ז"ל, ועיין סיפורים נפלאים מהמעשה שסיפר רבינו ז"ל מתבואה שמשגעת, ודוק' היטב). [דרך אגב נתבאר בתורה דידן חידוש נפלא, אשר גם בשיחות הר"ן שייך הכלל הראשון והעיקרי עיין היטב אות י"ג].

ט ובאלה הימים אשר נתגבר מאוד הקליפה הקודמת לפרי ים חכמתו ובינתו], אשר זה לעומת זה התגבר מאוד ים החכמה והבינה דהסט"א אשר ממש אין קץ ע"י, והמבוכות הנובעים מדמיון ים החכמה הזה, אשר על אף האמת לאמיתו אין בו רק דמיון ורוח שטות כמובא בפנים (כנראה בחוש), מ"מ לעוצם התגברות הסט"א (כקוף בפני האדם) מאז שבא אדמו"ר לעולם והתחיל להאיר ולהופיע עלינו המידה השמינית שהיא בינה עילאה שהשיגה בתכלית השלמות שאין שלימות אחריו וכו'. (והוא ים החכמה ומקיף אור חירות היובל ואור החנוכה ויה"כ של למעלה מהזמן והעבדות המוב"פ וכנ"ל) על כן זה לעומת זה גברה ועצמה עד מאוד גם המידה

מובן מח הבן בליקוטי מוהר"ן (וכנ"ל), ולב התלמיד בהלכותיו ותפילותיו (כנראה בחוש), וכלליות מח ולב של דברי המבאר ז"ל [ובדבר זה יש מה להאריך ולהביא ממקומות אחרים עיין בתורה א' ועוד ואכמ"ל].

יא] ולולא דמיסתפינא לדחוק את עצמי לפנים מן הפרגוד חיי תקיפות ימיו ושנותיו של המבאר ז"ל באור הכלליות הנ"ל (שיש בזה הרבה לבאר) א] אשר היה חידוש באופן לימודו לדרי מעלה ומטה כאחד (כידוע שסיפרו תלמידיו). ב] ולראשונה נמשכה המסורת ע"י בן ותלמיד (לאבי מוהר"ן). ג] וכיסופיו לשוויר מהאי להאי מהסתרת השארתו של ה"איה" בחו"ל, למקומו הנצחי שבמלא הארץ (עיין היטב אות צ"ה, ובקונטרס של ר' ישראל סיעה). ד] במסירות נפשו לגלות סגולת הארץ (היפך מהמרגלים המוב"פ אשר הוא משורש וכו') להתמלאות כבודו יתברך אשר בזה דיקא נשפע דעת הכלליות הנ"ל (והשראתו מדור רביעי ואילך) [ויש להמליץ שיחת רבינו"ל על ר' אברהם (קאליסקער) שמסר נפשו לא"י כידוע, כי שלמות (איה מלא) יש רק בזה ודר"ק]. ה] ובהסתלקותו באור הח' שבחנוכה (של אור הכלליות הנ"ל) והמוב"פ. ו] ומהסתלקות בניו ובנותיו והשארת חליפת ספריו אשר זה הוא לו לשם מבנים (בח"י בן) ובנות (בח"י תלמיד כמפורש באות פ"ו) כי אחד היה אברהם איש פלא ח' בשני עולמים (מעלה - מטה) מעוצם כלליותו בהדעת הזה (כ"ז נלקח מלשון הר"ש הורביץ בהקדמתו ע"ש היטב)

יב] ולרמוז כ"ז בהקדמת ספרו ביאורי הליקוטים אשר נכתב בזה הלשון הכ"ד אברהם בן (בהארט איה) ותלמיד (היינו הכלליות הנ"ל) לאבי (בבן) ומורי (בתלמיד) ר' נחמן ז"ל.

ואשרי המחכה והמצפה (כי האין כדאי להמתין לזה כל ימי חיי עוה"ז הפורחים כצל עוף הפורח ממש, ששון ושמחה תפילה ה') לזריחת הר קדשו ודעת ים חכמתו ובינתו האמיתית (לא מלאכותית) אשר אז יתגלה ויראו עין בעין כי בכל ימי הגידול נמצא בהם הכרח גם בקליפות המסתירות אותה (מעניי בני"א יותר ויותר) להצילה ולשמרה עי"ז דווקא (שיחות וסיפורים אות ד') ובכל זאת לא ישקוט האיש עד אשר אם כילה הדבר אשר דיבר לגאלנו ולרפאותינו מתחלואינו העצומים (אשר גדול כים (השיגעון הנ"ל בכ"ף הדמיון ודו"ק) שברך וכו') ויוציא גם כל הנפשות שנפלו לתוך הזוהמות והטומאות האלה להקיץ ולעורר נרדמיו (להפוך את אשר ישלטו היהודים וכו', כהפיכת העונות וכו') הוא גם באור הנ"ן כימי הפורים כידוע, עיין תורה י' נ"ו ועוד) בב"א.

י] וההכרח לקצר באופן שבנוי ספרו בהכלליות הנ"ל, א] בהקושיות והצירופים המובא בפנים ב] בלשון קשה בהכרח השתיקה בים החכמה לרמז בנטיית ידיו, עד אשר לא רבים יחכמו לבוא במכוון כוונתו, מעוצם התבונה העמוקה והנוראה הזה, אשר מפני זה לא עלתה ידו מאומה, להוציא את ים החכמה הזה לזולתו כי אם ברמזי ידים, להבריק את האור (מקיף הכלליות הזה), מרחוק בשערה דשערה לאחד מני אלף, כמוכן, (עיין כל זה בהקדמתו לביאור הליקוטים). ג] כמבואר באות מ"ז דהמה והש"ע נהורין שבעת המקיף אשר מזה יש להבין את הלעובדא ולמעשה שחתר מאוד לזה, (עיין דבר נפלא בהקדמת הפירוש באר אברהם). ד] ובצירופי דבריו אשר פי ידבר חכמות הוא בבן, והגות לבו תבונות הוא בתלמיד, כי הבן הוא ממוחו כמובא בפנים, והתלמיד הוא בלב, אשר מזה

וכמוב"פ שהארת הכלליות הזו היא דווקא ע"י ענווה.

ועוד ראיתי בזה נפלאות כי הפסוק "כל בניך למודי ה'" אשר הביא רבינו ז"ל לעניין הכלליות הנ"ל גימטריה כשמו של המבאר ז"ל 'אברהם' מכוון ממש (בלא ר' המוסיף או הד' בב' יודין)

יג] ואין לנו אלא ללכת בעקבותיו לשפוך ליבנו כמים בכפלי כפלים ולבקש יומם ולילה [דהוא בחינת בן ותלמיד עיין היטב אות ד' ועוד] את הד' ואת דוד מלכנו ומנהיגינו הרחמן (אות פ') ולהקשיב לנטיית רמזי ידיו שבים חכמתו ותלמידו עד שנזכה שלא יסתלק ויכנף עוד מורינו מפנינו (אות ס"ח) עד אשר ידעו כל הארץ כי הד' הוא אלוקים אין עוד ולא ידח ממנו נידח עד שיקוים מאמר הכתוב יחיו מתוך וכו' כפשוטו ממש לזכות כ"א ואחד לעין לא ראתה המוב"פ בקרוב בימינו אמן.

ואף שפשטיות כוונתו הוא לאביו מוהר"ן, נראה להפליג בדרך דרוש וצחות (ברוב הכפליים לקדושת דבריו הקדושים הדומים ללשון רבו בים חכמתו) דהיינו שהוא בן ותלמיד לרבינו נחמן וכמו שנתבאר, ומאחדות המשל והמליצה שיש בדבריו נבין שהיינו הך כי אביו מוהר"ן ברוב ביטולו וענותנותו ואפסיותו לכלליות הרב והתלמיד נהפך למהותם ממש ואין בו כ"א מתורת רבו כידוע (עיין כוכבי אור) אשר בהיותו בן ותלמיד לאביו מוהר"ן בזה עצמו הוה בן ותלמיד לרבינו מוהר"ן.

ולא זכה לזה כ"א כהקדמתו שהשווה עצמו למכוער מבינת אדם (היינו דיעת א"יה מ'לא כמוב"פ עיין אות ז') שפל ונבזה שמרוב וענותנותו ואפסיותו להשוות עצמו לנעדר לגמרי מהדעת הזה הוא עצמו הכשירו לקבל אור כלליות מקיף הדעת הזה בתכלית השלימות.

שמעתי מאנ"ש שנראה מלשון רבינו הקדוש שאמר בהתורה 'להשתדל ולעסוק בזה', והכפיל לשונו הנעים שאמר להשתד"ל ולעסוק, נראה מזה שצריך השתדלות עצום, היינו אפילו שאין לו היכרות עם איש הנ"ל שרוצה לדבר עימו, עם כל זה יראה להשתדל ולעשות עימו איזה מסחר, אולי יצמח מזה שיוכל לדבר עמו איזה דיבורים טובים, ויזכה על ידי זה להתעורר משינתו לעבוד אותו. הן אמת שהשי"ת בעצמו הוא מעורר ישנים - אלו הישנים בתאוות עולם הזה, אבל עם כל זה רצונו יתברך שההתעוררות יהיה נעשה על ידינו.

ועוד נראה מלשון רבינו הקדוש שאמר **לעסוק בזה**, שצריכין להיות בקי בזה העסק כמו בהעסק משא ומתן, היינו כמו שבמשא ומתן הדרך הוא שאפילו אם האדם מאבד פעם איזה רובל כסף שעשה, עם כל זה אינו מניח את המשא ומתן בעבור זה, כמו כן הוא בדבר הזה, היינו שאפילו אם איש אחד מאנשיו שהתחיל לקרבו לעבודתו יתברך נפל קצת מעבודתו, עם כל זה לא יתייאש מלקרב אחרים לעבודתו יתברך.

ויש ראיה לזה מהספר חיי מוהר"ן שמובא שם שרבינו הקדוש אמר שאפילו לא יפעול אצל אלו האנשים שהתחיל לדבר עמהם רק לפי שעה הוא גם כן טוב מאוד, כי סוף כל סוף יגמור השי"ת את שלו, ולא ילך לאיבוד אפילו נפש אחת מישראל ח"ו, ואפילו הפחות שבפחותים יזכה גם כן לעבוד אותו יתברך על דרך האמת.

(רבי ישראל קארדונער ע"ה)

שיח התלמידים

אפרים: ידידי היקר, אני רוצה לקיים את דברי רבינו בתורה זו בפשיטות, לדבר אתך ביראת שמים, מאיפה מתחילים?

מנשה: איך מותר לנו לדבר בכלל, אולי נאכיל אחד את השני מאכלים מסוכנים, אולי אסור לך לאכול בשר ודגים, אולי אני חייב לאכול רק מאכלי חלב דקים ועדינים, תתחיל לדבר אתי מכל מיני השגות גבוהות, אני מכיר אותך טוב, אתה ב"ה משוטט בעולמות, נראה לי כי עדיף לנו לשתוק יחד, נשב ונתבונן בדומיה בכבשונו של עולם.

אפרים: לא, רבינו מצווה אחרת, מילים מפורשות יצאו מפיו הקדוש במאמר זה, לשונות די נחרצים כמו 'וצריך כל אחד לדבר עם חבירו ביראת שמים', 'כאו"א מצווה בזה', וכיו"ב כמה וכמה לשונות בליקו"ה.

מנשה: תכל'ס, איך עושים את זה? הכנת ווארטים על הפרשה או איזה דרוש מעניין?

אפרים: לא, בוא נשוחח בפשיטות, להתחזק ולהתעלות יחד, זרוק איזה דיבור...

מנשה: הדיבורים היחידים שיכולים להרים אותנו, הדיבורים היחידים שיכולים לקלוע למצב האמיתי שאנחנו נמצאים בו, הם הדיבורים של הצדיק עצמו, כך מבאר רבי נתן את דברי רבינו בגודל מעלת הדעתך כי דעתו של הרחמן הגדול היא הדעת היחידה המבריחה את רוח השטות, דעת כזו של מנהיג אמת שיש בו כלליות כזו, אשר כל אחד ואחד יכול למצוא בה טעם מתוק וחיות נפלאה בכל פעם מחדש, רק המילים שלו, רק החיזוקים שלו, יכולים לעורר את הנשמה, אפרים ידידי הנחמד, בוא נתמקד בכמה משפטי מחץ שישנו לנו את החיים..

אפרים: חבל לחפש משפטי מחץ, חבל להתעסק בחיפוש אחר סיסמאות או כותרות משמעותיות, הצדיק בעצמו כבר בוחר את הסיסמא הנכונה, את הקוד לפתוח את נשמותינו הנעולות והאזוקות, רק צריך לשמוע, לדבר, לחזור עליהם שוב ושוב, גם דברים מוכרים, כך כותב הרב'ה במאמר זה, כי בכל פעם שמדברים ומעיינים בחידוש שחידש זה החכם מתעוררת יראה חדשה המתפשטת בכל איבריו וגידיו של כאו"א לפי בחינתו.

מנשה: אוי טאטע, אני עדיין פוחד מאוד להמשיך את השיחה.

אפרים: מה קרה, נכנס בך מקיף חדש?

מנשה: הלוואי, יש לי בעיה אמיתית, גם אם אנחנו מדברים מדיבורי הצדיק, אבל איך אני, כפי שאני מכיר את עצמי ל"ע, עם כל ה... שאני נושא על כתפיי רח"ל, יכול להעביר אליך דיבורים גבוהים כאלה, איך זה ישפיע בדיוק?

אפרים: אני יזכיר לך מה למדנו, למדנו כי העיקר הוא לדבר מתוך נקודת אמת פנימית, לא משנה כמה אתה נקי ומזוכך, אם אתה מדבר מתוך מטרה אמיתית, מתוך חיבור נכון וכנה, המילים שלך ישפיעו ויאירו בלי סוף.

מנשה: אז יוצאים לדרך? רגע מי מאיתנו יכהן כ'משפיע'?

אפרים: אוי ויי, פספספת את הנקודה, אם אחד מאיתנו מתכוון להעמיד תלמידים כדי לבנות את מעמדו כרב ומשפיע, חבל על הזמן והטירחא, הפסדנו את המטרה, בוא נהיה ממוקדים בתכלית, אנחנו רוצים להשפיע אחד אל השני את נקודת הצדיק, את נקודת החבר כפי שהיא קיבלה את כוחה מתורתו של הצדיק ומעצותיו המופלאות.

מנשה: טוב, אז מאיפה מתחילים?

אפרים: אולי פשוט נתחיל לקרוא מתוך ה'ליקוטי מוהר"ן'?

מנשה: רגע, לא אמרת שאתה רוצה לשוחח, בלבול אותי..

אפרים: אזכיר לך דברים מפורשים: גם עֲקֹשׁוּ עֲדֵינָּה יְרֵאתוֹ הַגְּדֹלָה גְנוּזָה בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם בְּאַמְתּוֹ וּבְתַמִּימוֹת בָּא עָלָיו יְרָאָה גְדֹלָה וּמִתְעוֹרֵר מֵאֵד לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי כָּל דְּבָרָיו כְּגַחְלֵי אֵשׁ.

מנשה: איפה מתחילים?

אפרים: נתחיל כאן בתורה ז', נקרא את המילים של הרב'ה, עדיף לנו ללמוד את המאמר הנוכחי דייקא, כי ישנו כלל ידוע, המובא גם כמה פעמים בדברי ראבר"ן, כי דברי רבינו הקדוש הם בבחינת 'אילו ידעתי הייתי', כפי שאפשר להבין בכמה וכמה מאמרים, כי רבינו הקדוש היה עוסק בעניני תיקוני המאמר שגילה, באותה שעה שהיה מגלה את המאמר, תראה למשל במאמר זה שרבינו מדבר על הדעת שהצדיק מאיר בדרי מעלה שכבר השיגו מה שהשיגו, בזה המאמר עצמו קיים קטע בסוף המאמר שאותו רבינו אומר לאנשי שלש סעודות אחרים - שאינם אוכלים קויליטש - מלאכי עליון דרי מעלה.

מאמר כזה שבו רבינו מאיר את הנקודה הפנימית של כאו"א, ומגלה כי כל אחד יכול לעורר ולהאיר את נשמת חברו, היא מתאימה ומסוגלת מאוד לפתח ולעורר בנו את העבודה הזו עצמה, של דיבור משותף, של הארת הדעת איש ברעהו, של שיח תלמידים.

מנשה: כשאתה אומר את זה, מתחדדת לי נקודה נוספת מתוך קשרי המאמר, כי כשאחד מדבר עם חברו בעבודת השם וביראת שמים, הוא בוודאי צריך לדבר אתו רק מתוך דברי הצדיק, אבל סוף כל סוף הוא הרי מחזק ומעורר אותו מתוך לבו ומחו, מתוך סגנון נפשו, ומי ימר זיכיתי לבי טהרתי מחטאתי, לעורר את חברו ולהביאו אל מדרגה גבוהה יותר ויותר? רק מאחר והצדיק הגדול מעורר את הנקודה הפנימית והאמתית, את עצם מהותו של האיש הישראלי, את נקיון נפשו האצילית של כל יהודי באשר הוא, לכן, כאשר האדם משוחח עם חברו מתוך התקשרות זו, הרי שתי נשמות משוחחות יחדיו, שתי נפשות זכות צחות ומזוככות מביטות זו אל זו, ומעוררים נפשתיים לעבודת השם.

אפרים: נפלא, גיוואלדיג,

אם אנחנו כבר מעמיקים בתוכן דברי המאמר, ניתן להבין מתוך קשרי הדברים, כי הצדיק עצמו, אותו קדוש עליון אשר נשמתו היא נשמתו משה, אשר דעתו כלולה מבחינת בן ותלמיד בתכלית השלימות, גם הוא בעצמו, ענה ואמר: אני בלעדיכם איני יכול, בבחינת אין מלך בלא עם, כי השלמות הדעת באה דייקא בבחינת הארה שמאירים הרב והתלמיד זה בזה, כי על ידי צמאנו של התלמיד וכח יניקתו הוא ממשיך דעת חדש בכל פעם, זה מתאים גם למשל המובא בתחילת המאמר על התינוק שצריך לזנונו ע"י חלב דייקא, שחלב זה בא ע"י יניקה דייקא, וכפי צורך וכח היניקה כך נשפע החלב ביותר, כי כך הם בחינות אלו הכלולים זה בזה בכל דרגא ודרגא.

מנשה: נכון מאוד, אני גם מבין כך מדברי הרב'ה בסוף המאמר, שכשהיו רבי אליעזר ורבי יהושע מאירים זה בזה בכל פעם עד שהיו משלימין נשמותיהם לגמרא בהארת דעת הכלולה מב' הבחינות, הרבה זמן הם יושבים בפינה ובאים כל אחד בתוך חברו, נסיעה ארוכה בתוך ים החכמה, ובכל רגע ורגע הם ממשיכים ומגלים רמזי ידים נוספים, כאדר כל אחד מהם לפי שרשו משיג ומגלה ומאיר בחבירו יותר ויותר.

אפרים: טוב, נסחפנו והפלגנו בדיבורים וחדושים נפלאים, בוא נחזור לקרקע המציאות, ווי רוקט מען זיך אין עבודת השם?

מנשה: שנים אני שואל את השאלה הזו? טוב שהצטרפת.

אפרים: נצא לחפש יחד, להבין מתוך דברי הרב'ה עצות חדשות למעשה, אני למשל, כשאני רואה את משפטי הפתיחה של התורה, על רחמנות אמיתית מול רחמנות מדומה, על רחמנות של דעת, על רחמנות של מנהיג ישראל, אני חושב לעצמי, מי יגלה עפר מעיניך מנשה? מתי ישתחרר לך המחשבה? מתי תבין מהי רחמנות אמיתית, לפעמים כשאני רוצה לרחם על עצמי ולהשאיר את הגוף במיטה לעוד חצי שעה, אני חושב שוב, האם הרחמנות הזו מקרבת או מרחקת אותי, מקדשת ומטהרת אותי, או אולי....

מנשה: אכן, לאחרונה כשהתיישבתי לאכול מתוך תיאבון בריא ומתגבר, סיימתי את המאכלים במהירות מופחאה, באתי לבקש עוד קצת, פתחתי את הפה לומר: אני רוצה עוד קצת שניצ... נכלמתי מעצמי, התביישתי כל כך, הרמתי את העיניים מעט, והמשכתי לבקש, אבא, אני רוצה עוד קצת קרבת השם, אני רוצה עוד קצת להכיר את הרב'ה, אני רוצה עוד קצת הבנה בתורה, עוד קצת הרגשים בתפילה והתבודדות.

אפרים: וואו, פלאי פלאות.

מנשה: אתה ממהר?

אפרים: כן, רק משהו קטן, מה דעתך שנפרסם את השיחה הקצרה הזו בקובץ 'עיינות ותהומות'?

מנשה: רעיון מצוין, אשלח להם בערב בעזרת השם.

מהנעשה והנשמע

קווי היסוד, תכניות עתידיות, ופעילות המכון מתוך ראיון ל'אבקה'

שבילים ונתיבים חדשים

'הכל התחיל מתוך דמיון פורה, הסתובבתי עם רצון עז להביא לידי ביטוי את היקף המעיינות ועומק נפלאות תורותיו של רבינו ז"ל, חשבתי והתייעצתי רבות, עד שהגענו בעזרת חברים קרובים למבנה מקודי וייחודי של הקונטרס שכולכם מכירים'./ שיחה מיוחדת עם המייסד והמנהל של מכון 'עיינות ותהומות' על העבר המפואר והעתיד שעוד יסעיר את העולם

הרבה תופעות התפתחו במהלך השנים האחרונות מסביב לתרופת הפלא ההולכת ומתפשטת בעולם - ספרו של רבינו הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן', ארגונים מופלאים קמו בזה אחר זה, להנחיל את תורת רבינו ז"ל בדרכים מגוונות ובאופנים שונים, אך דומה כי מעיינו של רבינו הולך וגואה על גדותיו בעוז ותעצמויות ומוליד בכל רגע ורגע שבילים ונתיבים חדשים המולכים אל מי הנחל המתוקים.

כך קם והתפתח בשנים האחרונות ארגון אנונימי תחת השם האופייני 'עיינות ותהומות', שהפציע בזה אחר זה עם חוברות וחומרים שונים, מכון חדשני אשר כבר הספיק להפציע פעם אחר פעם בשנים האחרונות ביצירות מגוונות ומועילות, כעת פנינו להנהלת המכון הממוקם בחו"ל, להבין איפה הכל התחיל, מה הם המגמות, ולשמוע מעט על התכניות העתידיות.

אז כמו בהרבה סיפורים הכל התחיל מתוך דמיון פורה - מספר איש שיחנו הנלבב - הסתובבתי עם רצון עז להביא לידי ביטוי את היקף המעיינות ועומק נפלאות תורותיו של רבינו ז"ל, חשבתי והתייעצתי הרבה, למדתי הרבה מכל הקובצים והחברות השונים שיצאו במהלך השנים, כמו: אולפן חד"ת, מבויעי הנחל, מקור חכמה, ועוד, עד שהגענו בעזרת חברים קרובים למבנה מקורי וייחודי, לשלב מאמרים שונים מכל גווני קשת משפיעי אנ"ש, בכל מגוון חלקי המאמרים בליקוטי מוהר"ן, כאשר לקראת ראש השנה תשפ"ג, יצא הקובץ הראשון על מאמר 'אזמרה', אשר הכה גלים בהיכלי התורה, כאשר באו נקבצו יחד מאמרי עיון, מאמרי העמקה ביסודות התורה הנלמדת, מאמרים שונים לעובדא ולמעשה, מאמרים מרתקים על סדר השתלשלות המאמר וכדומה, מאמרים מפי זקני אנ"ש זכרונם לברכה, יחד עם מאמרי קודש מאת זקני אנ"ש שידלחט"א, אשר עודדו במעש וברוח את הוצאת הקונטרס.

לאחר המשוב הגדול שהתקבל עם הוצאת קונטרס זה, התפתחו הדברים בצורה מסחררת ומהירה, הרגשנו כי מוליכים אותנו מלמעלה, כאשר יצאו בזה אחר זה כמה קובצים וקונטרסים על כל מאמר ומאמר שנלמד בסדר התורה הזמנית בשנה האחרונה, החל מתורה נו ולאחמ"כ בתורות הנלמדות בשנתיים האחרונות בליקוטי מוהר"ן תנינא.

במהלך שנים אף יצא על ידו ביאור משולב נפלא על כמה מאמרים בליקוטי מוהר"ן תנינא, אשר האירו עיניהם של רבים וטובים מהוגי התורות הקדושות, כאשר בכל עת זורמים למערכת תגובות ובקשות נוספות, לפתוח ולפתח עיני הדעת המתבוננים בעיניים כלות להבין ולקיים דבריו הקדושים.

גם השיעורים המוקלטים בליקוטי מוהר"ן ובספה"ק ביאור הליקוטים, המופצים במערכות השמע, בקו מערכת ברסלב אידיש ובקו מוקד ברסלב בלשון הקודש ובקו השיעורים 'אור ברסלב', מומנו והופצו בחלקם הגדול ע"י המכון, כאשר מגידי השיעורים נרתמו באהבה וחיבה להקליט סדרות ארוכות של שיעורים מבוארים ובהירים, שיעורי העמקה ועיון, שיחות ומאמרים לעובדא ולמעשה, להלהיב לבות הכשרים החפצים ליהנות מזיו אורו של רבינו הקדוש

מה מייחד את אופי פעילות המכון?

מכון 'עיינות ותהומות' שם לו למטרה קדושה, להביא לפני ציבור הלומדים את זיו יופי תורתו הקדושות מכל פינה וזוית, כאשר הקובצים והשיעורים כוללים מגוון סגנונות של שיעורים שונים, ממגוון רחב של מגידי שיעורים ומשפיעים מכל גווני הקשת.

מה הם התכניות העתידיות לתקופה הקרובה?

הלב בוער והרצונות גואים והולכים מיום ליום, מתוך תפילה כי נוכל לממש יותר ויותר, כעת שוקדים במכון על תכנית רחבה לכתיבת ביאורים חידושים ומאמרים בתורה הזמנית, ע"י כלל אנ"ש היקרים, אשר יופקדו בידי צוות עריכה והגהה, כמו"כ שוקדים על קבצי מאמרים נוספים בסייעתא דשמיא ושלל תחומים נוספים.

כמו כן אנו נערכים לפרויקט 'שיעורי עיון', אשר יקיף את נקודות המאמר החל מחלקי הפשט עד להעמקה יסודית בחלקי וקשרי המאמר, כולל שיעורי העמקה בספר ביאור הליקוטים בסייעתא דשמיא.

פרויקט נוסף שנמצא על שולחן המערכת, הוא פרויקט יחודי מסוגו שאנו מייחלים לו הרבה זמן, לקרב את משנתו של מוהרנ"ת המעמיק בחלקי המאמרים בנבכי פשט דבריו ז"ל, ובעצות היוצאים לעובדא ולמעשה, להביאם ולקרנם ע"י שיעורים ייחודיים אל המח והלב, למען יוכלו לומדי התורות להנעים נשמתם בנועם צוף אמריו ועצותיו הקדושים.

לסיום, אנו רוצים להודות להנהלת ארגון 'תמימי דרך' בראשות הרה"ח ר' בנימין ווייצהענדלער שליט"א, אשר עומדים לימיננו ברוח ובגשם, כחלק ממפעלותיהם הברוכים למען לומדי 'התורה הזמנית' והפצת המעיינות.

